

14

11. 216

1934

7

СВЕТЛОСТЬ

№ 3-22
СВЕТЛОСТЬ

Л. М.

Д.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ლ ე ნ ი ნ ი ზ მ ი

- 1) ლენინი ახალგაზრდობის შესახებ
- 2) ვ. ლენინი—უნდა ერეოდეს თუ არა ახალგაზრდობა პოლიტიკაში
- 3) ნ. ლენინი—დიქტატურის საკითხის ისტორიისათვის

ლ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ა

- 4) კაკი ეწრელი—პარიზის კომუნა (ლექსი)
- 5) კალე ფეოდოსიშვილი—პარიზის კომუნა (ლექსი)
- 6) " " —გამოსათხოვარი ბარათი (ლექსი)
- 7) " " —სოფლის ფარშავანგები (ლექსი)
- 8) მ. პროტუსევიჩი და ი. საბლინი—ერბეს და კომპანიის საქმე (რომანი)
- 9) ლ. ტროცკი—ხელოვნება რევოლუციისა და სოციალისტური ხელოვნება
- 10) პ. ქიქოძე—ფურცლები მსოფლიო ლიტერატურიდან
- 11) შალვა რადიანი—პოეზიის გზა
- 12) გ. მეზუჟე—პოეტები და რევოლუცია

პოლიტიკა, ეკონომიკა-ფილოსოფია

- 13) სერ. ამაღლობელი—ამერიკის კაპიტალიზმი
- 14) მარქსისტი—ოსვალდ შპენგლერის მოძღვრება

მეცნიერული განუოფილება

- 15) რა უნდა ვისწავლოთ (ლოზუნგი მ. ორახელაშვილის სიტყვიდან)
- 16) ვ. ჩხენკელი—დარვინიზმი ანუ ორგანიზმების წარმოშობა
- 17) ე. ვასაძე—დარვინიზმი და მარქსიზმი
- 18) ი. ელიაშვილი—ჰიგიენა (ამინდი და ჰავა)

ახალგაზრდათა საერთაშორისო მოძრაობა

- 19) რ. შეიერი—ჩვენი მოძრაობის საკითხები
- 20) რ. ვიპნერი—ჩვენი მტრების ხელმძღვანელები
- 21) ჩვენი არალეგალური მუშაობა.

კავშირის აღმუშავება

- 22) ნ. ჩაპლინი—ლენინიზმის გზით
- 23) ვ. დარაზველიძე—დღევანდელი დღის საკითხები

გავშთა მოძრაობა

კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია

წელიწადი მ მ ს ა მ მ

ყოველთვიური საოლიტიკო, სალიტერატურო და სამეცნიერო ჟურნალი
ს. ა. კ. კ. ცენტრალური კომიტეტის ორგანო

4881
= სახალგაზრდა =
შენიშნული

ჟურნ. გამომდის სარედაქციო კოლეგიის ამხ. ამხ. { დ. გვანავას, გ. დავდარიანის, მ. კახიანის,
ვ. გომეზვილის, ღა კ. ღრეშვალდიის რედაქციით

გარტი № 3 (22) 1924 წ.

ტ ვ ი ლ ი ს ი

ეროვნული სამეცნიერო
ბიბლიოთეკა

საქართველო

ლენინი საზღვარღობის შესახებ.

ევროპის ოფიციალურ სოციალ-დემოკრატიული პარტიების დიდი უმრავლესობა ამ ჟამად სდგას უმდაბლეს და უსაძაგლეს სოციალ-შოვინიზმის და ოპორტუნიზმის პოზიციასზე. ასეთია გერმანიის, საფრანგეთის, ფაბიანელების* და ინგლისის „მუშათა“ პარტია,** შვეიციის, ჰოლანდიის (ტრულსტრას პარტია)***, დანიის, ავსტრიის და სხვა პარტიები.

საქმის ასეთ ვითარების გამო ევროპაში, ახალგაზრდათა სოციალისტურ ორგანიზაციების კავშირმა უნდა გადასჭრას დიდი, კეთილშობილი, მაგრამ ამასთან ერთად ბრძოლის ძნელი ამოცანა რევოლუციონურ ინტერნაციონალისათვის, ქვეშაირიტ სოციალიზმისათვის, გამეფებულ ოპორტუნიზმის წინააღმდეგ, რომელიც იმპერიალისტურ ბურჟუაზიის მხარეზე გადავიდა. რასაკვირველია, თეორიული გარკვეულობა და სიმამრე ჯერ კიდევ არ არის ახალგაზრდათა ორგანოში, (იგულისხმება შვეიცარიაში გამომავალი სოციალისტური ახალგაზრდობის ჟურნალი) შესაძლებელია, არასოდეს არ იქნეს სწორედ იმიტომ, რომ იგი არის მქუხარე, მდულარე, მაძიებელ ახალგაზრ-

*) ფაბიანელების საზოგადოება დაარსდა 1883 წ. ინგლისში სოციალისტურ იდეების გავრცელების მიზნით. საზოგადოების მკანას ზეადგენს ინგლისის კონსტიტუციის გადასინჯვა მისი დემოკრატიზაციის მიზნით და წარმოების სოციალისტურ საფუძველზე მოწყობის გადაგება. საზოგადოება არ უარყუფს პოლიტიკურ ბრძოლას, არჩევნებში მონაწილეობის მიღებაზე უარს არ ამბობს და ჩვეულებრივ ხმას აძლევს ლ-ბერალურ პარტიის კანდიდატებს. საზოგადოება უარყუფს კლასურ თანამშრომლობას და სოციალურ რევოლუციას აუცილებლად არ სთვლის. (ტ. XIV თხზ. კ. გვ. 519, ზენიშენა 294)

**) „მუშათა“ პარტია წარმოადგენს ტრედ-უნიონების (პროფკავშირების), დამოუკიდებელ მუშათა პარტიის და სხვა მუშათა ორგანიზაციების გაერთიანებას, უმთავრესად პარლამენტარულ ბრძოლისა და საარჩევნო კამპანიების ჩატარების მიზნით. მუშათა პარტია არის 2 ინტერნაციონალის ერთ-ერთი ხელმძღვანელ ორგანიზაციათაგანი (ტ. XIV თხზ. კ. გვ. 475, ზენიშენა 42).

***) ტრულსტრა არის ჰოლანდიელ სოციალისტების უკიდურეს მემარჯვენე ფრთის ზღადა, იგი წარმოადგენს 2 ინტერნაციონალ-ერთ გაშლენილ ტიპურ ფიგურას. ომის წლებში გერმანიის ორიენტაციის მომხრე იყო. (ტ. XIV თხზ. კრებული გვ. 475 ზენიშენა 42).

დათა ორგანო. მაგრამ ამ ადამიანთა თეორიული ნაკლს სულ სხვანაირად უნდა მოვეპყრათ, ვინემ ჩვევ ვეპყრობით — და უნდა ვეპყრობოდეთ — ჩვენი, „ოკისტების“, სოც.-რევოლუციონერების, ტოლსტოველების, ანარქისტების, სრულიად ევროპის კაუცკელების („ცენტრის“) და სხვების თეორიულ დომხალს და რევოლუციონურ აზრად-უბდას. სულ სხვაა, როცა საქმე გვაქვს ისეთ მოზრდილ ადამიანებთან, რომლებიც პროლეტარიატს გზა-კვალს უბნევენ და ამავე დროს სხვების ბელადობას და გაწრთენას ლამოვნ: ასეთ პირებს აუცილებლად შეუბრალებელი ბრძოლა უნდა გამოვუცხადოთ. სულ სხვაა ახალგაზრდათა ორგანიზაციები, რომელნიც აშკარად აცხადებენ, რომ ისინი ჯერ კიდევ სწავლობენ და მათ ძირითად ამოცანას შეადგენს სოციალისტურ პარტიების მუშაკების მომზადება. ასეთ პირებს ყოველნაირად უნდა დავეხმაროთ, მათ შეცდომებს, რაც შეიძლება მოთმინებით უნდა მოვეპყრათ, უნდა შევეცადოთ, რათა ისინი გასწორებულ იქნან თანდათანობით და ეს გასწორება უნდა მოხდეს არა ბრძოლის საშუალებით, არამედ თვით ახალგაზრდობა უნდა დააწმუნდეს თავის შეცდომაში. ხშირად ძველი თაობის წარმომადგენლებს არ ძალუძთ მიუდგნენ ახალგაზრდობას ისე, როგორც ეს საჭიროა; ახალგაზრდობა იძულებულია მიუდგეს სოციალიზმის საკითხს სულ სხვა გვარად; არა იმ გზით, არა იმ ფორმაში, არა იმ გარემოში, როგორც მისი მამეში. იმიტომ, სხვათა შორის, ჩვენ უეჭველად მხარი უნდა დაუჭიროთ ახალგაზრდათა კავშირის საორგანიზაციო დამოუკიდებლობას და არა მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ დამოუკიდებლობის ეშინიათ ოპორტუნიტებს, არამედ საქმის არეებითი მნიშვნელობისათვისაც, ვინაიდან სრული დამოუკიდებლობის გარეშე ახალგაზრდები ვერ შეიქმნებიან ვერც კარგი სოციალისტები, ვერც მოემზადებიან იმისათვის, რომ სოციალიზმის საქმე წინ წასწიონ.

ახალგაზრდათა კავშირების სრული დამოუკიდებლობისათვის, მაგრამ იმავე დროს მათი შეცდომების კრიტიკის სრული თავისუფლებისათვის, ჩვენ არ უნდა ვეპირფერებოდეთ ახალგაზრდობას.

3. ლენინი.

უნდა იკითხოთ თუ არა უსაზღვრებლად პოლიტიკაში

(წერილიდან „ალმატეებითი შეუძაბამოზა“
„პროსვეშჩენიე“, № 4-1913 წ.)

სხვადასხვა პარტიების გადასვლის ფორმულები სახელმწიფო სათათბიროში (დუმაში) კასოს განმარტების შესახებ, დიდ ინტერესს წარმოადგენენ. ისინი გვაძლევენ ჩვენ სწორს სხვადასხვა პარტიების დეპუტატების მიერ ოფიციალურად დამტკიცებულ მასალას პოლიტიკურ ანალიზისათვის. სწორედ ანალიზი აკლია ყველაზე მეტად ამ მასალას. იგი იკარგება ყოველდღიურ პრესის შენიშვნებში და სახელმწიფო სათათბიროს სტენოგრაფიულ ანგარიშებში. მასზე კი ღირს შეჩერება სხვადასხვა პარტიების ნამდვილ ბუნების გამოსაშკარავებლად.

„რეჩი“-ს *) სარედაქციო წერილი ამ ფორმულის მიღების მეორე დღესვე აცხადებს: ამგვარად რუსეთის საზოგადოებამ სახელმწიფო სათათბიროსაგან მიიღო ის, რასაც ის სამართლიანად მოელოდა (№ 37,7/II). გამოდის, რომ საზოგადოებას მხოლოდ სურს გაიგოს: ნდობას უცხადებს სახელმწიფო სათათბიროს ბ. კასო თუ არა.

ეს მართალი არ არის. ხალხმა და დემოკრატებმა უნდა იცოდეს ნდობის არ გამოცხადების მოტივები, მოვლენის მიზეზების, რომ მან იპოვოს სწორ გზაზე გამოსასვლელი. კადეტების, „ოქტომბრისტების და სოციალ-დემოკრატების გაერთიანება მხოლოდ ერთ ფრაზის გარშემო „უნდობლობას ვუცხადებთ“ ძალიან ცოტას იძლევა ამ სერიოზულ კითხვების შესახებ. აი, ოქტომბრისტების**) გადასვლის ფორმულა***)

„სახელმწიფო სათათბირო სთვლის: 1) საშუალო სკოლის მოწაფეთა ყოველგვარ ჩაბმას პოლიტიკურ ბრძოლაში დამლუპველად რუსეთის ახალგაზრდა ძალების სულიერ განვითარებისათვის;

2) აუცილებლად, იმ შემთხვევაში, როცა ხელისუფლება წინასწარ იგებს არასასურველ მოვლენებს, გამართობილებელი ზომები და არა ცდა მანამდე, სანამ მოვლენა არა ნორმალურ ხასიათს ****) მიიღებს;

3) გადაჭრით წინააღმდეგობა გაეწიოს მოწაფეებისადმი მიმართულ იმ პოლიტიკურ ზომებს, რომელთაც ადგილი ჰქონდათ 10, XII 1912 წ. სასწავლებლის ადმინი-

სტრაციის დაუკითხავად, ბუნებრივ პედაგოგიურ ზეგავლენის ნაცვლად;

4) სკოლას რა არაპედაგოგიურად იმ სინელეს, რომლითაც სწავლება სასწავლებლიდან ჩამოშორებულ მოწაფეების ბედი, და უცდის რა ამ შემთხვევის დაუყოვნებლივ ლიკვიდაციას მოწაფეთათვის სასურველ მიმართულებით, სახელმწიფო სათათბირო გადადის მორიგ საქმეებზე“.

ასეთია ამ ვოტუმის პოლიტიკური იდეები. პოლიტიკა მანებელია სკოლისათვის. მოწაფეები არიან დამნაშავენი; მაგრამ ისინი პედაგოგებმა უნდა დასაჯონ და არა პოლიციელებმა. მთავრობის მოქმედება არ გვაკმაყოფილებს, იმიტომ, რომ მის მოქმედებას აკლია „კეთილგანწყობილება“ და ნელია.

ეს იდეები ანტიდემოკრატიულია. ეს ლიბერალური ოპოზიციია: დეე, დარჩეს ძველი მთავრობის სისტემა, მაგრამ იგი უნდა ტარდებოდეს რბილად. სცემე, მაგრამ ზომიერად და გაუმყლანებლად.

ჩაუყვირდით პროგრესისტების გადასვლის ფორმულას:

„სახელმწიფო სათათბირო სკნობს:

1) სახ. გან. სამინისტრომ იცოდა რა ის, თუ რა ხდებოდა უკანასკნელ დროში პეტერბურგის საშუალო სასწავლებლებში, სათანადოთ ვერ შეასრულა თავისი მოვალეობა და არ დაიცვა საშუალო სკოლა მის საქმეებში პოლიტიკის ჩარევისაგან;

2) ის ზომები, რომლითაც მიმართეს პოლიტიკის მოხელეებმა და რომელთა წინააღმდეგ სახ. გან. სამინისტროს პროტესტი არ განუცხადებია და რომელიც გამოიხატა სკოლების გაჩხრეკაში, ბავშვების დატუსაღებაში და საპოლიციო უბანში წაყვანაში, გამოძიების დაუშვებელ ფორმებში, — არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იქნეს გამართლებულნი, მით უმეტეს, რომ ამ შემთხვევაში საქმე შეეხებოდა არა სახელმწიფოს დაცვას რაიმე საურთხისაგან, არამედ საშუალო სკოლაში წესრიგის აღდგენას;

3) სახ. გან. სამინისტროს ღონისძიებათა მთელი სისტემა, რომელიც თავისი უგულო ფორმალისმით სკოლას თიშავს ოჯახისაგან და აჩლუნგებს ახალგაზრდობის ზნეობრივ და გონებრივ განვითარებას, ჰქმნის ისეთ პირობებს, რომელნიც ხელს უწყობენ არანორმალურ მოვლენების აღმოცენებას სკოლის ცხოვრებაში. სთვლის რა სახ. განათლების მინისტრის განმარტებას არადაშვებულად, სახელმწიფო სათათბირო გადადის მორიგ საქმეებზე“.

ეს ფორმულა მიღებულია 30 I, და პროგრესისტები თან დასძენდნენ, რომ ხმას მისცემენ ოქტომბრისტების ფორმულას, თუ ისინი დაუშაბტებენ უნდობლობას. ამ ვაჭრობის შედეგები ჩვენ უკვე დაეინახეთ ზემოთ.

რა ნიადაგზე იყო შესაძლებელი ვაჭრობის წარმოება? ძირითად საკითხში შეთანხმების ნიადაგზე.

*) „რეჩი“ კადეტების ორგანოა, რომელიც გამოდიოდა პეტროგრადში პ. ნ. მილიუკოვის რედაქტორობით.

**) ოქტომბრისტები არის „17 ოქტომბრის კავშირი“-ს შემოკლებული სახელწოდება (17 ოქტომბერს 1905 წ. გამოცემულ იქნა მანიფესტი სახელმწიფო სათათბიროს შესახებ). ეს კავშირი არის შემოშლულების, რეპუტაციონურ მსხვილ ბურჟუაზიის და მჭფის მოხელეების პარტია. (ტ. VIII თხზუ. კრებული, გვ. 557, შენიშვნა 10).

***) გადასვლის ფორმულა არის პარლამენტური გამოთქმა, რომელიც აღნიშნავს რეზოლიუციას იმ საკითხების შესახებ, რომელნიც დღის წესრიგში არ არაა დამტკიცდნი.

****) ეს ტექსტი შეტანილია 25 იანვრის სხდომაზე. 1 თებერვლის სხდომაზე § 2 ასეა შეცვლილი: „აღვნიშნავთ რა ამ კერძო შემთხვევის გამო საშუალო სკოლაში გამეფებულ ფორმალურს და თანაგრძობას მოკლებულს დამოკიდებულებას მოწაფეებისადმი, პედაგოგიურ შემადგენლობის ჩამოშორებას ოჯახს საგან, აუცილებლად ესთვლით საჭიროდ, რათა განმტკიცდეს საზოგადო კეთილგანწყობილებითი შეზღუდულება მოზარდ თაობაზე.“

პროგრესისტებიც პოლიტიკას სკოლაში არა ნორმალურ მოვლენად სთვლიან. ისინიც მოითხოვენ წესრიგის აღდგენას (ბატონყმური წესრიგის) აღდგენას სკოლაში. მათი ოპოზიციაც მოიკოკლებს, მათი ოპოზიციაც მიმართულია არა ძველი ხელისუფლების სისტემის წინააღმდეგ, არამედ იგიც მის გამოყენებას ლამობს, რათა იგი არ იყოს „უფულო“, „უსულო“ და სხვა ამგვარი. 1860 წლებში პიროგოვი იზიარებდა იმ აზრს, რომ ცემა შეიძლება, მხოლოდ იგი არ იყოს უფულო, უსულო. პროგრესისტები არ არიან იმის წინააღმდეგნი, რომ ეხლანდელმა სოციალურმა ელემენტებმა „წესრიგი აღადგინონ“, მაგრამ მათ ურჩევენ, რომ ეს ჩაიდინონ მეტის „თანაგრძნობათ“. რა პროგრესი გვაქვს ნახევარი საუკუნის განმავლობაში!

კადეტების გადასვლის ფორმულა*)

„მოვისმინეთ რა სახ. გან. მინისტრის განმარტება და ვთვლით რა:

1) რომ მასში პედაგოგიური და პოლიციური თვალსაზრისით სრულიად არეულია ერთმანეთში;

2) რომ ეს განცხადება საესებით უარყოფს იმ ნორმალურ საფუძვლებს, რომლებზეც შეუძლია დაეყრდნოს სკოლასა და ოჯახს შორის მეგობრულ დამოკიდებულებას;

3) რომ სამინისტროს პოლიტიკა, იწვევს რა ღრმა უკმაყოფილებას მოწაფეთა შორის და კანონიერ აღშფოთებას საზოგადოებაში, თვითონ ხელს უწყობს იმ ატმოსფეროს შექმნას, რომელიც აჩქარებს ახალგაზრდობის ჩაბმას პოლიტიკურ საქმეებში და ამ გვარად თვითონ ჰქმნის პირობებს, რომლის აღმოცენებისა თვის მას ხელი უნდა შეეშალოს;

4) მოწაფეებისადმი ისეთი მოპყრობა, როგორც ბოროტ-მოპქმედებისადმი, ამახინჯებს ნიჭიერ მოზარდების ცხოვრებას, პვლეჯს მათ რიგებისაგან უამრავ მსხვერპლს და ჰქმნის საშიშროებას მომავალ რუსეთისათვის, — სახელმწიფო სათათბირო სცნობს მინისტრის განმარტებას არა-დამაკმაყოფილებლად და გადადის მორიგ საქმეებზე“.

უფრო რბილი ფორმით და ბუნდოვანი ფრაზებით აქაც გაფიქსულია ახალგაზრდობის „ნადრევი“ ჩაბმა პოლიტიკაში. ეს არის ანტიდემოკრატიული თვალსაზრისი. ოქტომბრისტიებიც და კადეტებიც ჰკიცხავენ პოლიციურ ზომებს მხოლოდ იმიტომ, რომ მოითხოვენ იმათ მაგიერ **გამაფრთხილებელ ზომებს**. კრებებს ძალათ კი არ უნდა შლიდნენ, არამედ სისტემა წინასწარ უნდა იმუშავებდეს ზომებს, რომ ისინი არ იმართებოდეს. აშკარაა, რომ რეფორმით სისტემა მხოლოდ სხვა სამოსელში გამოეწყობა და არ შეიცვლება. ჩვენ კმაყოფილი არ ვართ სამინისტროს პოლიტიკით — ამბობენ კადეტები და მათ იმგვარადვე მოსდით როგორც ოქტომბრისტებს, — ე. ი. **სახურველია იმ პოლიტიკის შეცვლა**, მაგრამ ისე კი არა, რომ იგი ღრმად (არსებითად) შეიცვალოს.

კადეტების გამოთქმა უფრო მშვეავა, ვიდრე ოქტომ-

ბრისტების და პოლიტიკურად მოუმწიფებელი ელემენტები ამის გამო ვერ ამჩნევენ, რომ კადეტები ან ოქტომბრისტები საკითხს თანაბრად აყენებენ; ორივე შემთხვევაში **საკითხი დაყენებულია** ლიბერალურად, ანტიდემოკრატიულად.

სახელმწიფო სათათბირომ სერიოზულად უნდა გაფრთხილას ხალხი პოლიტიკაში. ვინც კადეტებისაგან პოლიტიკას სწავლობს, იგი რყენის და არა ანვითარებს თვითშეგნებას.

რომ ოქტომბრისტები, პროგრესისტები და კადეტები ვაჭრობის შემდეგ შეთანხმდნენ და გამოიტანეს საერთო ფორმულა — ეს შემთხვევითი მოვლენა კი არ არის, არამედ მათი იდეურ-პოლიტიკურ სოლიდარობის შედეგი. არაფერი არ არის კადეტების პოლიტიკაზე უფრო უბადრუკი: იმის გულისათვის, რომ განმარტება არა დამაკმაყოფილებლად ეცნოთ, ისინი თანხმდებიან გაჰკიცხონ პოლიტიკა სკოლაში. მაგრამ კადეტები ამასე იმიტომ დათანხმდნენ, რომ თვითონ ჰკიცხავდნენ **„ნადრევად“** ჩათრევას შრომის ჯგუფის*) ფორმულა:

„ვიღებთ რა მხედველობაში:

1) რომ ის უხეში ძალადობა, რომელიც მიმართული იყო 9 მარტს 1922 წელს საშვალო სკოლის ახალგაზრდობისადმი და რომელმაც განცვიფრებაში მოიყვანა მთელი საზოგადოება იმით, რომ საშვალო სკოლის საქმეებში სამარცხვინოთ ჩაერია დამცველი განყოფილება, სახალხო განათლების მინისტრის ბ-ნ კასსოს განმარტებაში იგი სრულიად მოწონებულ იქნა და ბოროტი დაცინვით ბ-ნმა მინისტრმა საზოგადოებრივი აზრი შეურაცხყო;

2) რომ ჯაშუშობის და დამცველობის სისტემას, რომელიც წარმოადგენს გაერთიანებულ სამინისტროს და კერძოთ სახალხო განათლების მინისტრის მთელი პოლიტიკის შედეგს, მიყავს საბოლოო დანგრევისაკენ და მოზარდ თაობას დიდ განსაცდელს უმზადებს მომავალში, — სახელმწიფო სათათბირო მოითხოვს: დაუყოვნებლივ მიღებულ იქნან ყველა მოწაფეები, რომელნიც დათხოვნილი იყვნენ 9 დეკემბერს და, სცნობს რა სახალხო განათლების მინისტრის კასსოს განმარტებას არა დამაკმაყოფილებლათ, მოითხოვს მის დაუყოვნებლივ გადადგომას, და გადადის მორიგ საქმეებზე.

ეს ფორმულა არის — მშვევედ გამოხატული ლიბერალური ფორმულა, მაგრამ ის, რაც უნდა სთქვას დემოკრატმა **წინააღმდეგ** ლიბერალისა, მასში არ არის. ლიბერალსაც შეუძლია სცნოს სამარცხვინოთ „ოხრანკის“ ჩარევა, პედაგოგიურ საქმეებში, მაგრამ დემოკრატმა უნდა სთქვას (და ასწავლოს ხალხს), რომ **არავითარ** „ზედამხედველობას“ უფლება არ აქვს ხელი შეუშალოს წრეების და პოლიტიკის შესახებ საუბრების თავისუფალ მოწყობას. ლიბერალსაც შეუძლია გაჰკიცხოს „გაერთიანებული სამინისტროს მთელი პოლიტიკა“, მაგრამ დემოკრატმა რუსეთში უნდა განმარტოს, რომ არის ისეთი საერთო პირობები, რომელთა მეოხებით როგორი სამინისტროც უნდა იყოს, იძულებული იქნება არსებითად, აწარმოოს იგივე პოლიტიკა.

*) კადეტები არის შემოკლებით სახელი ლიბერალურ ბურჟუაზიის კონსტიტუციურ-დემოკრატიულ (კადეტების) პარტიისა. იგი შესდგა ოქტომბერში 1905 წელს: 1) კონსტიტუციონალიზატების ლიბერალურ მემკვიდრეებისაგან და 2) „განთავსულების კავშირი“ წევრებისაგან — ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ ინტელიგენციისა და თავისუფალ პროუ-სის წარმომადგენელთა; ან, ომის დროს ჯ. რს. უტერ-დენე ლოზუნგს „ომი ბოლომდე“ და დარდნაღლის ჯელში ჩაგდებას. თებერვლის რევოლუციის შემდეგ იგი გახდა მმართველ პარტიათ, შემდეგ მხარს უჭერდა კონსტიტუციის აღდგენას. ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ განუწყვეტლად აქტიურად ებრძვის საბჭოთა ხელისუფლებას (ტ. VIII, იხუზულებათი კრებული გვ. 556, შინაშა).

*) ტრუდოვიკები — სახელმწიფო სათათბიროს შრომის ჯგუფის ფრაქცია შესდგა 1916 წ. ფრაქციაში შედიოდნენ „ნაროდნიკულად“ (ხალხისუნრად) განწყობილი ინტელიგენტები. სახალხო სოციალისტები და ბევრად თუ ცოტად რევოლუციონურად გაწყობილი დეპუტატები გლეხებიდან. IV სხ. სათათბიროში ტრუდოვიკების ლიდერი იყო კერენსკი (ტ. XII, თხუზულებათი კრებული გვ. 488, შინაშა 112).

შრომის ჯგუფის ფორმულაში დემოკრატიზმი გამოს-
ყვეის მხოლოდ მის კილოში, ავტორების განწყობილე-
ბაში. თქმა არ უნდა, რომ განწყობილება არის პოლიტი-
კური სიმპტომი. მაგრამ ცოდვა არ იქნება, თუ გადასვლის
ფორმულისაგან მოვითხოვთ მოფიქრებულ აზრს და არა
მხოლოდ „აღმაფრთოვანებელ“ განწყობილებას.

სოციალ-დემოკრატების გადასვლის ფორმულა:

„მოვისმინეთ რა სახალხო განათლების მინისტრის
ხანმარტება და ვხედავთ რა მათში:

1) მთავრობის გადაწყვეტილებას იმის შესახებ,
რომ მან ბრძოლა აწარმოოს იმ მოსწავლე ახალგაზრდო-
ბის ბუნებრივ და სასიხარულო მისწრაფებათა წინააღმდეგ,
რომელსაც სურს თავისი გონებრივი მსოფლმხედველობა
გაათავოთფოს თვითგანვითარებისა და ამხანაგურ წრეების
საშუალებით;

2) გამართლებას ბიუროკრატიულ ფორმალისმის, ჯა-
შუშობის და პოლიციურ ძებნის (სისკისა) სისტემისა, რომე-
ლიც მყარდება უმაღლეს, საშუალო და დაბალ სკოლაში,
რომელიც გონებრივად და ზნეობრივად ამახინჯებს ახალ-
გაზრდობას, უმოწყალოთ ჰკლავს აზრის და ხასიათის ყოველ-
გვარ დამოკიდებლობას და ხელს უწყობს მოწაფეებში
თვითმკვლელობათა ეპიდემიის გავრცელებას, — სახელმწი-
ფო სათათბირო სცნობს ამ განმარტებას არა დამაკმაყო-
ფილებლად.

ამასთან ერთად ვსცნობთ რა:

1) რომ პოლიციური თვალისაზრისის ბატონობა
სახალხო განათლების საქმეში მჭიდროთ არის დაკავშირე-
ბული დამცველი პოლიციის მთელი რუსეთის ცხოვრებაზე
ბატონობასთან, მოქალაქეთა ყოველგვარ საორგანიზაციო

თვითმოქმედების ჩახშობასთან და მათ უუფლებობასთან და,

2) რომ მხოლოდ სახელმწიფოებრივ წესწყობილების
და სახელმწიფოებრივ თვითმართველობის სისტემის ძირი-
თად გარდაქმნას შეუძლია გაანთავისუფლოს მოქალაქეები
პოლიციის ბორკილებიდან, გაანთავისუფლოს მათგან სკო-
ლაც, — სახელმწიფო სათათბირო გადადის მორიგ საქმე-
ბზე“.

არც ეს ფორმულა ჩაითვლება დამაკმაყოფილებლად,
არ შეიძლება არ ვუსურვოთ მას, რომ იგი იყოს უფრო
პოპულარული და რომ მასში უფრო ვრცლათ იყოს აზრი
გამოთქმული, არ შეიძლება მწუხარება აო გამოვთქვათ
იმის შესახებ, რომ მასში არ არის აღნიშნული ახალგაზრ-
დობის პოლიტიკურ საქმეებში ჩარევის კანონიერება და
სხვა და სხვა:

მაგრამ ჩვენ ვაკრიტიკებთ ყველა ფორმულების არა
გამოთქმებს და სიტყვებს, არამედ მხოლოდ ავტორების
ძირითად პოლიტიკურ იდეებს. დემოკრატს უნდა ეთქვა
მთავარი: წრეები და საუბრები **ბუნებრივი და სასიხა-
რულოა**. ამაშია საქმის არსებითი მხარე. მოსწავლე ახალ-
გაზრდობის პოლიტიკაში ჩაბმის, თუ გინდ „ნაადრევად“,
ყოველგვარი გაკიცხვა არის პირმოთენობა და ობსკურან-
ტიზმი. დემოკრატს უნდა წამოეყენებია საკითხი: „გაერ-
თიანებულ სამინისტროდან“ სახელმწიფოებრივ წესწყობი-
ლებისაკენ. დემოკრატს უნდა აღენიშნა, რომ სკოლის ცხოვ-
რებას აქვს „განუწყვეტელი კავშირი“, პირველად, „დამ-
ცველ პოლიციის“ ბატონობასთან; მეორედ, ფეოდალურ
ტიპის მსხვილი მემამულეების კლასის ბატონობასთან ეკო-
ნომიურ ცხოვრებაში.

6. ლენინი

ლიბერალური საკითხის იზოლირება*)

პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი წარმოადგენს თანამედროვე მუშათა მოძრაობის ძირითად საკითხს ყველა კაპიტალისტურ ქვეყნებში. რომ ნათელი მოეფინოს ამ საკითხს, აუცილებლად უნდა ვიცოდეთ მისი ისტორია. საერთაშორისო მასშტაბით რევოლუციონერ დიქტატურის მოძღვრების ისტორია, საზოგადოთ, და კერძოთ, პროლეტარიატის დიქტატურის ისტორია, დაკავშირებულია რევოლუციონერ სოციალიზმის ისტორიასთან და სპეციალურად მარქსიზმის ისტორიასთან. გარდა ამისა ეს, თავისთავად იგულისხმება და რაც უმთავრესია—ის არის დამონაგებულ და გაყვლედილ კლასის ყველა რევოლუციების ისტორია, რომელიც წარმოადგენს უმთავრეს მასალას და წყაროს დიქტატურის საკითხის შესასწავლად. ვინც ვერ გაიგო რომელიმე რევოლუციონერ კლასის დიქტატურის აუცილებლობა ამ კლასის გასამარჯვებლად, მან ვერაფერი ვერ გაიგო რევოლუციის ისტორიაში ან არ სურს მას არაფრის გაგება ამ დარგში.

რუსეთის მასშტაბში განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, რამდენადაც ეს თეორიას შეეხება რუსეთის სოც.-დემ. მუშათა პარტიის პროგრამას, რომელიც შედგენილი იყო 1902—3 წლებში „ზარია“-ს და „ისკრა“-ს რედაქციის მიერ ან, უფრო სწორედ რომ ვთქვათ, გ. ვ. პლეხანოვის მიერ და რომელსაც რედაქცია გაუკეთა, შესცვალა და დაამტკიცა ამავე რედაქციამ. პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი ამ პროგრამაში ნათლად და გარკვეულად არის დასმული, ამასთან ერთად იგი სწორედ ბერშტეინის, ოპორტიუნიზმის საწინააღმდეგო ბრძოლასთან არის დაკავშირებული. მაგრამ უმთავრესი მნიშვნელობა აქვს, რასაკვირველია, რევოლუციის გამოცდილებას, ე. ი. რუსეთის, 1905 წლის რევოლუციის გამოცდილებას.

ამ წლის სამი უკანასკნელი თვე—ოქტომბერი, ნოემბერი და დეკემბერი—განსაკუთრებულად ძლიერ ფართედ მასიურ რევოლუციონერ ბრძოლის ხანა იყო. ამ ხანაში შეუერთდა ერთმანეთს ბრძოლის საუკეთესო საშვალეები—პოლიტიკურ მასიურ გაფიცვის და შეიარაღებულ აჯანყების მეთოდები. (ფიზიკურად უნდა შევნიშნოთ, რომ ჯერ კიდევ მაისში 1905 წელს ბოლშევიკურმა ყრილობამ, რუსეთის სოც.-დემოკრ. მუშათა პარტიის მესამე ყრილობამ „პარტიის ერთ-ერთ უმთავრეს და გადაუდებელ ამოცანად აღიარა“, სცნო საჭიროდ, რომ პროლეტარიატი მოამზადოს უშუალო ბრძოლისათვის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ შეიარაღებულ აჯანყების გზით. და დაავალა ყველა პარტიულ ორგანიზაციებს, რომ მათ „გამოეკვლიათ მასიურ პოლიტიკურ გაფიცვების როლი, რომელთაც შესაძლოა ჰქონოდათ უდიდესი მნიშვნელობა აჯანყების დასაწყისში და მსვლელობაში.“)

პირველად მსოფლიო ისტორიაში რევოლუციონერმა ბრძოლამ თავის განვითარების ისეთ სიმაღლეს და სიძლიერეს მიაღწია, რომ შეიარაღებული აჯანყება შეუ-

ერთდა მასიურ გაფიცვას, ამ სპეციფიურ პროლეტარულ იარაღს. ცხადია, რომ ამ ცდას აქვს მსოფლიო მნიშვნელობა ყველა მსოფლიო რევოლუციებისათვის. და ბოლშევიკებიც უდიდესი ყურადღებით და გულდასმით სწავლობდნენ ამ ცდას, როგორც მის პოლიტიკურ, ისე ეკონომიურ მხარესაც. მე აღვნიშნავ თვეების მიხედვით 1905 წლის ეკონომიურ და პოლიტიკურ გაფიცვების ანალიზს, ამ გაფიცვის ფორმების ურთიერთობას, გაფიცვის ბრძოლის განვითარების სიმაღლეს, რომელიც პირველად იქნა მიღწეული მსოფლიოში; ეს ანალიზი მე პირველად დავსტამბე ჟურნ. „Просвещение“-ში და მოკლედ გავიმეორე იმ ხანის საზღვარგარეთის ბოლშევიკურ ლიტერატურაში.

მასიურმა გაფიცვებმა და შეიარაღებულმა აჯანყებამ თავისთავად წამოაყენეს დღის წესრიგში რევოლუციონერ ხელისუფლების და დიქტატურის საკითხი, ვინაიდან ბრძოლის ამ მეთოდებს აუცილებლად მოჰყვებოდა—პირველად ადგილობრივ, მასშტაბში—ძველი ხელისუფლების განდევნა, პროლეტარიატისა და რევოლუციონერ კლასის მიერ ძალაუფლების დაპყრობა, მემამულეების განდევნა, ხშირად ფაბრიკების ხელში ჩაგდება და სხვა და სხვა. ამ ხანის მასიურმა რევოლუციონერმა ბრძოლამ სიცოცხლე შთაბერა მსოფლიო ისტორიაში ჯერ კიდევ არ ნახულ ორგანიზაციებს, როგორც არის მუშათა დეპუტატების საბჭოები, შემდეგ კი ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოები, გლეხთა კომიტეტები და სხვა ამგვარი. ჩვენს წინაშე წამოიჭრა ისეთი ფაქტი, რომ ის ძირითადი საკითხები (საბჭოთა ხელისუფლება და პროლეტარიატის დიქტატურა), რომელიც იპყრობენ ეხლა შეგნებულ მუშების ყურადღებას მთელ მსოფლიოში, პრაქტიკულად დაისვა 1905 წლის დასასრულს და თუ რევოლუციონერ პროლეტარიატის და ნამდვილი მარქსიზმის ისეთმა წამომადგენლებმა, როგორიც მაგალითად როზა ლიუქსემბურგი ერთბაშად შეაფასეს ამ პრაქტიკული ცდის მნიშვნელობა და კრიტიკულ ანალიზით მის მიმართ გამოვიდნენ კრებებზე და მიტინგებზე, სამაგიეროდ ოფიციალურ სოციალ-დემოკრატიულ და სოციალისტურ პარტიების ოფიციალურ წარმომადგენელთა დიდმა უმრავლესობამ, მათ შორის რეფორმისტებმაც და მომავალ „კაუცკელების“ ტიპის პირებმაც, „ლონგეტისტებმა“), ხილკიტის მომხრეებმა ამერიკაში და სხვებმა გამოიჩინეს ამ ცდის მნიშვნელობის გაგების სრული უუნარობა და მათ ვერ შესძლეს რევოლუციონერების მოვალეობის შესრულება ე. ი. სათანადოდ ვერ შეისწავლეს და ვერ გაავრცელეს ამ ცდის გაკვეთილები. რუსეთში ბოლშევიკებიც და მენშევიკებიც 1905 წლის დეკემბრის შეიარაღებულ აჯანყების დამარცხებისთანავე შეუდგნენ ამ ცდის შეფასებას. განსაკუთრებით დაჩქარებულ იქნა ეს მუშაობა იმის გამო, რომ აპრილში 1906 წელს შესდგა სტოკჰოლმის ე. წ. რუსეთის სოც. დემ. მუშათა პარტიის გამართიანებელი ყრილობა, რომელზედაც წარმო-

*) იხ. „კომუნისტური ინტერნაციონალი“ № 14—1920 წ.

*) ლონგე საფრანგეთის მენშევიკების ბელადია.

დგენილნი და ფორმალურად გაერთიანებულნი იყვნენ ბოლშევიკებიც და მენშევიკებიც. ამ ყრილობის მოსამზადებელ მუშაობას ორივე ფრაქცია ძალიან ენერგიულად აწარმოებდა. ორივე ფრაქციამ ყრილობამდე, 1906 წლის დასაწყისში, გამოაქვეყნა თავ-თავიანთ რეზოლიუციების პროექტები ყველა მნიშვნელოვან საკითხების შესახებ. ეს პროექტები, რომელნიც გადაბეჭდილ იქნენ ჩემს ბროშურაში: „მოხსენება რუსეთის სოც. დემოკრ. მუშათა პარტიის გამაერთიანებელ ყრილობის შესახებ (წერილი პეტერბურგელ მუშებისადმი)“, მოსკოვი 1906 წ. (გვ. 100, ამათში თითქმის ნახევარს წარმოადგენს ორივე ფრაქციების რეზოლიუციების პროექტები და ყრილობის მიერ საბოლოოდ მიღებული რეზოლიუციები),—წარმოადგენს უმთავრეს მასალას საკითხის გასაცნობად იმ სახით, როგორც იგი იყო მაშინ დასმული.

დავა საბჭოების მნიშვნელობის შესახებ უკვე მაშინ იყო დაკავშირებული დიქტატურის საკითხთან. ბოლშევიკებმა ჯერ კიდევ 1905 წლის ოქტომბრის რევოლუციამდე (იხ. ჩემი ბროშურა: „სოც.-დემოკრ. ორი ტაქტიკა დემოკრატიულ რევოლუციის დროს“, ქენევა, ივნისი 1905 წ., გადაბეჭდილია კრებულში „12 წლის განმავლობაში“). მენშევიკები უარყოფითად უყურებდნენ ამ „დიქტატურის“ ლოზუნგს. ბოლშევიკები ხაზს უსვამდნენ იმ გარემოებას, რომ მუშათა დეპუტატების საბჭოები „ფაქტურად წარმოადგენს ახალ რევოლუციონურ ხელისუფლების ჩანასახს“, როგორც ამას სიტყვა-სიტყვით ამბობდა ბოლშევიკურ რეზოლიუციის პროექტი (გვ. 92 „მოხსენების“) მენშევიკები სცნობდნენ საბჭოების მნიშვნელობას „ხელს უწყობდნენ მათ ჩამოყალიბებას“ და სხვ. მაგრამ არ სთვლიდნენ მათ რევოლუციონურ ხელისუფლების ჩანასახად, არაფერს ამბობდნენ საზოგადოთ ამა თუ იმ ახალ რევოლუციონურ ხელისუფლების ტიპის შესახებ, პირდაპირ უარყოფდნენ დიქტატურის ლოზუნგს. ძნელი არ არის იმის დანახვა, რომ ყველა უთანხმოებანი მენშევიკებთან უკვე არსებობდეს ჩანასახში კითხვის ამ დასმის დროს. *) აგრეთვე არ არის ძნელი იმის დანახვა, რომ მენშევიკები (როგორც რუსეთის, ისე სხვა ქვეყნების, როგორც არიან „კაუცკელები“ „ლონგეტისტები“ და სხვები) ამჟღავნებდნენ და ამჟღავნებენ საკითხის ამგვარათ დასმით იმას, რომ ისინი რეფორმისტები და ოპორტიუნისტები არიან, რომელნიც სიტყვით სცნობენ პრო-

ლეტარულ რევოლუციას, საქმით კი უარყოფენ რევოლუციის ცნების არსებით და ძირითად მხარეს.

ჯერ კიდევ 1905 წლის რევოლუციამდე ზემოთ დასახელებულ ბროშურაში „ორი ტაქტიკა“ მე ვარჩევდი მენშევიკების საბუთებს, რომელნიც ბრალს მდებდნენ მე იმაში, რომ მე შეუმჩნევლად ორი ცნება: „რევოლუცია და დიქტატურა“ ერთმანეთში აურიე. („12 წლის განმავლობაში“ გვ. 459). მე ვრცლად ვამტკიცებდი, რომ სწორეთ ამ ბრალდებით მენშევიკები ამჟღავნებენ საკუთარ ოპორტიუნისმს, თავის ნამდვილ პოლიტიკურ ბუნებას, ისინი გამოდგოდნენ, როგორც ლიბერალურ ბურჟუაზიის ხმის ამჟღავნებელი, მისი გავლენის გამტარებელი პროლეტარიატში. როდესაც რევოლუცია ხდება უდაო ძალათ, მაშინ მოწინააღმდეგენიც სცნობენ ხოლმე „რევოლუციას“, ვამბობდი მე, ეუთითებდი რა (ზაფხულში 1905 წ.) რუსეთის ლიბერალების მაგალითზე, რომელნიც დარჩენ მონარქისტ-კონსტიტუციონალისტებათ. ახლა 1920 წელს *) შეიძლება დაგვემატებია, რომ გერმანიაში და იტალიაში ლიბერალური ბურჟუები ან, ყოველშემთხვევაში, უფრო განათლებულნი და მოხერხებულნი მათგანი „მზათ არიან იცნონ რევოლუცია“. მაგრამ, სცნობდნენ რა რევოლუციას და იმავე დროს უარყოფდნენ რა განსაზღვრულ კლასის (ან განსაზღვრულ კლასების) დიქტატურას. მაშინდელი რუსეთის ლიბერალები და მენშევიკები, ეხლანდელი გერმანიის და იტალიის ლიბერალები, ტურატელები, კაუცკელები სწორეთ ამჟღავნებენ ამით თავიანთ რეფორმისმს, თავიანთ ყოვლად უვარგისობას, როგორც რევოლუციონერები.

ვინაიდან, როცა რევოლუცია შეიქნა უკვე უდავო ძალა, როცა მას ლიბერალებიც „სცნობენ“, როცა მმართველი კლასები არა მარტო ხედავენ, არამედ აგრეთვე გრძნობენ დამონაწევებულ მასების ძლევამოსილებას, მაშინ მთელი საკითხის არსებითი მხარე—პოლიტიკის თეორეტიკოსებისათვისაც და პრაქტიკულ ხელმძღვანელებისათვისაც იმაში მდგომარეობს, რომ რევოლუციას მიეცეს სწორი კლასობრივი განმარტება. დიქტატურის ცნების გარეშე კი შეუძლებელია გვეჩვენეს ასეთი სწორი კლასობრივი განმარტება. დიქტატურის მოუმზადებლად არ შეიძლება იყოს საქმით რევოლუციონერი. ეს ქვეშარიტება არ ესმოდათ მენშევიკებს 1905 წელს, არ ესმით იგი 1920 წელს იტალიის, გერმანიის, საფრანგეთის და სხვა ქვეყნის სოციალისტებს, რომელთაც ეშინათ კომუნისტურ ინტერნაციონალურ სასტიკ „პირობების“ **) ეშინათ იმ ადამიანებს, რომელნიც სცნობენ დიქტატურას სიტყვით, მაგრამ არა აქვთ უნარი მოამზადონ იგი საქმით. და ამიტომ უადგილო არ იქნება ვრცლად მოვიყვანო 1905 წ. ივლისში ჩემს მიერ მენშევიკების წინააღმდეგ დაბეჭდილი მარქსის შეხედულებათა განმარტება,

*) საქართველოა მენშევიკების ცნობილი თეორეტიკოსი. ზ-ნი ს. დედეაშვილი თავის მოხსენებებში თუ წერილებში ყოველ გზ. ჯერედინზე გაიძახის და გაიძახის რაც საგულისხმოა დაბეჭდილებით, რომ „დღევანდელი ბოლშევიზმი ადგება ძველი, ნამდვილი მენშევიზმის გზას“-ო. ამით ბ. ს. დედეაშვილს სურს დაამტკიცოს, რომ ვითომდა საბჭოთა ხელისუფლების, პროლეტარიატის დიქტატურას სცნობდნენ მენშევიკებიც, ეს ძველი მენშევიზმია და ბოლშევიზმი, ლენინის პარტია დაადგა კაუცკის, გილფერდინგის, მაკდონალდის, ლონგეს, ჟორდანის და სხვათა გზას. მაშასადამე დროა, რათა ამავე სეითმა განაცხადოს—დამარცხდა ბოლშევიკური თეორია და ტაქტიკა, ცხოველყოფილი ლენინიზმი გადაგვრდა კაუცკის მენშევიზმით.

საპიროა რათა ყოველი ახალგაზრდა ლენინელი ჩაუკვირდეს სეით დედეაშვილის ამ ზღაპარს. წიკითხოს გულდასმით ლენინის მთელი ეს წერილი და განსაკუთრებით ის ადგილი, რომელსაც გაუყუთეთ შენიშვნა და სოჭის, სტუტის თუ არა დედეაშვილი, ვინ დამარცხდა ვინ ვის გზას დაადგა, ჰქონდა თუ არა რაიმე საერთო თუ გინდ ძველ მენშევიზმსაც (თუმცა კანის გამოცემა, ვერ შეცვლის პარტიის შინაბუნებას) პროლეტარიატის დიქტატურასთან, იყვნენ და არიან თუ არა დღესაც მენშევიკები მუშურ-გლეხური დიქტატურის, პროლეტარული დემოკრატიზმის მომხრენი.

*) აშხ. ლენინის ეს სტატია დაწერილია 1920 წლის 6 ნოემბერს.

**) აშხ. ლენინის წერილი ეკუთვნის იმ პერიოდს, როდესაც იტალიის, გერმანიის და საფრანგეთის სოციალისტურ პარტიების კომინტერნისადმი დამოკიდებულება არ იყო გამორკვეული. სამივე ამ პარტიაში დიდი გერყეობა სუფევდა. ზოლო დღეს, როგორც იტალიის, ისე საფრანგეთის და გერმანიის სოციალისტური პარტიების საუკეთესო, სპეტაკი, რევოლუციონური უმრავლესობა შევიდა კომინტერნში და სამივე ამ ქვეყანაში დღეს არსებობს ძლიერი კომუნისტური პარტია, რომელიც დადუშავს უქადის მუსოლინებს, შტრუზმენებს და პუანკარებს.

რომელიც ეხება აგრეთვე 1920 წლის დასავლეთ ევროპის მენშევიკებსაც (მე გაზეთების სახელწოდებების დასახელების მაგიერ მხოლოდ იმას აღვნიშნავ ვის შესახებ არის ლაპარაკი ბოლშევიკების თუ მენშევიკების შესახებ).

„მერინგი“ გვიამბობს თავის შენიშვნებში, რომელიც მან გაუყეთა მარქსის „ახალ რეინის გაზეთის“ (1848 წ.) წერილებს, რომ ბურჟუაზიული ლიტერატურა სხვათა შორის ასე უსაყვედურებდა ამ გაზეთს: თითქმის „ახალი რეინის გაზეთი“ მოითხოვდა დიქტატურის დაუყოვნებლივ შემოღებას, როგორც ერთად ერთ საშუალებას დემოკრატიის განსახორციელებლად“ (M. r. x. Hachlass, ტ. III გვ. 53.). ვულგარულ (უხეშ) ბურჟუაზიულ თვალსაზრისით, დიქტატურისა და დემოკრატიის ცნებები ერთმანეთს უარყოფენ. ბურჟუაზიას არ გაეგება კლასთა ბრძოლის თეორია, ჩვეულებრივად პოლიტიკურ ბრძოლის არენაზე იგი ხედავს სხვა და სხვა წრეების წვრილმან შეჯახებას და ბურჟუაზიის კოტერებებს¹⁾ ბურჟუაზიას დიქტატურა ესმის, როგორც დემოკრატიის გაჩანტიების და ყოველგვარ თავისუფლების აღკვეთა, როგორც ძალმომრეობა, ხელისუფლების ყოველგვარი ბოროტმოქმედება, რომელიც დიქტატორის პიროვნების ინტერესებს ემსახურება. არსებითად სწორეი ამ ვულგარულ ბურჟუაზიულ თვალსაზრისს იზიარებენ ჩვენი მენშევიკები, რომელნიც ხსნიან ბოლშევიკების მიკერძებას „დიქტატურის“ ლოზუნგისადმი იმით, რომ ლენინს „ძალიან სურს გამოსცადოს თავისი ბედი“ („ისკრა“ № 103, გვ. 3, სექტი 2). რომ მენშევიკებს განუმარტოთ თუ რა განსხვავება არის პიროვნების დიქტატურასა და კლასის დიქტატურას შორის და როგორ ამოცანებს ისახავს დემოკრატიული დიქტატურა წინააღმდეგ სოციალისტურისა, უსარგებლო არ იქნება შევჩერდეთ „ახალ რეინის გაზეთის“ შეხედულებებზე.

ყოველგვარი დროებითი სახელმწიფოებრივი წესწყობილება—სწერდა „ახალი რეინის გაზეთი“ 14 სექტემბერს 1848 წ.—რევოლუციის შემდეგ მოითხოვს დიქტატურას და ამასთან ენერგიულ დიქტატურას. ჩვენ თავიდანვე უსაყვედურებდით კამპაუნენს (სამინისტროს მეთაურს 18 მარტის შემდეგ 1848 წ.), რომ ის ვერ გამოვიდა, როგორც დიქტატორი, რომ მან მაშინვე ვერ დაამარცხა და ძველი დაწესებულების ნაშთები თავიდან არ მოიცილა. და აი, მაშინ როცა ბატონი კამპაუნენი საკონსტიტუციო ილიუზიებით იკვებებოდა, დამარცხებულმა პარტიამ, (ე. ი. რეაქციის პარტიამ) თავისი პოზიციები გაიმყარა ბიუროკრატიაში და არმიასა და თითქმის ალაგ-ალაგ გაბედულად შეტევებზე გადასვლაც იწყა²⁾.

„ამ ამონაწერში, სამართლიანათ ამბობს მერინგი, ჯამი აქვს გაკეთებული იმ დებულებებს, რომელნიც „ახა-

ლი რეინის გაზეთმა“ ვრცლათ განავითარა თავის გრძელ წერილებში კამპაუნენის სამინისტროს შესახებ. რას გვეუბნება მარქსის ეს სიტყვები?—იმას, რომ დროებითი რევოლუციონური მთავრობა უნდა გამოვიდეს, როგორც დიქტატორი (დებულება, რომლის გაგება ვერ შესძლეს მენშევიკებმა, რომელთაც აფრთხობდა „დიქტატურის“ ლოზუნგი; რომ ამ დიქტატურის ამოცანა მდგომარეობს ძველ დაწესებულებათა ნაშთების მოსპობაში (სწორედ იმას, რაც ნათლათ არის აღნიშნული რუსეთის სოც.-დემოკრ. ბუშათა პარტიის ბოლშევიკების ყრილობის რეზოლუციებში კონტრ-რევოლუციისათან ბრძოლის შესახებ, და რაც გამოშვებულია მენშევიკების რეზოლუციებში, როგორც აღვნიშნეთ ზემოთ). დასასრულ, ამ სიტყვებიდან სჩანს, რომ მარქსი შოლტავდა ბურჟუაზიულ დემოკრატებს „კონსტიტუციურ ილიუზიებისათვის“ რევოლუციისა და აშკარა სამოქალაქო ომის ეპოქაში. ამ ამონაწერის აზრი განსაკუთრებით თვალსაჩინოთ სჩანს 6 ივლისის 1848 წლ. „ახალი რეინის გაზეთის“ წერილებში. დამფუძნებელი სახალხო კრება—სწერდა მარქსი—უპირველესად ყოვლისა უნდა იყოს აქტიური, რევოლუციონურ-აქტიური კრება. ფრანკფურტის კრება კი პარლამენტარიზმში სასკოლო ვარჯიშობით ირთობს თავს და მთავრობას მოქმედების საშუალებას აძლევს. დაუშვათ, რომ ამ სწავლულთა კრებამ შესძლო დიდი აწონ-დაწონვის შემდეგ საუკეთესო დღის წესრიგის და საუკეთესო კონსტიტუციის გამომუშავება. რა აზრი ექნება ამ საუკეთესო დღის წესრიგს და საუკეთესო კონსტიტუციას, თუ გერმანიის მთავრობებმა უკვე დასვეს დღის წესრიგში ხიშტი“.

„აი, როგორი აზრი აქვს დიქტატურას“...

„ხალხთა ცხოვრებაში დიდი საკითხები გადაიჭრებიან ხოლმე მხოლოდ ძალის საშუალებით. თვით რეაქციონური კლასები პირველნი მიმართავენ ხოლმე ძალმომრეობას, სამოქალაქო ომს, „დღის წესრიგში სვამენ ხიშტებს“, როგორც შვრებოდა ხოლმე რუსეთის თვითმპყრობელობა და განაგრძობდა მას სისტემატიურად და შეურყეველად, ყოველგვან და ყოველთვის, დაწყებული 9 იანვრიდან. რაკი შეიქმნა ასეთი მდგომარეობა, რაკი ხიშტი ნამდვილათ გარდაიქცა დღის პოლიტიკურ წესრიგის მთავარ საკითხად, რაკი აჯანყება გახდა აუცილებელი და გადაუდებელი—მაშინ საკონსტიტუციო ილიუზიები და პარლამენტარიზმში სასკოლო ვარჯიშობანი მხოლოდ სამოსელში ხვევენ რევოლუციის ბურჟუაზიულ გამცემლობას, ფარავენ ბურჟუაზიის „ჩამოშორებას“ რევოლუციისაგან, ნამდვილათ რევოლუციონურმა კლასმა უნდა წამოაყენოს სწორედ მაშინ დიქტატურის ლოზუნგი“.¹⁾

ამგვარად მსჯელობდნენ ბოლშევიკები დიქტატურის შესახებ 1905 წლის ოქტომბრის რევოლუციამდე.

ამ რევოლუციის ცდის შემდეგ მე ვრცლათ მომიხდა დიქტატურის საკითხის განხილვა ბროშიურაში: „კადეტების გამარჯვება და მუშათა პარტიის ამოცანები“, პეტროგრადი, 1906 წელი (ბროშიურის დატა არის 28 მარტი 1906 წელი). მე მოვიყვან ამ ბროშიურის ძირითად აზრებს და აქვე უნდა განვაცხადო, რომ საკუთარ სახელების რიგის ნაცვლათ მე მხოლოდ აღვნიშნავ, ვის

²⁾ კოტერია აქის ისეთი საზოგადოება, პარტია, რომელსაც აქვს დასახული რაიმე საიდუმლო მიზანი.

¹⁾ იხ. „12 წლის განმავლობაში“, გვ. 463—464, 1919 წლ. გამოცემით კი—გვ. 489—491.

შესახებ არის ლაპარაკი, კადეტების თუ მენშევიკების შესახებ. საზოგადოთ, უნდა ითქვას, რომ ბროშიურა მიმართულია კადეტების წინააღმდეგ და ნაწილობრივად — უპარტიო ლიბერალების, ნახევრად კადეტების, ნახევრად მენშევიკების წინააღმდეგ. მაგრამ არსებითად ყველა თქმული დიქტატურის შესახებ შეეხება სწორედ მენშევიკებს, რომელთაც ყოველ ნაბიჯზე ფეხი უტურდებოდათ კადეტებისაკენ ამ საკითხში.

„იმ დროს, როცა მოსკოვში*) თოფის ხმა სწყდებოდა, როცა სამხედრო-საპოლიციო დიქტატურა ზეიმობდა თავის გამარჯვებას, როდესაც ექსეკუციები და მასიური ცემა-ტყევა მძვინვარებდა მთელ რუსეთში, — კადეტების პრესაში ილაშქრებდნენ ძალადობის წინააღმდეგ მარცხნიდან, რევოლუციონერ პარტიების საგაფიცო კომიტეტების წინააღმდეგ. მეცნიერებით მოვაჭრენი დუბასოვის**) ხარჯზე კადეტთა პროფესორები მიდიოდნენ იქამდე, რომ სიტყვა „დიქტატურა“ — ს თარგმნიდნენ სიტყვით „გაძლიერებული დაცვა“. „მეცნიერების ხალხი“ გიმნაზიაში გაზეპირებულ ლათინურ ენასაც კი რყენიდნენ იმ მიზნით, რომ რევოლუციონერი ბრძოლა დაემდაბლებიათ. დიქტატურა ნიშნავს — სამუდამოთ იცოდეთ ეს, ბატონო კადეტებო — განუსაზღვრელ ხელისუფლებას, რომელიც ეყრდნობა ძალას და არა კანონს. სამოქალაქო ომის დროს ყველა გამარჯვებული ხელისუფლება შეიძლება იყოს მხოლოდ დიქტატორი. მაგრამ საქმე იმაშია, რომ არის უმცირესობის დიქტატურა უმრავლესობაზე და არის ხალხის ბუმბერაზულ უმრავლესობის დიქტატურა სახალხო ხელისუფლების მოძალადეთა, მძარცველთა და უზურპატორთა პატარა ჯგუფზე. მეცნიერულ ცნების დიქტატურის თავიანთ ვულგარულ შერყენით, თავიანთი გოდებით ძალადობის წინააღმდეგ მარცხნიდან მეპარჯვენეთა ძალადობის და ძალმომრეობის მძვინვარების ეპოქაში ნათლად დაგვანახეს, თუ როგორია „შემთანხმებელთა“ პოზიცია გამწვავებულ რევოლუციონერ ბრძოლაში. თავზარდაცემული „შემთანხმებელი“ იმალება, როდესაც ბრძოლის ცეცხლი ინთება. როდესაც გაიმარჯვა რევოლუციონერმა ხალხმა (17 ოქტომბერს), „შემთანხმებელი“ გამოდის ხერელიდან, თავმომწონეთ მედიდურობს, ენაქარტალობს და ჰყვირის გონების დაკარგვამდე: ის იყო „დიდებული“ პოლიტიკური გაფიცვა. როდესაც იმარჯვებს კონტრ-რევოლუცია, — „შემთანხმებელი“ დამარცხებულებს ფარისევლურად ქუთას ასწავლის და არიგებს. გამარჯვებული გაფიცვა „დიდებული“ იყო დამარცხებული გაფიცვები იყო ავაზაკური, ველური, უაზრო და ანარქიული. დამარცხებული აჯანყება იყო უგუნურება, სტიქიის აბოპოქრება, ველურობა, უაზრობა. ერთი სიტყვით „შემთანხმებლის“ პოლიტიკური სინიღისი, პოლიტიკური ქუთა იმაში მდგომარეობს, რომ ფეხ-ქვეშ გაეგეს იმას, ვინც ეხლა უფრო ძლიერია, ფეხებში გაებლანდოს მებრძოლებს, ხელი შეუშალოს ხან ერთს და ხან მეორე მხარეს, შეანელოს ბრძოლა და დააჩლუნგოს ხალხის რევოლუციონერი შეგნება, რომელიც აწარმოებს სასტიკ ბრძოლას თავისუფლებისათვის***)“

*) დეკემბერში 1905 წელს.

**) მეფის ლენიალი, რომელმაც ჩააქრო აჯანყება დეკემბერში 1905 წელს.

***) იხ. „კადეტების გამარჯვება და მუშათა პარტიის ამოცანები“ პეტროგრადი 1906 წ. გვ. 19—20.

შემდეგ, დროის შესაფერისი იქნება, თუ მოვიყვანთ განმარტებას დიქტატურის საკითხის შესახებ, რომელიც მიმართულია ბ-ნ რ. ბლანკის წინააღმდეგ. ეს ბლანკი სწორად არსებითად მენშევიკურ, მაგრამ ფორმალურად უპარტიო გაზეთში 1906 წელს, სადაც ის იზიარებდა მენშევიკების შეხედულებას და აქებდა მათ იმისათვის, რომ ისინი მიისწრაფიან ჩააყენონ რუსეთის სოც.—დემ. პარტიის მოძრაობა იმ კალაპოტში, რომლითაც მიმდინარეობს ინერენაციონალური სოციალ-დემოკრატია, გერმანიის დიდი სოც.—დემ. პარტიის მეთაურობით.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, რ. ბლანკი, როგორც აგრეთვე კადეტები, უპირდაპირებდა ბოლშევიკებს, როგორც უგუნურ არა — მარქსისტ, „ბუნტარ“ რევოლუციონერებს, „გონიერ“ მენშევიკებს და გერმანიის სოც.—დემ. პარტიას ასაღებდა მენშევიკურ პარტიას. ეს სოციალ-ლიბერალების, პაციფისტების და სხვ. მსოფლიო მიმდინარეობის ჩვეულებრივი ხერხია, რომელნიც ყველა ქვეყნებში ქება — ხოტბას ასხამენ რეფორმისტ-ოპორტიუნისტებს, კაუტსკელებს, ლონგეტისტებს, როგორც გონიერ სოციალისტებს, წინააღმდეგ „უგუნურ“ ბოლშევიკებისა.

აი, როგორ ვუპასუხებდი მე ბ-ნ ბლანკს დასახელებულ ბროშიურაში: ბ-ნი ბლანკი ერთმანეთს უპირდაპირებს რუსეთის რევოლუციის ორ ხანას: პირველი შეიცავს, დაახლოებით, 1905 წლის ოქტომბერს, ნოემბერს და დეკემბერს. ეს არის რევოლუციონერ გრიგალის ხანა. მეორე არის ეხლანდელი ხანა, რომელსაც ჩვენ უფლებად გვაქვს ვუწოდოთ სახელმწიფო სათათბიროში არჩევნებზე კადეტების გამარჯვების ხანა, ან მომავალ კადეტურ სახელმწიფოს სათათბირო ხანა.

ამ ხანის შესახებ ბატონი ბლანკი ამბობს, რომ ისევ დადგა აზრის და გონების ამუშავების დრო და შესაძლებელია დავუბრუნდეთ შეგნებულ, გეგმა-შეზომილ, სისტემატიურ მოღვაწეობას. პირიქით პირველ ხანას ახასიათებს ბატონი ბლანკი, როგორც თეორიის და პრაქტიკის ერთმანეთისაგან დაცილების ხანას. დაიკარგა ყველა სოციალ-დემოკრატიული პრინციპები და იდეები, დავიწყებული იქნა ტაქტიკა, რომელსაც მუდამ ქადაგებდნენ რუსეთის სოციალ-დემოკრატიის დამაარსებელნი, ძირიან-ფესვიანათ აღმოიფხვრა სოციალ-დემოკრატიულ მსოფლმხედველობის თვით ბურჯები.

ბატონ ბლანკის ეს ძირითადი მტკიცება წმინდა ფაქტიური ხასიათის არის. მარქსიზმის მთელი თეორია ჩამოშორდა რევოლუციონერ გრიგალის ხანის „პრაქტიკას“.

ასეა ეს თუ არა? როგორია მარქსიზმის თეორიის პირველი და უმთავრესი „ბურჯი“? ის, რომ თანამედროვე საზოგადოების ერთად-ერთ ბოლომდე რევოლუციონერ კლასს და ამიტომ ყოველ რევოლუციაში მოწინავე კლასს წარმოადგენს პროლეტარიატი. კითხვა შემდეგშია: ამოჰგლიჯა თუ არა ძირიან-ფესვიანათ სოციალ-დემოკრატიულ მსოფლმხედველობის ეს ბურჯი რევოლუციონერმა გრიგალმა? პირიქით, გრიგალმა დაადასტურა იგი ბრწყინვალეთ. სწორედ პროლეტარიატი იყო ამ ხანის უმთავრესი, დასაწყისში თითქმის ერთად-ერთი მებრძოლი.

შესაძლებელია ითქვას, რომ პირველად მსოფლიო ისტორიაში ბურჟუაზიულმა რევოლუციამ გამოიყენა ბრძოლის წმინდა პროლეტარული იარაღი: მასიური პოლიტიკური გაფიცვა, რის მსგავსი არ უნახავს თითქმის

ძალიან განვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყნებს. პროლეტარიატი უშუალო რევოლუციონურ ბრძოლისაგან გაეშურა იმ დროს, როცა ბ. ბ. კადეტები და ბატონი ბლანკი მოუწოდებდა მათ ბულიზმის სახელმწიფო სათათბიროში,* როცა კადეტთა პროფესორები მოუწოდებდნენ სტუდენტებს სწავლისაგან. პროლეტარიატმა ბრძოლის თავის პროლეტარულ იარაღით მოუპოვა მთელ რუსეთს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „კონსტიტუცია“, რომელსაც მას შემდეგ რყენდნენ, ამახინჯებდნენ და კულს კვეცდნენ. პროლეტარიატმა ოქტომბერში 1905 წელს გამოიყენა ბრძოლის ის ტაქტიკური ხერხი, რომლის შესახებ ნახევარი წლის წინათ ლაპარაკობდა რუსეთის სოც.-დემ. მუშათა პარტიის ბოლშევიკურ 3-მე ყრილობის რეზოლუცია, რომელიც დიდ ყურადღებას აქცევდა მასიურ პოლიტიკურ გაფიცვის აჯანყებასთან შეერთების მნიშვნელობას; სწორედ ამ შეერთებით ხასიათდება რევოლუციონური გრიგალის მთელი ხანა, 1905 წლის მთელი უკანასკნელი მეოთხედი. ამნაირად წვრილ-ბურჟუაზიის ჩვენმა იდეოლოგმა შერყენა სინამდვილე ურცხვად და უეშად. მას არ მიუთითებია არც ერთ ფაქტზე, რომელიც მოწმობდეს იმის შესახებ, რომ მარქსისტული თეორია დასცილდა „რევოლუციონურ გრიგალის“ პრაქტიკულ ცდას; მან წააფუჩჩა ამ გრიგალის ძირითადი თვისება, რომელმაც ბრწყინვალეთ გაამართლა „ყველა სოციალ-დემოკრატიული პრინციპები და იდეები“, „სოციალ-დემოკრატიულ მსოფლმხედველობის ყველა ბურჟუაზი“.

მაგრამ რაში მდგომარეობს ნამდვილი მიზეზი იმისა, რომელმაც აიძულა ბატონი ბლანკი მისულიყო ამ გასაოცარ ყალბ შეხედულებამდე, თითქმის „გრიგალი“-ს ხანაში გაჰქრა ყველა მარქსისტული პრინციპები და იდეები. ძალიან საინტერესოა ამ გარემოების განხილვა; იგი კიდევ და კიდევ ერთხელ ამჟღავნებს მეშჩანოვის ნამდვილ ბუნებას პოლიტიკაში.

რაში მდგომარეობდა „რევოლუციონურ გრიგალის“ ხანის მთავარი განსხვავება ეხლანდელ „კადეტურ“ ხანისაგან პოლიტიკურ მოღვაწეობის სხვა და სხვა მეთოდების, ხალხის ისტორიულ შემოქმედების სხვა და სხვა მეთოდების თვალთაზრისით? უპირველესად ყოვლისა და უმთავრესად—იმში, რომ „გრიგალის“ ხანაში გამოყენებულ იქნა ამ შემოქმედების რამოდენიმე განსაკუთრებული მეთოდი, რომელიც უცხო იყო პოლიტიკურ ცხოვრების სხვა პერიოდებისათვის. აი, ამ მეთოდების უმთავრესი მხარეები: 1) ხალხის მიერ პოლიტიკურ თავისუფლების „დაპყრობა“, მისი განხორციელება ყოველგვარ უფლებისა და კანონებს გარეშე და ყოველგვარ შეზღუდვის გარეშე (კრებების თავისუფლება, თუ გინდ უნივერსიტეტებში, პრესის, ყრებების, ყრილობების თავისუფლება და სხვ.); 2) რევოლუციონურ ხელისუფლების ახალ ორგანოების შექმნა,—მუშათა, ჯარისკაცთა, რკინიგზელთა, გლეხთა დეპუტატების საბჭოები, სოფლის და ქალაქის ახალი ხელისუფლება და სხვა და სხვ. ეს ორგანოები იქმნებოდა, უმთავრესად, მოსახლეობის რევოლუციონურ ფენების მიერ. ისინი იქმნებოდნენ ყოველივე კანონის და ნორმების გარეშე საცესებით რევოლუციონური გზით, როგორც თვითმოქმედი ხალხის შემოქმედების პრო-

დუქტი, როგორც ხალხის თვითმოქმედების გამომჟღავნება, რომელიც თავს ინთავისუფლებს ძველი პოლიტიკური ბორკილებისაგან. დასასრულ, ისინი იყენენ სწორედ ხელისუფლების ორგანოები, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი წარმოადგენდნენ სტიქიურ, ჩამოუყალიბებელ ჩანასახს, როგორც შემადგენლობის, ისე მოქმედების მხრივ. ისინი მოქმედებდნენ ისე, როგორც ხელისუფლება, ასე, მაგალითად, ისინი ხელში იგდებდნენ სტამბებს (პეტროგრადში), ატუსაღებდნენ პოლიციის მოხელეებს, რომელნიც ხელს უშლიდნენ რევოლუციონურ ხალხს მათი უფლების განხორციელებაში (იყო მაგალითები აგრეთვე პეტროგრადში, სადაც ახალი ხელისუფლების შესატყვისი ორგანო ძალიან სუსტი იყო, ძველი ხელისუფლება კი—ძალიან ძლიერი). ისინი მოქმედებდნენ, როგორც ხელისუფლება, და მოწოდებით მიმართავდნენ ხალხს მთელ ხალხს, რომ არ მიეცათ ფული ძველი მთავრობისათვის. ისინი კონფისკაციას უკეთებდნენ ძველი მთავრობის ფულებს (რკინის გზის საგაფიცვო კომიტეტი სამხრეთში) და იხმარდნენ მათ ახალი სახალხო მთავრობის საჭიროებისათვის,—დიად, ეს იყო უეჭველად ახალი სახალხო და, თუ გნებავთ, რევოლუციონური მთავრობის ჩანასახი. თავისი სოციალურ-პოლიტიკურ ხასიათით ეს იყო ხალხის რევოლუციონურ ელემენტების დიქტატურის ჩანასახი. თქვენ გიკვირთ ბატონო ბლანკო და ბატონო კიზევეტერო*). თქვენ ვერ ხედავთ აქ „გაძლიერებულ დაცვას“, რომელიც ეთანაბრება ბურჟუას შეხედულებით დიქტატურას? ჩვენ უკვე გეუბნებოდით თქვენ, რომ თქვენ არავითარი წარმოდგენა არა გაქვთ „დიქტატურის“ მცნიერულ ცნების შესახებ. ჩვენ ეხლავე ავიხსნით მაგას, მაგრამ ჯერ აღვნიშნავთ „რევოლუციონურ გრიგალის“ ხანის მოქმედების მესამე „მეთოდს“: ხალხის მიერ ძალმომრეობის გამოყენებას ხალხზე მოძალადეების მიმართ.

ხელისუფლების ჩვენ მიერ აღწერილი ორგანოები ჩანასახში წარმოადგენდნენ დიქტატურას, ვინაიდან ეს ხელისუფლება არ სცნობდა არავითარ სხვა ხელისუფლებას, არავითარ კანონს, არავითარ ნორმას, რომელიც ვინმეს მიერ იყო დაწესებული. განუხაზდრელ კანონს გარეშე მდგომარეობდა ხელისუფლება, რომელიც ეყრდნობა ძალას ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით, არის დიქტატურა. მაგრამ ეს ძალა, რომელზედაც ეყრდნობოდა და სცდილობდა დაქრდნობოდა ეს ახალი ხელისუფლება, არ წარმოადგენდა ხიშტის ძალას, რომელიც ხელში ჰქონდა ჩადებული ერთ მუქა სამხედრო პირებს, არა „პოლიციის უბნის“ ძალას, არა ფულების ძალას, ან რომელიმე ძველ დაწესებულებათა ძალას. არაფერი ამის მსგავსი არ იყო. ახალ ორგანოებს არ ჰქონდათ არც იარაღი, არც ფული, არც ძველი დაწესებულებები. მათ ძალას—შეგიძლიათ თუ არა წარმოიდგინოთ ბატონო ბლანკო და ბატონო კიზევეტერო?—არაფერი საერთო არ ჰქონდათ ძალის ძველ იარაღებთან, არაფერი საერთო არ ჰქონდათ „გაძლიერებულ დაცვასთან“, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ხალხის გაძლიერებულ დაცვას პოლიციელების და ძველი ხელისუფლების სხვა ორგანოების დაჩაგრისაგან.

რას ეყრდნობოდა ეს ძალა? იგი ეყრდნობოდა ხალხს, მასსას. აი, ძირითადი განსხვავება ამ ახალი ხელისუფლე-

*) სათათბირო წარმომადგენლობითი დაწესებულება, რომელიც შექმნა მეფემ 1905 წლის აგვისტოში, მაგრამ წალეკილ იქნა 1905 წლის ოქტომბრის რევოლუციის მიერ.

*) პროფესორი კადეტი, რომელიც ილაშქრებდა 1905 წელს ბოლშევიკების წინააღმდეგ, იმით, რომ ეს უკანასკნელი სცნობდნენ „დიქტატურის“ საჭიროებას, და რომელიც იცავდა დემოკრატიას.

ბისა ძველი ხელისუფლების ყველა წინააღმდეგ ორგანოებისაგან. ისინი იყვნენ უმცირესობის ხელისუფლების ორგანოები, რომელნიც ბატონობდნენ ხალხზე, მუშათა და გლეხთა მასებზე. ის კი იყო ხალხის, მუშების და გლეხების ხელისუფლების ორგანოები, რომელიც იმორჩილებდა უმცირესობას, პოლიციის ერთ მუკა მოძალადეებს, პრივილეგიებით აღჭურვილ თავად-აზნაურობის და მოხელეების პატარა ჯგუფს. აი, რა განსხვავებაა დიქტატურასა ხალხზე და რევოლუციონერ ხალხის დიქტატურას შორის, ეს კარგათ დაიხსომეთ ბატონო ბლანკო და ბატონო კიზევეტერო! ძველ ხელისუფლებას, როგორც უმცირესობის დიქტატურას შეეძლო არსებობა მხოლოდ პოლიტიკურ ხრიკების წყალობით, მხოლოდ ფართე მასების ხელისუფლებაში მონაწილეობისაგან, ხელისუფლებისადმი თვალყურის დევნის ჩამოცილებით. ძველი ხელისუფლება სისტემატიურად არ ენდობოდა მასებს, ეშინოდა სინათლის, არსებობდა მოტყუილების საშუალებით. ახალ ხელისუფლებას, როგორც დიდი უმრავლესობის დიქტატურას, შეეძლო არსებობა და არსებობდა მხოლოდ ფართე მასების ნდობის შემწეობით, მხოლოდ იმით, რომ იზიდავდა თავისუფლად, ფართეთ და ძალუმათ მიერ მასსა ხელისუფლებაში მონაწილეობის მისაღებათ. არაფერი დაბალული და საიდუმლო არ იყო, არავითარ რეგლამენტებს, არავითარ ფორმალობას ადვილი არ ჰქონდა. შენ მეშა ხარ? შენ გსურს იბრძოლო რუსეთის განსათავისუფლებლათ ერთ მუკა პოლიციელ მოძალადეებისაგან? შენ ხარ ჩვენი ამხანაგი. ესაავე დაუყოვნებლივ აირჩიე დეპუტატი; აირჩიე, როგორც მოსახერხებლათ მიგაჩნია, — ჩვენ სიამოვნებით მივიღებთ მას სწორუფლებიან წევრათ მუშათა დეპუტატების ჩვენს საბჭოში, გლეხურ კომიტეტებში, ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოში და სხვ. ეს ხელისუფლება ყველასათვის მისაწვდომია, რასაც იგი აკეთებს, მასები იმას აშკარათ ხედავენ, იგი უშუალოთ გამოამდინარეობს ზასისაგან, იგი წარმოადგენს ხალხურ მასის და მისი ნებისყოფის პირდაპირ და უშუალო ორგანოს. ასეთი იყო ახალი ხელისუფლება, ან უფრო სწორედ რომ ვსთქვათ მისი ჩანასახი, ვინაიდან ძველი ხელისუფლების გამარჯვებამ ძალიან ადრე დატყვევნა ნორჩი მცენარის ყლორტები.

შეიძლება თქვენ იკითხოთ ბატონო ბლანკო და ბატონო კიზევეტერო, რატომ არის ამისთვის საჭირო „დიქტატურა“ და „ძალდომირობა“? განა დიდ მასას ესაჭიროება ძალადობა ერთ მუკა ხალხის წინააღმდეგ, განა ათეულ და ასეულ მილიონებს შეუძლია იყოს დიქტატორი ათასეული და ათეულ ათასეულზე?

ამ კითხვას იძლევიან ისინი, რომელთაც პირველათ დაინახეს დიქტატურის თერმინის გამოყენება მათთვის ახალ მნიშვნელობით. ისინი ჩვეულებრივ ხედავდნენ ხოლმე პოლიციის ხელისუფლებას და მხოლოდ პოლიციის დიქტატურას. მათ უცხოთ ეჩვენებათ ის გარემოება, რომ შესაძლებელია არსებობდეს ხელისუფლება პოლიციის გარეშე, შესაძლებელია იყოს არაპოლიტიკური დიქტატურა. თქვენ ამბობთ, რომ მილიონებს არ ესაჭიროება ძალადობა ათასეულის წინააღმდეგ. თქვენ ცდებით და ცდებით იმიტომ, რომ იხილავთ მოვლენას არა მის განვითარებაში, თქვენ ვაიწყებდით, რომ ახალი ხელისუფლება ციდან არ ჩამოვარდება ხოლმე, არამედ აღმოცენდება, იზრდება ძველთან ერთად, ძველი ხელისუფლების წინააღმდეგ, მასთან ბრძოლაში. თუ მოძალადეებს,

რომელთაც ხელში აქვთ იარაღები და ხელისუფლების ორგანოები, ძალადობას არ დაუპირისპირებთ, ამის გარეშე ყოვლად შეუძლებელია ხალხის განთავისუფლება მოძალადეებისაგან.

აი, თქვენ სულ უბრალო მაგალითი ბატონო ბლანკო და ბატონო კიზევეტერო, რომ თქვენ შესძლოთ შეითვისოთ ეს სიბრძნე, რომელსაც ადვილათ ვერ ითვისებთ კადეტური აზროვნება და რომელიც თავბრუს ასხამს მას. (სეთ დედაბრანის საყურადღებოთაც — რედა.). წარმოიდგინეთ, რომ ავრამოვი ასახიჩრებს და სტანჯავს სპირიდონოვის ქალს *). წარმოიდგინეთ, რომ სპირიდონოვის ქალის მხარეზე არის ათეული და ასეული უიარაღო პირები, ავრამოვის მხარეზე კი ერთი მუკა კახაკები. რას იქმნა ხალხი, რომ სპირიდონოვის ქალის წვალება მომხდარიყო პოლიციის კედლებს გარეშე. იმას შეეძლო მიემართა ძალადობისათვის ავრამოვის და მისი ამაღლის წინააღმდეგ; შესაძლებელია მას მსხვერპლათ მიეტანა რამდენიმე მებრძოლი, რომელთაც განგმირავდა ავრამოვის ტყვია, მაგრამ მაინც ძალით განაიარაღებდა ავრამოვს და კახაკებს, ამასთან ადვილი შესაძლებელია, რომ იქვე მოკლავდა რამდენიმე, თუ შეიძლება ასე უწოდოთ მათ, კაცს, დანარჩენს კი რომელიმე სატუსალოში ჩასვამდნენ, რომ მათ შემდეგში ასეთი საზიზღრობა არ ჩადინათ და რათა ისინი სახალხო სასამართლოში მიეცათ.

აი, ხედავთ ბატონო ბლანკო და ბატონო კიზევეტერო: როცა ავრამოვი კახაკებით აწვალებს სპირიდონოვის ქალს, ეს არის სამხედრო-პოლიტიკური დიქტატურა ხალხზე. როდესაც რევოლუციონერი ხალხი (რომელსაც აქვს მოძალადეებთან ბრძოლის უნარი და არა მხოლოდ შეგინების, დარიგების, მწუხარების გამოთქმის, განკიცხვის და გოდების უნარი, რომლის შეხედულება მეშინურად არ არის შემოფარგლული, არამედ იგი არის რევოლუციონერი) ძალადობას მიმართავს ავრამოვისა და ავრამოვების წინააღმდეგ, — ეს არის რევოლუციონერი ხალხის დიქტატურა. ეს არის დიქტატურა, ვინაიდან ეს არის ხალხის ხელისუფლება ავრამოვზე, ხელისუფლება, რომელიც არ განისაზღვრება არავითარი კანონებით (ფილისტერი ალბათ იმის წინააღმდეგ იქნება, რომ ძალით გამოკლდნენ ავრამოვს ხელიდან სპირიდონოვის ქალი: ეს „კანონს“ არ შეეფერება! გვაქვს თუ არა ჩვენ ისეთი კანონი, რომელიც ავრამოვის მოკვლის ნებას გვაძლევს? აკი მეშინაობის ზოგმა იდეოლოგმა შექმნა თეორია, რომლის მიხედვით წინააღმდეგობა არ უნდა გავუწიოთ ბოროტებას). დიქტატურის მეცნიერული მცნება იმას ნიშნავს, რომ ხელისუფლება არ ისაზღვრება არაფრით, არავითარ კანონებით, არავითარ წესებით არ იბოქება იგი და უშუალოდ ეყრდნობა ძალადობას. აი, რას ნიშნავს „დიქტატურის“ მცნება, — კარგათ დაიხსომეთ ბატონო კადეტებო, შემდეგ, ჩვენ მიერ აღებულ მაგალითში ვხედავთ სწორეთ ხალხის დიქტატურას, ვინაიდან ხალხი მოსახლეობის ჩამოუყალიბებელი მასა, რომელიც „შემთხვევით“ მოგროვდა ამ ადგილზე უშუალოდ გამოდის სცენაზე, თვითონ ასამართლებს, სისრულეში მოჰყავს განაჩენი, ჰქმნის ახალ რევოლუციონერ უფლებასადასარულს, ეს არის სწორედ რევოლუციონერ ხალხის

*) სპირიდონოვის ქალი არის (ნობილი რევოლუციონერი, ეხლა მემარცხენე ესერი, რომელიც 1905 წელს მეცურად აწვალა პოლიციელმა ავრამოვმა.

დიქტატურა. რატომ მხოლოდ რევოლუციონური და არა მთელი ხალხის? იმიტომ, რომ ყოველ ხალხში, რომელიც მუდამ უსასტიკეს ტანჯვას განიცდის აგრამოვების „საგმირო საქმეებისაგან“, არიან ფიზიკურად დაბეჩავებულნი და შეშინებულნი, ზნეობრივად დაბეჩავებულნი, მაგალითად, იმ თეორიით, რომელიც ასწავლის, რომ ბოროტებას წინააღმდეგობა არ უნდა გაუწიოთ, ან დაბეჩავებულნი არა თეორიით, არამედ ცრუმორწმუნეობით, ადამით, რუტინით, გულ-გრილი ადამიანები, ერთი სიტყვით ის, რასაც ჩვეულებრივად ფილისტერს უწოდებენ, რომელთაც უფრო ეხერხებათ გამწვავებულ ბრძოლას ჩამოშორდნენ, გვერდი აუარონ ან კიდევ დაემალნონ (როგორმე ჩხუბის დროს ჩვენც არ მოგვხვდეს) აი, რატომ დიქტატურას ანხორციელებს არა მთელი ხალხი, არამედ მხოლოდ რევოლუციონური ხალხი, რომელსაც ამასთან ერთად სრულიად არ ეშინია მთელი ხალხის, რომელიც მთელ ხალხს თავის მოქმედების ყველა წვრილმანებს წინ უშლის, რომელიც სიამოვნებით იზიდავს მთელ ხალხს არა მხოლოდ სახელმწიფოს მმართველობაში, არამედ ხელისუფლებაშიც მონაწილეობის მისაღებათ და თვით სახელმწიფოს აღმშენებლობაშიც მონაწილეობის მისაღებათ.

ამრიგათ ჩვენ მიერ აღებული უბრალო მაგალითი შეიცავს მეცნიერულ ცნებებს: „რევოლუციონურ ხალხის დიქტატურის“ და აგრეთვე ცნებებს: „სამხედრო-პოლიტიკურ დიქტატურის“ ყველა ელემენტებს. ამ უბრალო მაგალითიდან, რომელსაც კადეტთა მეცნიერი პროფესორიც გაიგებს, ჩვენ შეგვიძლია გადავიდეთ საზოგადოებრივ ცხოვრების უფრო რთულ მოვლენებზე.

რევოლუცია, ამ სიტყვის ვიწრო, უშუალო მნიშვნელობით, არის ხალხის ცხოვრების სწორეთ ისეთი ხანა, როცა საუკუნოებით დაგროვილი სიძულვილი აგრამოვების „საგმირო საქმეებისადმი“ გარედ გადმოხეთქს, რაც გამოიხატება მოქმედებებში და არა სიტყვებში და ხალხთა მილიონ მასების მოქმედებებში და არა ცალკე პირების. ხალხი იღვიძებს და წელში იმართება აგრამოვების ბრძალებისაგან თავის დასაღწევათ. ხალხი ანთავისუფლებს რუსეთის ცხოვრების უამრავ სპირიტონოვის ქალებს აგრამოვებისაგან, მიმართავს ძალადობას აგრამოვების წინააღმდეგ, ამყარებს ხელისუფლებას აგრამოვებზე. ეს რასაკვირველია, ასე უბრალოთ და ერთბაშით არ ხდება, როგორც ზემოთ-მოყვანილ მაგალითში, რომელიც ბატონ პროფესორ კიზევეტერისათვის ძალიან გავამარტივეთ, — ხალხის ეს ბრძოლა აგრამოვებთან, ბრძოლა ვიწრო, უშუალო მნიშვნელობით, აგრამოვების ეს ჩამოგდება ხალხის მიერ გრძელდება თვეობით და წლებით. ხალხის მიერ აგრამოვების ეს გადაგდება თავის ზურგიდან წარმოადგენს რეალურ შინაარსს იმისას, რაც რუსეთის დიდ რევოლუციით იწოდება. ეს ჩამოგდება, თუ ჩვენ მას განვიხილავთ ისტორიული შემოქმედების მეთოდების მხრივ, ყალიბდება იმ ფორმებში, რომელნიც ჩვენ ეხლახან ავწერეთ, როცა რევოლუციონურ გრიგალზე ვლაპარაკობდით, სახელდობრ: ხალხის მიერ პოლიტიკურ თავისუფლების ხელში ჩაგდება, ე. ი. ისეთი თავისუფლების, რომლის განხორციელებას ხელს უშლიდნენ აგრამოვები; ხალხის მიერ ახალი რევოლუციონური ხელისუფლების შექმნა, ისეთი ხელისუფლების, რომელიც აგრამოვებს და მის დამქაშ პოლიტიკელ მოძალადეებს იმორჩილებს; ძალადობის გამოყენება ხალხის მიერ აგრამოვების წინააღმდეგ, ამ

ველურ ძალების, ყველა აგრამოვების, დურნოვების, დუბასოვების, მინოვების*) და მათი ჯურის ხალხის თავიდან მოშორების, განიარაღების და მათი შხამიანი კბილის ამოგდების მიზნით. კარგია თუ არა, რომ ხალხი მიმართავს ბრძოლის ასეთ უკანონო, უწესო, გეგმაშეუზომელ და არა სისტემატიურ საშუალებებს, როგორიც არის თავისუფლების ხელში ჩაგდება, ახალი, ფორმალურად არავის მიერ არ ცნობილ და რევოლუციონურ ხელისუფლების შექმნა, რომ ხალხი მიმართავს ძალადობას ხალხის დამჩაგრელების წინააღმდეგ? დიდად, ეს ძალიან კარგია. ეს არის თავისუფლებისათვის ხალხის ბრძოლის უდიდესი გამოაშკარავება. ეს არის ის დიადი ხანა, როცა რუსეთის საუკეთესო პირთა ოცნებობას თავისუფლების შესახებ ხორცი ესხმება და იგი საქმედ იქცევა, თვით ხალხის მასების საქმედ და არა მარტოხელა—გმირების, ეს ისევე კარგია, როგორც კარგია სპირიტონოვის ქალის განთავისუფლება ხალხის მიერ (ჩვენს მაგალითში) აგრამოვისაგან, აგრამოვის განიარაღება და მისი შხამიანი კბილის ძირიანათ ამოგდება.

მაგრამ აი, აქ ჩვენ ვუახლოვდებით კადეტების ფარულ აზრების და შიშის ცენტრალურ პუნქტს. კადეტი სწორედ იმიტომ არის მეშხანობის იდეოლოგი, რომ მას პოლიტიკაზე, მთელი ხალხის განთავისუფლებაზე, რევოლუციაზე გადააქვს იმ „ობიექტელის“ თვალსაზრისი, რომელიც ჩვენს მაგალითში (აგრამოვის მიერ სპირიტონოვის ქალის წვალება) შეაჩერებდა ბრბოს, ჟრჩევდა მას არ დაერღვია კანონი, არ აჩქარებულყო და არ გამოეტყა მსხვერპლი ჯალათის ხელიდან, რომელიც მოქმედებდა კანონიერ ხელისუფლების სახელით. რასაკვირველია, ჩვენ მაგალითში ასეთი „ობიექტელი“ პირდაპირ ზნეობრივი სიმახინჯის მატარებელი იქნებოდა, ფილისტერის ზნეობრივი სიმახინჯე კი, გადატანილი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, არის თვისება, ვიმეორებთ, სრულიად არა პიროვნული, არამედ სოციალური, რომელიც შესაძლებელია გამოწვეულია ბურჟუაზიულ ფილისტერულ მეცნიერების ყალბი წარმოდგენით უფლებებზე.

რატომ სთვლის ბ-ნი ბლანკი, რომ დამამტკიცებელი საბუთებიც არ სჭირდება მის შეხედულებას იმის შესახებ, რომ „გრიგალის“ ხანაში დავიწყებულ იქნა ყველა მარქსისტული პრინციპები? იმიტომ რომ მან მარქსიზმი შერყვნა ბრენტანისმით**), სთვლის რა არა მარქსისტულათ ისეთ პრინციპებს, როგორიც არის თავისუფლების ხელში ჩაგდება, რევოლუციონურ ხელისუფლების შექმნა, ხალხის მიერ ძალადობის გამოყენება. ასეთი შეხედულება გამოსჭვივს ბ-ნ ბლანკის მთელ წერილში, მაგრამ არა მარტო ბლანკის, არამედ ყველა კადეტების, ყველა იმის, ვინც ქებას შეასხამს ხოლმე პლეხანოვს კადეტებისადმი ამ ქამათ სიყვარულისათვის, აგრეთვე ამასვე ვამჩნევთ წერილებში, რომელიც ეკუთვნის მწერლებს ლიბერალურ და რადიკალურ ბანაკიდან დაწყებული ბერწმუნელებით და გათავებული „Без заглавия“—დან, როგორიც არიან პროკოპოვიჩი, კუსკოვის ქალი***) და tutti quanti განვიხილოთ, როგორ აღმოცენდა ეს შეხედულება და რატომ უნდა აღმოცენებულიყო ის.

*) მეფის ლაქები, რომლებმაც 1905—1906 წლ. წლ. მხეცურად ჩააქრეს რევოლუცია.

**) ბრენტანისმი წა-მოსდგება ძირტყა ბრენტონიდან, ბრენტანო ბურჟუაზიის ცნობილი მოაზროვნეა.

***) პროკოპოვიჩი და კუსკოვის ქალი ცნობილი კადეტები—რეაქციონერებია.

იგი აღმოცენდა დასავლეთ ევროპის სოციალ-დემოკრატიის ბერნშტეინისებურ ან ოპორტუნიტული გაგებისაგან. ამ გაგების ის შეცდომები, რომელნიც სისტემატიურად და მთელ ხაზზე გამოაშკარავეს „ორტოდოქსებმა“ დასავლეთში, გადააქვეთ იგი ეხლა „აურ-ზაურით“, სხვაგვარად შეზავებული და სხვა საბაბით რუსეთში. ბერნშტეინელები იღებდნენ და იღებენ მარქსიზმს, მისი უშუალო-რევოლუციონურ ფრთის გამოკლებით. პარლამენტის ბრძოლას ისინი უცქეროდნენ არა როგორც ბრძოლის ერთ-ერთ საშვალბას, რომელიც გამოსადეგია განსაკუთრებით განსაზღვრულ ისტორიულ პერიოდში, არამედ როგორც ბრძოლის მთავარს და თითქმის ერთად-ერთ ფორმას, რომლის მიხედვით „ძალადობა“, „ხელში ჩაგდება“, „დიქტატურა“ საჭირო არ არის. აი, მარქსიზმის ეს საძაგელი მეშინური შერყვნა გადმოაქვეთ ეხლა რუსეთში ბ-ნ ბლანკებს და პლენაროვის სხვა ხოტბის შემსხმელებს. ისინი ისე შეეგუენ ამ შერყვნას, რომ საჭიროთაც არ სთვლიან დაამტკიცონ მარქსისტულ პრინციპების და იდეების დავიწყება რევოლუციონურ გრიგალის ხანაში.

რისთვის უნდა აღმოცენებულიყო ასეთი შეხედულება? იმიტომ რომ იგი უღრმესად შეესაბამება წვრილ-ბურჟუაზიის კლასობრივ მდგომარეობას და ინტერესებს. ბურჟუაზიულ საზოგადოების „განწმენდილი“ იდეოლოგი ლებულობს სოციალ-დემოკრატიის ბრძოლის ყველა მეთოდებს, იმათ გარდა, რომელთაც მიმართავს ხოლმე რევოლუციონური ხალხი „გრიგალის“ ეპოქაში და რომელთაც იწონებს და მათ გამოყენებას ხელს უწყობს რევოლუციონური სოციალ-დემოკრატია. ბურჟუაზიის ინტერესები მოითხოვენ პროლეტარიატის მონაწილეობას თვითმპყრობელობასთან ბრძოლაში, მაგრამ მხოლოდ ისეთ მონაწილეობას, რომელიც არ უნდა გადადიოდეს პროლეტარიატის და გლეხობის მეთაურობაში, მხოლოდ ისეთ მონაწილეობას, რომელიც საესებით არ იცილებს ხელისუფლების ძველ თვითმპყრობელურ-ბატონყმურ და პოლიციურ ორგანოებს, მხოლოდ მას სურს ეს ორგანოები დაუმქვემდებაროს თავის კონტროლს, — ისინი ესაჭიროება მას პროლეტარიატის წინააღმდეგ, რომელსაც ძალიან გაუადვილებდა ბრძოლას ამ ორგანოების სრული მოსპობა. აი, რატომ არის, რომ ბურჟუაზიის, როგორც კლასის, ინტერესები მოითხოვენ მონარქიასაც და ზედა პალატასაც, მოითხოვენ რევოლუციონურ ხალხის დიქტატურის დაუშვებლობას. ებრძოლე თვითმპყრობელობას, — ეუბნება ბურჟუაზია პროლეტარიატს, — მაგრამ ხელისუფლების ძველ ორგანოებს ხელს ნუ ახლებ, — ისინი ჩემთვის საჭირონი არიან. იბრძოლე „პარლამენტარულად“, ე. ი. იმ ფარგლებში, რომელსაც მე შემოვფარგლავ მონარქიასთან შეთანხმებით, იბრძოლე ორგანიზაციების საშვალბით, — მხოლოდ არა ისეთების, როგორიც არიან საყოველთაო გაფიცვის კომიტეტები, მუშათა, ჯარისკაცთა საბჭოები და სხვ., არამედ ისეთების საშვალბით, რომელთაც სცნობს და საზღვრავს იმ მიზნით, რომ მან კაპიტალს არაფერი ავნოს, კანონი, რომელიც გამოცემულია ჩემ მიერ მონარქიასთან შეთანხმებით. აქედან გასაგებია, რისთვის „გრიგალის“ პერიოდის შესახებ ბურჟუაზია ლაპარაკობს ათვალისწინებით, ზიზღით, სიბოროტით, სიძულვილით, კონსტიტუციონალიზმის პერიოდის შესახებ კი, რომელ-

საც იცავენ ღუბასოვები, — ალტაცებით, თავდავიწყებით, უსაზღვრო მეშინურ სიყვარულით რეაქციისადმი. ეს არის კადეტების სულ იგივე მუდმივი და შეუცვლელი თვისება: მისწრაფება, რათა შესაძლებელი იქნეს ხალხზე დაყრდნობა, და შიში, რომელიც გამოწვეულია ხალხის რევოლუციონური თვითმოქმედებით.

გასაგებია აგრეთვე ის, თუ რატომ ბურჟუაზიას ცეცხლზე უურო ეშინია „გრიგალის“ განმეორების, რისთვის თვალს არიდებს და აუფრეებს ახალ რევოლუციონურ კრიზისის ელემენტებს, რისთვის ხელს უწყობს და ავრცელებს ხალხში საკონსტიტუციო ილიუზიებს.

ეხლა ჩვენ საესებით განვმარტეთ, თუ რისთვის ბ-ნი ბლანკი და მისი ჯურის ხალხი აცხადებენ, რომ „გრიგალის“ პერიოდში დავიწყებულ იქნა ყველა მარქსისტული პრინციპები და იდეები. ბ-ნი ბლანკი, როგორც ყველა ფილისტერები იღებს მარქსიზმს მის რევოლუციონურ ფრთის გამოკლებით, — სცნობს ბრძოლის სოციალ-დემოკრატიულ საშვალბას თვით რევოლუციონურ და უშუალო რევოლუციონურ საშვალბების გამოკლებით.

ბ-ნ ბლანკის დამოკიდებულება „გრიგალის“ ხანადან უკანასკნელ ხარისხამდე დამახასიათებელია, როგორც ილიუსტრაცია პროლეტარულ მოძრაობის ბურჟუაზიულ გაუგებრობისა, მწვავე და გადამჭრელ ბრძოლის მიერ გამოწვეულ ბურჟუაზიულ შიშისა, ბურჟუაზიული სიძულვილისა სოციალურ-ისტორიულ საკითხების მძაფრ რევოლუციონურ გადაჭრისადმი, რომელიც ამტკიცებს და ანადგურებს ძველ დაწესებულებებს. ბ-ნმა ბლანკმა გამოაშკარავა თავისი თავი მთელი სიგრძე-სიგანით, გადავიწვალა თვალწინ მთელი თავისი ბურჟუაზიული გონებრივი ჩამოქვეითება. მას გაუგონია და წაუკითხავს, რომ სოციალ-დემოკრატია „გრიგალის“ ხანაში „შეცდომებს“ უშვებდა — მან სიჩქარით დაასკვნა და მედიდურათ, უსაბუთოდ განაცხადა, რომ მარქსიზმის ყველა „პრინციპები“ (რომელთა შესახებ მას წარმოდგენაც არ აქვს) დავიწყებული იქმნენ. ჩვენ უნდა შევნიშნოთ ამ „შეცდომების“ შესახებ, რომ განა იყო ისეთი პერიოდი მუშათა მოძრაობის განვითარებაში, სოციალ-დემოკრატიის, როცა არ იყო დაშვებული ესა თუ ის შეცდომები? როდის არ ჰქონდა ადგილი ასე თუ ისე გადახვრას მარჯვნივ ან მარცხნივ? განა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიული ბრძოლის პარლამენტარული პერიოდის ისტორია — იმ პერიოდის, რომელიც ყველა ქუთახელ ბურჟუას ეჩვენება ისეთ საზღვართ, რომლის გადალახვა შეუძლებელია! — საესე არაა ასეთ შეცდომებით? რომ ბ-ნი ბლანკი სრული უმეცარი არ იყოს სოციალიზმის საკითხებში, ის ადვილათ მოიგონებდა მიუღებერგერსაც, დიურინგსაც, საკითხსაც Dampfersubvention-ის (მექანიკის საკითხი) შესახებ, „ახალ-გაზრდებსაც“, ბერნშტეინიანასაც და მრავალს, მრავალს. მაგრამ ბ-ნ ბლანკისათვის მნიშვნელობა აქვს არა სოციალ-დემოკრატიის განვითარების ნამდვილ მსვლელობის შესწავლას, მას სურს მხოლოდ დაამდაბლოს ბრძოლის პროლეტარული გაქანება, რომ აამაღლოს ბურჟუაზიულ სილატაკე თავის კადეტურ პარტიას.

ნამდვილათ კი, თუ საქმეს შევხედავთ სოციალ-დემოკრატიის გადახვრის თვალთსაზრისით მისს ჩვეულებრივ „ნორმალურ“ გზიდან, მაშინ ჩვენ დავინახავთ, რომ ამ მხრივაც „რევოლუციონურ გრიგალის“ პერიოდი გვიჩვენებს მეტს და არა ნაკლებს. წინანდელთან შედარებით, სოციალ-დემოკრატიის შემჭიდროებას ღ იდეურ მთლიანო-

ბას. „გრიგალის“ ეპოქის ტაქტიკამ კი არ დააშორა, არამედ დაახლოვა სოციალ-დემოკრატიის ორივე ფრთა. ყოფილ უთანხმოებათა ნაცვლად ჩვენ მივიღეთ შეხედულებათა გაერთიანება შეიარაღებულ აჯანყების საკითხში. ორივე ფრაქციის სოციალ-დემოკრატები მუშაობდნენ მუშათა დეპუტატების საბჭოებში, ჩანასახ რევოლუციონერ ხელისუფლების ამ თავისებურ ორგანოებში, იზიდავდნენ ჯარისკაცებს, გლეხებს, ამ საბჭოებში სცემდნენ რევოლუციონერ მანიფესტებს წვრილ-ბურჟუაზიულ რევოლუციონერ პარტიებთან ერთად. წინა რევოლუციონერი ეპოქის ყოფილი დავა შეიცვალა სოლიდარობით პრაქტიკულ საკითხებში. რევოლუციონერ ტალღის აბობოქრებამ უკანა რიგში დააყენა უთანხმოებანი, მიაღებინა ბრძოლის ტაქტიკა, საკითხი სახელმწიფო სათათბიროს შესახებ მოხსნა რიგიდან, დღის წესრიგში დასვა აჯანყების საკითხი, შეაერთა უშუალო უახლოეს მუშაობაში სოციალ-დემოკრატია და რევოლუციონერი ბურჟუაზიული დემოკრატია. „Северный Голос“-ს მიწვევები ბოლშევიკებთან ერთად მოუწოდებდნენ გაფიცვისა და აჯანყებისაკენ, მოუწოდებდნენ მუშებს არ შეეწყვიტათ ბრძოლა, სანამ ხელისუფლება მათ ხელში არ იქნებოდა, თვით რევოლუციონერი მდგომარეობა უკანახებდა პრაქტიკულ ლოზუნგებს. დავა ეხებოდა მხოლოდ წვრილმანებს მოვლენათა შეფასებაში: მაგალითად, „Начало“ უცქეროდა მუშათა დეპუტატების საბჭოებს, როგორც რევოლუციონერ თვითმმართველობების ორგანოებს. „Новая жизнь“-ი კი, — როგორც რევოლუციონერ ხელისუფლების ჩანასახ ორგანოებს, რომელიც აერთებდნენ პროლეტარიატს რევოლუციონერ დემოკრატიასთან. „Начало“ იხრებოდა პროლეტარიატის დიქტატურისაკენ. „Новая жизнь“-ი იღდა პროლეტარიატის და გლეხების დემოკრატიული დიქტატურის თვალთახრისზე. მაგრამ განა ასეთ და ამის მსგავს უთანხმოებებს სოციალ-დემოკრატიის შიგნით არ ეხედავთ ჩვენ ევროპის ყველა სოციალისტურ პარტიის განვითარების რომელი პერიოდიც უნდა ავიღოთ?

არა, საქმის შერყვნა ბ-ნ ბლანკის მიერ, გუშინდელი დღის ისტორიის მის მიერ აშკარა გადაზახნება აიხსნება იმით და მხოლოდ იმით, რომ ჩვენს წინაშე არის ბურჟუაზიულ სისაძაგლის ნიშნები, რომელსაც „რევოლუციონერ გრიგალის“ პერიოდები ეჩვენება სიგიჟით („დავიწყებულ“ იქნა ყველა პრინციპები, თვით აზრი და უბრალო გონებაც თითქმის გაჰქრენ“), რევოლუციის დამარცხების და მუშაურ „პროგრესის“ (რომელსაც იცავდნენ ღუბასოვები) პერიოდები კი ეჩვენება გონიერ, შეგნებულ და გეგმაშეწონილ მოქმედების ეპოქათ. ორივე პერიოდის ეს შედარებითი შეფასება („გრიგალის“ პერიოდის და კადეტური პერიოდის) წითელ ძაფათ არის გატარებული ბ-ნ ბლანკის მთელ წერილში. როცა კაცობრიობის ისტორია მიმდინარეობს წინ ორთქლ-მავალის სისრაჟით, ეს არის „გრიგალი“, „ნიადვარი“, ყველა „პრინციპების“ და „იდეების“ დაკარგვა. როცა ისტორია მიმდინარეობს ურმის სიჩქარით, ეს არის თვით გონება და თვით გეგმაშეწონილობა, როცა ოვითონ მასები, მთელი თავისი სიმარტივით, უბრალო, უხეშ გამბედაობით იწყებენ ისტორიის შემოქმედებას, ანხორციე-

ლებენ ცხოვრებაში პირდაპირ და დაუყოვნებლად „პრინციპებს“ და თეორიებს, მაშინ ბურჟუაზიის შიშს განიცდის და ჰყვირის, რომ „გონება მეორე რიგზეა დაყენებული“ (თუ წინააღმდეგ, ჰოი, მუშაობის გმირები? განა არ გამოდის ისტორიაში სწორედ ასეთ მომენტებში მასების გონება, და არა ცალკე პიროვნების გონება? განა სწორედ მაშინ აყიქვევა მასისური გონება ცოცხალ, მოქმედ და არა კაბინეტურ ძალათ?). როდესაც მასების უშუალო მოძრაობა წელმოწყვეტილია დახვერთით, ეკზეკუციებით, ცემით, უმუშევრობით და სიმშვილობით, როცა ჭუჭყლტანებიდან გამოძვრებიან ხოლმე პროფესორულ მეცნიერების ბალ-ლინჯოები, რომელნიც იკვებებიან ღუბასოვების ფულებით და იწყებენ საქმის სისრულეში მოყვანას ხალხისათვის მასების სახელით და იმავე დროს ჰყიდიან და ლალატობენ იმათ ინტერესებს ერთი მუჭა პრივილეგიებით აღჭურვილ პირთა სასარგებლოთ, — მაშინ მუშაობის რაინდებს ჰგონიათ, რომ დადგა დამშვიდებულ და დაწყნარებულ პროგრესის ეპოქა, „დადგა აზრის და გონების მუშაობის დრო“, ბურჟუა ყოველთვის და ყოველგან თავის თავის ერთგულია: აიღებთ თქვენ „Полярная Звезда“-ს *) თუ „Наша Жизнь“-ს **), წაიკითხავთ თქვენ სტრუვეს ***), თუ ბლანკს, ყველგან ერთი და იგივეა. ყველგან არის რევოლუციონერ და რეფორმისტულ პერიოდების ეს ჭკუთხელა, პროფესორულ-პედანტური, „ჩინოვნიკურ“-მომაკდინებელი შეფასება. პირველი პერიოდი არის სიგიჟის, tolle fahre, (გიჟი წელიწადი) აზრის და გონების დაკარგვის პერიოდი. მეორე პერიოდი არის „შეგნებული, სისტემატიური“ მოქმედების პერიოდი.

სხვანაირათ ნუ გაიგებთ ჩემს სიტყვებს, ნუ იტყვით, რომ მე ვლაპარაკობ იმის შესახებ, თუ რომელ პერიოდს უპირატესობას აძლევენ ბ.ბ. ბლანკები. საქმე სრულიად მოწონებაში არ არის, — ჩვენი სუბიექტურ მოწონებისაგან არ არის დამოკიდებული ისტორიულ პერიოდების შეცვლა. საქმე იმაშია, რომ ამა თუ იმ პერიოდის თვისებათა ანალიზის დროს (ჩვენი მოწონებისაგან და ჩვენი სიმპატიებისაგან სრულიად დამოუკიდებლათ), ბ.ბ. ბლანკები უსინდისოთ ამაზინჯებენ სიმართლეს. საქმე იმაშია, რომ სწორედ რევოლუციონერი პერიოდები განირჩევიან დიდი გაქანებით, დიდი სიმდიდრით, დიდი შეგნებით, დიდი გეგმა შეწონილობით, დიდი გამბედაობით და ისტორიულ შემოქმედების გარკვეულობით მუშაურ, კადეტურ, რეფორმისტულ პროგრესის პერიოდებთან შედარებით. ბ.ბ. ბლანკები სულ სხვანაირათ გვისურათებენ საქმის ვითარებას. ისინი სილატაკეს ასალებენ ისტორიულ-შემოქმედებით სიმდიდრეთ. ისინი დაბეჩავენ და ქედმოხრილ მასების უმოქმედობას უცქერიან როგორც „სისტემატიურობის“ გამარჯვებას მოხელეების ბურჟუების მოქმედებაში. ისინი გაჰყვირიან აზრის და გონების გაქრობის შესახებ, როცა ყოველგვარი კანცელიარიის მოხელეების და ლიბერალურ penny-a-liner-ების მიერ (მწერლების მიერ, რომელნიც სცხოვრობენ ხელფასით სტრიქონების რაოდენობის მიხედვით) კანონპროექტების დაქუცმაცების ნაცვლად, დგება მდამიო ხალხის

*) კადეტების ჟურნალი.

**) ნახევრად კადეტური — ნახევრად მენშევიკური გაზეთი.

***) კადეტი.

*) მენშევიკების გაზეთი 1905 წ.

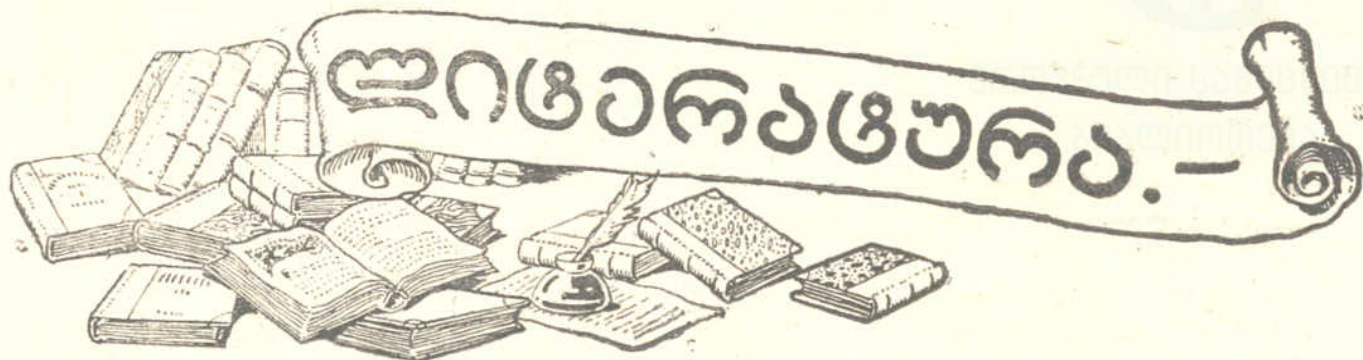
**) ბოლშევიკების გაზეთი 1905 წ.

უშუალო პოლიტიკური მოქმედების პერიოდი, იმ ხალხის, რომელიც პირდაპირ, დაუყოვნებლივ ამსხვრევს ხალხის ჩაგვრის ორგანოებს, ხელში იგდებს ხელისუფლებას, მი-აქვს თავისთვის ის, რაც ხალხის მძარცველების საკუთრე-ბათ ითვლებოდა, ერთი სიტყვით, როცა ილვიძებს და-ბეჩავენ მლიონების აზრი და გონება, ილვიძებს არა მარტო წიგნაკების საკითხავათ, არამედ საქმისათვის ცოცხალ ადამიანურ საქმისათვის, ისტორიულ შემოქმე-დებისათვის *).

*) იხ. „კადეტების გამარჯვება და მუშათა პარტიის აშოცა-ნები“, გვ. 44-57.

ასეთი იყო დავა დიქტატურის შესახებ 1905-6 წლებში რუსეთში.

ბ-ნი დიტმანები, კაუცკები, კრისპინები, გილფერ-დინგები გერმანიაში, ლონგე და კამპ. საფრანგეთში, ტურატი და მისი მეგობრები იტალიაში, მაკდონალდები და სნოუდენები ინგლისში (ს. დედარიანები საქართვე-ლოში—რედ.) და სხვები—მსჯელობენ დიქტატურის შე-სახებ, არსებითად, სრულიად იმ გვარადვე, როგორც ბ-ნი რ. ბლანკი და კადეტები 1905 წელს რუსეთში იმათ არ ესმით დიქტატურა, არა აქვთ უნარი მისი მომ-ზადების, არ შეუძლიათ მისი გაგება და განხორციელება.

კაკი ეწრელი.

პარიზის კომუნა

I

პარიზი აღმაცერა!
სასახლეებს ცეცხლის ალი ეაღერსება...
ქუჩებს გულ-მკერდი შეუღებათ
თბილი სისხლით!
წითელი ყორნები
ნისკარტებს იწმენდენ
სახურავებზე...
ტახ!... ტა... ტა... ტა!
გზა აბნეულ ტყვიებს
გაეკიდა სიკვდილის აჩრდილი.
ბარრიკადები მაჯის ცემა მინელელები
უკანასკნელად ჰფეთქავენ!
კომუნა აღმაცერა!
ქალაქს აზანზარებს
ხველება ზარბაზნების!
ჯალათი
კომუნარების გვამებზე აღიმართა
გალიფეს პროფილი...
ტახ!... ტა... ტა! ტა!
ატიტინდა ტყვიის მფრქვეველი!
სისხლიან ცეცხლში
ძარღვიან ხელმა
კიდევ ერთხელ აღმართა
წითელი დროშა
და ჩაიფერფლა!...
კომუნა! კომუნა!...
პარიზი აღმაცერა.
სასახლეებს ცეცხლის ალი ეაღერსება...
ქუჩებს გულ-მკერდი შეუღებათ
თბილი სისხლით!
წითელი ყორნები
ნისკარტებს იწმენდენ
სახურავებზე...

II

სიჩუმე იდუმალი.
პირ დაღებული ქარხნები

ჩაშავებულ თვალებით; სტირიან!
იკინიან უშნოდ სასახლეები
ილჩიება ქუჩა წითელ თვალებს.
დაჭრილ კვნესას ღამით რა დააყუჩებს?!
გვამებზე გვამი!
დაჭრილებზე კიდევ გვამები!
იქ წითელ დროშას ჩაჰკვდომია გმირი ქალი;
ტყვიით დაცრეცილ ძუძუებზე
სისხლის შადრევნებს
ვერ შეაკავენ უსუსური ბავშვის კნავილი
ბავშვი, რომელიც დედის ძუძუს ჩაჰკონებია!
გარყვნილება ჯარის კაცის სულდარაში გახვეული
დადის და
ღამით ჰყიდულობს
დაჭრილ ქალაქის პატიოსნებას!
მთვარე ვენებით გადაწოლილა
ღრუბლების მკლავებზე
როგორც ბებერი როსკიპი!
მოდის
ილჩიება ყველის ვაჰარივით,
ტიერი
მას სურს დასტკებს
საშინელ სანახაობით;
რომელიც თვითონ დახატა
და კომუნარების სისხლით შეაფერადა!..
„ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!
„კომუნა საკუთარ სისხლში დაიხჩო!
„იგი ვერ აღსდგება ახალის გაზაფხულით!
„კომუნა დამარცხდა, პარიზი ჩვენია!
„გალიფე! გალიფე!
„შემოიარე ქალაქის პოლიუსები
„და დახვრიტე ყველა ვინც კი დაინახო!“
ქარხნები ატორტმანდენ
და კიბეებზე გაჩნდა ვარლენის სახება!
„ვერაინ იტყვის, რომ კომუნა
„ისტორიის არქივს ჩაჰბარდა!
„დე! უხაროდეს მტერს გამარჯვებულს!
„დროებითია ეგ სიხალული ...

„კომუნარები კიდევ აღმართავენ
ფოლადის ხელებით წითელ დროშას!
ჩვენ სისხლიანი საფლავებიდან
ველით ახალს განთიადს
ახალ მზეს!...“

III

ეს იყო უწინ!
ეს იყო ძველად,
მის შემდეგ ნახევარ საუკუნემ
დახუჭა თვალები!
მიწაზე აელვარდა
მეორე კომუნა!
და ეხლა „მე“ მუშა
„მეფე მემანქანე“
ლურჯ ხალათიანი
ვსდგევარ ქარხანაში
და ფოლადის სივრცეში
ფოლადის ხელით
გქმნი ფოლადის რწმენას!

ვკედ ახალ მზეს
ახალ სიცოცხლეს
მე შემომქმედი ვარ
წითელ მშენიერებისა!
კაცობრიობავე გამოყვავი,
ლენინის თვალები
გაგვინათებს ჩვენ გზას!...
წინ!
მე ვდგევარ უკანასკნელ
გამარჯვების საზღვართან
და ვემზადები;
პირში კენჭებს ვიყრი, როგორც ძველი ორატორი
ხვალ უნდა დავიძახო:
„კომუნიზმი“
და ამ სიტყვით ათრთოლდებიან
პლანეტები!...
და მაშინ ალბად საფლავებში
არ შეაშფოთებს
ძველ კომუნარებს სისხლისმსმელი
ტიერის ლანდი.

ქალე ფეოდალიზმი

პარიზის კომუნა

1871 წელი...
18 მარტი და აჯანყება;
ქუჩებზე მსხვერპლი აურაცხელი...
ბრძოლით შექმნილი
პაპანაქება.

დიდი ქალაქი დელავს და იბრძვის
საშინელება დადის ხანძარით
სასახლეები მტარვალთა იწვის,
მას შემოარტყეს ცეცხლისა რკალი.

ჰკივის პარიზი ცეცხლის რკალებში
ბარაკადები სულ ხმაურობენ,
ისმის ყიჟინა კომუნარო ხმებში:
„დავლევოთ ძმებო მონობის ღობე“.

მებრძოლთ ჯარები ძარღვებს სკიმავენ
(ვინ უწყს დროება თუ რას ინებებს)
ახალი ყოფის თაიგულს სწნავენ
და თან ჰყვირიან: „წინ გასწით ძმებო“...

ამოსუნთქვა... და ცეცხლოვან პარიზს
მოადგნენ თეთრი ვერსალელები

და შეუთვალეს მათ კომუნარებს:
„დათვლილი არის თქვენი დღეები“...

1871 წელი
მაისის თვე და კომუნის ბოლო...
გვამებით სავსე წითელი ველი;
ო, შრომის კერა კომუნარო გლოვობს...

ბრწყინვალე ხალხი კი დასერილობს
ათვალიერეს სურათს და სტკება;
დიდ ტრაგედიას კომედიად გრძნობს,
დღესასწაულობს თვის გამარჯვებას.

გავიდა ჟამი... კომუნის სულმა
ხორცი შეისხა ოქტომბრის ღამეს
რწმენის ხომალდით ზღვები გასცურა
და წითელ დროშას მაღლა მიაფრენს.

ო, ჯალათებო მძლე ოქტომბერი
თქვენ გადამხდით სამაგიეროს
და მომავალში იგი მოგვლით,
რაც კომუნარებს არგუნეთ ერთ დროს.

გამოსათხოვარი ბარათი

ძველ ქვეყანას

ჩვენ შენს სახელზე გრიგალივით გავინავარდეთ
როს ხმაურობდა სისასტიკით ჟამი უჩვევი,
ო, გაფრენაში გავასწარით ამაყ შევარდენს,
სულს გავაცანით აკივლებას ყველა წუთები.

ჩენ ვერ გავგათბობს შენი მცირე ტემპერატურა
ქრის ტეს მოძღვრება აუ გვიფარგა გზის მაჩვენებლად;

ცეცხლის ხაზები გადაუსვით მაჰმადის „ყურანს“
და მოვევლინეთ სასახლეებს ცეცხლის ენებად.

ძველო ქვეყანავ! რაინდებით ფეხქვეშ გათელილს
შენ ვინ მიგიღებს, ვის რათ უნდა შენი დედობა?!
დღეს ყველამ იცის, რომ გამოდგი ცბიერი გველი,
დღეს ყველამ იცის... შენს ძეძუებს არვინ ენდობა.

ვერვინ ჩავიქრობს ჩირაღდნებად ანთებულ გულებს,
თვისკენ გვიზიდავს სხვა ქვეყანა სხვა სიყვარულით
და თავგანწირულ მილიონთა ხმები გუგუნებს:
„ო, იქ იქნება ჩვენი ყოფნა სასიხარულო“.

მზის მოედანზე ვისერიანებთ, გავათბობთ სხეულს
და ავაშენებთ გზით დახურულ იმედის კარავს;

არ გავიკარებთ სიახლოვეს ბელზებელს წყეულს,
იქ ლამის გმირი ჩვენს სიცოცხლეს ველარ გაბზარავს.

მაშ, აწ მშვიდობით, ჩვენ მივდივართ შორეთისაკენ
ო, დავიღალეთ, შენი მზერით გვეტკინა თვალი,
საჯაროდ ვამბობთ: „შენთან ყოფნა ვერა რას
გვარგებს,
წყეული იყოს შენისთანა დედინაცვალი“.

სულის ფარშავანები

(ძღვნად ახალგაზრდა ლენინელებს)

ახალგაზრდობის სპეტაკ სულიდან
იჩეკებიან ფარშავანები
და გამოვდივართ მძიმე ურვიდან
გზა-ჯვარედინზე ცეცხლის დანთებით.

ჩვენ გაქანებულ რწმენის რაშებით
მივრჭივართ გზისკენ ფრთების შრიალით;
თუმცა ჯერ-ჯერობით გვექვია ბავშვები,
მაგრამ ჩვენ მაინც გვიჭრის დღეს ხმალი.

დღეს სულ ვნავარდობთ, რადგან არ არის
ჩვენი სურვილი შემოფარგლული;
არ შეუძლია არსად არავის
შეგვაწყვეტიოს შევების არული.

ბედო! შენ გმადლობთ, რომ გაგვიღიმე,
გადაგვაქციე გოლიათებად;
ჩვენი ვარსკვლავი ისევ ციმციმებს,
მტერი ვერ უძლებს ცეცხლის ანთებას.

თავისუფლება! შენს ფაქიზ სხეულს
ვდარაჯობთ ყველა შენი შვილები
შრომის მორწმუნეს და შრომის ერთგულს
დღეს ვერ ავნებენ მოსისხლე მტრები.

ცეცხლმა დაფერფლა სულის ტრაური
და ჩვენ მზისაკენ ქარებს მივყვებით
ვარღვევთ სიჩუმეს, გვიყვარს ხმაური,
შავი კერები ჩაქოლეთ ქვებით.

ვინ მოასვენებს ჩვენს რკინის მკვლავებს?!
ეფანტავთ სივრცეში დინამო აზრებს,
გვწამს, რომ მივალწვეთ დიდ მიზანს მალე
და ახალგაზრდებს ვუყვივით ასე:

„ამხანაგებო! აქ მოდით ჩვენთან,
იხილეთ სულის ფარშავანები
და ეს ჩვეული ღრუბლიან დღეთა
გადასუჯული ცეცხლის ხაზებით.

გვწამდეს ქარხანა, შრომის ლაშქარი
და სიყვარულის ახალი ღმერთი,
რომელმაც დასწვა ძველი ნაგავი
რევოლუციის დანთებულ ცეცხლით.

გვიყვარდეს დიდი მასწავლებლები:
მარქსი ჯანსაღი, გონიერ ტვინით
და აღმომჩენი ახალი გზების—
რევოლუციის მამა-ლენინი.

მ. პროტუსევიჩი და ი. საგლინი.

მრბეს ღა კოვკანის საქმე (რეზანო)

1. შიფრი ორნარი მნიშვნელობის

ამხ. კოსტინი, — მიმართა მეშიფრემ გამომძიებელს, რომელიც ჩაფიქრებული იყო და ფანჯრის მინაზე თითებს ათამაშებდა, იძულებული ვარ გამოვტყდე სრულ უილაჯობაში.

ის აღვა, გააწოდინა, მივიდა კოსტინთან და გაიხედა ფანჯარაში. დგებოდა გაზაფხული. მზის სხივი აბნელებდა თვალებს.

— მაინც რა დასკვნამდე მიდიხარ თქვენ?

— დასკვნები თითქმის სულ ყველა უარყოფითია. კოსტინი მოიღუშა.

— რა უშავს, ჩვენს საქმეში უარყოფითი დასკვნაც ხშირად დადებით როლს თამაშობს. ჩამოაყალიბეთ ისინი.

მეშიფრეს წვრილი თითები გაცურდა გადაწეულ შუბლის ნაკვებზე, თითქო მოზღვავებულ აფრების თავის მოყრას სცდილობდა. თხუთმეტი წლის ციხემ და გადასახლება შექმნის მისგან შიფრის გამოცდილი გამოცნობი, მაგრამ ეხლა მთელი მისი გამოცდილება იხარჯებოდა პატარა ქალაქის ნაკუწზე, რომელსაც ჰქონდა შემდეგი სახე:

რ.რ.	I-17, II-5, III-9, III-11, IV-19, I-20, III-24, II-14, I-6, IV-3, I-30, IV-10, IV-1, I-2, II-5, I-24, IV-12, III-23, III-2, II-1, II-13, I-2, I-3, II-24, III-25, IV-26, IV-17, III-1, IV-16, II-13, I-12, III-23, IV-19, IV-13, II-13, IV-19, II-15, IV-22, I-17, I-26, IV-1, II-1, II-11, II-2, II-2, IV-5, IV-16, II-15, I-4, I-29, II-12, I-7, I-15, II-6, IV-12, II-1, I-14, I-19, IV-7, I-19, I-11, II-4, III-24, I-7, IV-5, IV-6, III-2, II-16, IV-7, I-6, II-21, II-20, I-3, II-19, I-16, I-21, IV-26, IV-10, II-1, II-9, IV-6, IV-8, III-22, IV-22, IV-26, IV-7, I-14, IV-1, II-8, II-4, II-25, I-5, I-3, I-29, II-16, II-9, II-6, I-16, II-3, III-27, I-14, I-10, II-9, II-6, III-23, I-5, III-8, IV-27, IV-16, III-32.
------	---

პატარა პაუზის შემდეგ მეშიფრემ სთქვა:

პირველად ყოვლისა: გვერდით წარწერა «პ. ტ.» შეიძლება ნიშნავდეს შიფრის სახელს, მეორე: ასო «ც» მეოთხე სტრიქონში გვაძლევს საშუალებას დაუშვათ, რომ შიფრი არ არის შედგენილი ჩვეულებრივი წესით. თქვენ, ამხ. კოსტინ, უთუოდ, იცით, რომ ალფაბეტის მაქსიმალური შემცირების დროს, ასო «ც» შიფრში რჩება. ამასთანავე ასო, რომელიც შიფრს გარედ რჩება, ჩვეულებრივად იცვლება მეორეთი. მესამე: სიტყვები არ არიან დაშორებული ერთი მეორისაგან და გზა ხშირად განმეორებულ ასოების — მიღებისა, არაფრამდის არ მიგვიყვანს. ყოველივე ამას მე მივყავარ იმ დასკვნამდე, რომ ჩვენ აქ გვაქვს საქმე ფიქტიურ ჩაწერასთან. საუბედუროთ, მე არ ვიცი იხედავს საქმეს, რომელშიდაც მე შემძლო აღმოგეჩინა დადასტურება ჩემი გიჟოტებისა.

— კარგი, აი თქვენ რომ დარწმუნდეთ, რომ შიფრი სწორედ ეს არის...

— მაშინ... მაშინ გვრჩება მხოლოდ ერთი დასკვნა... და უკანასკნელი...

— სახელობრ?

— რომ შიფრის შემდგენებს უსარგებლიათ მეთოდით რომელიც პირველად გამოიყენეს იტალიის კარბონარიებმა.

— თქვენ იცნობთ მას?

— ო, ისინი ოსტატები იყვნენ თავის საქმისა. ისინი სარგებლობდნენ საღვთო წერილის ციტატებით. სტრიქონები იშლებოდნენ ასოებათ და გამოვიდა შიფრი ორნარი მნიშვნელობისა.

კოსტინი გაიღიმა.

— არასოდეს არ მეგონა, რომ შესაძლო იყო საღვთო წერილის ამგვარად გამოყენება.

— ჩვენ ჩანაწერში, — განაგრძო მეშიფრემ, — თუ ვიმსჯელებთ რომაულ ციფრების მიხედვით, ჩვენ გვაქვს ოთხი სტრიქონი, თვითოეულ მათგანშია დაახლოებით, 30 ასო...

— არ გაფიქრებთ თქვენ რაოდენობა სტრიქონის, — შეაწყვეტინა კოსტინმა, — არ გაძლევთ თქვენ ეს საბუთს იფიქროთ რომ, ამ შიფრის ასახსნელად გამოდგება ლექსები?

— რისთვის, ეს შესაძლოა. საღვთო წერილით ეხლა უკვე არავინ სარგებლობს და აი ლექსები...

ლექსები უფრო მოსახერხებელია დასამახსოვრებლათ. კი მაგრამ ეს დაშვება სრულებით არ ამსუბუქებს ჩვენს ამოცანას. ლექსები, საუბედუროთ, ათასია.

კოსტინს გაეცინა და გააღო ფანჯარა. ოთახი აივსო გაზაფხულის მრავალმნიანი ხმაურით.

— შეხედეთ, რა ამინდია. თქვენ ნიკოლაევი, მგონი, სულით ცოტა პოეტით უნდა იყოთ, დაანებეთ თავი შიფრებს, გაეაშიკეთ მზეს, საღამოს კი შემოიარეთ, საქმეები, მეგობარო, არც ისე უიმედოა როგორც შენ გგონია. სხვათა შორის გაზაფხული ჩემზედაც ახდენს გავლენას, გაზაფხულში კი ისე მჯერა...

ნიკოლაევი გავიდა, როდესაც მარტო დარჩა, კოსტინი გამოცოცხლდა.

— ლექსები, ლექსები... ეს ნათელია 30 ასო თითო სტრიქონში, ეს ნიკოლაევი მგონი, არც ისეთი სულელია, როგორც მე მეგონა.

ღიად, რასაკვირველია, ეს ლექსებია. და თუ ლექსებია, მაშინ, რასაკვირველია, ლერმონტოვისა.

კოსტინი სწრაფად მივიდა მაგიდასთან, სადაც ერბეს საქმის ნივთიერი დასამტკიცებელი საბუთები ეწყო. ეს იყო ოთხი მანქანა, დატენილი წამლით და ფიროქსილინით და წიგნაკი ტყავის ყდაში ოქროს წარწერით:

«Полное собрание сочинений М. Ю. Лермонтова. Том I» კოსტინმა აიღო წიგნი და ყურადღებით დაუწყო თვალყურება. ერთი საათის შემდეგ წიგნი უკვე გადათვალყურებული იყო.

— რა ჯანდაბაა! არ შეიძლება რომ მე შემცდარი ვიყო. ნუ თუ ნიკოლაევი მართალია?

ის ისევ ღრმად ჩაუფიქრდა შიფრს. უეცრად ხელი შუბლზე, შემოირტყა: «ტ. პ.» — სახელი შიფრისა. აღმოა-

ჩინა სათაური. კლიტე ნახულია. «Три Пальмы». ნახევარ საათში მის წინ იყო უკვე გამოცნობილი შიფრი:

მარიას დაბადება 14-ს.

იზრუნეთ ავადმყოფობის ჯანმრთელობაზე. რეცეპტურა გადმოგზავნილია 15. კატია ბათომშია გამოსაკეთებლათ. მოძებნეთ შესაფერისი კაცი ურთიერთ დამოკიდებულებისთვის.

შიფრი, რასაკვირველია, გამოცნობილი იყო, მაგრამ შედეგის მიხედვით ის ორნაირი იყო, რასაც კოსტინი სრულიად არ მოელოდა. მის წინ აღდგა ლოლიკური ნაწილი ამოცანისა. პირველად ყოვლისა, ამოვიღოთ კონკრეტული ნიშნები, — გაიფიქრა მან. თვალეში ნათლდებოდა ერთი ფრაზა «კატია ბათომშია გამოსაკეთებლათ». უკანასკნელმა დაადასტურა გამომძიებლის დაშვება, რომ ძაფი ამ წერილისა იყო გაბმული საზღვარგარეთიდან. კოსტინი შეუდგა მიღებული ძიების და საშიფრო ნაწერიდან მიღებულ დასკვნის შეთანხმებას.

ერბე იყო დატყვევებული სტილმწიკოვზე $\frac{3}{4}$. ოთახს ჰქონდა შეხედულება ისეთი, თითქო იქ არავინ არ სცხოვრობდა.

ყოველი მიცემული ნიშანი ამტკიცებდა, რომ ერბე ახალი ჩამოსული იყო მოსკოვში და როგორც ჰგავს თავის მუშაობის გამოაშკარავებაც ვერ მოასწრო. ოთახში ნახეს მანქანები და ლერმონტოვის წიგნი. უკანასკნელის როლი გამოაშკარავებულია. მანქანის დანიშნულებაზე დიდხანს ფიქრი კი არ იყო საჭირო. ნათელია, რომ ერბე ფიქრობდა მოეწყო მოსკოვში ბოროტგანმზრახველთა ორგანიზაცია. ფიროქსილინით დატენილ ბიდონებსაც, ჰქონდათ თავისებური ფორმა. კოსტინმა ჯერ კიდევ გამომძიებლის დასაწყისში გამოარკვია, რომ ისინი იყვნენ დამზადებული სამხრეთში. აქ უკვე შავი ზღვის სუნი აღინდა. ერბეს უნახეს ეს საპედისწერო შიფრი — აქედან გაიგეს ბათომის და კატიაშს შესახებ. რა არის ბათომი კოსტინმა იცოდა, მაგრამ ვინ იყო კატია? ეს ღირდა ფიქრად. ერბემ გაჩხრეკის დროს მოახერხა თავის მოწამვლა. მაშასადამე, ყველაფერი დანარჩენი უნდა გამოაშკარავოს ამ ქალაქის ნაკუწმა და ბათომმა. კოსტინი ხელმოკრეთ უკვირდებოდა შიფრში აღნიშნულ ფაქტებს.

— აქ ჩვენ საქმე გვაქვს ან რევოლუციის ბელადებზე თავდასხმის განზრახვასთან, ან რესპუბლიკის მატერიალურად დაზარალების წადილთან. შესაძლებელია ერთ-თანაც და მეორესთანაც ერთდროულად ასეა თუ ისე, «ავადმყოფები», რომლებიც ამ წერილში არის ნახსენები არის ობიექტი ამ განზრახვისა. ეს ნათელია. შემდეგ «რეცეპტურა გადმოგზავნილია 15» დღეს 29. ერბე დატყვევებულია 3 დღის წინეთ. დაგვრჩა ერთად ერთი მოსაზრება, რომ რეცეპტურა ბიდონების სახით უკვე მიღებულია ბათომიდან.

მორგვი თანდათან იხსნება. კოსტინი განაგრძობს ძიებას. „მოძებნეთ შესაფერისი კაცი ურთიერთ დამოკიდებულებისათვის“ ამოიკითხა მან, — აქ შეიძლება დაეუშვათ, რომ კაცი ჯერ არ არის გაგზავნილი და შეიძლება ვერც ნახეს, რადგანაც ერბეს არ ჰქონდა საჭიროება გაეგზავნა კაცი განზრახვის შესრულებამდის. ყოველ შემთხვევაში ყველა ეს შეხედულებაში მისაღებია. რჩება პირველი ფრაზა და ყველაზე უფრო ძნელი გამოსაცნობი და უთუოდ ყველაზე უფრო ღირსშესანიშნავი. „მარიას დაბადება 14 1“ განსხვავება ციფრებში. ჩვეულებრივი კალენდრის გამოანგარიშებისთვის — 13 თუ ეს აგრა, მაშინ

„დაბადება“ შეიძლება შეიცვალოს მოწინააღმდეგე მნიშვნელობით „სიკვდილი“ ეს ჩვეულებრივი საშვალებაა ლოლიკური დაშიფრისათვის. „მარია“ კი არის ობიექტი ტერორისტური ორგანიზაციის ყურადღებისა. უკანასკნელ დასკვნაში კოსტინი არ იყო სრულიად დარწმუნებული. სიმჩატე, მისი სიმჩატე და მიძალეა საეჭვოთ ეჩვენებოდა გამომძიებელს... მაგრამ, ამაზე კოსტინი მაინც შეჩერდა მოსწია პაპიროსი, უჯრაში ჩაალაგა ერბეს საქმეები და ქუჩაში გამოვიდა. მკრთალი სანათები უხვით ანათებდნენ ბინდს.

II. პირველი ნაბიჯები.

ყოფილ სასტუმრო „პარიზი“-ს ერთ ერთ ნომერში სამი ახალგაზრდა წამოწოლილიყო და მსჯელობდნენ. უფროსი, ანდრეი სომოვი, იქნებოდა 25 წლის პრტყელი ოდნავ უსიცოცხლო სახით. ქუფრი თვალის გუბები თითქო რძის ტბაში იტყირებოდნენ. ფანჯრის კარბაზე გადადებული ფერებით, მოკიდებული ჩიბუხით პირში ის ხანდისხან ისვრიდა ღიმილით რამოდენიმე სიტყვას, როგორც ნაფოტს გაჩაღებულ კერაში. საშუალო — სერგეი სტრელეცკი შემფოთებული დადიოდა ოთახში. სქელი ხუჭუჭა თმა, როგორც შავი სუშპული ჩამოვარდნოდა შუბლზე და საფეთქლებზე. უსწოროდ შეჭრილ შემოკრილი პირის ხაზები, მუდმივი ღიმილით, ამტკიცებდა, რომ მას ჰქონდა მხურვალე ტემპერამენტი. უმცროსი, მიშა, შავი როგორც ფისი, ნაზი სახით, მალალი ტანის, სულ ახალგაზრდა იყო.

საუბარის თემამ გაღიზინა ელვისებური სისწრაფით. ლაპარაკობდნენ ფრონტზე, პროლეტარულ პოეზიაზე, საერთაშორისო რევოლუციაზე და კონსპირაციის ხერხებზე. სიტყვიერ იერიშებს თან სდევდნენ კვამლის ფარდები და პაპიროსის სინათლით იკვეთებოდა სივრცე.

უკვე დიდი ხანია მოსწყინდათ დავა. ერთი კვირის უსაქმურობის შემდეგ, კოსტინის შეპირება სწავდა და ქანცავდა მათ. უეცრად მოესმათ კარებზე კაკუნის ხმა. აფორიაქდნენ. შემოვიდა კოსტინი. მისი ჩვეულება ახსოვდათ და სიტყვიც არავის დასცდენია. კოსტინი გამოცოცხლებული იყო.

— ახალგაზრდებო, გაზაფხული დადგა. დედამიწა დასკდა, ბალახი ამოვიდა და მასთან ერთად ყოველნაირი ქმნილება: მწვანე, ყვითელი და თეთრი.

— უთუოდ, ჩვენც მოგვიხდება ბალახის გასინჯვა? შეეკითხა სერგეიმ.

— დიად, სწორედ. მე ვიშოვე თქვენთვის კარგი საქმე, საფრანგეთის რესპუბლიკის მოქალაქის, ვინმე ნატალი ერბესი.

— სახელი — ბევრის შემპირებელია, — წაილულულა ანდრეიმ.

კოსტინმა მოიძებნა პორთფელში ქალაქები და ამხანაგების ერბეს საქმესთან გაცნობა დაიწყო. როდესაც ის მივიდა რიცხვებიანი ნაწერის გამოცნობამდე, ანდრეიმ წამოიყვია.

— მაშასადამე, ჩვენ მოგვიხდება წასვლა ბათომში. კოსტინმა კმაყოფილებით შენიშნა.

— აი მეც ეს მიყვარს. უეცრად ხარ რკებში მობრუნებული. თქვენ აუცილებლად უნდა გავცნოთ კატია, თუნდაც ამ სახელის ქვეშ მაიმუნიც რომ იმალებოდეს. მე ვფიქრობ — ჩვენ გვაქვს საქმე თეთრგვარდიელების, ბანდიტების საუკეთესო რაზმთან, რომელსაც ხელს უწყობს

ანტანტა. ტულის აფეთქება, ბოროტგანზრახვები პეტროგრადში და მოვლენები ყაზანში — ყველა ეს, როგორც წინასწარმეტყველობს ჩემი წინაგონობა და რამოდენიმე თითქმის გამოუთქმარებელი მდგომარეობები, ერთი ხელის საქმეა. ეხლა ჩვენ თითქო სწორად მივაკვლიეთ, მხოლოდ არ დავკარგოთ ძაფი. მაგრამ მე თქვენი იმედი მაქვს, ბიჭებო. ისეთი ვაჟკაცობით და გულგრილობით, როგორც ერბემ. მოიკლა თავი სჩანს, რომ ის პასუხისმგებელი და სერიოზული მუშაკი იყო. მე მგონია, რომ მას კიდევ მოყვება რომელიმე ახალგაზრდა უცხოელი, აი ის კი უნდა გაქაჩო ამისათვის ეურჩევ მე მიშას დაბინავდეს სტუდენტ-შეინოვში. სხვათა შორის მას ადვილათ შეიძლება გაუკეთდეს ერბეს გრიმი — სიმალე, თმის ფერი და სახის მოხაზულება, ხომ ერთნაირი აქვთ. ამას გარდა მიშა იქნება ჩვენთვის ერთგვარი რეზერვი — დამოუკიდებლათ ბათონისა. ჩვენ აქ მოგვიხდება მუშაობა. შენ კი ანდრეო სერიოზოსთან ერთად უნდა გაქანდეთ ნოვოროსისკში. მატარებელი მიდის 3 საათზე. დილის 10 — ზე. თქვენ უნდა იყოთ ჩემთან. გაეცანით საქმეებს მიიღეთ საჭირო ქაღალდები და ფულა.

ამ სიტყვებით კოსტინი წავიდა. როცა მარტო დარჩენ, მეგობრები დიდხანს იმტრევდნენ თავს ამ ამოცანაზე.

— არ შეიძლება რომ 14—1 ნიშნავდეს კალენდარის რიცხვს. ანდრეი, შენ როგორ ფიქრობ.

— ეს ნათელია. აი ეს მარია. კატია. მარია... ნამდვილათ ბოროტმოქმედობენ ქალებით.

შავი ზღვის ნაპირები დღულდა ქვაბივით. არეულობა იყო საშინელი. ყოველი ქალაქი ცხოვრობდა ავტონომიურად. საშუალება მოძრაობისა არ იყო თუ არ ჩავთვლით რამდენიმე მოტორიან ნავს. ხიდები დანგრეული იყო, გემები ჩალუბული ზღვის სიღრმეში. ჯავშნიანი მატარებლებიც წყალში იყო ჩაშვებული... სულ რამოდენიმე ხნის წინად აქ გადიოდა თეთრი არმია, რომელსაც უკან მოსდევდნენ წითელი ჯარები, გვერდიდან კი ავიწროვდნენ მწვანე რაზმები. ნოვოროსიისკიდან ტუაპსემდე მათი გზა იყო მოფანტული მკვდარი ცხენებით. აქა-იქ ეყარა სამხედრო მოხმარების ნივთები. ასეულმა ოჯახებმაც, რომელთა ბედი დაკავშირებული იყო თეთრებთან ვერ აიტანეს ძირამდე. დამალ არმიის საშინელი დამარცხება და შეჩერდნენ ქალაქებში და აგარაკებზე. მათ შორის იყო მრავალი გადაცმული ოფიცერი, რომლებიც კიდევ ფიქრობდნენ წითლებთან ბრძოლაზე. მოქალაქეობრივი ხელისუფლება ჯერ კიდევ არ იყო. ერთ საღამოს ნოვოროსიის მფარველ ქუჩაზე დასერილობდა ორი ახალგაზრდა და მათ შორის სწარმოებდა შემდეგი საუბარი:

— ვანია კლიაჩკოს მე ვიცნობ ორი წელია. ის შესანიშნავი მუშაკი იყო. ჯერ კიდევ არაღვგალობის დროს ორჯერ მიუსაჯეს დახვრეტა და ორჯერვე მოხერხებულათ დაუძვრა უბედურებას, მაგრამ მისი წინადადება მე არ მომწონს. რა აზრია წახვიდე სათუოდ საქმეზე და არ იცნობ ადგილებს, უბრალო განცხადებაც კი არ გაქვს.

— ვანია მოტორია.

— მოტორს ჩვენ ვანიას გარეშეც ვიშოვით. ქაღალდები, რომელიც მოგვცა კოსტინმა ყველაზე მოახდინენ გავლენას. ანდრეის გაელიმა.

— აქ ჯერ ყველას აციებს. ქაღალდებს არ კითხულობენ.

— და შენ როგორ ფიქრობ, ვანია იშოვის მოტორს?

— დარწმუნებული ვარ.

მეგობრები დაჩუმდნენ და შეუდგნენ მომავალ გამგზავრებაზე ფიქრს, ზღვიდან ამოვარდა ძლიერი ქარი, რომელიც უფრო ალვიძებდა და ამახვილებდა აზრებს.

— ანდრეი, ხომ არის საჭირო ზოგიერთი საბუთების შოვნა?

— არ იქნებოდა ურიგო!

— არის იდეა. წამოიყვარა სერგეიმ. მე ვფიქრობდი გაჩხრეკა მომეხდინა საკონსულოებში. იქ ჯერ არავის აუჩიქნია საქმეები. შეიძლება მოხერხდეს ბლანკების შოვნა. დროს ნულარ ვკარგავთ. მივდივარ საკონსულოში — შენ?

— ყავახანებში ვიხეტიალებ ალბად. ათზე ვანიასთან ვიქნები.

ყავახანები ხალხით იყო სავსე. გზადაბნეული მოვაჭრეები, კომისიონრები, გემების პატრონები და მათზე უფრო წვრილი ჯურის ხალხი სცდილობდნენ აქ დაემშვიდებინათ თავი ხხვა და სხვა ჭორებით, ნარგისის კვამლით გაბრუებულნი ისინი მთელი დღის დაუხარჯავ ბაზრის აზარტის ენერგიას აქრობდნენ კამათლის გორებაში. ხმაური იყო აუწყრელი.

ანდრეი გადადიოდა ერთი მაგიდიდან მეორეზე, თითქო დაინტერესებული თამაშით და ყურს უგდებდა ლაპარაკს. ერთ ყავახანაში კამათლის თამაშის დროს მას მოუხდა საუბარი ერთ ბერძენთან; შესჩიოდნენ ერთმანეთს ცხოვრების სიმძიმეზე.

— აქ ვერაფერს ვერ გააკეთებ.

— მწუხარედ წაილულულა ანდრეიმ.

— არა, რისთვის? შეიძლება გაკეთდეს დიდი საქმეები. ოუ წახვალთ ბათუმში და ჩამოიტანთ ასანთის ქვებს.

ანდრეი გამოცქვიტდა.

— როგორ ფასობს ეხლა ის?

— საიდან ჩამოვარდით თქვენ, რომ ასეთი უბრალო რომეები არ იცით. იქვით ჰკითხა ბერძენმა.

ანდრეიმ უცბად მოიფიქრა სიმართლის მსგავსი ისტორია. თუ როგორ მოუხდა მას თეთრებთან ერთად წამოსვლა და ნოვოროსისკში ჩამორჩენა. ბერძენი დამშვიდდა.

— დიად, აქ ეს ქვები ოქროს ფასად ღირს. ჩამოიტანეთ რამდენიმე კილო და თქვენ იქნებით უზრუნველყოფილი მთელი სიცოცხლის განმავლობაში.

— როგორ შეიძლება იქ წასვლა, ყალბი აგიტაციით? შეეკითხა ანდრეი.

— რა ქვეიანია! როგორ წავიდე აგრე რომ იყოს. ნოვოროსისკში, გარდა ჯარის კაცებისა არავინ დარჩებოდა. გემები ყველა ჩამორთმეულია და თუ იშოვნი ნავს, ნავთსადგურიდან სულ ერთია არ გაგიშვებენ.

ანდრეიმ გადიხდა წაგებული ყავის ფული და გამოვიდა. ნათელი აზრი უტრიალებდა ტვინში. უნდა შეადგინოს მოზრდილი კამპანია ბერძენისაგან, მისცეს მათ საშვალეობა სპეკულიაციის და მაშინ გზა ბათუმისაკენ თავისუფალია.

წარმოიდგინეთ ჩემი გაკვირვება, როდესაც მე ვარჩევი ბლანკებს საბერძნეთის საკონსულოში. ასეთივე მუშაობაზე მივისწარი ერთი ბერძენი მას. სრულებითაც არ გაკვირვებია, არ შეშინებულა, პირიქით დახმარების წინადადება მომცა. მე სიამოვნებით დავთანხმდი, როდესაც მან მაჩვენა მოწმობა განსაკუთრებული განყოფილებიდან მაგრამ მე ის მაინც საეჭვოთ მეჩვენა.

— როგორ იყო ჩაცმული ბერძენი? შეეკითხა ვანია

და წამოიმართა მთელი თავისი გიგანტური სხეულით. მისი მიმქრალი მონგოლური თვალები უცებ აენთენ.

— ლურჯ პალტოში და კატელოკში.

— აჰა ვანია! გაიარა-გამოიარა ოთახში.

— შენ იცნობ მას? ჰკითხა ანდრეიმ.

— კი, ვიცნობ. მაგრამ ყველაფერი მის შესახებ არ ვიცი. არაჩვეულებრივი სუბიექტია. მე გავეცანი მას არაჩვეულებრივ პირობებში. ჩვენი ნოვოროსისკში შემოსვლის მეორე დღეს, მოდის ჩემთან ჩამოგლეჯილი ბერძენი და მთხოვს მივიღო ის საიდუმლო თანამშრომლათ. მას მოაქვს ჩემთან მეტად აინტერესო მასალები.

ამ დროს შემოდის საშა სტუკოვი, სწორედ ის, რომელიც მე გავგზავნე თფილისში. ბერძენი გაოცებული უკან იხევს. სტუკოვმა გამოიჩინა ღირსება მშვენიერი ბოქსიორისა, ბერძენი უგრძნობლათ დავარდა. ეხლა შეგიძლიათ ამით ისარგებლოთ, ის სასარგებლო კაცია.

— განაცხადა სტუკოვმა და მეტი ხმაც არ დაუძრავს. და ასე ვერ გავიგე—საქმე რაშია, ვერც იმისაგან ვერც ბერძნისაგან. მუშაობს კარგათ და კეთილსინდისიერად. დიდებულით ერკვევა საქმეებში. მე ფიქრობ ვერც ერთი მასზე უკეთ ვერ შესძლებს ანდრეის გეგმის ცხოვრებაში გატარებას. მხოლოდ გმართებთ სიფრთხილე.

— კარგი, — წაიბუტბუტა ანდრეიმ. ვანია წავიდა, მეგობრებში შეექცეოდნენ ჩაის ჩუმად და დაფიქრებით.

ნახევარი საათის შემდეგ მოვიდა ვანია ბერძნით. ლურჯი პალტო, კატელოკი.

სწრაფი, ეშმაკი პატარა თვალები გადარბოდნენ ერთი სახიდან მეორეზე თათქმის სრულიად შეუმჩნეველი ლოყები და წვეტიანი ცხვირი ამბობდნენ მისი ერთი თვის შფოთვაზე და სიყალბეზე. განსაკუთრებული არასასიამოვნო იყო მის მტრული ღიმილი.

— კირნაკოვლო, — გავვეცნო ბერძენი.

— როგორ გამოგადგათ ქალაქდები?

— დიდალ, გამოგვადგა, — თინიან მზერით უპასუხა სერგეიმ.

ბერძენი მოიხარა და გაჩუმდა.

— ჩვენ გვჭირდება ბათომში წასვლა!

— ვიცი.

— ანდრეის გაუყვირდა.

— თვენც გინდათ ქვებით ვაჭრობა? — გაიღმა ბერძენმა.

— ვანია, შენ უკვე მოასწარი მაგის საქმესთან გაცნობა?

— არა, არაფერი არ მითქვამს.

ბერძნული ენა — გრძელია. ბერძენს როდესაც ელაპარაკები, ენას უნდა მოუქლო.

ანდრეი მიხვდა, რომ საუბარი ყავახანაში უკვე გადაცემული იყო.

— ჰო, და, კარგი. ჩვენ ბერძენები გვჭირდებიან ბათომიდან ქვების გამოსაზიდვად. გასასვლელ ბარათს ვიშოვი. ქვებით ვაჭრობა ყველასთვის სასიხარულოა — კლიაჩკო იმათ ხელს არ ახლებს.

— ყველაფერი კარგად იქნება თქვენთვისაც და მისთვისაც. ხალხს პატიოსანს ვიშოვი, რომლებზედაც შეიძლება დანდობა. ხეალ ჩამოვალთ და ყველაფერს გეტყვით. თქვენ კი ხეალ დილით — სურათი გადაიღეთ საბუთისათვის. მეტი არაფერი გინდათ?

— ჯერ-ჯერობით არაფერი.

— მშვიდობით. — ბერძენი გაჰქრა.

III გამგზავრება.

ანდრეი ქინით სწევდა ჩიბუხს. მას ბევრი რამ არ მოსწონდა, არ მოსწონდა სიფიცხე სერგეის, დაუხედაობა და გადაჭარბებული გამბედაობა ვანიაში, ბოლოს, უკანასკნელი ისტორია ფოტოგრაფიული სურათების. კირაკოვლომ მოიტანა სურათები მისი და სერიოგასი, მაგრამ თითო სურათი აკლდათ. მოხდა ეს შემთხვევით თუ პროვოკაციული მოქმედებით? დიდალ, ბოლოს, არ მოსწონს მას არც თვითონ კირაკოვლო და სხვა თანამგზავრებიც.

ძლიერ დიდი ინიციატივა და თვითმოქმედება აქვს ამ ბერძენს, დაინტერესება კი?..

აი ეს ადგილი ნთქავდა ყალიონის აუარებელ კვამლს.

— დაინტერესება უნდა ვეძიოთ.

სად?..

ოთახში შომოვიდნენ სერგეი, პატმანიდი და სელიდი. პირველი — მალალი, წვერებიანი. მეორე კი — მსხვილი. პატარა, და სათნო თვალებიანი. სელიდი მიაჩნდათ ჩვენ მეგობრებს ყველაზე უფრო სიმპატიურად მთელ კრმანიაში. პატმანიდომ, ჰკვიანმა ბერძენმა, უცხად შენიშნა უნდობლობა «ბოლშევიკების» კირაკოვლოს მიმართ.

— ამხანაგო ანდრეი! კირაკოვლოს მეტს ნულარ ენახავთ. საქმე ღირსშესანიშნავია, ადამიანი კი პატარა. თვით ჩვენ წავიდეთ. ეხლა ნავთსადგურისაკენ გავსწიოთ და მოველაპარაკოთ კაპიტანს.

კაპიტანი ორანძიან ნავის «სოფია»-სი იყო ტანადი მოხუცი. ყურადღებით უსმენდა მათ.

— ჩვენთან ერთად წამოვა ორი ბოლშევიკი, კარგი ხალხია. ისინი იშოვნიათ ნებართვას გადმოხვეწილ ბერძნების ევაკუაციისას. გაჩხრეკას აქ არ დაიწყებენ და შესაძლებელი იქნება რისიმე თან წაღებაც.

— ფრახტი?

— ფრახტი ჩვენია რასაკვირველია და გამოსაბრუნებელი ნებართვაც იქნება.

მოხუცმა ხრისტომ არ ინანა თავისი ნოვოროსისკში ჩამოსვლა და როდესაც კრებულს მოემატა ანდრეის ფიგურა ქარისაგან აქერწილილი სახე მოხუცი მეზღვაურისა დანაოქდა ღიმილით.

— გემი კარგია, ნუ სწუხართ. ზოტორს ექვსი ნასკვი აქვს და ქარის დროს კი სულ ათი.

ერთი საათის შემდეგ შეგროვდა საზოგადოება. ვილაც მოხუცი ქალები ხლაფორთობდნენ გემბანზე ბარდანებთან ბამბის საბნებით და ბავშვებით. რამოდენიმე კომპლექსი ჩაცმული ახალგაზრდა ეწყობა სამანქანო განყოფილების ახლო. პატმანიდი და სელიდი გამოეყვნენ ჯგუფად სხვა მგზავრებს და ორ ამხანაგთან ერთად გემის ცხვირზე მოთავსდნენ. რამოდენიმე მატროსი გადაჰკივოდნენ ერთმანეთს ბერძნულათ და უშვებდნენ ლუხას. ჯაჭვი მძიმე ბრაუნით და წკარუნით ეცემოდა რგოლებით გემბანზე. გემმა იხრიალა და ნელი-ნელ გაშორდა ნაპირს.

ანდრეი და სერგეი ჩამოვიდნენ კუბრიკში და დაუძახეს იურკოს — კაპიტანის ვაჟს — მის თანაშემწეს, შეიარაღდნენ სახაბელით და ცირკულით.

— ეხლა თითქმის ექვსი საათია და ჩვენ დოსბეკის მაიაკის ხაზზე ვართ, — ამბობდა ანდრეი. — რვაზე უკვე დაბნელდება. ამ დროის განმავლობაში ჩვენ გავივლით 12 მილს. ამ ღამით გადავივლით ბლოკადის ხაზს. თქვენ როგორ ფიქრობთ, ხრისტო, უმჯობესი არ არის ჩვენთვის რომ ავიღოთ მიმართულება კონსტანტინეპოლისაკენ?

ჩვენს განკარგულებაში ათი საათია—50 მილს ჩვენ ამ დროის განმავლობაში გავიაროთ და თუ შევხვდებით ვინმეს ამ ხაზზე ვეტყვი, რომ ჩვენ მივდივართ კონსტანტინეპოლში. დილით კი გავივლით კიდეც 30 მილს, საფრთხეს თავიდან ავიცილებთ და შეუხვდეთ ფოთში...

— მეც აგრე ვფიქრობდი, —უპასუხა თავმოყვარეობა შელახულმა მეზღვაურმა, ხრისტომ. იურკო საჭეზე ამელამ შენ იქნები, დაუფიქრდი, არ დასცილდე.

ფართებეტებიანმა შავმა იურკომ, რომელიც სულ 20 წლის თუ იქნებოდა, პასუხად მხოლოდ მოხდენილათ გაიღიმა.

იშვიათი გაზაფხულის სიწყნარე სუფევდა ზღვაზე. მოტორის თანაბარი ხმა ისმოდა. მიაწვა ანდრეი თავით ბუფშპირტს და ბალიშს ქვეშს რევოლვერი ამოიღო. რამოდენიმე წამის შემდეგ მას უკვე მაგრად ეძინა. სერგეი კი ნერვიულათ ტრიალებდა. მას არ ეძინებოდა. უეცრად წამოხტა, ჩამოჯდა ქიმზე და ხარბად შეისუნთქა ზღვის ჰაერი. გემბანი ზანზარებდა. ვიწრო ზოლი ქაფისა, ეხვეოდა გემის ტანს და იკარგებოდა სიბნელებში. სერგეი თინიანათ გასჩერებოდა ჰორიზონტს. მას ეჩვენებოდა ნათელი წერტილი, მოციმციმე და მორცხვი. მაგრამ მოაშორებდა თუ არა თვალს ის ჰქრებოდა. ჩამავალი სინათლე ვენერასი მან მიიღო მოახლოებულ გემის სინათლედ და გააღვიძა ანდრეი. უკანასკნელმა გაიხედა ნაჩვენებ მიმართულებით და წყნარად უთხრა: — «შენ დაგეძინებია, სერგეი უკეთესი იქნებოდა, თორემ ნერვიულობ ის ვარსკვლავია».

უკვე თენდებოდა, როდესაც სერგეიმ სძლია თავის აღლულებას და დაიძინა დილით ანდრეიმ გასინჯა კომპასით მიმართულება, ჩაიწერა განვლილი მანძილი და ჩაიხედა სამანქანო განყოფილებაში.

— აბა, ხრისტო ყველაფერი რიგზეა. ჩვენ სისწორით გამოვიანგარიშეთ.

— დიალ, ორი საათის შემდეგ ავილოთ ფოთის მიმართულება.

მოვიდა იურკო: — ანდრეი, თქვენ დელუზინებზე ნადირობა არ გსურთ? მთელი ხროები ზღვის ღორებისა უსწრებდენ ერთი მეორეს, ყვინთაობდენ, ამოხტებოდენ წყალს ზევით და სწრაფი გრეხვით გამოუვლიდენ თვით ქიმს. გემის განვლილზე რჩებოდა რძისფერი კვალი. ერთი მატროსის დახმარებით იურკომ ლუზის ჯაჭვზე, ბუფშპირტის ქვეშ მიამაგრა ფიცარი და ანდრეიმ წელზე დაწარ შეხვეუთულმა აიღო საწდოლი. დელუზინები მოდიოდენ ყოველთვის წყალქვეშ და გემის ცხვირს გვერდს უვლიდენ. ძნელი იყო მათი დაჭერა. საერთო სიცილში ანდრეიმ რამდენჯერმე მოატყუა კიდეც. ტანს ველ ამაგრებდა ფიცარზე, ბოლოს გამოიქნა და მალე წყალი შეიღება სისხლით. ჯოხის ბოლო საარაკოთ ბრუნავდა. მატროსებმა ამოათრეს დელუზინი გემბანზე, რომელსაც იურკომ დანის მოხერხებული და სწრაფი დაკვრით მოუშპო სიციცხლე. ნადირობაში გავიდა მთელი დღე. კუთხე გემის ბოლოში ნადავლით იყო სავსე.

სალამოს მოხდა პატარა ინციდენტი.

მეგობრები ისხდენ ხრისტოსთან და მოლაპარაკება ჰქონდათ.

— გზა საქართველოს საზღვრიდან სევასტოპოლზე გადის ისე, რომ ჩვენ მას გადავჭრით კაღონზე სოჭის პირდაპირ; გათენებისას ჩვენ ვიქნებით დაშორებული ამ ადგილზე 50 მილით. კვამლს ან ცეცხლს ჩვენ ყოველთვის

შევამჩნევთ და მაშინ ავილოთ მიმართულება სინოპისაკენ... ანდრეიმ უცბად თვალი მოაშორა ქარტას და მოიხედა. ტახტთან მოიპარებოდა სერგეი. ის მოხრილიყო და ეხლა კიბეზე აღიოდა. აი, შედგა პირველ საფეხურზე და... გადახტა. მოისმა მოგუდული „ოხ“-ი, მძიმე დაეარდნა სხეულისა და ხმა სერგეის.

— მაპატიეთ, მე ვერ შევამჩნიეთ.

— არამზადა, — სთქვა სერგეიმ, ძირს ჩამოსვლისას. — ეს კოპწია ყმაწვილი ყურს გვივდებდა. მე კიდეც უფრო აღრე შევამჩნიე, რომ ის მეტად ცნობის მოყვარე იყო.

— ეს კირაკოპულოს საქმეა. გუშინ მთვრალი იყო. მთელი დღე სვამდენ კირაკოპულოსთან, — შენიშნა იურკომ. ანდრეიმ და სერგეიმ ერთმანეთს გადაჰხედეს.

ლამით იურკო იდგა საჭეზე. საქმე არ მიმდინარეობდა ჩვეულებრივად. გამოანგარიშება თითქო სწორი აღმოჩნდა, ბლოკადა გადაიარეს, გზა მოხალისე ფლოტისა გადაჭრილია, მაგრამ ის მობრუნდა — დანახულმა ამბავმა აიძულა ის კანკალით ეტაცნა ხელი საჭეს ბორბლისთვის. ქრუანტელმა დაუბრინა მთელს სხეულში. ნახევარი მილის მანძილზე გამოჩნდა სინათლე გემისა. ანდახე ანთებულ სანთლით, ის მიხვდა, რომ გემი სამხედრო იყო. რამდენიმე გადახტომის შემდეგ ის გაჩნდა ანდრეისთან და მაგრად მოქაჩა. მეგობრები ჩასცივდნენ კუბრიკში, კაპიტანს გადასცეს გამოკრული ფულები და საბუთები.

— საიდან მოჩანჩალებს უგზო-უკვლოდ ეს გემი?

— გვერდი აუხვიოთ, რამდენადაც შესაძლებელია ჩქარა.

მაგრამ იმ მომენტში გემის შემობრუნება დააპირეს, საბნელე გადასჭრა მკვეთრმა სხივმა, გემბანზე შემოანათა პროექტორმა.

ხრისტოს და ანდრეის გარდა ყველა აღელვებული იყო იარაღის გასროლის ხმას ყრუდ გამოეხმაურა ზღვა გაფრთხილებათ.

— შეჩერდით, ხრინწიანი ხმით ყვირის ხრისტო.

მთელი ძალით ამუშავდა ხრახნი უკუღმა და გემი კრიკინით აძაგდა ადგილზე.

მოსულ სამხედრო გემიდან უშვებდენ ნაევებს. ანდრეი დადგა კუბრიკთან და მოკლმა ტუჩები.

— სერგეის მიიღებენ ბერძნათ, შავია, გამხდარი და ის... სატიერთო, კუბრიკი, სამანქანო. თვალი ჩერდება საწდოლის თავზე, ქიმს გადაღმა!

— მე დელუზინებისკენ წავალ შეაჩერეთ — და თვითონ კი ჩუმად ჩაეშვა წყალში. გემზე შემოვიდა სამი კაცი. ინგლისელი საზღვაო ოფიცერმა და რუსმა მთარგმნელმა წოითხოვეს კაპიტანი, მეზღვაური ორი სანათით შეძვრა კუბრიკზე. — რა გემია?

სერგეიმ არ დააცალა კაპიტანს, გამოვიდა წინ და ინგლისურად მიმართა საზღვაო ოფიცერს — ოო. გამარჯვებით, სერ (ბატონო). აქ არ არის არც ერთი რუსი ეს გემი მიდის ნოვოროსიისკიდან ბათუმში გადმოხვეწილი ბერძნებით.

— თქვენ ბოლშევიკები ხართ?

— ო, არა, სერ. აქ სუყველა კომერსანტები და მშვიდი ხალხია. ჩვენ მივეციტ ქრთამი ბოლშევიკების კომენდატურას ნოვოროსიისკში და მივიღეთ ნებართვა ტუაპსემდე მოსვლის. ეხლა კი ჩვენ მივიპარებით ბათუმში. სერგეიმ შენიშნა მთარგმნელს ეკვიანი გადმოხედა და დაიყვია რალაც ვითომ ბერძნულ ენაზე, მაგრამ არც ერთ

ბერძენს არ შეეძლო გადაეთარგმნა ან გამოეტანა აზრი ამ ნათქვამიდან. მიუხედავად ამისა, იურკო მოვიდა მასთან საბუთებით.

— ნახეთ საბუთები, — მიმართა სერგეიმ ინგლისელს.

სერგეის ინგლისურმა და შემდეგ ბერძნულმა ლაპარაკმა, რუსების არ ყოფნამ გემზე და საბუთების ოდნავ გადასინჯვამ დაამშვიდა ინგლისელი. მოულოცა „ბოლშევიკების ჯოჯოხეთიდან“ თავის დაღწევა და გაბრუნდა ახლო მდგომარე ნაღმოსნისაკენ.

ამ დროს ქარმა გემი ოდნავ შემოაბრუნა. ქიმი, რომელზედაც იყო ანდრეი დაუპირდაპირდა ნაღმოსნს. სერგეის გული თითქო გაეყინა, მივარდა ქიმს, ანდრეი იქ არ იყო. „დაიღრჩვა“ გაუელვა თავში, მაგრამ იურკომ ღიმილით დაამშვიდა:

— ანდრეი ბოლოზეა. ყველაფერი კარგად არის.

— მაინც რაშია საქმე, ამბობდა საბანში გახვეული ანდრეი.

— საიდან მოდიოდა ეს გემი?

— საუბრიდან მივხვდი, რომ ისინი იყვნენ მოხალისეთა ფრონტზე და მიდიოდნენ სევასტოპოლში.

— მაგრამ ჩვენ ხომ არ უნდა გაგვეარა ეს ადგილი? არაფერი არ მესმის!!!

— აქ საქმე რაღაც ვერ არის კარგად, უკვე სრულიად თენდებოდა და როდესაც ზღვაზე კვიმი იფანტებოდა, მარცხენა ქიმს იქეთ. ნათლათ სჩანდა მიწა. იურკო ჩავარდა გუბრიკში ბინოკლის ამოსატანათ. ნახევარ წამის განმავლობაში ის ათეულიერებდა ნაპირს, შემდეგ საქმეს ბორბალს მივარდა.

— ბილენკოვო, დენიკინის ფრონტია: გაშმაგებით დატრიალდა ბორბალი, გემი მოუბრუნდა ბოლოთი მიწას და სისწრაფით გაიჭრა ზღვაში.

ხრისტო შემოფოთებულია. უსიტყვოდ იჩეჩავს მხრებს.

ჯერ არასოდეს ჩემი ოცდაათი წლის მენავეობაში არ მომსვლია ასეთი შეცდომა. შევცდე და მთელი 200 მილით, ასეთ წყნარ ამინდში... მას ვერაფერი გაეგო.

ხრისტო დგას კომპასსთან და რაღაცას ფიქრობს, ღიმილი უქრის ტუჩებზე. უცბად მოვარდება სერგეი რევოლვერით. „გამკემო! მე ეხლა მესმის“ ხრისტო დამშვიდებულია. მე სროლას, რას უტყვი.

მაგრამ უკანიდან იურკო ხელს აუკრავს რევოლვერს მოვარდება ანდრეიც.

— შენ ჭკუიდან შეცდი, სერგეი!

— ძლიერ ახალგაზრდაა. ფაცხია. ნელი ირონიით წარმოსთქვა ხრისტომ. — აი, და გაკრა ფეხი დაყრილ ხაბაკებიდან გამოჩრილ მომარაგებელ ლუხის ჯაჭვების გროვას. ხრისტომ ბურღულულით დაუძახა მეზღვაურებს. საერთო ძალით მათ გადაათრეს ჯაჭვი ცხვირზე. კომპასის ისარმა შემოირბინა და შეჩერდა ზიუღ-ვესტზე.

— აი, რისთვის იყო შეცდომა. ამბობს ხრისტო და ულიმის სერგეის.

სერგეი მზად არის გაქრეს ამ ადგილიდან.

ამინდი წყნარია. მთელი დღის განმავლობაში არ მომხდარა ინციდენტი.

— ფოთში ჩვენი კონსულია. ფოთში და ბათომში ჩვენ ისე ვიქნებით როგორც სახლში — იქ ყველაფერს მოვახერხებთ, — არწმუნებდა ანდრეი პატმანიდი.

გამოელვით გვიან, როდესაც ნავთსადგურის შენობები უკვე ჩნდა უბრალო თვალითაც. მზიანი დილა იყო და ნაპირებიც ამწვანებული. მიადგენ ნაპირს და

გადისროლეს ლუხი. ნავთსადგურში ირეოდა ხალხი. კაც კასიელ ფიგურებთან სჩანდნენ მოხალისეები ინგლისურ ქურთუკებში და მაზარებში. ანდრეი ლურჯ პალტოში და კატელოკში მშვიდად იჯდა გემის ცხვირზე და ესაუბრებოდა პატმანიდის. კირაკოპულოსათვის ნუ სწუხართ. სანამ ჩვენ და სელიდი აქ ვიქნებით, ის არაფერს იქმს. ყველაფერი იქნება კარგად — აწყნარებდა პატმანიდი.

ნაპირზე გამოჩნდა ჯგუფი ქართველ მილიციელების ოფიცრის მეთაურობით. მოვიდა აქიმი პატარა ნავით და როდესაც გაიგო, რომ გემი მიდიოდა ბათომში — გაბრუნდა. გემი ბოლოთი მიადგა ნაპირს. ადგილობრივი მთავრობის გვერდით სამი რუსი იდგა სამხედრო ტანსაცმელში და რაღაცაზე ჩურჩულებდნენ.

სერგეი დაუკვირდა მათ და ერთ მათგანს მიაქცია განსაკუთრებით ყურადღება. ეს იყო პატარა ტანის, გაქლეჩილი ოფიცრის წამოსიებულ ფიზიონომიით კაცი, რომელიც ანიშნებდა მასზე თვალებით და რაღაცაში არწმუნებდა თავის ამხანაგებს. სერგეიმ მოიგონა დაკითხვა: ავადმყოფი ალკოგოლიკი ტირილით და დამცირებით, სთხოვს მას განთავისუფლებაზე. არდგენს საბუთებს, რომელშიდაც აღნიშნულია, რომ ის მჯდარა დენიკინის ციხეში. საბუთები შემდეგში აღმოჩნდა ყალბი, მან გაპარვა მოახერხა... მოიგონა გვარიც — შირენკო.

შირენკო მიუახლოვდა ქართველ ოფიცერს და დაუდგა მას გვერდით. გასაველი გადებული იყო და კაპიტანი ჩამოვიდა ნაპირზე გემის საბუთებით.

— პატმანიდი, ეუბნება ანდრეი, მე არ მინდოდა ადრე თქვენი შეშინება, მაგრამ ეხლა უნდა გითხრათ იცოდეთ, რომ თქვენი ოჯახები დატოვებული არიან ნოვოროსიისკში მძევლებათ. დანარჩენი თქვენ თვითონ გაიგეთ. ჩვენი თმის ყოველ ღერზე ისინი აგებენ პასუხს. პატმანიდი გაფითრდა.

კაპიტანი ნაპირზე აცხადებს: „ჩვენ მივდივართ ბათომში გადმოხვეწილებით. შემოვიარეთ აქ წყლის ასაღებათ“.

— კარგი, ჩვენ თქვენ გემს არ გავსინჯავთ. თქვენ გავსინჯავთ ბათომში. თქვენ ახალგაზრდა, — დაუძახა ქართველმა სერგეის, — მობრძანდით აქ.

სერგეი მივიდა ქართველთან და გაუწოდა პასპორტი.

— რა გვარი ხართ თქვენ?

— პოპადანულო.

— ხა-ხა-ხა-ხა. პოპადანულო, იცინის ოფიცერი წამოსიებული ფიზიონომიით და ქუტავს მარცხენა თვალს.

— დიდი ხანია რომ თქვენ... პოპადანულო გახდით. ნუთუ მე ვერ მიცნობთ. ცუდი მახსოვრობა გქონიათ.

— მე ვარ პოპადანულო. აი ჩემი პასპორტი.

— კარგი, მომეცით აქ პასპორტი, — ელაპარაკება ქართველი. დადებით იქ, ეხლავე ჩვენ გამოვარკვევთ საქმეს.

— ვინმე ჩამოდის აქ ნაპირზე?

სერგეიმ დაინახა, რომ ანდრეი რაღაცას ეჩურჩულებოდა სელიდის, მან წამოიღო ჩემოდანი და გამოვიდა.

— მე ჩამოვდივარ აქ. მე უნდა წავიდე თბილისში.

— რისთვის?

— ჩემს ძმას აქვს ყავახანა ერევნის მოედანთან და მეც მისი კომპანიონი ვარ.

— ისე პასპორტი თქვენი რიგზეა. იმ ახალგაზრდას იცნობთ?

— როგორ არა, ის პოპადანულოა. მას ჰქონდა მანუფაქტურით სავაჭრო ნოვოროსიისკში.

ამ დროს შირენკო მოვიდა სერგეისთან. სწარმოებს შემდეგი საუბარი:

- თქვენ ფული გპირდებით?
- მპირდება.
- მაშ გაქრით.
- სად გნახავთ?
- გინდათ აი იმ ყავახანასთან სალამოთი.
- რამდენს მომცემთ?
- ორი ათასს კერენკებით.
- კარგი, — და ოფიცერი შეერიო ხალხში.

ქართველი შეტრიალდა, ეძებს თვალებით, მაგრამ ვერ ნახულობს. გულდაწყვეტილი ელაპარაკება: — წამომყევით მე კომისარიატში.

სერგეი არ ღელავს. მან იცის, რომ ბერძნები გამოიხსნიან.

კომისარიატში დაკითხეს.

— თქვენ ძლიერ კარგად ლაპარაკობთ რუსულათ და მე ეჭვი მეპარება, რომ თქვენ ბერძენი ხართ.

— რუსულ ენაზე ვლაპარაკობ უკეთ, ვიდრე მშობლიურ ენაზე. დავიბადე მელიტოპოლში და მამაც ბავშვობიდანვე იქ ვაჭრობდა. ესწავლობდი სევასტოპოლის გიმნაზიაში. რა გასაკვირველია.

ამ დროს შემოდის სელიდი და კიდევ რამოდენიმე კაცი.

- ბატონო კომისარო ჩვენ სასწრაფო საქმე გვაქვს.
- მოითმინეთ.

სელიდი აჩვენებს მას წერილს. ქართველი კითხულობს, უცებ იცვლება და პატივისცემით იბაჩივებს:

- მობრძანდით.

გადის მათთან ერთად გვერდით ოთახში. იქიდან ისმის ხმა. ბერძნები უარზე არიან. შემდეგ რაღაცაზე თანხმდებიან და გამოდიან.

— თქვენ იცნობთ ამას? — ეკითხება ბერძნებს კომისარი.

— ჩვენ ყველამ კარგად ვიცით პოპადანულო. ეს ჩვენი კომპანიონია. ჩვენ მასთან დიდი საქმეები გვაქვს. კომისარი ბოდიშს იხდის. სერგეი განთავისუფლებულია.

ერთ ქუჩაში შეუხვევს: ბერძნებს შეჰყავთ ის ყავახანაში, სადაც სხედან პატმანიდი და ანდრეი. ისინი ყავას სვამდნენ.

- რა დაგიჯდათ ეს ისტორია? —

ეკითხება სერგეი სელიდის.

- ხუთი ათასი ბონით. ვევაჭრე როგორც მეჩემე.

IV გაქცევა და ბოქილები.

გადაწყვეტეს ასე: — ანდრეი ბერძნებთან ერთად განაგრძობს მგზავრობას „სოფია“-ზე, სერგეი და სელიდი კი რჩებიან ფოთში, პირველ მოსახერხებელ შემთხვევამდე.

ყავახანის თავანის ფანჯრიდან სერგეი ხედავდა გაშვალ გემს. აი, ის სკამოდ გაშორდა ნაპირს, გაუსწორდა სადარაჯოს, ვილაც აქნევს ხელს, ყვირის ხმიანად... და შემდეგ მჭეტი სიჩქარით გემი თანდათან პატარავდება და იკარგება ტალღების სილურჯეში... დილით ანდრეი იქნება ბათომში... ამან კი ამ დასწყვეტილ ხვრელში უნდა უტადოს კარგ შემთხვევა!... სერგეიმ გადაარჩია გონებაში ყოველგვარი გზები. ცხენებით — შეუძლებელია. ბათომის მხარით ეტლები არ მიდიან. შეიძლება მისვლა სამტრედიამდე, მაგრამ სულ ერთია, გასვლის ბარათია

საქირო. ზღვით? ამ დღეებში გემი არ მიდის. მაშასადამე, მატარებელი, მატარებელი — მატარებელი... მოვხვედვ გონში და ყველაფერი კარგად იქნება. რაშია საქმე? ბევრჯერ კიდევ ბავშვობისას უმგზავრია მას მალულათ, შეიპარებოდა თეატრში უბილეთით. და ეხლა, როდესაც რევოლუციის უდიდესი საქმეები სასწოროზეა, რყევა ასეთ უბრალოზე?!.. გადაიხარა ვიწრო კიბეზე და წყნარად გადასძახა:

- კირიე სელიდი?

- ორისტო.

— მე მივიღივარ თბილისში თერთმეტი საათის მატარებლით.

- გასაველი ბარათი?

როგორმე გავეძვრები.

ბერძენმა იქვეულათ გააქნია თავი. რადგანაც სერგეიმ იცნოდა, რომ მატარებლის გასვლის დროს სადგურზე უფრო ბევრი ხალხი იქნებოდა, ის არ იჩქაროდა.

თერთმეტის ნახევარზე ის, როგორც დაგვიანებული მგზავრი, პატარა საკვიათით მიჰქროდა სადგურისაკენ. სელიდი მისი მოკლე ფეხებით ძლივს ეწეოდა. ბაქანზე გასული ხალხით იყო გაჭედილი. გამსვლელები არდგენდნენ პასპორტებს წარწერით, კარებში მდგომი ასვამდა ბეჭედს და უშვებდა ბაქანზე სერგეი მოთმინებით ჯოჯიდა. უცბათ კარებთან ატყდა აყალ-მაყალი. ვილაც დამტვრეული რუსულ ენაზე ითხოვდა გასვლის ნებართვას, აჩვენებდა საბუთებს და ფიცხოზდა. საქმე მივიდა შეურაცყოფამდე. ჩაერია ხალხი. სერგეიმ ისარგებლა შემთხვევით, შემოუარა უცხოელს და ერთ ქართველს გაჰყვა უკან. ყურადღებით ათვალიერებდა თავის პასპორტს თითქმის ბეჭედ დასმულს. ვილაც ყვიროდა უკან:

— აი ერთი გავიდა უნებართვით, მაგრამ სერგეი მიიმალა მგზავრების ბრბოში.

სელიდი მან დაკარგა მხედველობიდან. ჩაჯდა ვაგონში და უცდიდა მატარებლის გასვლას. უძილო ღამეებმა და უკანასკნელმა შემთხვევამ იქონია გავლენა მასზე და როდესაც მატარებელი ზომიერი ტემპით, გაშორდა ფოთს, სერგეის ჩაეძინა.

სამტრედიისაში მას გამოეღვიძა და დაინახა თავის წინ ორი ახალგაზრდა ოფიცერი. ინსტიტუტურათ გადაბრუნდა, როგორც მძინარემ და მათ ლაპარაკს დაუყვირდა. მოდიოდნენ ბათომიდან B. C. IO. P. მივლინების წარმომადგენელთან თბილისში.

მათი სახეები მისთვის რაღაც ნაცნობი იყო. უნდოდა მოგონება, მაგრამ ისევ ჩაეძინა. გამოეღვიძა მეორეთ. ის გრძნობდა, რომ ვილაც მისჩერებოდა მას ღინიან მხერით. ეს ისაა. მე ის იმ წამსვე ვიცანი...

სერგეიმ გააღო თვალები და წამოჯდა.

მაღალი ქერა თმიანი ეშმაკურად შეჰყურებდა მას სახეში.

- როგორ ბრძანდებით ამხანაგო? როსტოვი გახსოვთ?

- მახსოვს. მერე რა?

— ცუდათ გახსოვს როგორც ჰავეს! აი მივალთ თბილისში და შეიძლება მეტეხში მოიგონოთ.

სერგეიმ გადმოიწია ქერა თმიანისკენ და ჩასჩურჩულა.

- მე არაფერი არ მახსოვს, მაგრამ ყველაფერი მესმის! რამდენი გინდათ?

- ო, არა, ფულით ვერ გამოიყიდით. თბილისში

კედისთან ვიმსჯელებთ, რისთვის მობრძანებულხართ აქ და რას აკეთებთ... თქვენ ხომ უბრალო წითელარმიელი არა ხართ, მე ვნახე მაშინ ყველა თქვენი წარმატების ნიშნები.

ის ლაპარაკობდა კატეგორიული ტონით.

სერგეი მიხედა—ფულს არ აიღებენ, გასცემენ...

— მერე რა, მე თქვენ განკარგულებაში ვარ. კედისთან გაცნობას დიდი ხანია ვოცნებობდი, მართალია სულ სხვა პირობებში, მაგრამ ეხლა ვერაფერს გააწყობ.

გაიარეს უკვე მთები მიწისძვრისაგან დაზიანებული შენობებით. მგზავრებმა დაიწყეს ალაგება. სერგეი ადგა ჩემოდანის ასაღებად—ორივე ოფიცერი წამოხტენ.

ამათ კი ვერსად გაეპარები!! გაიფიქრა სერგეიმ.

მივიდენ სადგურთან. სერგეი გაეშურა გასავლელი-საკენ. წინ მიდიოდა მღუმარე ოფიცერი მაღალი, ქერა, „იცავდა ზურგს“. სერგეი თითქმის კანკალებდა. ასტეხოს სროლა—აუცილებლათ ჩავარდებოდა... გაიქცეს—დაეწე-

ვიან. ის უკვე ჩამოდიოდა მაჯარბლიდან, როდესაც მოუვიდა თავში საშინელი აზრი.

მოულოდნელათ ესროლა ერთს საფეხურის ფიცარი და მუჭი გაატყა სახეში. ოფიცერი აგდია ჯახრიდებთან. მარცხენა ხელით მოქაჩა ქერა თმის ფეხს, უკანასკნელი გადმოვარდა, მოისმა არასასიამოვნო ხრიალი. ჩემოდანს დასტაცა ხელი და შევარდა ბრბოში. უკან მოსდევდა ქალის კივილი. ფეხის შეშლით და ხალხში ჯიკავით გაირბინა მან სადგურის დარბაზები და კორიდორები. გასავალთან იდგა ღია „მერსედეს“-ი ინგლისური ბაირალით. მოტორი მუშაობდა იმ მომენტში, როდესაც სერგეიმ ჩამოირბინა ქვაფენილზე, მანქანა აინძრა. გაქანებული შეახტა საფეხურს და შიგ მოთავსდა.

აბა გასწი! შეუყვია შემობრუნებულ შოფერს და მრისხანეთ მიმართა მისკენ რევოლვერი.

(გაგრძელება შემდეგ №-ში)

ლ. ტროცკი

სოციალისტური რევოლუციისა და სოციალისტური სოციალიზმის სოციალიზმის

(შემაჯავლი და მოხალდნელი)

სოციალისტური გაჩერება თუ უმაღლესი დინამია? — „რელიზმი“ რევოლუციონურ ხელოვნებისა. — საბჭოთა კომუნალიზმი, — ძველი და ახალი ტრადიცია. — ხელოვნება, ტექნიკა და ბუნება. ადამიანის გადადნობა.

როცა ლაპარაკობენ რევოლუციის ხელოვნებაზე — მხედველობაში აქვთ ორი რიგის მხატვრული მოვლენები: ერთი მხრივ — ნაწარმოებები ტემბერული, სიუჟეტური — რომელიც გამოხატავენ რევოლუციის და მეორე მხრივ, რომელიც არ არიან შეკავშირებული რევოლუციისთან ტემბერით, მაგრამ არიან გაყვანილი მითი და შედეგები ახალი რევოლუციისგან გამომდინარე შეგნებით.

სრულებით შექველდება — რომ ეს მოვლენები, რომელიც იმყოფებიან ან შეიძლება იყონ, სულ სხვა და სხვა სივრცეზე არიან.

ალექსი ტოლსტოი თავის „Жизнь по мукам“ გამოხატავს ომის და რევოლუციის ეპოქას. მაგრამ ეს არის „იასნაია პოლიანის“ შკოლა, მისი თვალთახრისი და მისგან საგანთან განუხმევი პატარა მასშტაბი.

უდიდეს მასშტაბის მოვლენებთან შედარებით ის კიდევ უფრო სასტიკად გვაჩვენებს, რომ „იასნაია პოლიანა“ იყო და გამოვიდა ეხლა ხმარებიდან. როცა ახალგაზრდა პოეტი ტიხონოვი რევოლუციაზე კი არ სწერს, არამედ საწვრიმლო დუქანზე — რევოლუციაზე მას თითქო ერიდება წერა (ჯერჯერობით თუ უკვე?) ის ისეთი სიახლით და ვნებით გადმოსცეს მის გამოყვეჩებულ ყოფნას, რომ ეს შეუძლია დასწეროს მხოლოდ იმ პოეტს, რომელიც შეტყმნა ახალი ეპოქის დინამიკამ. ამიტომ, თუ, ნაწარმოები რევოლუციაზე და ხელოვნება რევოლუციისა ერთი და იგივე არ არიან, ყოველ შემთხვევაში მათ აქვს თავის შეხვედრის ხაზი. მხატვრებს, რომელიც შეტყმნა რევოლუციამ შეუძლებელია არ მოესურვოთ სთქვან რამე რევოლუციაზე.

მეორე მხრივ ხელოვნება, რომელიც მოინდომებს

ძლიერად სთქვას რევოლუციაზე, აუცილებლად უკუაგდებს „იასნაია პოლიანის“ მისვლას, როგორც გრაფიკას, ისე ქალაზნისას.

რევოლუციის ხელოვნება ჯერ კიდევ არ არის, მაგრამ არიან ელემენტები ამ ხელოვნების, არის დანიშნება, ცდა და რაც მთავარია, არის რევოლუციონური ადამიანი, რომელიც თავის სახით აძლევს ფორმას ახალ მოდგმას, რომელსაც ეს ხელოვნება ყველაზე უფრო უნდა.

რამდენი დრო დასჭირდება კიდევ, რომ მან უდავოთ გამოააშკარავოს თავისი თავი? აქ ძნელია მკითხაობა, რადგან ეს არის აუწონელი პროცესი, რომელიც არ ეკარება აღრიცხვას. ჩვენ კი სხვა უფრო მატერიალურ საზოგადოებრივ პროცესების დროს გამოკვეთაში ვართ იძულებული მკითხაობით დაგვამყოფილდეთ.

მაგრამ რატომ ეს ხელოვნება, ან მისი პირველი დიდი ტალღა არ უნდა მოვიდეს მალე, როგორც ხელოვნება იმ ახალგაზრდა თაობისა, რომელიც დაიბადა რევოლუციაში და მიჰყავს ის თავისთან ერთად ეხლა წინ? არ არის საჭირო, რომ რევოლუციის ხელოვნება, რომელიც აუცილებლად გამოხატავს ყველა წინააღმდეგობებს გარდამავალ საზოგადოებრივობისას, შეუროთ სოციალისტურ ხელოვნებას, რომლისთვისაც ჯერ კიდევ არ არის შექმნილი ბაზა. მეორე მხრივ ავც იპყ და ვიწყება შეიძლება, რომ სოციალისტური ხელოვნება იზრდება გარდამავალ ეპოქის ხელოვნებიდან.

როცა ჩვენ ასეთ განსაზღვრას ვიცავთ, ჩვენ სრულიად არ ეხელმძღვანელობთ რაიმე პედანტიურ სქემის მოსაზრებებით. ტყუილად კი არ უძახოდა ენგელსი სოციალისტურ რევოლუციას ნახტომს „აუცილებლობის სამეფოდან თავისუფლების სამეფოში“. თვითონ რევოლუცია არ არის კიდევ თავისუფლების სამეფო.

პირიქით, მასში ნიშნები „აუცილებლობისა“ თავის უკანასკნელ საფეხურამდე აღიან. თუ სოციალიზმი აუქმებს

კლასობრივ ანტაგონიზმს კლასებთან ერთად, რევოლუციას დაჰყავს კლასთა ბრძოლა უდიდეს გამძაფრებამდე. რევოლუციის ეპოქაში ისეთი ლიტერატურაა საჭირო და პროგრესული, რომელიც ხელს უწყობს მშრომელთა გაერთიანებას ექსპლოატატორების წინააღმდეგ ბრძოლაში. რევოლუციონური ლიტერატურა არ შეიძლება არ იყოს ალკურვილი სოციალურ სიძულვილის სულით, რომელიც პროლეტარულ დიქტატურის ხანაში არის შემომქმედი ფაქტორი ისტორიის ხელში. სოციალიზმის დროს საზოგადოების საფუძვლად დაიდება სოლიდარობა.

მთელი ლიტერატურა და მთელი ხელოვნება იქნება სულ სხვა კამერტონზე აწყობილი.

ის გრძნობები, რომელთაც ჩვენ, რევოლუციონერები, ხშირად ეხლა ვერც კი ვათქმევთ სიძნელით სახელს — იმდენად არიან ეს სახელები დღეს გაფუჭებული პაშლიაკებისა და პირფერი ხალხისაგან, როგორც მაგალითად: უანგარო მეგობრობა. სიყვარული მოყვასისადმი, გულითადი თანაგრძნობა — სოციალისტურ პოეზიაში ძლიერი აკორდით გაისმებიან.

მაგრამ ხომ არ აზრს საშიშროება, როგორც ამის ეშინიათ ნიკშენელებს, რომ სოლიდარობის ზედმეტ გრძნობას შეუძლია გარდაქმნას ადამიანი სანტიმენტალ და მტრულ ჯოგის არსებათ?

არასდროს...

ძლიერი გრძნობა შეჯიბრებისა, რომელსაც ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში აქვს ხასიათი ბაზრის კონკურენციის, არ გაჰქრება სოციალისტურ წესწყობილების დროს, არამედ რომ ესთქვათ პსიხო ანალიტიკის ტერმინით, მოხდება მისი სუბლიმიგაცია ე. ი. მიიღებს უფრო მაღალ და ნაყოფიერ ფორმას: შეიქნება თავისი აზრისთვის ბრძოლა, თავის პროექტისთვის, თავის გემოსთვის.

პოლიტიკურ ბრძოლის ჩამოშორებისთანავე, კლასს გარეშე საზოგადოებაში კი ის არ იქნება — განთავისუფლებული ვენებები გაყვებიან კალაპოტს ტენიკისას, აღმშენებლობისას, ამაში შევა ხელოვნებაც, რომელიც რასაკვირველია, გაერთიანდება, დაეჟიკაუება, გასალკლევდება და შეიქნება ცხოვრების აშენების სრულობის უმაღლეს ფორმათ, ყველა დარგებში და არ იქნება მარტო „ლამაზი“ და ისიც ცალგვერდზე.

ცხოვრების ყველა სფეროები: მიწის დამუშავება, ადამიანის დასახლების გეგმის შედგენა, შექმნა თეატრისა, ბავშვის საზოგადოებრივ აღზრდის მეთოდებისა, მეცნიერულ პრობლემათა გადაწყვეტა, ახალი სტილის შექმნა მაშინ ყველას შეეხება და დაინტერესებს. ადამიანები გაიყოფებიან „პარტიებათ“ ისეთ საკითხებში როგორც: რომელიმე გიგანტურ არხის გაყვანის საკითხში, საქარის ოახისების განაწილება, იქნება ასეთი საკითხიც — ჰავისა და დარის რეგულიზაცია, ახალი თეატრების, ქიმიურ ჰიპოზეტა, ორი მიმდინარეობა მუსიკაში, უკეთესი სისტემა სპორტისა. ეს ჯგუფები არ იქნებიან მოშხამული კლასიურ ან კასტიურ ანგარებით. ყველანი ერთნაირად იქნებიან დაინტერესებული მთელის გამარჯვებაში. ბრძოლას მიეცემა წმიდა იდეური ხასიათი. მასში არ იქნება ის გატაცება მოგებისთვის, არც სიმდაბლე, ლალატი, მოყიდვა — ყველაფერი ის. რაც შეადგენს სულს და გულს დღევანდელ კლასიურ საზოგადოების „გაჯიბრებისას“. მაგრამ ეს სრულიადაც არ დაუშლის ბრძოლას რომ იქნეს ის ვენებიანი, დრამატიული და გატაცებული. და რადგან სოციალისტურ საზოგადოებაში ყვე-

ლა კითხვები, და მათში აგრეთვე, ისეთებიც, რომელნიც წინად სწყდებოდნენ სტიქიურად და ავტომატიურად (ყოფაცხოვრება) უნდა იყონ ერთგვარ ქურუმების კასტის გამგებლობაში (ხელოვნება) — მაშინ, შეიქნებიან ყველას მონაპოვრად, შეიძლება დაბეჯითებით ითქვას, რომ კოლექტიურ ინტერესებისთვის და ვნებებისთვის და ინდივიდუალურ გაჯიბრებისთვის იქნება დიდი არე და უამრავი საბაბი.

ამრიგად ხელოვნებას არ ექნება დანაკლისი იმ საზოგადოებრივ-ნერვიულ ენერგიის ხარისხებში, იმ კოლექტიურ ფსიქიურ სტიმულებში, რომელნიც ჰქმნიან ხოლმე ახალ მხატვრულ მიმდინარეობას და სცვლიან სტილს.

ესტეტიური შკოლები თავის რიგში დაეწყობიან თავიანთ „პარტიებში“ ე. ი. ტემპერამენტით, გემოვნებით, ჭკუის დაჯგუფებებში.

ამ უანგარო და გამძაფრებულ ბრძოლის დროს ამ უფრო და უფრო ამალმებულ კულტურის უფნდამენტზე გაიზრდებიან და გაიფურჩქნებიან ადამიანის პიროვნებები, თავის ძირითად თვისებებში და არც ერთი მიღწევა არ დააკმაყოფილებს მათ.

ქეშმარიტათ ჩვენ არ გვაქვს საფუძველი შიში შეგვეპაროს, რომ სოციალისტურ საზოგადოებაში ადამიანის პიროვნება დაიძინებს და ხელოვნება გამწირდება.

* *

რომელი ძველი ტერმინით შეიძლება მოინათლოს რევოლუციის ხელოვნება? ანბ. ოსინსკი როგორღაც სწერდა, რომ ის იქნება **რეალისტური** ამაში არის მართალი და ფასიანი აზრი: მაგრამ უნდა შევთანხმდეთ მცნებაში, რომ შემდეგ არ შეიქნას გაუგებრობა.

ყველაზე უფრო სრული მხატვრული რეალიზმი ჩვენში ერთდებოდა ლიტერატურის „ოქროს“ საუკუნის თავდაზნაურობის კლასიკაში.

პერიოდი მიმართულებითი ტემატიზმისა, როცა ნაწარმოებს ფასებდნენ უმთავრესად ავტორის საზოგადოებრივი ზრახვებით, უერთდება იმ ეპოქას, როცა გამოღვიძებული ინტელიგენცია ეძებდა საზოგადოებრივ მოქმედების გზებს და ილტვოდა „ხალხთან“ კავშირისკენ ძველი რეჟიმის წინააღმდეგ.

დეკადენტობა და სიმეოლიზმი, რომელნიც გამოვიდნენ გაბატონებულ „რეალიზმის“ წინააღმდეგ უთანაბრდებიან ეპოქას, როცა ინტელიგენცია დაშორდა ხალხს და გააღმერთა თავისი საკუთარი განცდები და ფაქტიურად დაემორჩილა ბურჟუაზიას, თუმცა სცდილობდა ფსიხოლოგიურად და ესტეტიურად არ გამდნარიყო მასში.

სიმეოლიზმი თავის საშველად იმ საქმეში ეძახდა ზეცას.

ომის წინანდელი ფუტურიზმი სცდილობდა ინდივიდუალურ გზით გამოშრობოდა ხელით სიმეოლიზმის პროსტრაციას და მოენახა პიროვნული დასაყრდნობი მატერიალურ კულტურის უსახო მონაპოვარში.

ასეთია ტლანქი ლოგიკა რუსული ლიტერატურის განვითარების დიდ პერიოდების გაწესრიგებისა. ყოველი მიმართულება შეიცავდა თავისთავში განსაკუთრებულ საზოგადოებრივ ჯგუფურ მსოფლიო გრძნებას, რომელიც ასვამდა ბეჭედს მათ ნაწარმოებთა ტემებს, სიუჟეტებს, წრის ამორჩევას და მომქმედ პირებს. შინაარსის მცნება უახლოვდება არა სიუჟეტს სიტყვის ფორმალურ აზრისას,

არამედ საზოგადოებრივ-განზრახვას. ეპოქა, კლასი და მისი მსოფლიო გრძნება გამოიხატება უსიუყუტო ლირიკაში, ისე როგორც სოციალურ რომანში.

შემდეგ იწყება ფორმის საკითხი. ეს უკანასკნელი — განსაზღვრულ ფარგლებში, ვითარდება თავის საკუთარ კანონებით, ისე როგორც ყველა ტენიკა, ყველ ლიტერატურული შკოლა, თუ ის მართლა ლიტერატურული შკოლაა და არა უბრალო მინაზარდი — გამომდინარეობს ყველა წინანდელ განვითარებიდან და სიტყვისა, და საღებავის ოსტატობიდან და შორდება მიღწეულ ნაპირს ახალი ბრძოლისთვის სტიქიასთან.

განვითარება აქაც დიალექტიკურად მიდის: ახალი მხატვრული მიმართულება უარყოფს წინანდელს.

რისთვის?

ალბად რაღაც გრძნობებს და აზრებს ეძნელებათ ძველ ჩარჩოებში ყოფნა. მაგრამ იმავე დროს გაქცევებულ ხელოვნებაში ახალი მიმართულება პოულობს ისეთ ელემენტებს, რომელთაც შეუძლიათ შემდეგ განვითარების დროს მიეცეს სხვა გამოხატვა. ასე იმართება ამბოხების დრამა ძველის წინააღმდეგ, მისი ზომიერ ელემენტების გულისთვის, რომელიც შემდეგ ვითარდება. ყოველი ლიტერატურული შკოლა პოტენციალურად მოთავსებული იყო ძველში და ყოველი იმათგანი-ვითარდებოდა, თუმცა მტრულად ეპყრობოდა ამ წარსულს:

განწყობილება ფორმისა და შინაარსის შორის (უკანასკნელში უნდა იგულისხმებოდეს არა მარტო „თემა“, არამედ ცოცხალი კომპლექსი განწყობილებისა და იდეებისა, რომელნიც ეძებენ მხატვრულ გამოთქმას) განისაზღვრება იმით, რომ ახალი ფორმა აღმოჩნდება, და განვითარდება შინაგან მოთხოვნილებების ძალით, კოლექტიურ-ფსიხოლოგიურ მოთხოვნილებით, რომელსაც, როგორც სხვა ადამიანურ ფსიხოლოგიას, აქვს თავისი სოციალური ძირები.

ამითი აიხსნება ორნაირობა ყოველ ლიტერატურულ მიმართულებისა, მას შეაქვს რაღაცა შემოქმედების ტენიკაში, ამაღლებს (თუ ამდაბლებს) საერთო დონეს ოსტატობისას: მეორე მხრივ ისტორიულ კონკრეტობაში ის აძლევს გამოთქმას გამოკვეთულს უკანასკნელ ანგარიშით კლასობრივ მოთხოვნილებას. ვლადიმერ კლასობრივს, მაგრამ ეს ნიშნავს ინდივიდუალურსაც — ინდივიდუუმის საშუალებით ლაპარაკობს კლასი. ესევე ნიშნავს ნაციონალურს, რადგან ერის სული განისაზღვრება კლასით, რომელიც ბატონობს მასში და ამით იმორჩილებს მის ლიტერატურას.

ავიღოთ სიმვოლიზმი.

რა უნდა ვიგულისხმოთ ამის შესახებ: ხელოვნება სიმბოლიზმის სიმბოლიურ გარდაქმნისა როგორც მხატვრულ შემოქმედების ფორმალური მეთოდი?

თუ ის სიმბოლიური მიმართულება, რომლის მატარებელი იყო ბლოკი, სოლოგუბი და სხვა? სიმვოლიზმი არ არის გამოგონებული რუსის სიმვოლიზმისგან: უკანასკნელმა, შეიძლება უფრო სისხლეულად დაამყნა ის მოდერნისტულ რუსულ სიტყვის ორგანიზმს. ამ აზრით მომავალი ხელოვნება, რა გზითაც არ უნდა მიდიოდეს ის არ მოინდომებს უარი სთქვას სიმვოლიზმის ფორმალურ მიღწევებისგან. მაგრამ ცოცხალი სიმვოლიზმი ამა და ამა წლებისა სარგებლობდა სიმვოლითი გარკვეულ საზოგადოებრივ აზრით.

როგორით?

დეკადენტობა. რომელიც წინ უსწრობდა სიმვო-

ლიზმს ეძებდა ყველა მხატვრულ კითხვების გადაჭრას თავის პიროვნების განცდათა ჭიქით: სქესი, სიკვდილი და სხვ. და შეიძლება არა სხვითაც: სქესით და სიკვდილით. მას არ შეეძლო მოკლე ხანში არ ამოეწერა თავისი თავი. აქედან მოთხოვნილება, კიდევ არა საზოგადოებრივ სტიმულის გარეშე — მონახვა უმაღლესს საწკიის. თავის მოთხოვნილებებისთვის, გრძნობებისთვის, გუნებისთვის, ამით გამდიდრება და ზეადგენა. სიმვოლიზმმა, რომელმაც სახიდან შექმნა არა მარტო მხატვრული ხერხი, არამედ სარწმუნოების სიმბოლო ინტელიგენციისთვის შეიქმნა მხატვრულ ხიდათ მისტიციზმისკენ.

ამა არა აბსტრაქტულ ფორმალურ, არამედ კონკრეტულ საზოგადოებრივ აზრით, სიმვოლიზმი იყო არა მარტო მხატვრულ ტენიკის ხერხი, არამედ ინტელიგენციის გაქცევა რეალობიდან, ახალ არა ამ ქვეყნიურ მსოფლიოს აშენება, მხატვრული აღზრდა თვითკმარ მეოცნებებისა, და პასივობის, ბლოკში ჩვენ ვნახულობთ გამთდერნისტებულ ეუკოესკის და ძველი მარქსისტული კრებულები და პამფლეტები (1908 და შემდეგი წლების) „ლიტერატურულ გაყოფის“ ტემაზე და რაც უნდა უხეში არ ყოფილიყვნენ ისინი თავიანთ საერთო დასკვნებში, ყოველ შემთხვევაში იძლეოდნენ უფრო მართალ ლიტერატურულ-საზოგადოებრივ დიაგნოზს, ვანემ მაგალითად ამხანაგი ჩუჟაკი, რომელიც ბევრ მარქსისტებზე ადრე დაფიქრდა ფორმის საკითხებზე, სხვაზე უფრო ყურადღებით ეპყრობოდა მას, მაგრამ შემდეგ დაემორჩილა მორიგ მხატვრულ მიმართულებებს, ხედავდა მათში ეტაპებს პროლეტარულ კულტურის დაგროვებისას და არა ეტაპებს ინტელიგენციის მოწყვეტას მასსებიდან.

რა ვიგულისხმოთ ჩვენ ესლა რეალიზმის ქვეშ?

სხვადასხვა ეპოქებში რეალიზმი იძლეოდა სხვადასხვა საზოგადოებრივ ჯგუფთა გრძნობებისა და მოთხოვნილებათა გამოხატვას და ამასთან ერთად სხვა და სხვა ხერხით. რომელი ან რეალიზმთაგანია ესლა განსაკუთრებულად ლიტერატურულ საზოგადოებრივად გამოსარკვევი და რომელი უნდა დაფასდეს ფორმალურ-ლიტერატურულად. რა არის საერთო მათში? ზოგიერთი არა შესანიშნავი ხაზები მსოფლიო გრძნებისა: ცხოვრებისადმი ლტოლვა, ისე როგორც არის, არა გადახრა სინამდვილისაგან. არამედ მისი მხატვრული მიღება მისდამი აქტიური ინტერესი, მისი კონკრეტული დაფუძნება ან და ცვალებადობა-ლტოლვა, რომ ეს ცხოვრება — ან გარდაქმნა შედეგად, ან გაამართლო, ან გაამტყუნო, ან ფოტოგრაფით გადაღება, ან გაფართოვება, ან გასიმბოლოება — მაგრამ სახელდობრ, მაინც ეს ცხოვრება, ჩვენი სამი გაზომვის ცხოვრება — როგორც საკმარისი მატერია შემოქმედებისა. ასეთ ფართო ფილოსოფიურ და არა ლიტერატურულ — შკოლურ აზრით შეიძლება გადაჭრით ითქვას, რომ მომავალი ხელოვნება იქნება რეალისტური რევოლიუცია ვერ იცხოვრებს მისტიკასთან ერთად.

თუ როგორც ამას შევხვდებით პილნიაკი, იმაყენს სტები და სხვები და უძახიან ამას თავის რომანტიკას. რაც ჩვენ გვგონია იგივე შემპარაკი მისტიკაა — მაშინ, რევოლუცია ვერ იცხოვრებს რომანტიკასთან ერთად ეს არ არის დოქტრინიურობა, არამედ დაუძლეველი ფსიქოლოგიური ანგარიში. არ შეიძლება ჩვენ დროში იყოს პორტატიული, კოკეტური მისტიკა სხვათა შორის, როგორც ოთახის პატარა ძაღლი.

ჩვენი დრო ნაჯახით სჭრის.

ძირამდის გაპობილი და ქარიშხლიანი ცხოვრება ლაპარაკობს: „მე შინდა მხატვარი, რომელსაც მხოლოდ ერთი ეყვარება. როგორ მომხვევ ხელს და ამიყვან ხელში, რა საშუალებას იხმარ, ინსტრუმენტად და იარაღად, რომელიც შექმნილია ხელოვნების განვითარებით, ეს შენთვის მომინდვია, შენი ტემპერამენტისთვის, შენი გენიისთვის, მაგრამ შენ მე გამიგე, როგორიცაა ვარ, და მიმიღე ისეთი, როგორიც ვიქმნები, და ჩემ გარდა შენთვის არაფერი არ არის“...

ეს ნიშნავს: რეალისტურ მონიშმს მსოფლიო განწყობილების აზრით და არა „რეალიზმს“ ტრადიციულ ლიტერატურულ შკოლის არსენალიდან წამოღებულ აზრით.

პირიქით: ახალ მხატვარს მოუწევდა ყველა ხერხები და მეთოდები, რომელნიც შეუქმნია წარსულს და რაღაც კიდევ დამატებითი, რომ ახალი ცხოვრება აღწერო.

და ეს არ იქნება მხატვრული ექლექტიკა, რადგან ერთიანობა შემოქმედებისა მოცემულია აქტიურ მსოფლიო გრძნებით.

18 და 19 წლებში არ იყო იშვიათი ფრონტებზე შეხვედროდით სამხედრო ნაწილს, რომელსაც წინ უძღოდა ცხენო ან მხვერავები და უკან კიდევ დროგები არტიტებით, არტიტ ქალებით, დეკორაციებით და ყოველგვარი რეკვიზიტით. ხელოვნების ადგილი საერთოდ არის ისტორიული განვითარების „ობოზში“. ხანდისხან ჩვენ ფრონტებზე ისეთი მდგომარეობა იქნებოდა, რომ დროგები არტიტებით და დეკორაციებით უხერხულ ყოფნაში ვარდებოდნენ და უარ იტოვდნენ სად წასულიყვნენ. ხანდისხან ხელში უარდებოდნენ თეთრგვარდიელებს. არა ამაზე ნაკლებ საძნელოა მთელი ხელოვნების მდგომარეობა, რომელიც ჩავარდა ისტორიულ ფრონტის გადანაცვლების გამო რომ მოემწყვდა.

ყველაზე უფრო საძნელოა თეატრის მდგომარეობა, რომელმაც სულ არ იცის სად წავიდეს და რა „აჩვენოს“, და ყველაზე უფრო აღსანიშნავია, რომ თეატრს, ამ ყველაზე უფრო უკონსერვატორესს, დარგს ხელოვნებისას, ყველაზე მეტი რადიკალური თეორეტიკოსები აღმოაჩნდნენ. ცნობილია, რომ ყველაზე უფრო რევოლუციონური წოდება საკავშირო რესპუბლიკებში არის წოდება თეატრალურ რეცენზენტებისა. საჭირო იქნება რომელიმე რევოლუციონურ ოკაზიის დროს დასავლეთში, ან აღმოსავლეთში შეიქმნას მებრძოლი რაზმი „ლევტერეცების“ (მემარცხენე თეატრალური რეცენზენტების) როცა თეატრები სდგამენ „მადამ ანგოს ქალიშვილს“, „ტარელკინის სიკვდილს“, „ტურნდოტს“, „რქების მატარებელს“. აქ კიდევ ითმენენ პატივცემული „ლევტერეცები“. მაგრამ როცა საქმე მიდგა მარტინის პიესებზე, ისინი უკვე დადგენ ყალბზე (მანამდის სანამ შეივრხოლდი დასდგამდა „ყალბზე შემდგარ დედამიწას“. პიესა პატრიოტულია... მარტინი პაციფისტია და ერთი იმათგანი ასე იძახდა: ჩვენთვის ყველაფერი ეს გუშუნიდელი დღეა და ამიტომ არაფერს საინტერესოს არ წარმოადგენს არც ასეთ მემარცხენეობაში სასტიკად დამალულია მეშინაობა და არც ერთი გროვის რევოლუციონერობა არ არის შიგ. რომ დავიწყოთ პოლიტიკურ პასპორტიდან, მაშინ გამოჩნდება, რომ მარტინი მაშინ იყო რევოლუციონერი და ინტერნაციონალისტი როცა ეხლანდელი უამეარცხენეს წოდების წარმომადგენელი არც კი ყნოსავდნენ მემარცხენეობის მადლს. და მაინც რას ნიშნავს ეს: „მარტინე ჩვენთვის გუშინდელი დღეა“? გა-

ნა საფრანგეთის რევოლუცია უკვე მოხდა? განა მან გაიმარჯვა? ანდა თუ ჩვენთვის საფრანგეთის რევოლუცია არაა დამოუკიდებელი ისტორიული ღრამა და უბრალო მოსაწყენი განმეორება, იმას რაც იყო ჩვენში? ასეთ მემარცხენეობაში ყველაფერს გარეშე კიდევ იმალება პოშლიაკური ეროვნული ჩამორჩენილობა. რომ მარტინეს პიესაში არის გძელი ადგილები, რომ ის უფრო ლიტერატურული ნაწარმოებია ვინემ სცენიური (ალბად ავტორი არც კი მოელოდა თავის პიესის დადგმას სცენაზე). ეს უდავოა. მაგრამ ეს ნაკლი თანდათან გაჰქრებოდა, რომ თეატრს აეღო ეს პიესა თავის ნაციონალურ-ისტორიულ კონკრეტობით, ე. ი. არა როგორც სქემატიზაცია ყალბზე ამდგარ დედამიწის, არამედ როგორც საფრანგეთის პროლეტარიატის ღრამა, მისი დიდი გზის ერთ-ერთ უღელტეხილზე. მოქმედების გადატანა ისტორიულ გარემოდან განყენებულ კონკრეტულობაში არის ამ შემთხვევაში წასვლა რევოლუციიდან, იმ ნამდვილ, რეალურ რევოლუციიდან, რომელიც გამძაფრებით გადადის მხარიდან მხარეში, და რომელიც ამიტომ ზოგიერთ პსევდო-რევოლუციონერებს ეჩვენებათ განვლილ გზის მოსაწყენ განმეორებათ. მე არ ვიცი გვინდა თუ არა დღეს ჩვენ სცენაზე ბიო-მექანიკა ე. ი. არის თუ არა ის ისტორიულ აუცილებლობის წესრიგში დამდგარი. სამაგიეროთ მე სრულიადაც ბრ ვეჭვობ, თუ მექანება ნება ვილაპარაკოთ სუბიექტიურ ტერმინებით, რომ ჩვენ თეატრს უსაშველოთ სჭირია ნორჩი რევოლუციონურ ყოფა-ცხოვრების რეპერტუარი და პირველ რიგში **საბჭოთა კომედია**.

ჩვენ გვინდა ჩვენი „ნედოროსლ“, ჩვენი „ვაი ჭკუისაგან“, ჩვენი „რევიზორი“ არა ახალი გასცენიურება ამ სამი ძველი კომედიის არა პაროდული კარნავალური გადაბრუნება ამ პიესებისა საბჭოთა ყაიდაზე, თუმცა ცოცხალი 99 პროცენტი ჩვენი რეპერტუარის, არა ჩვენ უბრალოთ გვინდა საბჭოთა კომედია ჩვეულებებისა, რომელიც გაგვაციუნებს და გაგვარისხებს. მე საგანგებოთ ვიღებ ძველი სიტყვიერების სახელმძღვანელოების ტერმინებს და სრულიადაც არ მეშინია რომ ბრალს დამდებენ ჩამორჩენილობაში, რადგან ახალ კლასს, ახალ ყოფნას, ახალ ცოდებებს, ახალ რეგვენობას სჭირიათ, რომ ისინი გამოიყვანონ სიჩუმისგან და როცა ეს მოხდება ჩვენ მივიღებთ ახალ თეატრალურ ხელოვნებას, რადგან თუ არ იხმარე-ახალი ხერხი, ისე ვერ აღწერ ახალ რეგვენობას. რამდენია ახალი „ნედოროსლები“, რომელნიც კანკალით ელიან თავიანთ განხორციელებას სცენაზე. რამდენია დღეს უბედურება ჭკუისაგან ანდა ძალათ ჭკუიანობისაგან, და რა კარგი იქნებოდა, რომ მთელ საბჭოთა მინდოროზე გაიაროს თეატრალურმა რევიზორმა. ნუ გადააბრალებთ, გეთაყვა, ყველაფერს თეატრალურ ცენზურას — ეს არ არის მართალი. თუ ახალი კომედია გვეტყვის: აი ვიწყებთ ახალი ცხოვრების აშენებას, და რამდენია ჩვენს ირგვლივ ძველი და ახალი ლორობა, ქამობა, არამხადობა — მოდი გადავავოთ... მაშინ ცენზურა არაფერსაც არ დაუშლის და თუ სადმე ვინმე რეგვენობით ამას დაუწყებს ბრძოლას, ჩვენ გაუშვლავდებით ასეთ ცენზურას ორივე ერთად.

იმ იშვიათ შემთხვევებში, როცა მე მიხდებოდა მეყურებია სცენაზე, ზრდილობიანათ კი ვამთქნარებდი სახელოში, რომ არავისთვის შეურაცკყოფა არ მიმიყენებია, ყველაზე უფრო დამრჩა შთაბეჭდილებათ ხსოვნაში, თუ

როგორ ცოცხლად ეგებება აუდიტორია ყველაფერს, რაც ცოტათი მაინც შეიცავს დღევანდელ ცხოვრების აღნიშვნის ნიშანწყალს. ყველაზე უფრო ცნობისმოყვარეობის აღძვრით შეიძლება ამის დანახვა სამხატვრო თეატრის ოპერეტურ რესტავრაციებში, რომელსაც არ აკლია ეკლები (ვარდი არ არის უეკლოთ), და მაშინვე მომდიოდა თავში ეს ფიქრი, თუ ჯერ კიდევ ჩვენ ვერ მივალ-წევთ კომედიას, შევქმნათ მაინც საზოგადო ყოფა-ცხოვრებითი სანახაობა.

უსათუოდ, უსათუოდ, უსათუოდ გამოვა მომავალში თეატრი ოთხი კედლიდან და შეუერთდება მასსების ცხოვრებას, რომელიც სრულიად დაემორჩილება პიომე-ქანიკის რიტმს და სხ. მაგრამ ეს მაინც „ფუტურისმია“ ე. ი. შორეულ მომავლის მუსიკა, მაგრამ წარსულისა, რომლითაც სცხოვრობს თეატრი და მომავალ შორის არის დღევანდლობა, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, კარგი იქნებოდა პასეიზმისა და ფუტურისმის შუა თეატრში მიეცეს ადგილი... პრეზენტისმისა... ამხანაგო მკითხველო, მივსცეთ ხმა ამ მიმდინარეობას. ერთ კარგ საბჭოთა კომედიისგან თეატრი აღფრთოვანდება რამდენიმე წლით და იქ კიდევ გამოჩნდება ტრაგედია, რომელიც პატივსაცემია, როგორც უმაღლესი სახე სიტყვიერ ხელოვნებისა.

* *

მაგრამ შეუძლია განა ჩვენ უღმერთო ეპოქას შევქმნას მონუმენტალური ხელოვნება? გვეკითხებიან ახალი მისტიკოსები, რომელნიც მზად არიან მიიღონ რევოლუი-ციაც კი, მხოლოდ იმ პირობით, რომ უზრუნველყოს საიქიო ცხოვრება. ყველაზე უფრო მონუმენტალური ფორ-მა სიტყვიერ ხელოვნებისა არის ტრაგედია. კლასიკური სიძველის ტრაგედია გამოჰყავდა მითოსიდან. არ არის ანტიურობა ვარდა ბედისწერის ბრმა რწმენის გარეშე. საშუალო საუკუნის მონუმენტალური ხელოვნება გაერ-თიანებულია ქრისტიანობის მითოსით, რომელნიც აძლე-ვენ აზრს, არა მარტო ტაძრებს და მისტერიებს, არამედ ყოველ ცხოვრების ურთიერთობას. მონუმენტალური ხე-ლოვნება მარტო იყო შესაძლებელი იმ ეპოქებში, როცა იყო ერთიანობა რელიგიურ შეგნებისა და მასში აქტიუ-რი მონაწილეობა. თუ გარიყულია რელიგიური რწმენა, არა ბუნდოვანი მისტიური საბურავი თანამედროვე ინ-ტელიგენტური სულისა, არამედ ჰეშმარტი რელიგია ღმერთით, ზეციურ კანონმდებლობით და საეკლესიო იერარქიით, მაშინ ცხოვრება გატიტვებულია და არ აქვს ადგილი უმაღლეს კოლიზიებს: გმირს და ბედისწე-რას, ცოდვას და მის გამოყიდვას. ასეთ მხარიდან უდ-გება ხელოვნებას არა ნაკლებ ცნობილი მისტიკო-ი სტე-პუნი თავის წერილში: „თანამედროვეობის ტრაგედია.“ ის თითქო გამოდის თვითონ ხელოვნების მოთხოვნილე-ბებიდან, გვაცდუნებს ახალი მონუმენტალური შემოქმე-დებით, გვაჩვენებს პერსპექტივებში ახალ ტრაგედიის ალორძინებას და დასკვნაში თხოულობს: ხელოვნების სა-ხელისთვის: თავიანთი ეცი და დაემორჩილე ზეციურ ძა-ლებსო. სტეპუნის აღნაგობაში არის შემხარავი ლოლიკა. ავტორს ნამდვილათ ტრაგედია კი არ უნდა, რადგან რა არის ტრაგედია ზეციურ კანონმდებლობასთან? მას უნდა დაიჭიროს ჩვენი ეპოქა ტრაგიულ ესტეტიკის ნეკის თითით, რომ შემდეგ დაიპყრას მთელი ხელი, მაგრამ დიალექტიურ თვალსაზრისით, მთელი სტეპუნის აღნაგო-

ბა ფორმალურია და ზერელე. ეს არის წმიდა იეზიუტური მიღგომა საკითხთან.

ის შეგნებულად უარყფს ისტორიულ მატერიალურ საფუძველს, რომელზედაც ზედმიწევნით აღმოცენდა ან-ტიური დრამა, გოტიკის ხელოვნება და უნდა აღმოცენ-დეს ახალი ხელოვნება.

ბედისწერისადმი რწმენა აღნიშნავდა იმ ვიწრო რკალს, რომელშიც იყო მოქცეული ანტიური ადამიანი ნათელი აზრითა, მაგრამ ღარიბი ტენიკით. მას კიდევ ვერ გაე-ბედა თავის მიზნად გაეხადა ბუნების დამორჩილება დღე-ვანდელ მაშტაბით—და ის ადგა მას თავზე, ისე რო-გორც ბედისწერა. განსაზღვრულობა და უმოძრაობა ტენ-ნიკურ საშუალებათა, ხმა სისხლისა, ავადმყოფობა, სიკ-ვდილი, ყველაფერი ეს, რაც ადამიანს საზღვრავს და სასტიკი დაცემით არ აძლევს ნებას განზე გადგეს—არის ბედისწერა. ტრაგიულობა იყო ჩადებული გაღვიძებულ შეგნების მსოფლიოსა და საშუალებათა განსაზღვრულო-ბის წინააღმდეგობაში. მითოსი კი არ ჰქმნიდა ტრაგე-დიას, არამედ აძლევდა მას სახიერ გამოთქმას კაცობ-რიობის ბავშობის ენაზე.

საშუალო საუკუნეებში სპირიტუალისტური ქრთამი გამოყიდვისა და საერთოდ მთელი სისტემა ორმაგი ან-გარიშისა მიწიერის და ზეციერის გამომდინარეობდა რელიგიის ორ სულისაგან. განსაკუთრებით ისტორიულის-გან ე. ი. ნამდვილ ქრისტიანობისაგან, ის კი არ ჰქმნი-და ცხოვრების წინააღმდეგობას, არამედ მხოლოდ გამო-ხატავდა და ფიქტიურად სწყვეტდა კიდევ.

როცა უნდოდა ამ მომა ჯებულ წინააღმდეგობათა გადალახვა საშუალო საუკუნის საზოგადოებას გადაჰქონ-და ვექსელი ღვთის ძეზე.

მბრძანებელნი აწერდნენ ხელს, საეკლესიო იერარქია გამოდიოდა, უდგებოდა თავდებათ და აზარტულები ფიქრო-ბდნენ ცაში მის განაღდებას.

ბურჟუაზიული საზოგადოება უშვებოდა ატომიზა-ციას ადამიანთა ურთიერთ განწყობილებას, მისცა რა მას გასაკვირველი მოქნილობა და მოძრაობა. პრიმიტიუ-ლი მთლიანობა შეგნებისა, როგორც საფუძველი მონუ-მენტალურ რელიგიურ ხელოვნებისა, გაჰქრა პრიმიტიულ ეკონომიურ განწყობილებასთან ერთად. რელიგიამ მიიღო რეფორმაციის საშუალებით ინდივიდუალისტური ხასიათი. რელიგიურ ხელოვნების სიმბოლოები ჩამოშორდნენ ზე-ციურ ჰიპს და თავჰვე დაემხვენ, დაიწყეს დასაყრდნობის ძებნა ინდივიდუალურ შეგნების მერყევე მისტიკაში.

შექსპირის ტრაგედიებში, რომელთა წარმოდგენაც კი არ შეიძლება ურეფორმაციოთ, ანტიური ბედისწე-რა და საშუალო საუკუნეები ქრისტეს ვნებანი გაძევებული არიან ინდივიდუალურ ადამიანის ვნებებით: სიყვარულით, ექვით, შურისძიების გაუმადლობით და სულიერ განხე-თქილობით. მაგრამ შექსპირის ყველა დრამებში პირადი ვნება დაყვანილია განძაფრების ისეთ ხარისხამდე, როცა ის გადაეზრდება ადამიანს, ხდება ზეპიროვნული და ხდე-ბა ერთგვარ ბედისწერათ. ასეთია ოტელოს ექვი, მაკბე-ტი დიდების მოყვარეობა, შეილოკის სიხარბე, რომეოს და ჯულიეტის სიყვარული, კორიოდანის ამპარტავნობა, ჰამლეტის სულიერი ღელვა.

შესპირის ტრაგედია ინდივიდუალისტურია და ამ აზრით არ არის ისე საერთო აზრის, როგორც ედიპოსი, რომელიც გამოთქვამდა საერთო ხალხურ შეგნებას.

მაგრამ მაინც შექსპირი უდიდესი ნაბიჯია წინ გა-

დადგმული და არა უკან ესხილთან შედარებით. შექსპირის ხელოვნება უფრო ადამიანურია.

ყოველ შემთხვევაში ახალ ტრაგედიას, სადაც ღმერთი მბრძანებლობს და ადამიანი ემორჩილება, დღეს ჩვენ არ მივიღებთ. და ამას არც კი არავინ დასწერს, როცა აკეთებდა განწყობილებათა ატომიზაციას ბუჟუაზიული საზოგადოება თავის გამოსვლის პირველ ეპოქაში ისახავდა მიზნად პიროვნების განთავისუფლებას. აქედან დაიბადნენ შექსპირის დრამები და გიოტეს „ფაუსტი“.

ადამიანი აყენებს თავის თავს მსოფლიოს ცენტრად და ამით ხელოვნების ცენტრადაც. ეს ტემები რამდენიმე საუკუნოებს ეყო.

არსებითად რომ სთქვათ, მთელი ახალი ლიტერატურა იყო ამ საკითხის დამუშავება. მაგრამ პირველყოფილი მიზანი—პიროვნების განთავისუფლება, მისი კვალიფიკაცია-თანდათან კარგავდა ფერს და გადადიოდა ახალ უსულო მითოლოგიაში, იმის მიხედვით თუ როგორ, შინაგანი უსრულობა ბუჟუაზიულ საზოგადოებისა იჩენდა თავს მის აუტანელ წინააღმდეგობებში.

შეტაკება პირადულისაზე პიროვნულთან შესაძლებელია არა მარტო რელიგიურ საფუძველზე და არა მარტო ადამიანზე გადაზრდილ ადამიანურ ენებებზე.

ხე-პიროვნული ყველაზე ადრე არის საზოგადოებრივი. მანამ, სანამ ადამიანი ვერ დაეპატრონა თავის საზოგადოებრივ ორგანიზაციას, ის ადგება მას თავზე, როგორც ბედისწერა. გადაძრობს თუ არა ის თავის თავიდან რელიგიურ ჩრდილს, ეს ყოველ შემთხვევაში მეორე კატეგორიის გარემოებაა, რომელიც ასახავს ადამიანის ფილაჯობის ხარისხს.

ბაბუფის ბრძოლა კომუნიზმისთვის იმ საზოგადოებაში, რომელიც ამისთვის არ იყო მომწიფებული, იყო ბრძოლა ანტიურ გმირისა ბედისწერასთან. ბაბუფის ბედს აქვს ყველა ნიშნები ჭეშმარიტი ტრაგედიის, ისე როგორც იმ გრაქების ბედს, რომელთა სახელიც უწოდა თავის თავს ბაბუფა.

ტრაგედია შეკუმშული პირადი ენებებისა მლაშეა ჩვენი დროისთვის.

მაგრამ რისთვის?

იმით, რომ ჩვენ ვცხოვრობთ სოციალურ ენებების ეპოქაში.

ტრაგედია ჩვენი ეპოქისა არის შეტაკება პიროვნებისა კოლექტივთან.

ანდა შეტაკება ორ კოლექტივს შორის პიროვნების საშუალებებით.

ჩვენი დრო ხელმეორედ არის დრო დიდი მიზნებისა. ამის ბეჭედი აზის მას.

მაგრამ გრანდიოზობა ამ მიზნებისა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ადამიანს უნდა გაინთავისუფლოს თავი მისტიურ და ყოველ ამგვარ ნისლიდან, უნდა გარდაქმნას საზოგადოება და თავისი თავიც. აი გეგმა, რომელიც მან თვითონ შექმნა.

ეს რასაკვირველია, უფრო მსხვილი საქმეა, ვინემ ბავშური თამაში ძველი ადამიანებისა, რომელთაც შეეფერებოდათ ეს თავის ასაკში, ან და ბერების ბოდვისა საშუალო საუკუნოებში, ან ინდივიდუალიზმის ამპარტავ-

ნობისა, რომელიც პიროვნებას გამოკვეთავს კოლექტივიდან და როცა მალე გამოსწურავს, გადაადგებს პესიმიზმის სიცარიელეში.

და ან ხელმეორეთ დააწყებებს ფორთხვას განახლებულ აპისის ხარის წინ.

ტრაგედია ამიტომ არის უმაღლესი ფორმა ლიტერატურისა, რომ გულისხმობს საგმირო გამძაფრებას ლტოლვითა, განსაზღვრას მიზნებისას, კონფლიქტებისას და ტანჯვებისას.

ამ მხრივ სტიკუნე მართალია, როცა ახასიათებს ჩვენი „მწუხრი“-ს უმნიშვნელობას, როგორც ამას თვითონ უძახის „Капустное искусство“, ესე იგი, რომელიც წინ უსწრებდა ომსა და რევოლუციას.

ბუჟუაზიული საზოგადოება, ინდივიდუალიზმი, რეფორმაცია, შექსპირის დრამა, დიდი რევოლუცია, არ სტოვებენ ადგილს იმ მიზნების ტრაგიკულ აზრისთვის, რომელნიც გარედან გვევლინებიან დიდმა მიზანმა უნდა გაიაროს შეგნება ხალხისა ან და იმ კლასისა, რომელსაც მიჰყავს ხალხი, რომ მიიყვანოს გმირობასთან და შექმნას ნიადაგი დიდი გრძნობებისათვის, რომელნიც ასულებმულევენ ტრაგედიას.

მეფის ომი, რომლის ამოცანები ვერ შევიდნენ შეგნებაში, იძლევა მხოლოდ უმნიშვნელო ლექსებს, მის გვერდით კი ნაკადულობდა ინდივიდუალისტური პოეზია, რომელიც ვერ მალდებოდა ობიექტიურობამდე, და ვერ ჰქმნიდა დიდ ხელოვნებას.

დეკადენტობა და სიმეოლიზმი, ყველა თავისი ტოტებით, ხელოვნების აღდგენის ისტორიულ თვალსაზრისით იყვენ მხოლოდ კალმის გასინჯვა, ოსტატობის მოხედება და ინსტრუმენტების მომართვა, „Кануи“-ი იყო ხელოვნებაში ეპოქათ, რომელსაც არ ჰქონდა მიზნები.

ვისაც ჰქონდა მიზნები, მას კიდევ ხელოვნებისათვის არ ეცალა. ეხლა საჭიროა დიდი მიზნები გატარდეს ხელოვნებაში.

მოასწრებს კი რევოლუციის ხელოვნება მოგვცეს „მაღალი“ რევოლუციონური ტრაგედია, ამის წინააღმდეგ თქმა ძნელია. მაგრამ სოციალისტური ხელოვნება აღადგენს ტრაგედიას. ახალი ხელოვნება იქნება უღმერთო ხელოვნება.

ის აგრეთვე აღადგენს კომედიას: რადგან ახალი ადამიანი მოინდომებს გაცივებას.

ის მისცემს ახალ ცხოვრებას რომანსაც, ის მისცემს ყველა უფლებებს ლირიკას, რადგან ახალ ადამიანს ექნება სიყვარული და უფრო ძლიერი, ვინემ ძველ ადამიანებს, და დაფიქრდებიან სიკვდილისა და სიცოცხლის საკითხზე.

ახალი ხელოვნება აღადგენს ყველა ძველ ფორმებს, რომელნიც შექმნა შემოქმედ სულის განვითარებამ.

გახრწნა და განხეთქილება ამ ფორმებისა სრულიად არ ატარებს აბსოლუტურ მნიშვნელობას, ე. ი. არ ნიშნავს მის შეურთებლობას ახალ დროის სულთან.

საჭიროა მხოლოდ, რომ ახალი დროის პოეტმა გამოიხატოს ადამიანის ფიქრები და იგრძნოს ადამიანის გრძნობა ახალი გრძნობით...

(დასასრული შემდეგ №—ში).

3. მიმოხილვა

ფურცლები მსოფლიო ლიტერატურიდან რუი და რევოლუციის ლიტერატურაში.

II რომენ როლან.

„იტანჯე! მოკვდი! მაგრამ რყავი იმით, რათაც
უნდა იყო შენი: „ადამიანად“.
რ. როლან „უან-კრისტოფი“.
მისი მიზანი იყო არა გამარჯვება, არამედ
„რწმუნება“.
რ. როლან „უან-კრისტოფი“.
„და დეგ, მან იცნოს, ან იტყოს, თორემ კი
დაინახოს“.
რ. როლან „ტოლა ბრენონი“.

წარსული საუკუნის სამოცდაათიან წლებში საფრანგეთში ადგილი ჰქონდა სოციალურ და პოლიტიკურ განხეთქილებას, რამაც ორათ გაჰყო მთელი საფრანგეთი, განსაკუთრებით მოაზროვნე ფენები. ეს იყო დრეივიულის პროცესი და მასთან დაკავშირებული პოლიტიკური ბრძოლა. მებრძოლ ბანაკის ერთ-ერთ რევოლუციონერ—ფრთას სასიფეში ჩაუდგა ჟორესი, რომელიც თანამგზავობითან ერთად იცავდა რესპუბლიკანურ ფრონტს.

აო შეიძლება, რომ ამ პოლიტიკურ განხეთქილებას თავისი კვალი არ დაეჩინა ლიტერატურაზედაც, ანატოლ ფრანსის ეს ოდესღაც სექტური ეპიკურული, რესპუბლიკანელების აქტიური დამხმარე და სოციალისტური პარტიის წევრი შეიქმნა. თითქმის ასევე მოიქცა ჯერ კიდევ ახალგაზრდა რომენ როლანი, მაგრამ მისი მისივე რესპუბლიკანელებთან აჯარებად სულ სხვა ხაზით, იგი მივიდა მასთან როგორც მორალურ-ეთიურ ფრონტზე გამარჯვების მოპოვების საშუალებასთან. იგი უდიდესი მორალისტი ყოველთვის ახლო იდგა მასთან, რადგან იქ ვერ ჰხედავდა ისეთ უზნეობას, როგორსაც საზოგადოების მაღალ წრეებში.

ბუნებით, რწმენით და მიმართულებით მტერი ყოველგვარ სისხლისღვრისა, პაცივისტი როლანი სასტიკი მტერი იყო ომებისა და მსგავსად ტოლსტოისა იარაღისთვის უიარაღოთ დახვედრას ჰქადაგობდა. ამიტომ იყო, რომ როლანმა ერთმა პირველთაგანმა უკანასკნელ მსოფლიო ომის დაწყებიდანვე გახედული პროტესტი განაცხადა თავის წიგნით „Haut sans peur“—თ, რომელიც აკრძალა ცენზურამ—და ეს მაშინ, როცა ყველა ბურჟუაზიულ მწერლებმა და პოეტებმა „დაიწყეს ბარბანის ცემა, და მღერა სისხლიანი ჰიმნისა“, ყველა გაიტაცა „ერის“ იდეამ, თვით პროლეტარიატის დიდი მგოსანი ვერჰარნიც, ხოლო რომენ როლანი კი ამ დროს, ანატოლ ფრანსთან და სხვებთან ერთად შეურყევლად დარჩა თავის ანტი მილიტარისტულ პაცივისტურ პოზიციაზე.

ეს იყო უდიდესი სამოქალაქო წინსვლა როლანისა, რითაც მან უკვდავყო თავისი სახელი, როგორც მსოფლიო მოქალაქე.

მაგრამ პროტესტი, პროტესტი სისხლისღვრის წინააღმდეგ სუსტი და უჩინარი იყო, რადგან როლანი არ გამოსულა პროლეტარიატის ან ინტერნაციონალის სახელით, იგი იყო პერსონალური პროტესტი „უპარტიო“ ინტელიგენტისა, რომელსაც სწამდა ინტელიგენტურ გონების ძლიერება და თავის გამოსვლით იგი მიმართავდა არა პროლეტარიატს, არა ჯარს, არამედ „მთელი მსოფ-

ლიოს რჩეულ უმცირესობას, „თავისუფალ სულებს“ სულის რაინდებს“, რომლებიც უნდა იქცნენ „ახალი მსოფლიოს სულის შემოქმედათ, იმ „სულისა“, რომელიც „მაღლა სდგას ყოველგვარ ვიწრო, პირად, ან კლასიურ ინტერესებისა“, ეს ინტელიგენციაა და იგი მიმართავს მას, სწორედ ამაშია მთელი ტრადიცია როლანისა, რადგან იგი ვერ ჰხედავს რევოლუციის ნამდვილ შემოქმედს.

* *

საფრანგეთის გაშლილ მინდორზე, წყნარი და ბუნებრივ სილამაზით მდიდარი პატარა ქალაქი კლემასი, კეთილშობილი და ქალაქის საპატიო უხუცესი მოქალაქე ქმარი, ცოლი სულით მაღალი და მორწმუნე, როლანთა ოჯახი სამი შვილით, აი სამშობლო და ოჯახი რომენ როლანისა, სადაც იგი აღიზარდა და გაატარა თავისი ბავშვობა დაბადებიდან, ე. ი. 1866 წლიდან (საფრანგეთის ამ უდიდეს დაპარცხების წელსაა დაბადებული როლანი) 1886 წლამდე, ამ ქალაქშია სხვათა შორის დაბადებული და აღზრდილი მეორე მწერალი კლოდ ტილეც. ამ მშვენიერმა ქალაქმა თვალსაჩინო გავლენა იქონია ორივეს შემოქმედებაზე.

წყნარი, ნახევრად მოღუშული ცხოვრება სოფლისა (სოფელი იყო არსებითად ეს ქალაქი) აღიბეჭდა ახალგაზრდა როლანის გულში. მამა ნახევრად ფანატიკოსი რევოლუციონერი, დედა მორწმუნე, მუდამ ზნეობის მაძიებელი, აი, ორი შთამომავლობითი წინააღმდეგობა როლანის ბუნებაში, რომელიც მთელ მის შემოქმედებაში წითელი ზოლივით გადის.

ოცი წლის ახალგაზრდა, ოჯახთან ერთად, უეცრად წყნარ ზურგუნიდან, მოუსვენარ და მუდამ შფოთ, საფრანგეთის დედა ქალაქ, გიგანტ პარიზში ჩნდება.

მიუღებელი და უცხოა ახალგაზრდა როლანისათვის ეს რკინის სამეფო, უცხოა და საშიში, რადგან აქ არ არის ის ნაზი და წარბეჭდი ბუნება, სადაც ევზომ თავისუფლად იშლებოდა მამავალ მწერლის დიდი ოცნება, აქ როლანი—საშვალო სასწავლებელ დამთავრებული—შედის ჰუმანიტარულ საგნების შესასწავლად პარიზის ცნობილ და საფრანგეთის ყველა დიდ მოღვაწის აღმზრდელ, დიდად კონსერვატიულ სულის და იდეალისტურად მოაზროვნე პროფესორთა ხელმძღვანელობა ქ. ემ. მკოუ, სასწავლებელ „Ecole Normale“-ში.

ჯერ კიდევ ბავშვობიდანვე—მოგვიტხოვს მისი ბიოგრაფი სტეფან ცევიგი—როლანი კეთილშობილ და მუსიკის მოყვარულ დედის დახმარებით გატაცებით სწავ-

ლობს მუსიკას (როიალს) და იმდენათ იტაცებს ახალგაზრდას მუსიკა, რომ იგი მთელი დღის განმავლობაში ზეპირობდა ბეთხოვენს და ვაგნერს. მას განსაკუთრებით უყვარდა გერმანიის მუსიკა, და აქედან ჩაისახა მასში სიყვარული გერმანიის კულტურისადმი.

როგორც ყოველთვის, აქაც დიდი ცხოვრება იწყება დიდი ოცნებებით. შილერ—ბეთხოვენ—ვაგნერისებურ მხატვრად გახდომა, აი, რა იტაცებდა ახალგაზრდას.

სტუდენტობის წლები როლანმა ამ ტრადიციულ სულის განმამტკიცებელ სასწავლებელში განსაკუთრებულ ენერგიულ სწავლაში გაატარა. უძმოზილდებოდა ნიჭიერად, რომლებიც დაბოლოს, მისებრ საფრანგეთის დიდი პოეტები და მოღვაწეები შეიქმნენ, როგორცაა: პოლკლოდელ, ანტრე სტუარს და შარლ პეგია.

საფრანგეთის იდეოლოგია ამ დროს დიდი დამარცხების გამო, „დამარცხებულთა პოლიტიკით“ ყოველგვარ და მით უმეტეს ორგანიზაციულ ძალდატანების უარყოფის პოლიტიკით ხასიათდებოდა. რასაც არ შეიძლება თავისი კვალი არ დაეტოვა როლანის მსოფ-მხედველობის გამომუშავებაზე. ჯერ გატაცებული ფილოსოფოს სპინოზის მოძღვრებით, რომელიც მან იდეალისტურად აითვისა, როლანი თავის ზემოდ ხსენებულ ამხანაგებთან ერთად, ზურგს აქცევს მაშინდელ გადაჭარბებულ ნატურალიზმს ზოლასა და მოპასიანისას და გატაცებული შორეულ ჩრდილოელის ტოლსტოის მოძღვრებით ხარბად ეტანება ტოლსტოიზმს. ტოლსტოისტური ჰუმანიზმი ტოლსტოისტური სული, პატივიზმი, რელიგია, აი რა ახასიათებდა როლანს რაიც ბოლომდე ვაჟყვა: „სიყვარული ტოლსტოისადმი—ამბობს როლანი მოგონებებში— აერთიანებდა ყველა ჩვენ ამხანაგების წინააღმდეგობებს; ყოველ ჩვენგანს უყვარდა იგი.—რა თქმა უნდა სხვადასხვა მოტივით—რადგან ყველა ჩვენგანი ჰპოულობდა მასში თავის თავს“ ასეთია როლანის გატაცება გმირული სულის ადამიანით, მხატვარ—მორალისტით, რაიც შეიქმნა მუდმივი იდეალი და წინამძღოლი მისი შემოქმედების.

უნივერსიტეტის ისტორიულ ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ როლანის წინაშე სდგება საკითხი ცხოვრებაში სპეციალობის არჩევის შესახებ.

იდეით მუსიკოსი. პოეტი და დრამატურგი. მოვალეობით ისტორიკოსი, გატაცებული ბეთხოვენ—ვაგნერის მუსიკით. და შექსპირის დრამებით, ამასთანავე ტოლსტოის მოწაფე. იგი ეცნობა ტოლსტოის აზრს ხელოვნებაზე, რომლითაც დასამარებელია როლანის აღნიშნული გმირები. მაშინ გამოურკვეველ მდგომარეობაში მყოფი როლანი, შორეულ რუსეთში მიმართავს წერილით თავის სულიერ მამას ტოლსტოის, კითხვით: რა ქმნას? მოჰკიდოს ხელი თუ არა ხელოვნებას? და როლანის განცვიფრებას საზღვარი არ ჰქონდა. როცა მან, ვილაც სტუდენტმა, მიიღო პასუხი დიდ ტოლსტოისაგან. რომელიც ურჩევდა „შეეწირა თავი თავის მოწოდების და მიხედვით იმ ხელოვნებისათვის, რომელიც სასარგებლო იქმნება მასისათვის და ამასთანავე ღვთიურად“.

ამას შემდეგ სამეცნიერო—საისტორიო საქმეებზე როლანი იგზავნება რომში, სადაც იგი უფრო და უფრო ანეითარებს მსოფლიოს გაერთიანების იდეას „რადგან რომი ეს ხომ სიმბოლოა მსოფლიოს წარსული მთლიანობის ესლა ლევენად ქცეული“. აქ ათავებს ზრდას როლანის ნაზი და არისტოკრატიული სული, აქ ვარდება იგი უდიდეს რომანტიკაში, და ორი წლის შემდეგ დაბრუნ-

ნებულს პარიზში იწყებს პროფესორობას, ჰკითხულობს ლექციებს მუსიკის ისტორიაზე. ამ დღიდან გერმანიის, საფრანგეთის და იტალიის კულტურული გაერთიანება შეიქმნა მისი საოცნებო საგანი.

* * *

როლანი გამოდის საზოგადოებრივ ასპარეზზე. როლანი პროფესორი ჯერ ცნობილია, როგორც მუსიკის ისტორიკოსი და რამოდენიმე შესანიშნავ მონოგრაფიის ავტორი. დიდ მუსიკოსებზე, ჯერ კიდევ უნივერსიტეტში ყოფნის დროს, როლანში ჩაისახა იდეა დიდი რომანისა „ჟან—კრისტოფისა“ და ამ შემოქმედებითი ჩანასახის განსახორციელებლად იგი წლობით აგროვებს მასალას.

„ჟან—კრისტოფი“, ეს თანამედროვე სულიერად განვითარებულ ადამიანის ისტორია—ენციკლოპედიაა, რომელსაც როლანმა შესწირა ათი ტომი.

მაგრამ „ჟან, —კრისტოფამდე“ როლანმა შექმნა დრამების მთელი წყება. მას მსგავსად შექსპირისა, სურდა შეექმნა ისეთი დრამების წყება, რომელიც დაიტევდა მთელ ისტორიას, მას სურს მსგავსად შექსპირისა **ისტორია აქტიოს პოეზიით** და გადაიტანოს იგი მასში. ამიტომ ჰქმნის პიესების მთელ წყებას „რწმენის ტრადიციის“ საერთო სახელით. „წმინდა ლიუდვიგ“, „აქტი“ და შემდეგ მთელი „იდეალია საფრანგეთის რევოლუციისა“.

სამშობლო თუ თავისუფლება? ნაციას ინტერესები, ეს თუ (კოსმიური) სული, სამშობლო თუ სამართლიანობა, ხალხი თუ რჩეული, ძალა თუ იდეა? მთელი რიგი პრობლემებისა წამოყენებული დასახელებულ დრამებში და ამ პრობლემების გადაჭრაში მოსჩანს დიდი იდეალისტი როლანი, თავის ნეო ჰუმანიურ იდეებით.

და მთელი ეს დრამები, მთელი თეატრალური პიესები მან შექმნა განსაზღვრული მიზნით, რათა შეექმნა **ხალხური თეატრი**, იგი იწყებს წყნარ და საქმიან მუშაობას თავის ამხანაგებთან ერთად, ასეთი თეატრის შექმნედად: ამიტომ ხალხსაც მიმართა მოწოდებით, რადგან გულს უკლავდა კინოს და მუზიკალების მომავალი გამარჯვების შესაძლებლობა, რაიც მაგნებლად მიაჩნდა ხალხისათვის. ცდამ საბოლოოდ ჩაიბრა უშედეგოდ, ვინაიდან ხელისუფლებამ რქვის თვალთ შეხედა ახალ აზრს და სამართლიანად ჰპოვა როლანში მტერი ბურჟუაზიულ კულტურისა.

მართლაც, როლანმა იცის ბურჟუაზიულ კულტურის ღირებულება.

როდესაც ჟან—კრისტოფი შიდის პარიზში და ყურადღებ-თ ეცნობა ბურჟუაზიულ ყოფის ყოველ მხარეს ამ „მოედანს ბაზარზე“ (სათაურია პიესის) იგი მსგავსად უბტონ სინკლერის რომანების გმირებისა, —რომ კულტურაში, პრესაში, თეატრში, ხელოვნებაში, ყველგან, ყველგან გამეფებულია. **სიყალბე... ფული...**

ამიტომ აქ არ არის ჟან კრისტოფის და მის ამხანაგ ოლივეს მაღალ სჯოლთან იდეების განხორციელების არც საპიროება და არც შესაძლებლობა.

გმირი შიდის პარიზიდან, და ბრუნდება ოცი წლის შემდეგ, ეხლა მას ხვდება სულ ახალი ტიპის ინტელიგენცია, სპორტის, კინოსი, მუზიკ-ხოლის. არც აქ აქვს ადგილი ჟან კრისტოფს.

მამსადამე, იგი ჩამოშორდა სრულიად ბურჟუაზიულ კულტურას და ყოფას, როგორც ახალი, ისე ძველი ტიპისას, თუმცა თვითონვე შეიღია ამ კულტურის,

ეგებ მოვიდა იგი ახალ ძალასთან. პროლეტარიატთან? კითხულობს ფრიტი.

ოლივე და ჟან-კრი ტოკი იმყოფებიან მუშა მასის გულში, დადიან მის შავ უბნებში, ორივე მონაწილეობს მუშათა დემონსტრაციებში პირველ მაისს, ჟან-კრისტოფი შეტაკებაში ჰკლავს პოლიციელს, ორივე ჰკედება მტრის ტყვიით, მაგრამ ყოველივე ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ისინი მივიდნენ მასასთან, ჟან-კრისტოფი მალე ერყვება, რომ არც აქ არის მისი ადგილი, რომ **ხალხი არ ყოფილა ბურჟუაზიაზე უფრო კარგი.**

აქედან დასკვნა: არა მასასთან, არა ბურჟუაზიასთან, უნდა შედუღდეს ისეთი „რჩეული“ პიროვნება როგორც ჟან-კრისტოფი. (უნდა აქვე აღინიშნოს, რომ ჟან-კრისტოფი, როგორც ისტორიული პიროვნება და სულიერი ტიპი, იგივეა რაც ავტორი (როლანი) არამედ რჩეულ ინცელ ივენციასთან, რომელმაც უნდა იკისროს მსოფლიოს შენება ახალ საფუძველზე, იგი ზეკლასიური რამაა და ამიტომ პროლეტარიატის გარეშე სდგას, ისინი უნდა იდგნენ გარეშე „რეზიგისა, პარტიისა და ნაციონალიზმისა“, და როლი მთელი ეს ათი ტომი მხოლოდ მიმართება ასეთ „სულის რაინდებისადმი“, რასაც რომანის დასასრულს ასე გამოსთქვამს: „თავისუფალ სულებს ყველა ერებისას, რომლებიც იბრძვიან, იტანჯებიან და გაიმარჯვებენ“.

ფორმის მხრივ „ჟან-კრისტოფი“ არ არის მხოლოდ ლიტერატურა, იგი სინთეზია ხელოვნების ბევრი დარგისა, ეს დიდი რომანი საკითხავად ზოგან მოსაწყენიაროვრც ბევრი მომენტი თვით იმ მიმდინარე ცხოვრებისა, რომელიც აღწერილია მასში. რომელიც აღწერილია მასში.

„ჟან-კრისტოფი“ პოემა ადამიანის სულის შესახებ და თუ ვინმეს სწამს ხელოვნება როგორც დამკაყოფალება ფაუსტურ სულის ძიებისა, მაშინ ეს ნაწარმოები სანიშნუშოა ასეთ ადამიანისათვის. რადგან მასში მოცემულია მისტიკად ქცეულ ყოველ ადამიანის სულიერ ცხოვრების მამოძრავებელ კანონების თავისებური იდეალისტურ-ჰუმანიური ახსნა.

ადამიანი და მისი სულის პრობლემა. აი რეგულიატორი როლანის მთელი შემოქმედებისა და განსაკუთრებით ამ ნაწარმოებისა.

როგორც ჩვენი ქართველი პოეტი მამია გურიელი მოუწოდებდა ადამიანს კვლავ და კვლავ გაადამიანებისაკენ: „გახსოვდეს რომ, შენ ხარ მხოლოდ ადამიანი“-ო. სწორედ როლანის შემოქმედების წინაშე სდგას კარდინალურ პრობლემად ადამიანის კვლავ და კვლავ გაადამიანება, მორალიზმი, სინდისი. სული და კიდევ ადამიანობა, აი ფაუსტური სული როლანისა. დაუსრულებელი მაძიებელი ჟან-კრისტოფი, რომლის ძიების საზღვრად თვით უმაღლესი სულიერებიც ვერ გახდება. „იტანჯე! მოკვდი! მაგრამ იყავ იმათ, რაათც უნდა იყო შენ: ადამიანად“ (გურიელის ლექსი „ადამიანი“-სა და ამ სიტყვებს შორის დიდი ანალოგია!). ნუ იქნება ადამიანის მიზნად სახელი და გამარჯვება როგორც ჟან-კრი ტოფისა და თვით როლანის: „მისი მიზანი იყო არა გამარჯვება, არამედ რწმენა“.

ადამიანი! ამ სიტყვებშია გასაღები როლანის მთელი შემოქმედებისა. პიროვნება მისთვის საყვარელია და ძვირფასი იმიტომ რომ, იგი ადამიანია! ადამიანი ადამიანთა დაუსრულებელ მსოფლიოს შვილია, იგი სული-

რად შეკავშირებულია ამ დაუსრულებლობასთან და ამ სულიერ კავშირში ადამიანთა მუდამ მღელვარე, მუდამ ცვალებად კოსმოსშია დამარბული დაუშრეტელი წყარო ადამიანის „ძე“-ს განახლებისა, მას არ უნდა რომ, ინდივიდუალობა გადაიქცეს დაუსრულებელ მანქანის მიკერებად; ხრახნად, ადამიანის სულმა უნდა გაიმარჯვოს! (ექსპრესიონიზმი).

როლანისათვის ღმერთი არსებობს! და ღმერთი—ეს მუდამ მებრძოლი შემოქმედების ი დასაწყისია ადამიანის შეობაში დამარბული.

ამჟამად, როლანის შემოქმედება **ჰუმანიზმია**, მაგრამ ჰუმანიზმი ახალი სინთეტიური ტიპისა, რომელიც არ ახსოვს კულტურის ისტორიას, ეს ჰუმანიზმი სხვა კულტურის შვილია, იგი მოუწოდებს ადამიანს გამოვიდეს „თავის თავიდან“ (წორედ ისე, როგორც გეორგ კაიზერის „გაზი“-ს გმირი ჰპოულობს ადამიანს და უნდა იხსნას „თავის თავისაგან“.

* *

არც ერთმა ქალაქმა არ იცის ლიტერატურული გმირების ისე დავიწყება. როგორც პარიზმა—ო ამბობს როლანის ბიოგრაფი სტეფან ცვეიგი, და ეს თქმა გამართლდა როლანის შესახებაც. 1912—13 წლებამდე როლანი თითქოს მკვდარი იყო, მასზე არავინ არას ამბობდა, არავინ არ სწერდა, მაგრამ 1912 წლიდან იწყება მისი ხელახალი აღიარება საფრანგეთის ახალგაზრდობის მიერ სულიერ ბელადთა.

და როდესაც 1914 წელს გავაჩდა პირველი ყუმბარა, მაუწყებელი მსოფლიო ომისა, მაშინ როლანი თავის დიდების მწვერვალზე იყო და თითქოს ეს ყოველივე—დიდება—წინასწარი მომზადება იყო იმისთვის, რომ როლანი ავტორიტეტი გამოსული ომის საწინააღმდეგო პროტესტით უშედეგოდ და გამოუხმაურებლად არ დაკარგულიყო, როგორც სხვა ბევრი.

როლანის დახასიათებიდან ამჟამად, რომ მისი გამოხვლა ომის წინააღმდეგ წიგნით „*Над сваякой*“ ტოლსტოის იდეების ქადაგებაა.

„ერთი ყველა წინააღმდეგ“ ასე აუწყებდა ქვეყანას როლანი, როცა ჰგომბდა ომს და მთელი ტრადიციაც როლანის ამ სკეპტიკურ მარტოობაშია. ჰუმანიურ იდეების მოძღვარს, რომელსაც არ სურს სხვა მოკავშირე გარდა როლანებისა, ვერ ან არ გაუგია, რომ როლანებუ უძლურნი არიან იმ კლასობრივ ბრძოლის წინააღმდეგ, რომლის მოსპობა „სულიერ რაინდებს“ ასე ზერეულე, პროპაგანდით, ტომიან წიგნებით სურთ.

აქ უნებლიედ გვაგონდება ასეთივე ფანტასტიური იდეა ცნობილ რუს ისტორიკოსს ვიპერის, რომელმაც თავის „*Круговой истории*“-ში გამოთქვა ანალოგიური უტოპია, რომ საჭიროა შეერთება მსოფლიო გონებრივ „რჩეულ“ თავების ერთ მთლიან ინტელიგენტთა ინტერნაციონალში, რათა იხსნან ევროპა შენგლერის მიერ ნაწინასწარმეტყველებ „ალასრულიდან“.

და როდესაც როლანი გამოვიდა „ერთი“ ასეთ იდეებით, ბუნებრივია, რომ ბურჟუაზიამ მასში დაინახა მტერი. მაგრამ რაიც მთავარია,—რევოლუციონერმა პროლეტარიატმაც ვერ ჰპოვა მასში მოკავშირე სულიერი ბელადი. მსგავს მდგომარეობაში იყო ბ. რბიუსი, მაგრამ მან როგორც სულით ჰაბტემა შესძლო დაცლია გულუბრყვილო და ტრადიკული პაციფიზმი და თამამად შევიდა კომპარტიის მებრძოლ რიგებში.

როლანს ამტყუნებდნენ ყოველ მხრიდან როგორც „ერის მოღალატეს“, მაგრამ დარწმუნებული იმაში, რომ „პატიოსანი გონებანი მსოფლიოსი“ გაიგებენ მას, იგი განაგრძობს თავის ანტი-იმპერიალისტურ მუშაობას, ასე შესდგა დიდი „დიდიური“, რომელშიაც განხილულია „ბიოლოგია ომისა“ და რომელშიაც მან „ალმაჩინა ამერიკა“, სახელდობრ: დაწყებულ ომების იმპერიალისტური ხასიათი. ამიტომ: „ხო თუ ჩვენ იმისთვის ვცხოვრობთ, რომ ვიბრძოლოთ ჩვენი უფროსების ინტერესებისათვის“, დასკვნა: „არ არის საჭირო ომი“, ეს ლოზუნგი ყოველ რევოლუციონერისათვის მისაღებია, მაგრამ როდესაც სდგება საჭიროება ამ ლოზუნგის პრაქტიკულ განხორციელებისა, აქ კვლავ ჩნდება პაციფისტი როლანი, თავისი ახირებული „ტოლსტოევიზმით“, სწორედ და უმთავრესად აქ არის განსხვავება როლანისა და ბარბუსის შორის. ბარბუსი ომის მოსასპობად მოუწოდებს: „დავხარჯოთ უკანასკნელი ღონე, დავღვაწოთ უკანასკნელი სისხლი“-ო, (ბარბუსი „ცეცხლში“). როლანი კი ომის მოსპობას „იდეით“ უპირებს.

როლანის პაციფიზმი, ისეთივე ანილოზა ექსპრესიონიზმისა, ტოლსტოის და მის შორის, როგორცაა ეს ტოლსტოის და ექსპრესიონიზმს შორის. და მართლაც ტოლსტოის მოძღვრება იარაღის მიმართ უიარაღოთ დახვედრა, ექსპრესიონიზმის დაპირისპირება მასისა ადამიანისადმი, ძალისა იდეისადმი, ომისადმი ხელოვნებისა და სულის, იგივეა რაც როლანის პაციფიზმი. როლანს იდეის განმახორციელებლად გამოჰყავს ინტელიგენცია, ექსპრესიონიზმს იგივე ინტელიგენცია თავისი ხელოვნებით, ადამიანის დასახსნელად „თავის თავისაგან“.

როლანის პაციფიზმის შემდეგმა განვითარებამ მიიყვანა იგი და მისი თანამგრძნობი მწერლები ცნობილ „სულის“ და დამოუკიდებლობის დეკლარაციამდე, რომელზედაც ხელი მოაწერა ბევრმა მოღვაწემ და ტყუილა ფიქრობს რუსი კრიტიკოსი ფრიჩე, რომ „რუსეთში ასეთ დეკლარაციას არავინ მოაწერდა ხელსო „დეკლარაცია“ რევოლუციის შემომქმნელად ცნობს მხოლოდ „სულს“ და მის მატარებელ ინტელიგენციას. წინ!—მოუწოდებს დეკლარაცია—განვითავისუფლოდ სული ამ არა წმინდა კომპრომისტისაგან, (ე. ი. კომპრომისტისგან ძალის წინაშე პაქ.) ამ ბოჩკილებიდან, რომლებიც მიგვეზიდებიან ქვეით საილუმო მონობისაკენ! სული არ უნდა იყოს არავისი მონა! ჩვენ უნდა ვემსახუროდ სულს და არ გვწამს ჩვენ სხვა მბრძანებელი. ეს სული კი მოითხოვს ომის მოსპობას და „პატიოსან ზავს“, ეს სურს „სულს“, მაგრამ საშვალეება განხორციელებისა, ეს სულს ხომ არ ეკითხება. ეს ხორცის საქმეა, მაგრამ რადგან მათ სულსა და ხორც შორის დისპარმონიაა. ამიტომ მიხანი რჩება იმ ერთ კეთილშობილ განუხორციელებელ დონკიხოტურ მანად, რომლის მსგავსი ბევრი ახსოვს მსოფლიო იმპერიის წამოროშით ასეთ მეოცნებების მიერ.

მოსპობა ომის—ომით, ეს ხომ შეუძლებელია, უკუტურობა: „როგორი, შეილისშვილები ხართ თქვენ გოთისი თუ ატილასი“ ეკითხება, როლანი ჰაუპტმანს, როცა ეს უკანასკნელი ძალდატანებაზე, რევოლუციის მიუთითებს. „ჩვენ გვეუბნებიან—ამოიბოს როლანი—ადრე თუ გვიან

ჩვენ მივალთ ძალდატანებით რევოლუციამდეო. ვუპასუხებ ჩემ მაგიერ—არასოდეს!“ და შემდეგ: თუ მსოფლიოს არ შეუძლია უამისოდ (ძალდაუტანებლად) მაშინ ჩემი დანიშნულება არის მასთან კავშირი. ასე ფიქრობდა როლანი რუსეთის რევოლუციამდე, რომან „ლილულის“ ავტორი არ არის გამოცვლილი, მაგრამ მას ახალ გზაზე აყენებს იგი.

„ლილულის“ ავტორი ცდილობს ანალიზი უყოს მსოფლიო ომის წარმოშობის სოციალურ მიზეზებს, ავტორიტარულ მორალის თვალთსაზრისით. დიდი ლიტერატურული ნიჭი ჰქმნის ძლიერ მხატვრულ სურათებს, მაგრამ შესამჩნევია სისუსტე ომის კრიტიკის დასაყრდებოზიციისა, უქონლობა განსაზღვრულ სოციალ-პოლიტიკურ კონცეპციისა, რაც საშვალეებას არ აძლევს შექმნას ორგანოქსალური კრიტიკიუმი ყველა სოციალურ საკითხებში ორიენტაციისათვის.

დასკვნა რომელიც გამომდინარეობს იმ პიესიდან ასეთია: როლანს უნდა დაიხსნას თავი და სხვაც, სოციალურ პრობლემათა გადაჭრით, მაგრამ აქტიურ ჩარევას ამ სოციალურ უთანხმოების მოსასპობად არც თითონ სურს და არც სხვას ურჩევს. ამავე რომანით როლანი მიდის გამოურკვევლობამდე და უიმედობამდე: ინტელიგენცია „სულიერი რაინდები“ უძლური გამოდგენ რევოლუციის მოხდენაში, აქედან იწყება გადახრა ქეშმარიტ სოციალურ რევოლუციისაკენ, მაგრამ გადახრა ნელი და როლანი მაინც ნაწილობრივ ძველი როლანი რჩება. როლანი ხომ ტოლსტოევი აქედან რყევა: „მე არა ვარ რევოლუციონერი“—გულახდილად აღიარებს იგი—„მაგრამ არც მტერი ვარ რევოლუციისა“ და ამ „მაგრამში“ მთელი სულიერი ტრალედია როლანისა.

დადგა დიდი სოციალურ რევოლუციათა ხანა. რუსეთი როლანის შეხედულებით სასახელოა, რადგან გამოვიდა სოციალურ რევოლუციების ეპოქის დამწყებად, იგი მიესალმა თებერვლის რევოლუციას, მაგრამ უფრო მიესალმა იგი ოქტომბრის გადატრიალებას. აქ როლანი აღარ არის ძველი როლანი, იგი მიესალმა ამ მის მიერ დაწყებულ ძალდატანებას, რადგან დარწმუნდა მისი ილიუზიის როლანის ენიფე რომ ეთქვათ, რომლის წინააღმდეგ საუკუოესო საშვალეება დაცინვა—უსაფუძვლობაში რადგან სინამდვილემ რომლისათვის მას წინათ ანგარიშის გაწევა არ სურდა დასცინა და იგი ამ დაცინვამ მოიყვანა ქეშმარიტებამდე, და როლანი აიძულა ეთქვა:

„მე გაკვირებული ვარ იმ გაუგონარ ორგანიზატორულ ენერგიით, რომელიც გამოიჩინა რუსეთის საბჭოებმა. მთელი მსოფლიო პროლეტარიატს თავის ტვინათ მოსკოვი აურჩევია. მხოლოდ ბოლშევიკურ რევოლუციას შეუძლია ჰქონდეს იმედი გამარჯვებისა, როგორც ეკონომიურ, ისე მორალურ მიზეზებითა გამო“.

ასეთია უკანასკნელი აღსარება იდეალისტ როლანისა, მან სცნო დიპლომის სოციალურ რევოლუციის ძალდატანებითი აუცილებლობა, რადგან ბოლშევიზმის იდეისათვის თავდადებაში, რომლის მოწამე როლანია, მან ჰპოვა იგივე იდეალიზმი, რომლის მქადაგებელი იგი იყო, მაგრამ როლანი ცდება, ეს არ არის როლანისებური იდეალიზმი, იგი პრაქტიკული იდეალიზმია.

შალვა რადიანი.

პოეზიის გზა.

(დიალექტიური ეპოუდი).

თავის განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე საზოგადოების ნივთიერი ძალები ეჯახებიან არსებულ საწარმოო დამოკიდებულებას, ანუ იურიდიული ფორმულა რომ ვიხმართ კონკრეტულ დამოკიდებულებას, რომლის ფარგლებშიც აქამდის ისინი მოძრაობდნენ. ნაცვლად საწარმოო ძალთა ფორმისა—ეს დამოკიდებულებანი მათ წინ ედგება და აფერხებს; მაშინ იწყება ხანა სოციალური რევოლუციის. ეკონომიკურ საფუძველის შეცვლით ადრე თუ გვიან მთელი ზედნაშენიც გარდაიქმნება.

კ. მარქსი.

„ყოველივე მიმდინარეობს, ყოველივე იცვლება“-ო, ამბობს ჰალარა ძველეთის უდიდესი ფილოსოფოსი ჰერაკლიტე. და მართლაც, თუ თვალს გადავავლებთ კაცობრიობის ცხოვრების განვითარებას, შევნიშნავთ მრავალ ისეთ საკითხს, რომელიც ყოველ ეპოქაში თავისებურ გზებაში ისახება, ატარებს თავის საუკუნის სახეს.

ასეთ საკითხთა სფეროშია მოქცეული პიროვნების და კოლექტივის, შემოქმედის და საზოგადოების არსი. დავიწყეთ შორიდ ნ.

პირველყოფილ მეურნეობის ხანაში მთელ საარსებო საშუალებებს ხალხი შეერთებული ძალით ჰყოლობდა და მოახუნებლის სამიხედვით თანასწორად იყოფდა. ხალხი ბრძოლის გარეშე იდგა, მისთვის უცხო მოვლენა იყო მდიდარი და ღარიბი, უფლებიანი და უუფლებო და სხვ. პარავენება კოლექტივის საერთო რგოლში იყო მოქცეული, როგორც მისი განუყოფელი ნაწილი. სუბიექტის გონებრივი განვითარება მრავალ რთულ პირობათა მიერ შემოიკრიბო იყო. იქ, სადაც არ იყო საზოგადოებრივ კლასთა ბრძოლა, მაღალი და დაბალი წრე, უთანასწორობა, უკმაყოფილება, შური, ბოროტება, მართველობით გატაცება, ერთი სიტყვით ი.წ. ანტა-სოციალური გრძნობები, არ არსებობდა პიროვნება, როგორც დამოუკიდებელი რამ.

პიროვნების კოლექტივისაგან დაშორება იწყება პირველყოფილ საზოგადოების დაცემასთან და კლასიურ საზოგადოების წარმოშობასთან ერთად. უკანასკნლის (ე.ი. კლასიურ საზოგადოების) ორგანიზაცია თავის ისტორიულ განვითარებაში თანდათან რთულდება. წინააღდეგობა და მასთან შეკავშირებული მშვიდობიანი სოციალური წონასწორობა თანდათან ეკვეთრად ისახება სოციალურ კატასტროფათა და უბედურე ან სახით.

მეურნეობის უბრლო საწარმოო წესები თანდათან იქცევა სოციალურ განვითარების კანონებათ.

ვაჭრობის და საერთოდ ბაზრის კანონები მოქმედებს თითოეულ მწარმოებლის და მომხმარებლის ზურგს უკან..

კლასიურმა საზოგადოებამ თავისი ისტორიული გზა მიიყვანა კაპიტალისტურ ცხოვრების ისეთ ფორმამდე, რომელიც თავის გიგანტიზმობით და გაქანებით წარმოადგენს ჯერ არ ნახულ ფენომენს კაცობრიობის ცხოვრებაში.

თანამედროვე ეპოქის ადამიანი მთელ თავის შორეულ სივრცით დაშორდა ნატურალურ-ფეოდალურ ეპოქის ვიწრო აზროვნებას.

გაქრა ძველ საუკუნოების კულტურული გზება, როდესაც აზროვნება თავის ფეტიშიზმით, ტრადიციებით, ესტეტიკით არ გამოდიოდა პრიმიტივის ფარგლებიდან.

ცხოვრების გაქანებულმა დინამიკამ თანამედროვეობას შესთავაზა: ჰეროპლანე, რადიო, სახელოვანი „მუნჯი მოლაპარაკე“-კინო, ლუისიტის გაზი, ბაქტერიოლოგიური ბომბა და სხვ.

ბურჟუაზიის იმპერიალისტურა ბუნება გააფთრებულ სწრაფვით მიექანება ქვეყნიერების ყოველ ნაწილში, სადაც ის შეგებრალეზად ანგრევს ანტი-კაპიტალისტურ ტრადიციებს. სწევრის ძველი ფორმის კავშირის ადამიანთა ცხოვრებაში. ერთი სიტყვით ის თავის-თავს ყველგან იჩენს, როგორც მბრძანებელი.

შეუდრეკელი უნივერსალობა და აუცილებლობა პირველი მომენტია კაპიტალისტურ საზოგადოებას ფიქოლოგიურ ზეგავლენის, პიროვნებაზე.

თანამედროვე ეპოქის მბრძანებელი ბურჟუაზია თავის ნება სურვილზე ამოძრავებს მასისს ღითარებას.

მრავალ მილიონიან მასას, ინდივიდს იპყრობს მტანჯველი გრძნობები თავის მეობის დაკარგვის, უსპიროვნების და ამავე დროს უილაჯობა იმ „აშინელ“ მოვლენის წინააღმდეგ შებრძოლების.

უსახო და ერთსახიანი მბრძანებლობა ბრბოს მეორე მომენტია, რომელიც საზღვრავს ბურჟუაზიულ სამყაროში მყოფ განკერძოებულ პიროვნების ფიქიკას. აქედან მრავალ მწერლებს და პოეტებს ებადება სიძულვილია გრძნობა ბოზოსადმი, ინდივიდუალისტურ-სუბიექტივისტურ გრძნობების გაერვა და ამავე დროს ავადმყოფური შემცნობა აზრის, რომ მას არ შეუძლ აბოლოდ განსაზღვრის თავისი მ.

ბურჟუაზიულ საზოგადოების ძირითადი წინააღმდეგობა, რომელიც ისტორიულად შეიქნა, მდგომარეობს წარმოების და მისაღობების ანტაგონიზმში.

წარმოების მრავალ სფეროში მრავალი მილიონი ადამიანი ეწევა მუშაობას, ხოლო მისაკუთოება კი შეადგენს მცირე რიცხვის მყვლეფელთა საკუთრებას.. აქედან —კაპიტალისტურ საზოგადოების ანარქია, უკიდურესი სოციალური ბრძოლა, კრიზისები, კრახი და სხვ, რაც ძილს უუზოზობს ბურჟუაზიულ სამყაროს წარმომადგენლებს და აყენებს მათ გაურკვეველ მდგომარეობაში. მაგრამ შედეგის გამომწვევი მიზეზი მუშაობის წარმოების გარეშე მყოფ პიროვნებებისთვის. მხოლოდ მიწის ძვრის მოიხანე ხეაური, ცხოვრების ნამსხვრევებში კოშმარული დაბნევა და სხვა მისაქედომია პიროვნების ათეი-

სებისთვის. მიზეზებისა და კანონების შეუმცირებლობის გარეშე მყოფმა პიროვნებამ, რომ არ მოხდეს პსინიატრიულ სამკურნალოში, ნებისთი თუ უნებლიეთ უნდა აითვისოს ქაოსი, როგორც უმალღესობის მომენტით მოცემული ლოგიურობა აუცილებლობაში

ქაოსი მესამე და ერთი უმთავრესი მომენტთაგანია, რომელიც საზღვრავს კაპიტალისტურ ყოფას შემეცნებაზე.

თანამედროვე მანქანების ეპოქაში განვითარებულმა მატერიალურმა კულტურამ შექმნა სა ნების ძალადობის იდეა.

თუ კაპიტალიზმის განვითარების პირველ პერიოდში ხელოვნებაში, კერძოდ პოეზია ლიტერატურაში თავის წმინდა ფორმით გამეფებული იყო საგნებისადმი სიყვარული (შარლ ბოდლერი, პოლ ვერლენი, ოსკარ უალდი ობრი ბერდრედი და სხვ.) წინააღმდეგ ამისა უკანასკნელად რევოლუციის წინა ხანაში პოეზია ლიტერატურაში და საზოგადოთ ხელოვნებაში ცნობილია **საგნების ძალადობის იდეა** და სწრაფვა მის უღლისგან განთავისუფლების მაგ ცნობილი რუსი ფუტურისტი, ბურჟუაზიულ იდეოლოგიის ერთი უდიდესი წარმომადგენელთაგანი ვლადიმერ მაიაკოვსკი ამბობს.

Во тьме городов навекись господами.

Лезут стереть нас бездушные вещи. („Трагедия“)

ი, ამ ოთხ უმთავრეს მომენტისგან შეიქმნა თანამედროვე მხატვარის ინდივიდუალური შემეცნება, ნებისთი მოტივები და ცხოვრების მგრძნობელობა.

იქ, სადაც ბატონობს დისკარმონია, არ შეიძლება ითქვას სიტყვა პიროვნების პარმონიულ გამოკრთიმაზე. სულიერობით სფეროს მხატვარმა ვერ შეიძლო ცხოვრების შენება და მის ნაცვლად თავის სულის ტრალედიზე დაიწყო დაუსრულებელი მოთქმა. ხელოვნების ალფა და ომეგა. ბოროს არვატოვის სიტყვით, რომ ვსთქვათ — „შეიქმნა თავისებურ ფანჯარათ „იმ ქვეყნის“ გახედვის, რომელსაც ეპოტინება წყალწაღებული“ (Б. Арватов Искусство и княсы. გვ. 71).

ბურჟუაზიული ხელოვნება განიმსჭვალა უღრმეს პესიმიზმით და მისტიციზმით.

მმართველა კლასი მოიცვა ფიზიკურმა, სულიერმა და ეთიკურმა გადაგვარებამ.

ცხოვრებაში გზის დაკარგვამ, ისინი გახადა საბრალო მარიონეტებათ, უსუსურ მონებათ, რამაც მათში დაბადა მისწრაფება ცხოვრების, ყოველგვარ რეალობისგან განშორების.

მათთვის ხელოვნება შეიქმნა დასასვენებელი კუნძული.

მისტიკაში-პესიმიზმში შეცურებულნი ისინი ეძებენ „მწარე ბედისგან“ დაცვას.

ცხოვრება მათთვის გადაქცეულა სულშემხუთავ სატუსალოთ, რომელშიაც ზის ნახევრად ადამიანები, ნახევრად მხეცები.

„მარტო ვარ, მარტო, არ მოველა სიხარულს, ყოველმხრივ შიშველი კედლები ავიფარავს, და ჩვენ ტყვე მხეცები ვამბობთ, როგორც შეგვიძლია: ყარებ მტკიცეთ არის ჩაქეტილი, რომლის გაღებისაც ჩვენ ვერ ვებედავთ“ (თ. სოლოგუბი).

დამარცხებულ პიროვნებისთვის არ არსებობს ქვეყნებებს სილამაზე. ცხოვრების მანათობელი მზე, მთვარე, ვარსკვლავები ჩაქრა და კვლავ აღარ გაან თებენ სიბნელის შავ არსიით მოცულ მსოფლიოს.

„ჩემს „მედებში და „ემს რწმენაში არ არის ბრწყინვა, არ არის სხივი. ჩემს გამოქვაბულში სიბნელეა და ნოტიო, რომელსაც ვერაფრით ვერ მოსპობ“ (იგივე).

არ არის რწმენა თვით თავის არსებობაშიც კი.

„ჩვენ მკადრები ვართ, დიდი ზნის მკადრები. სიკვდელი დაქრის ქვეყანაზე და იქნება თავის მახალა: გარშემო“ (იგივე).

ასეთ „პოეტურ გზნებაში“ არა ერთი და ორი სოლოგუბები იყოფება. ერთ დროს რუსეთის ინტელიგენციის გონების მფლოელი ლეონიდ ანდრეევი თვის უაზრო პერსონაჟებთან ერთად მონა შეიქმნა იმავე მოვლენის. „გენიალურ მსახიობს“ ან ჯონ კერენკევეს („Милень“) უღალატა თავის საკუთარმა აზრმა, რადგანაც გონებამ ველარ დაიტია თავბრუდამსხმევი გაქანება. ხოლო მეორისთვის („Мои записки“) ცხოვრების მთელი ქაოსი „რკინის საზღვრის ფორმულაში მოექცა“, რამაც ისე შესძრა მისი ცხოვრება, რომ გადაეცია დედა-მიწაზე სიარულს და სატუსალოდან განთავისუფლებული, თავის ნებით კვლავ სატუსალოს კედლებში ბრუნდება.

ალექსანდრე ბლოკი თანამედროვე ცხოვრების კინოსეარ მოძრაობისგან გულშემოყრილი მისწრაფვის ძევი საყენ „უცნაურობის“ სანახადა.

მეოცე საუკუნეში კაპიტალიზმმა თავის განვითარების უმწვერვალეს წერტილს მიაღწია. ბურჟუაზიულ საზოგადოების მერანი ისტორიულ აუცილებლობის და თავის მისიის შესრულების გამო დაიქანცა. ველარ შეიძლო წინსკლა. მაგრამ ამ დროს ცხოვრების მშენებლებათ მოვიდა ადამიანები, რომლებსაც არას დროს არ უნახავთ მოსკოვის არც პატარა და არც მხატვრული თეატრი, არ წაუკითხავთ, „რუსკი ვედომოსტი“, არ გაუგონიათ ჩეხოვი, გნედიჩი „აიდა“, „კორსარი“ და ახმატოვა“ (П. Коран „Литература этих лет“ გვ. 16.) აქამდე ჩვენ საქმე ვკვნიდა ისეთ პიროვნების შემეცნებასთან. რომელიც მოშორებით იდგა წარმოების პროცესთან. და ეხლა იბადება საკითხი: როგორი სხივით იქმნება იმავე ობექტურ ფაქტორების ზეგავლენით წარმოების პროცესში უშუალო მონაწილეთა ე. ი. მუშათა კლასის შემეცნება?

კაპიტალისტურ წარმოების სფეროში ჩაბმული პროლეტარიატის დიდი ნაწილის შემეცნებაში როგორც აქტური მწარმოებელში, თანდათან იქმნება ორგანიზაციულ შრომის აუცილებლობა.

წარმოების პროცესის ორგანიზაციულ ბა პირველი მომენტია, რომელიც საზღვრავს მუშათა კლასის შემეცნებას.

ის, რაც განკერძოებაში მყოფ პიროვნებისთვის არის ბრბო, უპირო მმართველობა. მუშათა კლასისთვის არას შრომის კოლექტივის ძალა.

კოლექტივის ძლიერებასთან ერთად იზრდება და მოკიდდება თითველ ინდივიდუალურ მუშის კოლექტივის წევრას მნიშვნელობა. სამუშაო დაზგასთან, ორთქლის მანქანასთან, ქარხანაში ყოველი მუშა სცნობს თავის თავს ნაწილად ერთ ძლიერ მთელის, რაც აძლევს მას (მუშას) არაწველებრივ რწმენას თავის ძლიერებაში.

მშრომელ კოლექტივის ძლიერება მთლიანად და მის თითველ ინდივიდუალურ წევრის ძალა მეორე მომენტია, რომელიც საზღვრავს მუშათა კლასის შემეცნებას.

კაპიტალისტურ ქვეყნიერებას ქაოსი მუშათა კლასის შემეცნებისგან არ აიივისება, როგორც მოცემული,

ლოგიურათ აუცილებელი. თანდათან, პირველად თავის ავანგარდის სახით, და შემდეგ, კი ფართე მასსით ის იმ-ცნობს სოციალურ ანარქიის მიზეზებს. როგორც ცხოვრების მთელი პროცესის გული ის იძებს კაპიტალისტურ სამყაროს მიერ ჩიხში შეყვანილ კაცობრიობის იქედან გამოსაყვან გზას, პოულობს საზოგადოების ორგანიზაციაში იმ რაციონალურ საფუძველზე, რომელზედაც აშენებულია თითოეული ქარხანა-ფაბრიკა, — მაგრამ თანამედროვე ცხოვრების არა მთელი საზოგადოებრივი მექანიზმი.

შეიცნო რა აუცილებლობა, ის ხდება თავის მოქმედებაში თავისუფალი.

საზოგადოებრივ პროცესის კანონში საბამოების შეცნობა და თანდათანობით ცხოვრების წინააღმდეგობის მოსპობა მესამე და უმათვრელი მომენტია, რომელიც საზღვრავს მუშათა კლასის ფსიქოლოგიას.

მანქანის საშვალებით ქვეყნიერებაზე ბატონობა მეოთხე მომენტია მუშათა კლასის განვითარებაში...

დგება პროლეტარული რევოლუციის დიადი დღე. მუშათა კლასი ხდება თავის მდგომარეობის ბატონ-პატრონი, ცხოვრების წიგნი მისგან ადვილათ იკითხება. მან კარგათ იცის თუ რა გზით იაროს ცხოვრების ეკლიან გზაზე. არაფერი მას არ აშინებს.

მშრომელთა მეობა გაბატონდა საზოგადოებრივ არსში.

პროლეტარული კულტურა, პროლეტარული ხელოვნება შეიქმნა ცხოვრების მონუმენტალ სახის მატარებელი.

ახალ ცხოვრების მშენებელთათვის მხოლოდ ერთი გზა არსებობს: სწრაფვა წინ, წინ ორთქმავალით, სწრაფლ მსროლოვ მანქანებით.

ორთქმავალი — აი, ახალ ემღერების კეშმარიტი გპირი. ის მუდმივ მოძრაობაშია, რათა შეაერთოს ქვეყნიერების ზედაპირზე გაფანტული ხალხი. ორთქმავალს აშენებენ რკინიგზან. რკინით ამარცხებს პროლეტარიატი თავის მტრებს და სჭედს თავის ახალ ბედნიერებას, ბრწყინვალე მომავალს:

И железе есть сила:
Гигантов варютина
Заряженным соком руды.
Железною ратью
Вперед, мои братья,
Под огненным стягом труда.

(მ. გერასიმოვი.)

მუშათა კლასის შემოქმედებითი უნარი არ არის მიკრული მარტო დედამიწის ჯურღმულზე. როგორც ეს ეგონათ „უმაღლეს“ წრის წარმომადგენლებს. მისი

ორთქმავალი უნივერსალური ფენომენია, რომელსაც თავისუფლად შეუძლია ფრენაც კი:

და ჩვენ მივფრინავთ შხის ნაცვალეფით გადაუწყდნელ ფიორებს შორის. პროპელერ ჩვენი მღერის გამარჯვებას სხივის განკვეთით ახალ ქვეყნისკენ.

(მ. გერასიმოვი.)

და რევოლუციონერ პროლეტარიატს, მის ლითონისებურ მძლეობას კუინის მუშათა კლასის უდიდეს მომღერლის, ვლადიმერ კირილოვის სიტყვები:

აი ის გადადის ზღვათა უფსკრულზე
შეღრუხელის ფოლადის ნებრთ,
და ელვარებას აფრქვევს აჯანყებისას
გარდამქმნელ წმინდა ალის ანთებით.
სადაც იჭექებს მისი საყვირი,
იქ მიწის გული გადაისნება,
ახლოვდება პოლიუსები
და წუთში მთები გადაიშლება.
სადაც გაივლის თან სტრუებს კვალსა
მარად მღვდლარე რკინის ხახისას,
უდაბნოში რგავს ყოქმის ყვავილებს,
და ყვ ღვან აფრქვევს სხივებს შედისას.
ახალ მზეს ანთებს ტანჯულ ქვეყნისთვის,
ანგრებს მეფის ტახტს, ამსკრებს ბორცვებს,
შლის დამბრკოლებელ ზღუდეებს, საზღვრებს,
მობისკენ უბოძებს შრომისა შეილება:
მისი დროშები — ბრძოლის სიმბოლო,
წინ უძღვით ჩაგრულთ, სხივს აფრქვევს ცურს;
ჩვენ მათთან ერთად გაფანტავთ წყვდიადს
და გაოცებთ ედემს, საშობებს მზიურს!

დიად მიზნისაკენ მიმავალ მუშათა კლასს არა ერთხელ განუცდია დამარცხება, მძიმე ავარია თავის ორქმავლათ, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ის მაინც წელში გასწორებულია და განუგრძნია სვლა წინ მსგავსად ვასილ კაზინის მებრძოლებისა („Идем“) შორეულ თვალეფით ახალ მზის გამოსარკვევით „сквозь дригзливые туманы“.

და პროლეტარიატი ტეხნიკის და მეცნიერების სიძლიერით შემოსილი დასდგამს ახალ ლიანდაგზე კიდევ უფრო ძლიერ ორთქმავალს: რომელიც ცხოვრებას წაიყვანს დიად მომავლისაკენ:

ბრწყინვალე ექსპრესი მიჭრის. მისი გზა უსაზღვროა,
გამბეჯაობაც ძლიერი, დროგამოშვებით ის ჩაოვარდება ხიდეზოდან წყალში...

ორთქმავალი...

სიკვდილის ძახილი...

მაგრამ სიღრმედაც კვლავ გათელვით აოვარდება დაუქრობელი მატარებელი, რომელიც კვალით სუნთქავს ლითონით ვლერის, სკრის და ამტვრევს ქვებ, იჭრება პირდაპირ სივრცეში დააბობს მას.

ის მთლად დაჭრილია, სავსეა მუჭობრებით, მაგრამ რკინისებრ სასტიკია.

ნან შეინახა, დაშალა თავის გულში მთელი ტყივლი ამ სასტიკ გზა-სა...

და მღერის აჯანყებული, ის მღერის არა ყოველივეზე, არამედ მომავალ სასიხარულო წამოღობაზე, სრულ გაბეჯებაზე და გამარჯვებაზე.

(ა. გასტაფი.)

გ. მებაჟე.

პოეტები და ჩემოლიუსია

პოეტები არა მარტო თანამედროვე დროის მხატვრულ სახეებათ ამსახველები უნდა იყვნენ, არამედ მას წინ უნდა უსწრებდნენ, მომავალს წინასწარ უნდა სჭვრეტდნენ და თავის მომავლის სიმღერებით ერთგვარ წინასწარმეტყველის როლს უნდა თამაშობდნენ.

ესაა ერთი უმთავრესი დანიშნულებათაგანი პოეტისა. პოეტის ამგვარი დანიშნულება ძველსა და ახალ სკოლებს თითქმის ერთნაირათ სწამს.

მაგრამ დღეს ეს ჭეშმარიტება ქართველ პოეტთა ერთ ნაწილისაგან დავიწყებულია. ამ მხრივ გუშინდელი პროგრესისტები, დღეს რევრესისტებათ გადაქცეულან და მათ მომავლის პერსპექტივაში სხვა არაფერია თუ არა მენშევიკურ საქართველოს რესტავრაცია.

კიოხულობ მათ ლექსებს და ის შთაბეჭდილება გრჩება, რომ ეს ლექსები დღეს კი არ იწერება, დღეს, როდესაც ადვილი აქვს უდიდესი მნიშვნელობის მოვლენებს, დღეს, როდესაც მთელ მსოფლიოზე განახლების ქარი ჰქრის და ყველგან ძველი ღირებულებათა გადაფასება სწარმოებს.

ისინი დღევანდელ უდიდეს მომენტს ვერ მისწოდენ, ამ მომენტის სული და გული ვერ გაიგეს ან აუ გაიგეს. ეს უქველად მაჩვენებელია მათი გონებრივი დაჩაეების, კულტურული ჩამორჩენილობის, პოლიტიკური უფიცობის.

იმათ თუმცა თავი მოაქეთ ქართული კულტურის მებაირალტრუთ და ამ მხრივ „მონოპოლია“ აქეთ გამოცადებული, მაგრამ მათ დღევანდელ მუშაობას არაფერი აქვს საერთო ქართველი ერის თანამედროვე კულტურასთან, იმასთან რასაც განიცდის ქართველი მშრომელი ხალხი, მთელი საქართველო. საქართველოს მშრომელ ხალხს სრულებითაც არ სჭირია დღეს ისეთი კულტურა, როგორსაც ისინი ჰქმნიან. საქართველოს მშრომელმა ხალხმა დაამხო ბურჟუაზიის პოლიტიკური ბატონობა, გამოსტაცა ხელიდან ეკონომიური მესაჭეობა და ეხლა ბურჟუაზიას იდეოლოგიურ ფრონტზე ებრძვის. მართალია, ბურჟუაზიის მიერ შექმნილ კულტურულ ღირებულებებიდან ის ყველაფერს არ უარყოფს, მაგრამ არც ყველაფერს მიიღებს და რასაც მიიღებს, იმასაც თავისებურათ გადაიმუშავებს და გამოიყენებს.

იმას კი, რასაც ჩვენში დესპოტები საერთო საკაცობრიო კულტურის სახით გვაწვდიან კლასიური გაგებით ეწოდება ბურჟუაზიის ვიწრო ინტერესებით შემოფარგლული კულტურა. სამშობლოს მცნებაც მათგან ასევეა გაგებული და ამიტომ არის რომ უკვე გახრწნილ და აშშო. რებულ მენშევიზმს დასტირიან და საქართველოს განთავისუფლებას მათ დაბრუნებას უკავშირებენ.

მათი პატრიოტული ლექსი ეხლაც ჩამორჩენილ მეშჩანის, —მედუქნის ან მამულ დაკარგულ გაცოტრებულ აზნაურის გულს თუ მისწვდება. სხვას ვის გაახარებს თუ არა ასეთ ელემენტებს მენშევიკური წესწყობილები რესტავრაცია.

ჩვენ ყოველივე ამით არ ვთხოულობთ პოეტებისაგან არც პუბლიცისტიკას, არც შაბლონს, არც პოლიტიკურ ფრაზებს, ჩვენ მოვითხოვთ პოეტი ნუ იქნება მუნჯი იმ უდიდეს მოვლენის მიმართ, რომელიც დღეს ხდება და ამალდეს დღევანდელი მომენტის შეგნებამდი. ბლოკის

თორმეჯი მშვენიერი პოეზიაა ასეთი შეგნებით ამალეული. ის შედეგია ოქტომბრის რევოლუციით ზიარებული და გამთბარი.

საზოგადოთ ბლოკი, მაიაკოვსკი და რუსეთის სხვა ნიჭიერი მწერლები, თუმცა ერთ დროს ოქტომბრის რევოლუციის ბარიკადს იქით იდგნენ, მაგრამ იმათმა ბოლოს მაინც გაიგეს ოქტომბრის რევოლუცია, გაიგეს მისი სული და აღიარეს ის უდიდეს მოვლენათ. ამიტომ ბლოკის, მაიაკოვსკის პოეზია უფრო მეტი მნიშვნელობის მატარებელია.

ანატოლ ფრანსმა, ბარბიუსმა და უცხოეთის მთელ რიგ სხვა გამოჩენილ მწერლებმა ცხრა მთას იქიდან შეიგრძენეს ის, რაც ქართველ პოეტების თვალის წინ ხდება და რასაც ქართველი პოეტები უკეთეს შემთხვევაში შეგნებულად გვერდს უვლიან.

ქართველ პოეტთა ერთი ჯგუფის სიმბოლისტების ლოზუნგი —მიწას დაუბრუნდეთ— დროულათ უნდა ჩაითვალოს, მაგრამ მიწას ქართველ მშომელ ხალხისას.

მათი ლექსი მიწაზე მცხოვრებთ უნდა ესმოდეთ და მიწაზე მცხოვრებთა სულს უნდა მისწვდეს. მაშინ იქნება ლოზუნგი „მიწას დაუბრუნდეთ“ განხორციელებული.

საერთოდ რამ გამოიწვია რომ ქართველ პოეტების ერთი ნაწილი ასე გაუბრის ოქტომბრის რევოლუციის მირონცხება, ზიარება?

უნდა აღინიშნოს, რომ თუმცა ისინი „ურყოფენ“ პოლიტიკას და გვევლინებიან ზეკლასიურ პოეტებათ, გველპარაკები „მთელ“ ქართველი ერის სახელით, მაგრამ სინამდვილეში მოწამლული პოლიტიკოსები არიან, და გამოხატვენ მთელი ქართველ ერის კი არა, მის უწინშენელო ნაწილის გულის ნადებს.

ჩვენ გვინდა ქართველ პოეტებში ეხედავდეთ არა მეშჩანის იდეოლოგიებს, არამედ მის მტრებს. ქართველი ერის თანამედროვე კლასიურათ გაგებული ინტერესები ამას მოითხოვს მათგან.

ამ მხრივ დამახასიათებელია და არ შეიძლება უყურადღებოთ იქმნას დატოვებული „ქართული სიტყვის“ ერთ-ერთ ნომერში დაბეჭდილი ნიჭიერ იროდიონ ევლოშვილის უნიჭო მოწაფის ვ. რუხაძის კრიტიკული შენიშვნა, რომელიც შაბლონის მალმკრთებლათ გამოდის.

ეს პოეტი 25 წელიწადია, რაც ლექსებს სწერს, სწერს პროლეტარულ პოეზიის სუსტ და უარყოფითი მხარეებით, იმ ნაკლს, რომელსაც პროლეტარი პოეტები მოკლე დროში ისწორებენ, მან ვერ გაისწორა მთელი 25 წლის განმავლობაში. მისი ლექსების ძველი მოტივი ჩვენთვის მისაღებია, მაგრამ ფორმა უარსაყოფი. მის ლექსებში იმდენათ პოეზია არ არის, რამდენათაც პუბლიცისტიკა, ფრაზები, შაბლონი, რიტორიკა. ასეთი ხანა პროლეტარ პოეტებმა რამდენიმეთ უკვე განვლეს და არის მისი ნიშნები, რომ მალე სავსებით განთავისუფლდებიან მისგან.

ვ. რუხაძე კი 25 წლის შემდეგაც იქ არის, სადაც ზოგი სუსტი პროლეტარი პოეტები პირველ წელს იყვნენ. ამ უკანასკნელ ხანებში მან დასტოვა ძველი ოჯახი და თავისი პოეტური ქნარი ნაციონალისტურ ჰანგებზე ააქლერა, მაგრამ აქ არც მოტივი უფარვა და არც ფორმა.

და აი, ასეთი პოეტი გადმომდგარა მაღლიდან და პროლეტარ პოეტებს ნოტაციებს უკითხავს. აბა დაუვდოთ ყური მის კრიტიკულ შემოქმედებას. ის უპირველეს ყოვლისა შაბლონს ამართლებს, შემდეგ ცისფერ ყანწილების ლექსის კულტურას იწონებს, დემოკრატ პოეტებისას იდეას და პროლეტარ მწერლებს, რომლებსაც მისი აზრით ლექსის კულტურა ცისფერ ყანწილისაგან გადმოუღლიათ და იდეა დემოკრატ პოეტებისაგან, მაინც უუარგის პოეტებათ ჰრაცხს.

ქართველ პროლეტარ პოეტებს შეიძლება ბევრი ნაკლი ჰქონდეთ. აქვთ კიდეც, მაგრამ ვ. რუხაძეს ამ პოეტებზე სამედიდურო და საყოყნო არაფერი აქვს არც იდეით, არც ლექსის კულტურით და არც სხვა რამით. ნათქვამია „ისეთმა ფურმა დამწიხლოს, რომელიც ჩემზე მეტს იწველისო“ და ესევე შეუძლია პროლეტარ პოეტებმა უთხრას ახლათ გაკრიტიკოსებულ ვ. რუხაძეს.

ვ. რუხაძე ოდესმე მარქსისტობდა და მან უნდა იცოდეს, რომ მდგომარეობა ჰქმნის შევნებას და ერთხანს რკინეულობით მოუკრეს და შემდეგ სტამბის მეპატრონის მდგომარეობა სხვა შევნებას ვერ მისცემდა მას თუ არა ასეთს. აი, დაუვდოთ ყური რას სწერს ის წერილის ბოლოს:

„დღეს ყველაფერი ქაოსში იკარგება. რევოლუციამ ძირფესვიანად შეარყია ძველი საკუთქელები, მაგრამ ამ ელვისებრ სისწრაფეს ვერ იჩენს შემოქმედებაში, როგორც ნგრევაში. პოლიტიკურ-ეკონომიური კრიზისი დამოკლეს ხმალივით დასტრიალებს ქვეყანას. ყველაფერი ყირაზე სდგას და ბურჟუნი არის მოცულა.“

ამ ბურჟუნი გარღვევა შეუძლია მხოლოდ გენიოსს. იგი კი მომავალია“

აქ არის არა მარტო ოქტომბრის რევოლუციის მეშინურად გაგება, უაზრო ფრაზების კორიანტელი, არამედ ავტორის მიერ მორცხვ ფორმებში გამოთქმული კონტრ-რევოლუციონური გულის ნადები.

დღევანდელი მდგომარეობა ასე მხოლოდ ოქტომბრის რევოლუციის დაუძინებელ მტრებს ეჩვენებათ, და მათ ჰგონიათ, რომ ყველაფერი ქაოსში იკარგება, ყველაფერი ყირაზე სდგას, ბურჟუნი მოცულა და სხვა.

დიალ, დღეს რევოლუტაა, ძველის ნგრევა, ახლის შენება, მაგრამ ბურჟუნი კი არაფერია მოცული, ქაოსში კი არაფერი იკარგება და ყველაფერი ყირაზე კი არ სდგას, არამედ გარკვეულ და სწორ გზით მიმდინარეობს, განსაზღვრულ საქმეს ემსახურება და მაგარ ფეხებზეა დამდგარი.

მაგრამ, მართალია ვ. რუხაძე თუ საკითხს მოწინააღმდეგე კლასის თვალსაზრისით უდგება. მართლაც დიგენეციის გზაზე დაშვებული ბურჟუზიული კულტურა დღეს ყირაზე სდგას, მისი ყველაფერი ქაოსში იკარგება და ამ კულტურის მოსარჩლისათვის საღვლეი გზა ბურჟუნი მოცულა.

თუ რუხაძე ამ თვალსაზრისზე სდგას, ეს არაა სასიამოვნო და ჩვენ მაინც ვურჩევთ ვარ. რუხაძეს და მასთან ერთად ყველა მისებურათ მომღერლებს, მესაკუთრის ფსიქოლოგიას ერთხელ და სამუდამოთ გამოეშვიდობონ და იმ წრეს ნუ აფურხებენ, რომელ წრეშიც მათ ბევრი რამ მისცა.

პოლიტიკა ეკონომიკა - ფინანსოვნა

სერ. ამალოგელი

ამერიკის კაპიტალიზმი

1. ამერიკის ეკონომიკა.

საერთაშორისო ძალთა დაპირისპირებაში ამერიკის ეკონომიკური სიძლიერე განსაკუთრებული ბუმბერაზობით არის წარმოდგენილი. „დოლარის ქვეყანაში“ ლამის არის დაიპყროს მთელი მსოფლიო თავისი სავაჭრო-სამრეწველო ცხოვრების სიმძლავრით ევროპიულ კაპიტალიზმის დაცემის ერთი ძლიერი ფაქტორთაგანია ამერიკული კაპიტალიზმის სწრაფი ზრდა, მისი შეურყეველი სიმტკიცე.

კულტურული განვითარება აზიის მიდამოებიდან გამოიჭრა, მან ევროპის ცხოვრება განვითარების უმაღლეს წერტილზედ მიიყვანა და ამერიკის ველებში გადავიდა. როგორც აზიის დამოწმების პროცესი ევროპის ცივილიზაციით განმტკიცდა, ისე ევროპის მოწოდების ბორცვებიც ამერიკის ცივილიზაციით იქედება. თანამედროვე ევროპის ეკონომიკური ცხოვრება უკან ჩამორჩა ამერიკის მილიარდების ქონებას, ამერიკის „უგვირგვინო მეფეთა“ სიძლიერის ზრდას.

საქმათა რამდენიმე დამახასიათებელი ცნობის მოყვანა ამერიკის ეკონომიკური ცხოვრებიდან, რომ ნათლად წარმოვიდგინოთ ამერიკის როლი თანამედროვე მსოფლიო მეურნეობაში და აქედან კი თანამედროვე საერთაშორისო ძალთა კიდილში. აქედანვე სიცხადით იქნება ჩვენს წინაშე გადამწილი ევროპის კაპიტალიზმის სისუსტე, მისი დაქვემდებარება ამერიკის კაპიტალიზმთან.

1776 წლიდან, როდესაც ამერიკის ხალხმა დაამარცხა ინგლისის ჯარი და გამოაცხადა „დამოუკიდებლობის დეკლარაცია“ იწყება ამერიკის ალორპინების ფართო ნაბიჯებით მსვლელობა.

კანტონალური და დემოკრატიული პოლიტიკური რეჟიმი და ქვეყნის მრეწველობისათვის ბუნებრივი პირობები, ხელს ეწყობდა ამერიკის საქმიანი ხალხის შემოქმედებას და შეუჩერებელი ნაბიჯით კულტურულ-ეკონომიკურ წინსვლას.

ამერიკისათვის ემიგრაცია სამუშაო ძალის მიმდინარეობის ძარღვი გახდა. 100 წლის განმავლობაში ამერიკას ესტუმრა 34 მილიონი სქიანი, სამუშაოს მაძებარი, შრომის უნარით დაჯილდოვებული ხალხი. იტალია, პოლანდია, პოლონეთი, ვალაცია და სხ. აწოდებდა ამერიკას სიმდიდრის წყაროს, სამუშაო ენერგიას.

ამის შედეგად კიდევ მივიღეთ შეუჩერებელი და შეუფერხებელი განვითარება ამერიკის საწარმოო ძალების, ამერიკის ეკონომიკური კეთილდღეობის.

ხლებზე ბატონობა მსოფლიო ბატონობის თანაბა-

რია. ინგლისს, 64 მილიონიან კუნძულს, მხოლოდ იმიტომ შეეძლო და შეუძლია დაახლოვებით 400 მილიონი ხალხის დამოწმება, რომ ინგლისი ზღვის მეფეთა, იგი ზღვითა ბატონობის, მსოფლიო ვაჭრობის საქმე. უკანასკნელ ომის დაწყებამდე ინგლისის ხელში იყო მთელი მსოფლიო ტონაჟის ნახევარი, დღეს ამავე ინგლისს შერჩა მსოფლიო ტონაჟის მხოლოდ ერთი მესამედი. ამერიკამ უკვე მეორე ადგილი დაიკავა ზღვაზედ, მან გიგანტიური ნაბიჯებით განახორციელა ფლრტის გაძლიერების საქმე.

პანამის არხით ამერიკამ რევოლუტია მოახდინა საერთაშორისო ვაჭრობაში და ახალი მსოფლიო გზები შექმნა გაცვლა-გამოცვლისათვის. მან პანამის არხით დაიხლოვა სავაჭრო-სამრეწველო ცენტრები და ფაქტიურად ეს საერთაშორისო მნიშვნელობის არხი თავისი ფლოტის გამტარებლად აქცია.

თუ ასეთი წინსვლა შესძლო ამერიკამ ზღვებზედ საზღვაო გზების დაპყრობის მხრივ, კიდევ უფრო საოცარი სურათი მოგვცა ხმელეთის გზების, რკინი-გზის ლიანდაგის ქსელის განვითარების მხრივ, მთელი მსოფლიოს რკინის-გზის ქსელის 50% „ე. ი. ნახევარი, ამერიკის ტერიტორიას ეკუთვნის. მას პირველი ადგილი უჭირავს რკინის-გზის ქსელის, როგორც შედარებითი, ისე აბსოლუტური სიგრძის მხრივ მთელს მსოფლიოში. მთელი ევროპის რკინის-გზის ქსელი უდრას 342,624 კილომეტრს, ხოლო მარტო ამერიკის რკინის-გზის ქსელი აღწევს 420,707 კილომეტრს.

ტრანსპორტის ასეთი განვითარება, თუ როგორი მამოძრავებელი ძალაა ქვეყნის სამეურნეო ცხოვრებისათვის, ამაზედ ლაპარაკიც მეტია. ერთი სიტყვით, ეს უდრის იმ მდგომარეობას, რომ არც ერთი კუთხე ამ ვრცელი ტერიტორიის არ არის გონიერული გამოყენების, უტილიზაციის გარეშე დარჩენილი.

ზღვისა და ხმელეთის ტრანსპორტს აესებს მდინარეთა გზები და ავტომობილის სიხშირე. მარტო მისისიპის კალაპორტის გაწმენდას, მიმოსვლის გაჩაღებას მიზნით, მოუწია 150 მილ. მანეთი დოლარით. საავტომობილო ტრანსპორტმა პირდაპირ სასწაულებს მიაღწია. მთელი მსოფლიოს ავტომობილთა რაოდენობის 83 პროცენტი ამერიკის ხელშია. ინგლისში ავტომობილთა რიცხვი უდრის 420,000. საფრანგეთში — 202,500, ხოლო ამერიკის შეერთებულ შტატებში იგი აღწევს 9,211,295. ინგლისში

მისი მოკავშირე სახელმწიფოებში 100 მცხოვრებზედ მოდის 1 ავტომობილი, ამერიკაში 11 მცხოვრებზედ მოდის 1 ავტომობილი.

მრეწველობის სფეროშიაც ამერიკის შეერთებული შტატების ჰეგემონობა, პირველობა ხელსახეობია. სათბობი მასალა საფუძველია მთელი მრეწველობის. საკითხი სათბობი მასალის შესახებ არის ერთი უდიდესი საკითხი, რომელსაც მოძრაობაში მოყავს არა მარტო ეკონომისტები, მრეწველები და კაპიტალისტთა წრეები, არამედ სახელმწიფო მათი დიპლომატიითა და ჯარით. ქვანახშირით იკვებება მსოფლიოს მრეწველობის 90 პროცენტი. ამერიკის ხელშია ქვანახშირის მაღაროების მდიდარი რაიონები. 1917 წ. ამერიკამ ამოიღო 28 მილიარდი ფუთი ქვანახშირი. ინგლისმა მაოლოდ მისი ნახევარი — 14 მილიარდი ფუთი. საფრანკეთმა კიდევ უფრო მცირე. სრულიად უმნიშვნელო — 1.3 მილიარდი ფუთი, გერმანეთმა მხოლოდ — 0.1 მილიარდი ფუთი. ამრიგად ამერიკას აქ პირველი ადგილი უჭირავს.

ნავთის მარაგის მხრივაც ამერიკის ძლიერება მტკიცედ სდგას. ანტანტის ქვეყნებს ომის დროს ამერიკიდან შემოქონდათ მომარბებული ნავთის 83 პროცენტი. ამერიკის განკარგულებაში არის მთელი მსოფლიოს ნავთის ორი მესამედი. ეხლა ნავთის მარაგის მხრივ ამერიკის მდგომარეობა შედარებით სუსტია. ამიტომ ის ეძებს ნავთის ახალ რაიონებს.

რკინა, ეს მძიმე ინდუსტრიის საცოცხლის ძალა, ქვეყნის ძლიერების ქვაკუთხედი. ამერიკის მდიდარ რესურსებს კიდევ უფრო აძლიერებს. მთელი მსოფლიოს რკინის მარაგიდან, რომელიც 22.5 მილიარდ ტონს უდრის, მარტო ამერიკას ეკუთვნის 9.85 მილიარდი ტონი, ხოლო დანარჩენი ერთად სხვა ქვეყნებს. აქაც ამერიკას პირველი ადგილი უჭირავს.

თუჯის ამოღების მხრივაც ამერიკა იჭერს პირველ ადგილს. 1921 წ. ამერიკამ ამოიღო 17.018 ათასი ტონი, ინგლისმა მხოლოდ 2.700 ათასი ტონი, ხოლო გერმანეთმა 7.620 ათასი ტონი.

ფოლადის ამოღების მხრივაც ამერიკის პირველობას ვერავინ ემუქრება. 1921 წ. მარტო ამერიკამ ამოიღო 20.425 ათასი ტონი. გერმანეთმა 10.440 ათასი ტონი, ინგლისმა მხოლოდ 3.756 ათასი ტონი.

ამერიკის ხელშია მეტად დიდი სიმდიდრე. მას ეკუთვნის ნავთის მსოფლიო წარმოების 66 პროცენტი, სპილენძის 50 პროცენტი, რკინის 40 პროცენტი, ნახშირის 40 პროცენტი და სხ.

ადვილი წარმოსადგენია თუ როგორი სახის წარმოება შეუძლია ასეთი სიმდიდრის ქვეყანას. იგი მართლაც გახდა მსოფლიოს ეკონომიური სიმძიმის ცენტრად. ამ ცენტრისაკენ დღეს მიპყრობილია ყველას ყურადღება. ამერიკის ხმა, ამერიკის სიტყვა და საქმე თავის სიმძიმითა და წონით დიდი მნიშვნელობის არის საერთაშორისო ვაჭრობა-მრეწველობისა და პოლიტიკის სფეროში.

აღნიშნული სიმდიდრენი კიდევ არა მოსწურავს ამერიკის ეკონომიური სიმდიდრის სურათს. ეს მხოლოდ ერთი ნაწილია ამ სიმდიდრის.

ამერიკა მდიდარია არა მარტო მძიმე ინდუსტრიის მრეწველობის სხვადასხვა დარგით, არამედ იგი სასოფლო-მეურნეობის დარგშიაც შეუდარებელ მიღწევებს იჩენს.

სასოფლო-მეურნეობის მნიშვნელობა, როდესაც იგი ტენიკური გაუმჯობესებისა და ინტენსიური კულტურის

მიხედვით არის დაყენებული, არ სდგას წარმოების მნიშვნელობის დაბლა. სასოფლო-მეურნეობის პროდუქტები არის მთელი ქვეყნის სასიცოცხლო ენერგია. იგი ჰყვებს სამრეწველო მუშებსა და საზოგადოების ყველა ნაწილს. სასოფლო სამეურნეო ცხოვრების განვითარება ხელს უწყობს მრეწველობის განვითარებასაც. იგი მას აწვდის სხვადასხვა სახის ნედლე მასალას.

სასოფლო-მეურნეობის მნიშვნელობა თავს იჩენს პოლიტიკური გართულების დროსაც, პოლიტიკური განკარგების დროს, ომისა, თუ რევოლუციის გამო, ქვეყანა რჩება უმთავრესად საკუთარი ძალოვნის ამარა. სამრეწველო ქვეყნისათვის, ეს მდგომარეობა გაცილებით საშიშია. ვიდრე იმ ქვეყნისათვის, ვისაც სოფლის მეურნეობა აქვს. რუსეთის რევოლუციის გამარჯვების ერთ-ერთი მიზეზი იმაშია, რომ იგი პურის ქვეყანაა, ეკონომიური ზოკადის დროს მას სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები მაინც გააჩნდა, რომლითაც ხალხი იკმაყოფილებდა საარსებო მოთხოვნილებებს.

ამერიკის სასოფლო-მეურნეობა დიდ შედეგებს აღწევს. ომის შემდეგ, როდესაც რუსეთის პურის გატანისათვის ცუდი პირობები შეიქმნა, ამერიკამ გააფართოვა ევროპისათვის პურის მიწოდება. იგი გახდა პურის მიწოდების მხრივ-მსოფლიო ბაზრისადმი პირველ ხარისხიანი სახელმწიფო, რომელსაც დღესაც ვერავინ ვერ უწევს მეტოქეობას. 1920 წ. ამერიკას ჰქონდა 403 მილ. ცენტი მეტრი პური, მაშინ, როდესაც ინგლისს ჰქონდა მხოლოდ 31 მილ. ცენტი. პურის მიწოდება არ ყოფილა ამერიკისათვის გამონაკლისი. მან ბოსტნის ნაწარმოებით აავსო ევროპის ბაზარი, რომლისაგანაც მილიონი დოლარები შემოდიოდა მის მეურნეობას.

ბამბა, რომელიც მანუფაქტურის საფუძველია, მეტად გავრცელებულია ამერიკაში. ამერიკას აქაც პირველი ადგილი უჭირავს. მსოფლიოს ბამბის უდიდესი პროცენტი მის ხელშია.

ამერიკას მეფუტკრეობაც დიდძალ შემოსავალს აძლევს. იგი აღუჯობებს ამ დარგს. ეძებს რაციონალურ საშუალებებს მისი განვითარებისათვის.

ერთი სიტყვით. ადვილია იმ ქვეყნის ეკონომიკის სიმდიდრეში დარწმუნება. რომელსაც აქვს მთელი მსოფლიო ნავთის წარმოების 66 პროცენტი, სპილენძი 50 პროცენტი, რკინის 40 პროცენტი, ნახშირის 40 პროცენტი, რომელსაც ეკუთვნის მსოფლიოს ბამბის 83 პროცენტი. რომელსაც მსოფლიო ბაზარზე ეკუთვნის სიმინდის 75 პროცენტი, პურის 25 პროცენტი.

1908 წელს გერმანელი სოციალ-დემოკრატი პარესი სწერდა — ევროპის სახელმწიფოების გაერთიანება გერმანიის, საფრანგეთის, ინგლისის და ავსტრო-ჰუნგარიის მთლიანი ეკონომიური ერთეული, შესძლებდა ამერიკის მეტოქეობის დაძლევის. როგორც ეიცით 1908 წლის შემდეგ ბევრი რამ შეიცვალა. ომმა გაანადგურა ევროპის ეკონომიური ცხოვრება. დასცა საწარმოო ძალები, მუსრი გაეღო სამუშაო ენერგიის მატარებელს, სამუშაო უნარის მქონე ხალხს. ევროპის სახელმწიფოთა დანამშრომლობის მაგივრად მივიღეთ ამ სახელმწიფოთა შორის უმაღალითო, ჯერ არ ნახული და არ გაგონილი ომის საშინელება. რამაც საესებით დასცა ევროპის კაპიტალიზმის ეკონომიური საფუძველი, იგი აქცია ისეთ ძალად, რომელიც ვერც იუიქრებს ამერიკის მეტოქეობის გამკლავებისათვის.

ამერიკაში ჩამოყალიბდა კაპიტალისტური მეურნეობის უმაღლესი ფორმები—ტრესტები და კარტელები. ტრესტებისა და კარტელების განვითარებამ აქ მიიღო ფართო გავრცელება. მორგანისა და როკფელერის სახელი მსოფლიოს ყოველმა კუთხემ იცის, როგორც ყველაზედ უმდიდრესი ადამიანის სახელები მთელს მსოფლიოში. ამ სიმდიდრის შექმნაში პირდაპირი მონაწილე და ერთადერთი ატიური ძალაა, რა თქმა უნდა, ამერიკელი მუშათა კლასი. ამასთან ერთად, ასეთი კაპიტალის დაგროვებისათვის დიდი მნიშვნელობის მქონეა ის გარემოებაც, რომ ამერიკის შეერთებული შტატები იმდენათ უხვად არის ბუნებრივი სიმდიდრით შემკული, რომ მხოლოდ ჩაისა და კაუჩუკის შეტანა სჭირია მას. ამასთან ერთად არის 110 მილიონი მცხოვრები, ენერგიული და საქმიანი ხალხი, ტერიტორია, რომელიც ცოტათი ჩამორჩება თავისი სიერცით მთელი ევროპის ტერიტორიას.

ომის დროს ამერიკა აწოდებდა მოკავშირეებს როგორც სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებს, ისე მძიმე ინდუსტრიის ნაწარმოებს, იარაღებსა და და სხ. მან შესძლო ყოველ დარგის გაუმჯობესება ევროპის ოქროების ხარჯზედ. ქიმიური წარმოებაც კი, რომელშიაც გერმანიის მონოპოლიურ მდგომარეობაში იყო, დაიპყრო ამერიკის საქმიანმა ხელმა, მან შექმნა საუკეთესო ქიმიური წარმოება.

ამერიკის ეკონომიკა დღეს პირველ ადგილს იკავებს მსოფლიოში არა მარტო მისი სიდიდით და სიმძლავრით, არამედ მისი განვითარების ტემპის მიხედვითაც. არც ერთ ქვეყანას წილად არ შეხვედრია ისეთი სწრაფი განვითარება, როგორც ამერიკას. ომის დროს ამერიკის ეკონომიური წინსვლის სასწრაფეს აღარებენ ზარბაზნიდან გასროლილი ტყვიის სისწრაფეს, აქ ამის გადაჭარბება, მაგრამ ერთი მაინც აშკარაა, დღემდე არც ერთ ქვეყანას, იაპონიის ჩათვლითაც, რომელიც სწრაფი განვითარებით წავიდა წინ, არ რგებია წილად ისეთი შედეგების მიღწევა, როგორიც მიიღო ამერიკამ.

ამერიკაში ჰაობებიდან სწრაფად შენდებოდა პლანტაციები, დაუსახლებელი ადგილებიდან საუცხოოდ გაშენებული სოფლები, სოფლებიდან პატარა ქალაქები, ეს უკანასკნელნი თავისი მხრით დღეობით იზრდებოდნენ და ვითარდებოდნენ ამ განვითარებამ აგრძნობია თავისი ძალა მთელ მსოფლიოს.

ჩვენც, ტუილისის მოქალაქენი, როდესაც ვხვდებით ჩვენს ქუჩებში „ტრიუკებსა“ და „ტიუკებს“ ეს სხვა არაფერია—თუ არა ნიშანი, სიმბოლო იმ გალაღებული ქვეყნის, რომელიც ამერიკის შეერთებული შტატების სახით გამოვიდა საერთაშორისო ასპარეზზედ.

ეს ქვეყანა, გუშინდელი ინგლისის კოლონია, თითქოს დასცინის თავის ევროპულ „ბატონს“, რომელიც გუშინ სულს უხუთავდა მას და რომელიც დღეს მოკრძალებით იხრის ქედს მის წინაშე.

2. ევროპა და ამერიკა

ამერიკის ეკონომიკის სიძლიერე თანდათან ავიწროებდა და ავიწროებს ევროპის სახელმწიფოებს. ამერიკის ნაციონალური სიმდიდრის ზრდა მრავალჯერ აჭარბებს ევროპის სიმდიდრის ზრდას. 1890—1915 წლებში ამერიკის მცხოვრებნი გაიზარდა დაახლოებით 50 პროც. ხოლო ამერიკის სიმდიდრე დაახლოებით 30 პროცენტით.

ამერიკამ 1916—1921 წლამდე სხვადასხვა კომპანიების მეშაობით, რომელიც მსოფლიო ომისათვის ამზადებდა მასალებს, მიიღო 38 მილიარდი დოლარი წმინდა მოგება.

ამ სიმდიდრეს თან ახლავს სიღარიბეც, როგორც ევროპის, ისე ამერიკის მუშათა კლასიც გაჭირვებას განიცდის. მთელი სიმდიდრის 60 პროცენტი ეკუთვნის მხოლოდ მცხოვრებათა 2 პროცენტს, ხოლო მთელი სიმდიდრის 5 პროცენტი ეკუთვნის მცხოვრებათა 65 პროცენტს. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მილიარდობით თავიანთ კაპიტალს ამუშავენ მთელი მსოფლიოს ექსპლოატაციის მიზნით. ამერიკის მრეწველობის პროდუქციას ვერ დაიტევს ამერიკის ბაზარი. ამიტომ „დემოკრატიული“ ამერიკა, რომელიც გიორგი ვაშინგტონის კაცთმოყვარული პრინციპებით გამოდიოდა წინეთ და საკუთარი არსებობის დაცვაზედ უფრო ფიქრობდა, ვიდრე სხვის დაპყრობაზედ, დღეს გრანდიოზულ იმპერიალისტურ ამოცანებს ისახავს. მას სურს მთელი ევროპა და აზია დააყენოს თავის გავლენის ქვეშ, ამ პოლიტიკურ პროგრამას იგი მტკიცეთ და შეურყეველად ემსახურება, მიუხედავად მისი „სიმყუდროვისა და უმაჯობისა“, რომელსაც ააშკარავენ ევროპის საქმეებში „ჩაურეულობის“ ლოზუნგით.

ევროპის სახელმწიფოებს ამერიკამ ისეთი ეალეები გაუჩინა, რომელსაც ისინი თავს ვერ აღწევენ. 10 მილიარდი დოლარი სესხი გასცა ამერიკამ, რომლის პროცენტები უდრის 1 მილიარდ დოლარს. ომის შემდეგაც ვალის აღებას ევროპის სახელმწიფოებისათვის საზღვარი არ დაედო. ამრიგად ევროპის ყველა სახელმწიფო დაეალიანებულია ამერიკის მიერ.

ევროპა და ამერიკა ომის შემდეგ პირისპირ წარსდგა ვაშინგტონის კონფერენციაზედ, განსვენებულმა გარდაიცვალა გახსნა ეს კონფერენცია, რომელმაც მას უწოდა „20 საუკუნის სინაიდისის გაღვიძება, ომისაგან დაქანცვის შემდეგ“. ამ კონფერენციაზედ ევროპამ კარგათ იგრძნო ამერიკის ძლიერება. ამერიკის ზეგავლენით დაირღვა ინგლისის იაპონიის კავშირი, რომლის განცვლად „ოთხთა კავშირი“ აღმოცენდა, რასაც მეტად ბუნდოვანი და გაურკვეველი შინაარსით თითქმის არაფერი პრაქტიკული შედეგები არ მოუტია, ამ კონფერენციის შედეგები აქ საერთოდ საინტერესო არ არის. აღსანიშნავია მხოლოდ ის გარემოება, რომ ინგლისმა აქ ოფიციალურად იცნო ამერიკის ძლიერება და ქედი მოიხარა მის წინაშე.

როგორც ვიცით, ამერიკამ უარი განაცხადა გენუის კონფერენციაში მონაწილეობისათვის. ეს განცხადება მან დაასაბუთა მით რომ, სანამ რუსეთში არ აღსდგება კაპიტალისტური წყობილება, მანამ მასთან ლაპარაკი ამერიკას არ შეუძლიაო. ეს იყო მხოლოდ ფორმალური, დიპლომატიური დასაბუთება მონაწილეობის არ მიღებისათვის, არსებითად გენუის კონფერენციაზედ შესაძლებელი იყო საკითხის დასმის ვალდების გაუქმების შესახებ, რაც ამერიკისათვის სასიამოვნო მოვლენა არ იქნებოდა. პროცენტების ჩათვლით, 11.329.281.231 დოლარი, რომელიც ამერიკას უნდა გადაუხადოს ევროპამ მეტად დიდი თანხაა, რომ ამის გაუქმების შიშს არ ემოკმედა ამერიკის პოლიტიკურ წრეებზედ.

მეორე მხრივ გენუის კონფერენციას შეეძლო ერთგვარი ნორმალური ურთიერთობა აღედგინა ევროპის მასშტაბით, რაც ამერიკისათვის არც იმდენათ ხელსაყრელ მდგომარეობას შექმნიდა. ამერიკის მიზანს, ევროპის დაცე-

მა შეადგენს და არა მისი აღორძინება ამისათვის პირველ რიგში მან გერმანიის დაცემის საკითხი დააყენა, როდესაც ეს უკანასკნელი თავისი განვითარებული მრეწველობით ემუქრებოდა საერთაშორისო ბაზარზედ ამერიკის საქონელს.

მსოფლიო ომში გერმანიის დაცემის საკითხი გადაიჭრა. ამის შემდეგ ამერიკა პირისპირ წარდგა ინგლისის ძლიერების წინაშე და შეეცადა მისი საწინააღმდეგო ძალების გამაგრებას, რითაც იგი ინგლისის ბატონობას დასცემდა. მან ერთი მხრივ ლოიალური ურთიერთობა დაამყარა საბჭოთა რუსეთთან, როგორც ინგლისის მოწინააღმდეგე აქტიურ ძალასთან. მეორე მხრივ მან თავის მუდარველობის ქვეშ დააყენა საფრანგეთი და მთელი რიგი საერთაშორისო საკითხები გადაიჭრა საფრანგეთის სასარგებლოდ, საფრანგეთის გაძლიერებით კი მან შეასუსტა ინგლისის ძლიერება.

ვილსონის ცნობილი 12 მუხლი, რომლითაც მას სურდა მთელი ქვეყნის „გაბედნიერება“ არსებითად გატარებული არ იყო თვით ამერიკის მიერ. ამერიკის იმპერიალიზმი არა ნაკლებ საშინელი სიმკაცრით ავიწროებდა და ავიწროებს პატარა ერებსა და ხალხებს, ვიდრე ევროპის იმპერიალიზმი. ამერიკის იმპერიალიზმი აწაშებს როგორც თეთრს, ისე შავ მონებსაც. ნეგრების მდგომარეობა პოლიტიკურად და ეკონომიკურად აუტანელი და საშინელია.

ამერიკის იმპერიალიზმი ცდილობს აღმოსავლეთში თავის გაძლიერების გამტკიცებას. ამისათვის მან უკვე მიიღწია მისთვის სასურველ შედეგს. ამდენათვე ამერიკა ებრძვის და იკვემდებარებს არა მარტო ევროპის სახელმწიფოებს უშუალოდ, არამედ მისი გავლენის სფეროებსა და კოლონიებსაც. აზიაში ამერიკა დაუპირისპირდა იაპონიას, იაპონიის ლუზუნგი „აზია აზიელებისათვის“ წააყუდა ამერიკის ლოზუნგს „მთელი მსოფლიო ამერიკისათვის“.

ცხადია, ევროპის არც ერთ სახელმწიფოს არ ძალუძს ამერიკის მეტოქეობის დაძლევა. ევროპის სახელმწიფოებს შეერთებულადაც არ შესწევს საამისო ძალა. საჭიროა აზიისა და ევროპის გაერთიანება, ეკონომიური და პოლიტიკური მტკიცე კავშირი, რომ დაძლეულ იქნეს ამერიკის იმპერიალისტური ზრახვანი და ამერიკის ძლიერება. რა თქმა ამ გაერთიანებას შესლება, მხოლოდ რევოლიუცია და არა რეაქცია.

ამერიკის ასეთ-სიძლიერეს თან სდევს კრიზისიც. შემყიდველობითი ძალას მოკლებული ევროპა უკვე ვეღარ ახალბებს ამერიკის საქონელს. ამერიკის საგარეო ვაჭრობა კლებულობს. იხურება წარმოება მთელი რიგი, უმუშევრობა მატულობს, ხელფასის დაცემა გრძელდება. ბანკები, ოქროებით არის გაჯდელი, მაგრამ ქვეყნის ეკონომიური ცხოვრების ნორმალობა მაინც ირღვევა. ამერიკისთვის დღეს უფრო მეტი სიმწვავეთ სდგას საქონლის გასაღების საკითხი, ვიდრე ოდესმე. მან შესძლო ევროპის დაცემა, ან უკეთ ევროპამ ომის დანას შეაჭრა ხელი, რითაც დიდათ ისარგებლა ამერიკამ, მაგრამ იგი დღეს ზარალობს გაღარიბებული ევროპით, რადგან ეს უკანასკნელი ბაზრად გამოსადეგიც აღარ არის.

ევროპის კაპიტალისტურ სახელმწიფოთა გარეშე, ხომ არსებობს მთელი მსოფლიოს ერთი მეექვსედი საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირის სახით. კითხვა იბადება— ხომ არ არის მოსალოდნელი ამერიკის შეერთებული შტა-

ტების დაახლოვება ამ კავშირთან, რომელიც მას გამოადგება ბაზრად.

3. ამერიკა და საბჭოთა რესპუბლიკები.

საბჭოთა რესპუბლიკების წინააღმდეგ ბრძოლაში, ევროპის ბურჟუაზიასთან ერთად, თავისი წვლილი მიუძღვის ამერიკის ბურჟუაზიასაც, ამერიკის ბურჟუაზია დახმარებას უწევდა კოლჩაკს, არხანგელსკის კონტრ-რევოლუციას, ვრანგელს, იუდენიჩს და სხ. ამრიგად, ამერიკის ბურჟუაზიამაც არ უღალატა თავის „საღვთო“ მოვალეობას და მართალია უფრო მცირე რაოდენობით, მაგრამ მაინც დახმარების ხელი გაუწოდა რეაქციონურ ძალებს.

ამერიკის შეერთებული შტატები ყოველ შემთხვევაში უფრო ლოიალურად იყო განწყობილი საბჭოთა რესპუბლიკებთან, ვიდრე ევროპის კაპიტალისტური სახელმწიფოები. ევროპაში, როდესაც ბოლშევიზმის ხსენება ძილს უფრთხობდა არა პროლეტარულ ელენენტებს, ამერიკაში ინტელიგენტური მასაც კი თანაგრძნობით ეპყრობოდა ბოლშევიკურ მიმართულებას. ეს გასაგებიც არის. საბჭოთა რესპუბლიკების პოლიტიკური გამომეტყველება არ აშინებდა ამერიკის მკვიდრს, ეს რესპუბლიკები უთანასწორო ბრძოლაში იყო ჩაბმული თავისი უახლოესი მეზობლების წინააღმდეგ და ამდენათვე ამერიკა, სრულიად სამართლიანად, თავს გრძნობდა ბოლშევიზმის საშიშროების გარეშე.

ანტანტის სახელმწიფოთა ინტერესები უშუალოდ იყვნენ დაკავშირებული რუსეთის რევოლუციის დამარცხებასთან, ისინი ცდილობდნენ საბჭოთა რესპუბლიკების ნანგრევებზედ ძველი მდგომარეობის დაბრუნებას, როდესაც მეტროპოლიური მიზნები კვლავ საქმიანობას მიეცემოდნენ, როდესაც შესაძლებელი გახდებოდა ვალების ანაზღაურება. ამერიკის ინტერესები კი ასეთი ხასიათის არ იყო საბჭოთა რესპუბლიკებისადმი. იგი უმთავრესად დაინტერესებული იყო ევროპის ანარქიით, დანგრევით და განსაკუთრებული წონასწორობის შექმნით ევროპის კონტინენტზედ, რომ მოეწადებოდა ნიადაგი ინგლისის ჰეგემონობის დაცემისათვის.

აქედან გამომდინარე ამერიკის შეერთებული შტატების პოლიტიკა ჩვენს მიმართ, მან ხელი შეუწყო რეაქციის გამარჯვებას, როდესაც რეაქცია დამარცხდა, „კაცთმოყვარეობითი მოსაზრებები“ ამოძრავდნენ და ამერიკის იმპერიალისტურმა ბურჟუაზიამ სურსათიც კი მიიწოდა სოციალისტური რუსეთის პროლეტარიატს. აქ იყო ინგლისური ვაჭრობა, რომელიც მემკვიდრეობით გადაეცა ამერიკას. ცხადია, ამერიკის ბურჟუაზიის „კაცთმოყვარეობა“ არ სწამს თვით ამერიკის ბურჟუაზიას, რომელიც ტრესტების საშეაღებით მონოპოლიურ ფასებს აწესებს ზაზრებზე და სიმშლითა და სიცივით სულს ხდის სიმდიდრისა და აუწერელი ეკონომიური სიძლიერის ქვეყნის მშრომელ ხალხს. მაშასადამე, ამერიკის პოლიტიკას ჩვენ-ღამი ჰქონდა განსაკუთრებული მიზანი, ანგარიში.

ისეთი მემარჯვენე, როგორც გუერია და ისეთი კაპიტალისტი, როგორც მაკ-კარმიკია მხარს უჭერდნენ საბჭოთა რესპუბლიკებზედ ეკონომიური ბლოკადის მოხსნას. ეს შედეგი შეიქნა იმ მდგომარეობის, რომ ამერიკა ეძებდა და დღესაც ეძებს ბაზრებს. ამერიკის მძამე ინდუსტრიისათვის მართლაც მძიმე პირობებია შექმნილი.

მას ესაქიროება ბაზარი. მსოფლიოს ერთი მეექვსედი, მრავალ მილიონიანი მცხოვრებით, როგორ ეკონომიურ პირობებშია არ უნდა იყოს იგი, უეჭველად მაინც დიდი ბაზარია ამერიკის ინდუსტრიისათვის.

ამერიკა დღეს გრძნობს ნავთის მარაგის სიმცირეს, მართალია ნავთის ამოღების მხრივ ამერიკას მთელ მსოფლიოში პირველი ადგილი უჭირავს, მაგრამ მისი ნავთის მარაგი არ არის საკმარისი გიგანტიური წარმოებისათვის. ამიტომ ამერიკის ბურჟუაზია დიდი სიფრთხილით და ყურადღებით ეკიდებოდა ინგლისის პოლიტიკას საბჭოთა რუსეთისადმი, რომ ამ უკანასკნელს არ ესარგებლა საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე არსებული ნავთის ქვებით. ყოველივე ზემოთ აღნიშნული, ნათელს ხდის, რომ ამერიკის შეერთებული შტატებისათვის ხელსაყრელი იყო და არის საბჭოთა რესპუბლიკების ცნობა. ამიტომ ერთი შეხედვით საკვირველიც არის, რომ ამერიკამ საეკონომიკურ თრთიერებად არ განამტკიცა ფართოდ საბჭოთა რესპუბლიკებთან. ამ მოვლენის ახსნა იმაში მდგომარეობს, რომ თუ ინდუსტრიალური ამერიკის ინტერესები მოითხოვს საბჭოთა რესპუბლიკებთან კავშირს, სასოფლო-სამეურნეო ცხოვრების ამერიკის ინტერესები ამ კავშირის წინააღმდეგია.

ამით აიხსნება ის ორმაგობა ამერიკის პოლიტიკის, რომელიც მას ახასიათებს ჩვენთან ურთიერთობის სფეროში. ამით აიხსნება ის ბრძოლა, რომელიც სწარმოებს რესპუბლიკანურ და დემოკრატიულ პარტიებს შორის. პირველი მათგანი სამრეწველო კაპიტალის ინტერესის მიხედვით იცავს საბჭოთა რესპუბლიკებთან კავშირის დაჭერას, მეორე კი აგრარული კაპიტალის ინტერესების თვალსაზრისით ამ კავშირის წინააღმდეგია.

მართლაც, რამდენათაც ინდუსტრიალური კაპიტალისათვის სასარგებლოა ჩვენთან კავშირი, რომელსაც შეუძლია ჩვენ გამსაღებელ და მიმწოდებელ ბაზრათა გამოგვიყენოს, იმდენათ აგრარული კაპიტალისათვის ჩვენი სამეურნეო აღდგენა იქნებოდა დიდი მეტოქის გაჩენა საერთაშორისო ბაზარზედ, საბჭოთა რესპუბლიკების სასოფლო-მეურნეობას, როდესაც იგი გონიერული, რაციონალური სისტემით იქნება დაყენებული და ინტენსიური კულტურით გამაჯრებული. შეუძლია უძლიერესი მეტოქეობის გაწევა ამერიკის შეერთებული შტატების სასოფლო-მეურნეობისათვის. ამიტომ დემოკრატიული პარტია, რომელიც გამოხატავს მიწათმფლობელთა ინტერესებს, ყოველ ძალას ხმარობს შეაფერხოს ამერიკისა და საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირის გამტკიცება, ამიტომ ვასაგები ხდება, რომ თავისუფლების და მშვიდობიანობის სახელით მოლაპარაკე ვილსონი, დემოკრატიული პარტიის ზეგავლენით 40 მილიონ დოლარს აწვდიდა პოლონეთის ჯარს, როდესაც ეს უკანასკნელი იბრძოდა საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ და რუმინეთს უხსნიდა 1 მილიარდი დოლარის კრედიტს.

როგორი მდგომარეობა იქმნება დღეს? როგორ პირობებშია მომწყვდეული ამერიკის შეერთებული შტატების ურთიერთობის საკითხი საბჭოთა კავშირთან ინგლის-იტალიის მიერ საბჭოთა კავშირის ცნობის შემდეგ?

ამერიკის შეერთებული შტატების პოზიციას ჩვენ დამი მეტად დიდი პოლიტიკური და ეკონომიური მნიშ-

ვნელობა აქვს. ჩვენ ვიცით რა ამოძრავებდა ამერიკის პოლიტიკის ორმაგობას საერთოდ ევროპისა და კერძოდ საბჭოთა რესპუბლიკებისადმი უკანასკნელ პერიოდში. ესაა მდგომარეობა საკმაოდ იცვლება. დღემდე ამერიკის მიზანი ევროპის კაპიტალიზმის დასუსტებისა და აზიაში გავლენის გაფართოების შესახებ თავის გზით მიდიოდა. ევროპის სახელმწიფოთა შორის შეუთანხმებლობა იყო ის ძირითადი საფუძველი, რომელიც ამერიკას აძლევდა შესაძლებლობას თავისი პოლიტიკური პროგრამის სისწორით წარმართვისათვის. მან ამით კიდევ შესძლო ინგლისის გავლენის შესუსტება.

დღეს, როდესაც ინგლის-იტალიასა და საბჭოთა კავშირს შორის ნორმალური ურთიერთობა დამყარდა, ეს ამერიკის პოლიტიკურ პროგრამისათვის არ არის მისაღები.

ამერიკამ კარგად იცის, რომ ინგლისისათვის საბჭოთა კავშირს, იმ ვიწრო ფარგლებშია, რომელსაც ინგლისის პოლიტიკას გზა მიეცემა ჩვენში, დიდი მნიშვნელობა აქვს. ბაზარი, ინდუსტრიალური წარმოების გასაღების შესაძლებლობა, ნავთის საკითხი და სხ. მრავალი, რაც აინტერესებს ჩვენთან ინგლისს, ამერიკისათვისაც კიდევ უფრო საინტერესოა. ამას გარდა, ინგლისისათვის საბჭოთა კავშირთან ნორმალური ურთიერთობა უდრის ისევე ინგლისის მოლონიერებას, გაძლიერებას, რის წინააღმდეგ იყო და არის ამხედრებული ამერიკის შეერთებული შტატები.

ინგლის-იტალიასთან საბჭოთა კავშირის სავაჭრო ურთიერთობით ამერიკის აგრარული კაპიტალი, მონოპოლიური მდგომარეობაც იხსნება. სცენაზედ გამოდის რუსეთის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები. ჯერ კიდევ ნიტტი, მინის ჯრობის დროს, ამბობდა — იტალია განაგრძოს ამერიკის პურის შესყიდვას იმ იმედით, რომ დადგება დღე, როდესაც რუსეთს შეეძლება უფრო იაფად პურის მიწოდება არა მარტო იტალიისათვის, არამედ მთელი ევროპისათვის. მართალია, დღეს ნიტტი არ აძლევს იტალიას პოლიტიკურ გეზს, მაგრამ მუსოლინიც კარგად ხედავს ამ ფაქტს. უკვე დადგა დღე, როდესაც საბჭოთა კავშირის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებისათვის გაიხსნება გზა ინგლისისა და იტალიისაკენ და ამით ზღვარი დაედება ამერიკის აგრარული კაპიტალის მონოპოლიურ მდგომარეობას.

ამდენათვე ამერიკისათვის ისმება საკითხი საბჭოთა კავშირის ცნობის და მასთან ურთიერთობის გამტკიცების შესახებ. სხვა პოლიტიკური ანგარიში აქ ძნელი-წარმოსადგენია. ამ ანგარიშით ამერიკა ერთდამივე დროს ორ მიზანს მიიღწევს, ერთი მხრივ იგი ბაზრად გამოიყენებს საბჭოთა კავშირსა და მისი ნაწარმოებისათვის მონახავს გზას მეორე მხრით იგი მეტოქეობას გაუწევს ინგლისს ჩვენთან ურთიერთობის სფეროში, მას არ მისცემს საშუალებას გაძლიერდეს და თავისი გავლენა გააფართოვოს.

მართალია, დემოკრატიული პარტია კიდევ ბევრს იჯიუტებს, სამთელ გომპრსებზე შეეცდება მუშათა მასების სახელით რეაქციონური ძალების გამაგრებას, მაგრამ ქვეყნის რეალური ინტერესი, როგორც უმაღლესი ინსტანცია პოლიტიკური გეზის გამომუშავების, თავისას გაიტანს. ამერიკა იძულებული იქნება საბჭოთა კავშირი იცნოს. იმპერიალისტთა მეტოქეობაში კი საბჭოთა კავშირი მოიგებს ისე, როგორც ყოველთვის.

მარქსისტი

თხველ შპენგლერის მთავრება*

(კრიტიკა)

ჩვენ ეხლა უკვე ვიცნობთ შპენგლერის აზრთა წყობას. ჩვენ ვიცით შპენგლერის მიზანიც. შპენგლერს სურს დაამტკიცოს, რომ დასავლეთის კულტურის კუბო დაკვეთილია და მისი სამარე გათხრილია. შპენგლერი არ არის პესიმისტი. დასავლეთის დაღუპვის ბედი მისთვის არ არის არც მოწყენის და არც ნალღელის საგანი. პირიქით, მას ჰგონია, რომ მაშინ, როდესაც ანტიური ქვეყანა და ანტიური კულტურის სული კედებოდა, ანტიურმა კაცმა არ იცოდა თუ საითკენ მოდიოდა მისი ისტორიული ბედისწერა. დღეს, როდესაც ჩვენი კულტურა იმყოფება სასიკვდილო ტახტზე, ჩვენ ვიცით ჩვენი ბედისწერა, ჩვენ ვიცით, რომ სულ რამოდენიმე ასეული წლის შემდეგ დღევანდელი მსოფლიო ქალაქის ადგილას დარჩება შავთ დარუჯული ნანგრევები და დღევანდელი მანქანის ინდუსტრიის მაგივრად პირველყოფილი მწყემსის ყავარჯინი: ბეთჰოვენის სიმფონიების მაგივრად საღამური, ხოლო კაპიტალის მაგანტების ადგილს დაიჭერს მარადი გლეხი. თუ შპენგლერსავეთ ნათლად ჩვენ ეს ამბავი ვერ წარმოგვიდგენია, სწორედ ამისათვის სთვლის შპენგლერი თავის-თავს დასავლეთის უკანასკნელ დიდ ფილოსოფოსად და წინაღობთქმელად; მას სურს შეაგნებოს დასავლეთელს მისი აუცილებელი დაღუპვის ბედისწერა და ხელი შეუწყოს ისტორიის ჩარხის ტრიალს ამ ბედისწერის მიღწევის საქმეში. ამიტომ უსურვებს შპენგლერი თანამედროვე დასავლეთელს, რათა მან შემეცნების კრიტიკის მაგივრად ტეხნიკა შეისწავლოს და მორალის ადგილზე ზარბაზნების სროლა. ცხადია, აქ პესიმისტი არ არის შპენგლერი. პირიქით, პესიმისტური აზრთა წყობა სავსებით არ არსებობს შპენგლერისათვის.

როგორ შეიძლება შპენგლერის საგანს მიუდგეთ? შესაძლებელია თუ არა მისი კრიტიკა? ჩვენმა მკითხველმა უკვე იცის, თუ რა ორიგინალური მოაზროვნეა შპენგლერი. არ არსებობს ცოდნის და პრაქტიკის არც ერთი დარგი, სადაც შპენგლერს ახალი და კუროზული რაიმე არ ეთქვას, დაწყებული მათემატიკიდან და გათავებული დიპლომატიების ცოდნის პირფარეშობით. მას გააჩნია თავისებური ხედვა და თავისებური გაგება. ამას ისიც მიუმატეთ, რომ ის იჩენს ადამიანისათვის არაჩვეულებრივ დიდ ცოდნას. თავის-თავს უკანასკნელი სიტყვის მოქმედად სთვლის ფილოსოფიაში, მათემატიკაში, ფიზიკაში, ხელოვნების ყველა დარგში, ისტორიაში, ტექნოლოგიაში, დიპლომატიაში, მხედრობაშია კი — და მკითხველი გაიგებს, რომ ყოველი უბრალო მომავლადვის გონებას არ შეუძლია შპენგლერის აზრთა წყობას მისწოდეს. მიუხედავად ასეთი სირთულისა, შპენგლერის კრიტიკა არამც თუ შეუძლებელი არამედ თითქმის ადვილი საქმეც არის. შპენგლერს აქვს, გამომუშავებული საკუთარი მხედველობის პრიზმა და მთელი ქვეყანა ყველა მისი პრობლემებით ამ პრიზმაში გავლისას რჩება ისეთი, როგორიც არის შპენგლერის პრიზმა. ეს პრიზმა

არის შპენგლერის აზროვნების ფილოსოფიური ფუძე, რომლის გარჩევით უნდა დაიწყოს მისი მიზანშეწონილი კრიტიკა.

ყოველ შემთხვევაში ერთი რამ თავიდანვე ნათელი უნდა გახდეს, სახელდობრ ის, რომ შპენგლერი ჩამოგავს იმ კაცს, რომელსაც რეკვა ესმოდა, მაგრამ არ იცოდა, თუ საიდან რეკავდნენ. შპენგლერმა გენიალური სიძლიერით განსჭვრიტა, რომ ის ქვეყანა, რომელშიაც დღევანდელი ევროპიელი სცხოვრობს და საქმიანობს, ის საზოგადოებრივი ფორმაცია, რომლის წევრებს შპენგლერი ზარბაზნის სროლას ასწავლის, ეს ქვეყანა მართლაც სიკვდილის აგონიას განიცდის, — ამ სწორი ხედვიდან მან გააყვითა ლოლიკური ნახტომი ისტორიის მატრიანეში და ყველგან მოკვდაობა აღმოაჩინა, — მაგრამ ამით სავსებით არ გამომდინარეობს ჩვენი დღევანდელი ფოლადის და ელექტრონის რადიოს და ავიაციის — და სხვათა ცივილიზაციის მოკვდაობა, ის, რაიც კვდება, არის ამ ქვეყნის ბატონ-პატრონთა კორპორაცია, თვით ჩვენი ქვეყანა, ჩვენი რადიოს და სხვის კულტურა არის უკვდავი და მარადი.

ჩვენი მიმოხილვის დედა აზრი იქნება შპენგლერის დიამეტრალურად საწინააღმდეგო, ჩვენ შპენგლერისავე იარაღით დავამტკიცებთ, რომ ჩვენი ფოლადნაქედი, სხივ-ნაქსოვი და კანონმომქმედი კულტურის დაღუპვა შეუძლებელია. შპენგლერს პრუსიის სამეფოს დაღუპვა ევროპის დაღუპვა ჰგონია, ჩვენ მეტს ვეტყვიან მას: აუცილებლად დაიღუპება ის სოციალური ფორმაცია მისი გემოვნება. მისი „კულტურა“ — რასაც საერთო სახელად კაპიტალიზმი ეწოდება, მის ადგილს დაიჭერს ახალი, სოციალიზმი, კომუნიზმი თუ კიდევ სხვა, ის კი, რასაც კულტურა ეწოდება და რაიც სოციალური ფორმაციის ცნებით არ დაიწერება, არის მარადი ე. ი. ყოველთვის ღირებული. შეუდგეთ შპენგლერის არსებით კრიტიკას.

1. „არ არსებობს არავითარი მათემატიკა“

ასეთია შპენგლერის ძირითადი დებულება. არ არსებობს არავითარი ფილოსოფია. მათემატიკა მეცნიერება; არაბისათვის კანტის სწავლა არის უაზრო კუროზი, ევკლიდე და პლატონისათვის რიშანის მათემატიკა მათემატიკური ნიჟის აბსოლიუტი უქონლობის ნიშანია. დაუჯეროთ ერთ წუთს შპენგლერს, რომ ის მართალია. დავიჯეროთ, რომ ყოველი კულტურის ადამიანს გააჩნია საკუთარი მათემატიკა, რომელიც სხვა კულტურის შვილისათვის მიუღებელი და გაუგებარია. ევკლიდე — ანტიური ქვეყნის უდიდესი მათემატიკოსი ევრასტაგუგებს რიშანის მათემატიკას. შეიძლება თუ არა ამ დებულების მობრუნება? ამაზე შპენგლერი უარს ვერ იტყვის. გამომდინარეობს, რომ რიშანი ვერ გაიგებს ევკლიდეს მათემატიკას აბა ვინ დაიჯერებს ამ აბსურდს? ნათელია, რომ რიშანი განცხადებით ყველა კულტურას საკუთარი ფილოსოფია და საკუთარი მათემატიკა ე. ი. საკუთარი კეშმარიტება აქვს, ჩვენ შორს ვერ წავალთ. მართალია, რომ ან-

ტიურ ქვეყანას ჰქონდა საკუთარი კულტურა და საკუთარი მეცნიერება, ისიც მართალია, რომ ანტიურ მეცნიერს ჩვენი მეცნიერების არაფერა გაეგება, მაგრამ ჩვენ კატეგორიულად შეგვიძლია გავიგოთ ანტიური მეცნიერება. ჩვენ ყველას სკოლაში გვისწავლია ევკლიდეს გეომეტრია და დარწმუნებული ვართ იმაში, რომ ის არის ერთადერთი გეომეტრიული ქვეშარიტება, ე.წ. განათლებული კაცობრიობის 90% არაფერი იცის იმის შესახებ, თუ ვიღაცა რიმანმა და გაუსმა კარგა ხანია უკუაგდეს ის ჩვენი საამაყო გეომეტრია. ნუ თუ ე. წ. ფაუსტის სული მხოლოდ მათემატიკის ოციოდე პროფესორს გააჩნია და დანარჩენ ევროპიელში სცხოვრობს ანტიური გეომეტრიის სული? შპენგლერი ამბობს, რომ კულტურა არის სულის პრობლემა. სულს აქვს თავისი სახე, სულისებური მეცნიერება, ფილოსოფია, მორალი. გამოდის, რომ განამედროვე განათლებული ევროპიელის სული ანტიურია, რადგან მას ცხადია, ანტიურ გეომეტრიის გაგება გააჩნია, ხოლო რომანის გეომეტრიის მას არაფერი ე მის. უკვე ნათელი ხდება, რომ შპენგლერი გამოუვალ წინააღმდეგობათა ქსელში იმყოფება და რაღაც „ქვეშარიტების“ არსებობა აუცილებელი საკმე ხდება თვით შპენგლერისათვის.

ნუ ვიკნებით ასე უღმობელი და დავესმართ შპენგლერს. შპენგლერი ისტორიკოსია ხელობით და მას გამზადებული სუფრის წინ, სუფრაზე დალაგებული საკმელების ისტორია უფრო აინტერესებს, ვიდრე საკმელების გემო და ნოყიერება. ასე უყურებს ის მათემატიკას, ფილოსოფიას და სხვ. მისი მთავარი ცდუნების მიზეზი არის გადაქარბებული ისტორიციზმი. არსებობს ცოდნის ერთი დარგი, რომელსაც სახელად ეთიკა ჰქვია და რომელიც შპენგლერს მოსვენებას არ აძლევს ორი და ორის გამრავლების დროსაც კი. შპენგლერმა იცის, რომ ყოველივე დროს აქვს თავისი საკუთარი ზნეობა, მორალი და ქცევა. ის რაიც საშინელება არის ერთ დროში, სასესებით არ არის ცუდი სხვა დროისათვის. ძველი სპარტანელი ბავში სკოლიდან იგზავნებოდა საქურდლად, ჩვენი დროისათვის კი ასეთი მორალი გაუგებარია. ავსტრალიელა ველური ჰკლავს მოხუც მამას, რომ ამით თავიდან მოიშოროს უხეირო ჭირი, ჩვენი დროისათვის მოხუცებული მამის სიკვდილი შეუძლებელი საკმეა ამდენი შორს წასვლა საჭირო არ არის. თანამედროვე ევროპიელს ცოლათ მიჰყავს თავისი ბიძის ქალი. ქართველისათვის ეს გაუგებარი საკმეა. ე. ი. ყველა დროს აქვს საკუთარი მორალი და ზნეობრივი ნორმა. ეს მართალია, ეს ჩვენ მარქსიზმიდან შპენგლერზე უფრო ადრე გავიგეთ. მაგრამ შპენგლერი აქაც ისეთ შეცდომას უშვებს, როგორც მათემატიკური ქვეშარიტების განხილვის დროს. ჩვენ ვიცით, რომ სპარტანელი გიმნაზიელისათვის ქურდობა მოსაწონი საკმე იყო, მაგრამ ისიც ვიცით თუ რატომ? ე. ი. ჩვენ გაგვაჩნია, მათი მორალური ახსნა-განმარტების, ე. ი. მისი გაგების უნარი. სპარტანელს კი არ გააჩნია საშუალება გაიგოს, თუ რა გვინდა ჩვენ: ასეთივე კანტის მორალის მაგალითიც, თუ ჩინელი ვერ გაიგებს კანტის იმპერატივების დედა აზრს, ნუ თუ ეს იმის შესახებ ლაპარაკობს, რომ დასახლებული იმპერატივი საერთოდ გაუგებარია? არა. ჩვენ არამც თუ კარგათ გვესმის ჩინური მორალი და მათი იმპერატივები, არამედ საშუალებაც გავაჩნია მათი სრული ახსნა-განმარტებისათვის, ე. ი. ჩვენ შეგვიძლია მივხედეთ, თუ რატომ ჩინელის მორალი არის ისეთი, როგორც ის არის და არა ისეთი, როგორც კიონიგსბერ-

გელი ბრძენის მორალი. ჩინელს კი არავითარი საშუალება არ აქვს გაიგოს მისთვის გაუგებარი ჩვენი მორალი, ის ევროპიურ შემთხვევაში ვერ შეიტყობს იმას ჩვენს შესახებ, რაიც ჩვენ ვიცით მის შესახებ, ე. ი. რათ გვაქვს ჩვენ ასეთი გაუგებარი მორალი—და არა ჩინური. ცხადია, შპენგლერის რელატივისტური თეორია აქაც კოჭლობს.

ბერძენი მეცნიერი ემპიდოკლე, რომელმაც ქვეყანა ოთხ მთავარ ელემენტათ გაანაწილა, უსათუოდ გაკვირებული დარჩებოდა იმის შესახებ, რომ ჩვენი ქიმაა ქვეყანაში 75 ელემენტის ცნობს, ის არა თუ ვერ გაიგებდა ამას, არამედ სისულელედაც კი გამოაცხადებდა მთელ ჩვენს მეცნიერულ საქმიანობას, ჩვენ კი სასესებით არ გვაკვირვებს ემპიდოკლეს ელემენტიანი ქვეყანა, ჩვენ ვიცით, რომ ემპიდოკლე ისე უნდა მოქცეულიყო, როგორც მოიქცა და ჩვენც ვფასებთ მის მეცნიერულ საქმიანობას. რაშია საკმე; ნუ თუ ჩვენ გაგვაჩნია ანტიური სული? შპენგლერს კი ჰგონია, რომ ჩვენ ფაუსტის სულის შემგვიდრენი ვართ. როგორ გამოვიდეთ წინააღმდეგობიდან? ცხადია, შპენგლერის რეცეპტი ვერ გვიშველის, „სულის“ თეორია განსაცდელში ჩავარდება, როგორც კი მას დიალექტიური გონების წინ დავაყენებთ.

საერთოდ შპენგლერის გადაქარბებული ისტორიციზმი მოგვაგონებს ერთს საეგალლო, მაგრამ ბევრ სხვა ჯურის მოაზროვნეშიაც გაბატონებულ სენს. წარმოიდგინეთ, რომ თქვენ გერმანიაში, ქ. ღრუზდენში, იმყოფებით რაჟაელის უცდავი სიქსტინელი მადონას წინ. რამდენიმეჯერ გინახავთ თქვენ ეს ქმნილება, მაგრამ სიამოვნებით ნახულობთ მას დღესაც. უეცრად თქვენს წინ გაჩნდა შპენგლერიანი და გეტუხვებთ: „რას მისჩერებხართ მადონას, ნუ თუ არ იცით რომ ეს არის ტილო და ზეთით ნახატი რაჟაელისა, მისი გაგება შეუძლია ევროპიელის სულს, სხვა კულტურის კაცისათვის ეს გაუგებარია“ ძალიან კარგი მაგრამ ვინ დავობს იმის შესახებ, რომ მადონა ზეთით მოხატული ქსოვილია, ნუ თუ ამისათვის დადიოდით ყოველდღე თქვენ მასთან. შპენგლერის მოწაფემ შეიძლება სიმართლე გითხრას თქვენ, მაგრამ ნუ თუ თქვენ „სიმართლეს“ დაეძებდით სილამაზის ქერეტის დროს!...

ასეთი შემოუბრუნებელი ისტორიული მოსაზრებიდან შპენგლერმა გამოიყვანა თავისი ცნობილი დებულება: არა არსებობს მარადიული ქვეშარიტება. ფაქტიურ მატერიალზე განხილვის დროს ამ დებულებამ განიცადა საშინელი კრახი, ეს ჩვენ უკვე დავინახეთ. დიალექტიურად ის აბსურდია. არ არსებობს არავითარი ქვეშარიტება, ამ დებულებას ხომ მტკიცების სახე აქვს, თუ ეს მტკიცება არის, მაშინ ქვეშარიტება არსებულა, თუ ეს მტკიცება არ არის, მაშინ შპენგლერის დებულება მოიხსნება და ქვეშარიტების არსებობა მაინც უზრუნველყოფილი დარჩება. სად არის გამოსავალი? გამოსავალი არსებობს, მაგრამ ის შპენგლერმა ვერ ნახა. მკითხველს ჩვენ აქ მოვავაგნებთ: მარქსიზმის ერთ დებულებათაგანს, რომელიც ისტორიული თვალსაზრისით სწორ გამოსავალს იძლევა: ქვეშარიტება არის კონკრეტი მოვლენა, ამბობს მარქსიზმი, ე. ი. ქვეშარიტება არსებობს, იმდენად, რამდენად ის კონკრეტი (ისტორიული) ფაქტურა დამყარებული. მტკიცება: არსებობს აბსოლუტური (მარადი) ქვეშარიტება, არ აქვს აზრი, მაგრამ ასეთივე უაზრობაა ამ დებულების უარყოფითი სახე. არსებობს აგრეთვე დიალექტიური გამოსავალი ამ დებულების ლაბირინტისაგან,

მაგრამ მას საესებით არ იცნობს შპენგლერი და არც შეიძლება იცნობდეს. ამ ახალ მეთოდს ჩვენ უწოდებთ აქსიომატიურ რედუქციას, რაიც მარქსიზმის მიერ ისტორიაში გამართული დიალექტიკის გნოსეოლოგიურ ლოლიკურ დასაბუთების სფეროში გადატანა იქნებოდა...

ის ფილოსოფიური პრიზმა, როლის შესახებ ჩვენ კრიტიკის დასაწყისში ვილაპარაკეთ, ასეთ წინააღმდეგობათა ხლართში ეხვევა პირველი დიალექტიური შეტევისთანავე.

რატ უნდა დაილუპოს დასავლეთი.

გონების უბრალო დებულება ამბობს, რომ ყალბ საფუძველზე დამყარებული შენობა თვით ყალბია. ჩვენ ვნახეთ, თუ რა ყალბი იყო შპენგლერის ფილოსოფიური ფუძე და ცხადია, თუ როგორი იქნება ამ დებულებიდან გამომდინარე დასკვნები. რათ უნდა დაილუპოს დასავლეთი? შპენგლერი ამბობს: ყოველივე კულტურა არის ორგანიზმი, ორგანიზმი კი დაიბადება, გაიზრდება, დაბერდება და მოკვდება და კულტურა, როგორც ორგანიზმი უნდა გაჩნდეს, მომწიფდეს და შემდეგ მოკვდეს. მეორე ანალოგია იქნება: ჩვენ ვიცნობთ ექვს კულტურას, რომელიც გაჩნდა, გაიზარდა და ბუნებრივად სიკვდილით მოკვდა. ჩვენი კულტურა, რიცხვით მეშვიდე, უკვე გაზრდილია და ის მალე მოკვდება. ეს ერთი ლოლიკური დასკვნაა, როგორც არისტოტელეს მიერ სიცილით მოხსენიებული სოფისტური ხერხი: სოკრატე არის ადამიანი, კაიოს არის ადამიანი, ე. ი. სოკრატე არის კაიოს. ცხადია, თუ სად არის შეცდომის დედა ძარღვი დამარხული. ანტიური კულტურა გაჩნდა, ის იყო განსაკუთრებული კაცის სულის სარკე, ეს კულტურა გაიზარდა და შემდეგ მოკვდა, დასავლეთის კულტურაც დაიბადა, ის არის ფაუსტური კაცის სულის სარკე და... შპენგლერი დაასკვნის, დასავლეთის კულტურაც უნდა მოკვდეს. ჩვენ კი ვფიქრობთ, რომ მოყვანილი დებულებიდან ან ასეთი დასკვნა არ გამომდინარეობს, როგორც სოკრატე და კაიოსი ორივე ადამიანია, მაგრამ აქედან ის არ გამომდინარეობს, რომ სოკრატე და კაიოსი არის, ისე არ გამომდინარეობს იმიდან, რომ ჩვენი კულტურა ისე დაიბადა, როგორც ანტიური, ისე გაიზარდა როგორც ის და იყო სარკე განსაკუთრებული ადამიანის სული—ამ დებულებებიდან შპენგლერს უკანონო დასკვნა გამოყავს. ჩვენ ვიცით, რომ ანტიური ქვეყანა მოკვდა, მაგრამ ეს უფლებას არ გვაძლევს რომ ჩვენი ქვეყანაც მოკვდება. იმიტომ რომ ამ შემთხვევაში ჩვენ უნდა დავგვემტკიცებო, რომ ან ჯერ და დასავლური ადამიანის სული არის ერთი და იგივე თუ არა, ყოველ შემთხვევაში აბსოლუტურად მსგავსი. შპენგლერი კი სწორედ ამის წინააღმდეგ იბრძვის.

აქ შპენგლერი ლალატობს არამც თუ ლოლიკის ევრომალ კანონებს, არამედ თვით საკუთარ ქეშმარიტების პრინციპსაც. თუ ყველა დროს საკუთარი ქეშმარიტება აქვს, თუ ორი ეპოქისათვის საველდებულო რიცხვის და ბუნების კანონები კი არ არის, მაშინ, ცხადია, რომ კანონის გავრცელება სიკვდილის სფეროსათვის დაუშვებელია.

გაზრდილის მოხუცება და სიკვდილი რათ უნდა იყოს აუცილებელი ყველა ეპოქისათვის, რათ არის ეს რკინის კანონი? შპენგლერი ხომ უარყოფს კანონის მოქმედებას ისტორიის სარბიელზე? პასუხი ერთი შეიძლება.

შპენგლერს აქაც დაავიწყდა საკუთარი დებულების შემოპრუნება.

მკითხველს უსათუოდ ეცოდინება, შპენგლერმა განაცხადა, რომ ისტორიის შესახებ არ შეიძლება მიზეზობრივად დასკვნები კანონების გამოყვანა, არამედ თავისუფალი მგონობა. საინტერესოა ვიცოდეთ, თუ რა ჯომ არის ყოველი ისტორიული კულტურის ბედისწერა აუცილებელი სიკვდილი. რათ არ შეუძლია თავისუფალ მოსონობას სადმე მარადობა და უკვდაობა აღმოაჩინოს? ეს პასუხიც ნისიათ ჩაიწერება შპენგლერის წიგნში.

მოკლეთ: ასეთია ის ფორმალური საფუძველი, რომელზედაც აშენებულია შპენგლერის ისტორიოსოფია და ე. წ. დასავლეთის უკანასკნელი ფილოსოფია. ახლა ვნახოთ, თუ როგორია თვით შენობა.

„უკუშენობენი“.

რით ამტკიცებს შპენგლერი დასავლეთის დაღუპვის აუცილებლობას? უპირველეს ყოვლისა იმით, რომ დასავლეთის კულტურის სახიობანი უკვე დიდი ხანია დაბერებულია და სიკვდილი ბებერისათვის ბუნებრივი მოვლენაა. დასავლეთის დიდი ხანია აღარ გააჩნია არავითარი რელიგია; მუსიკა ვაგნერს შემდეგ და მხატვრობა მანეს შემდეგ არის შეუძლებელი საქმე, დღევანდელი დასავლეთის პოეზია არის პლაგიატობა და უნიჭო კაცუნიების ლაყბობა. დიდი ხანია გარდაცვლილა დასავლეთის მათემატიკა და ამოწურულა ფიზიკის განვითარების, ე. ი. ბუნების შესწავლის საშუალებანი—ასე გვიმტკიცებს შპენგლერი რაოდენ სხვა კულტურასაც ასეთი ბიდი სწევიათ, ე. ი. მათი შემადგენელი ნაწილები დაჩაჩანაკებულია, რის შემდეგ თვით კულტურა ქრება ისტორიის სარბიელისაგან, შპენგლერი დაასკვნის, რომ დასავლეთის კულტურასაც ასეთი ბიდი ეწყევს. ე. ი. თუ შპენგლერის ლოლიკას მივიღებთ, მაშინ უნდა დაგამტკიცოთ ჩვენი კულტურის შემადგენელი ნაწილების მოხუცება და დაჩაჩანაკება. ასე მოვიტყვიოთ ჩვენც.

წინასწარ კი საჭიროა რომ გამოვჩინოთ ის საერთო მეთოდური ხაზი, რაიც ყველა კულტურებს საფუძვლად უნდა ედოს; მიუხედავად იმისა, რომ ისტორიის სწორ გაგებისათვის შპენგლერმა გამოიკცხა კანონი, მის ისტორიის მაინც აქვს საფუძვლად ერთი სქემა, ანუ ისტორიულ მსვლელობათა წყობა. რომლის მთავარ ხაზებს მისივე ისტორია. ასეთ სქემას შპენგლერი იცავს თავაზამოღობით. ყველა კულტურები მიმდინარეობენ ერთნაირი გზებით, ყველასათვის ტიპური სახეებით. ამ ისტორიის მსვლელობის სახეს ჰქვია სახელად ურფენომენი. ურფენომენი არის ყოველი კულტურის ორგანიზული ქცევის იდეა და პრინციპიული სახის შემოქმედება; თვით კულტურა ასე ესთქვით შესისხლბორცებული ურფენომენია. მიუხედავად ამ საერთო ელემენტისა ყოველივე კულტურას აქვს საკუთარი სტილი და განსაკუთრებული ტაქტი. ამისათვის თვითველი კულტურა არის თავისთვის დამთავრებული სახე და არ განიცდის არავითარ უცხო გავლენას. თუ ნამდვილი ისტორიის გასწრავ ჩვენ ყოველთვის შეგვხვდება მოვლენები, რომელიც შპენგლერის ტიპიურ მსვლელობის სქემას არ ეთანხმებიან, ასეთი ფაქტების შესახებ გვიპასუხებს შპენგლერი, რომ ისინი ეპოქის უკანონო შეილები არიან, რომელიც აუცილებლად დღეს თუ ხვალ გაქრება ისტორიის ასპარეზიდან. ეს, რასაკვირველია,

თავისიბური სიძლიერა შპენგლერის მეთოდის; თუ ყველა მისთვის არაფრის მთქმელია ისტორიული ფაქტი ისტორიიდან, როგორც უკანონო შვილი გაკიხული დარჩება, მაშინ, ცხადია, რომ შპენგლერის ისტორია მისთვის მისაღებ ფაქტების თავყრილობა არის და სხვა არაფერი. შპენგლერი სწორედ ასე იძიებდა და ამაში არის, თუ გნებავთ, მისი სიძლიერე, თორემ ის ამბავი, რომ სხვა და სხვა ისტორიულმა კულტურებმა განიცადეს აყვავების, დაჩაჩანაკების და თვით სიკვდილის ბედი, ეს ფაქტი ისტორიისათვის ახალი არ არის. ჩვენ ის კი არა, ისიც ვიცით, თუ რა ისტორიული ობიექტიურ—აუცილებელი პირობები თან დაჰყავებოდა ამ აყვავებას და დაჩაჩანაკებას. შპენგლერი, რასაკვირველია, ობიექტიურ პირობების არსებობას ისტორიაში კატეგორიულად უარყოფს და მის ადგილს განსაკუთრებული ეპოქის ადამიანის სულის უთმობს, მაგრამ მისთვისაც გაუმართავია მისი ურფენომენის სულის თეორია. ჩვენ ვნახეთ, ყოველ ეპოქას იმის გარდა, რომ აქვს ერთი საერთო ურფენომენი, ეს ურფენომენი აქვს მას როგორც ერთი კერძო, ე. ი. ყოველ ეპოქას აქვს კიდევ განსაკუთრებული, ერთი-მეორესაგან სავსებით დამოუკიდებელი სული, ერთი ეპოქის სული არ იცნობს მეორე ეპოქის სულს და ვერც გაიცნობს პრინციპიულურად სანიმუშოდ შპენგლერი ადარებს ორ დიდ ეპოქას ერთი მეორეს: ანტიურს და დასავლეთის. ანტიური კაცის სული არის განსაზღვრული, შემოფარგლული, საარძნობრივი, მოკლე, პატარა, ასეთივეა ანტიური კულტურის ყოველივე ნამოქმედარი. ანტიური მათემატიკა არის სომეხური, ე. ი. განსაზღვრული და საგნობრივი, ანტიური სახელმწიფო უსათუოდ პატარა, ანტიური მუსიკა მოკლე, ან ზღაპრული პლასტიკა ისეთი, როგორც ევკლიდეს გეომეტრია, სხეულისებური, შიშველი; ყოველივე ანტიური არის ნაცნობი და ნათელი, ისე როგორც ანტიური მათემატიკა არის დღის სინათლის მათემატიკა, მას არ გააჩნია მარადიული პრობლემები. ანტიურ ადამიანს არ გააჩნია ხელოვნური დღის ისტორია, მას სძულს მისი წარსული და არც იცნობს მას. ასევე არ გააჩნდა ანტიურ მათემატიკას ფუნქციონალი ანალიზი და დიფერენციალი აღრიცხვა, ე. ი. შორეულის და უცნობის მათემატიკა.

ახლა ვნახოთ, თუ როგორია დასავლეთი? დასავლეთელი კაცის სული წარმოადგენს პირდაპირ წინააღმდეგობას ანტიურთან შედარებით. დასავლეთელი თავისი სულით არის ფაუსტი; მას სძულს დღევანდელი დღე და ნაცნობი, მას უყვარს უცნობი, შორეული, ბნელი, განუსაზღვრელი და დაუბოლავებელი. ასეთივეა მთელი დასავლეთელი კულტურა: სახელმწიფო—განუსაზღვრელი იმპერია შორეული კოლონიებით; მუსიკა—კონტრაპუნქტი, მხატვრობა—პირესპექტივა; მათემატიკა—დაუბოლავებელი ანალიზი და შორეულის ფუნქცია, ბუნება და მეცნიერება—შორეული და უცნობისაკენ ლტოლვა და დაუბოლავების ძიება დასავლეთის არხიტექტურაში მიმართულია განუსაზღვრელისაკენ. თვით დიპლომატების ხერხი და მათი ცოლების პირუარყვობა ატარებს დაუბოლავებელ ხასიათს. დასავლეთს აქვს ფაუსტის სული და მთელი მისი კულტურა, როგორც ფაუსტის სული არის დაუბოლავებელი და განუსაზღვრელი.

ასეთია ანტიური და დასავლური ურფენომენი; წარმოვიდგინოთ, რომ შპენგლერი მართალია, მერე რა გამომდინარეობს იქედან. ცხადია, ის, რომ დასავლეთის კულტურა არის მარადი და გარდაუვალი. თუ მართლაც და-

სავლეთის კულტურის ყოველივე სახე დაუბოლავებლობის და განუსაზღვრელობის ბეჭედს ატარებს, მაშინ გასაკვირია, რად უნდა მოკედეს ეს დაუბოლავებლობის კულტურა ისე, როგორც ანტიური. თუ ანტიური მოკედა, აქ გასაკვირი, არაფერია, ჩვენ მივიღეთ, რომ ანტიური კულტურა იყო განსაზღვრული, ხანმოკლე, სადღეისო, ე. ი. მომავლადი. დასავლეთს კი ყველა ამის საწინააღმდეგო თვისებანი ახასიათებს და რატომ უნდა განიცადოს მან ანტიურთან ერთად სიკვდილის ბედი. ეს აუხსნელი რჩება თვით შპენგლერს და ცხადია, ჩვენც აუხსნელი დავვჩეხება. ჩვენ მეტიც შეგვიძლია ვსთქვათ, თუ შპენგლერის ურფენომენი სწორია, მაშინ ჩვენი კულტურა მარადი უნდა იყოს, რადგან ანტიური გათლილი ქვეც ხანმოკლეობის და შემოფარგლულობის ბეჭედს ატარებდა თან, დასავლეთში კი თვით მინდორ—ველი მარადი და უსაზღვროა. ამრიგად, ურფენომენშიც დაავიწყდა შპენგლერს ლოლიკის მობრუნება, ვნახოთ ეხლა, თუ მართლა ისეთ დაჩაჩანაკებას და დაცემას განიცდის ევროპის დღევანდელი „იდეოლოგია“, როგორც ეს „დასავლეთის დაღუპვაში“ არის მოთხრობილი. შეიძლება აქ გამართლდეს შპენგლერი.

მხატვრობა და ხელოვნება

შპენგლერმა თითქმის ყველა მის მიერ განხილული კულტურის ბედისწერის გადმოშლის დროს ის აზრი გაატარა, რომ კულტურული შემოქმედება, ანუ საზოგადოებრივი იდეოლოგია ყოველთვის დამოკიდებულია კულტურის მატარებელ ხალხის სულთან, ის არის მთლიანი მოვლენა; ყოველივე კულტურას ისეთი მათემატიკური აზროვნება აქვს, როგორც ხელოვნური სახეები, ან და სახელმწიფოს შინაგანი მმართველობა და საგარეო დიპლომატია. აქ მან თავისი სიკვდილის თეორია მიუმატა და ცხადია, დასამტკიცებელი იყო შპენგლერისთვის, რომ ის კულტურის იდეოლოგიური სახე, რომლის ბედისწერის მქადაგებლად მან თავისი თავი გამოაცხადა, თვისი ორგანიზული განვითარების უკანასკნელ საფეხურზე იმყოფება და ის სიბერიდან სიკვდილით განთავისუფლდება. სწორედ ამ დებულების დამტკიცებას წარმოადგენს შპენგლერის შრომის პირველი ტომი. აქ გადაშლილია სურათი, თუ როგორ შეუმჩნევლად დასავლეთს თავისი კულტურა შემოაბერდა; ხელოვნება დაჩაჩანაკდა, მეცნიერება გავერანდა, ხოლო სახელმწიფოს ძაღლონე გამოეღია. მართალია ეს? განვიხილოთ ჯერ ხელოვნება.

შპენგლერი პირველი არ არის, რომელიც ხელოვნების კრიზისზე ალაპარაკდა. დიდი ხანია გაისმის ამ კრიზისების შესახებ: კრიზისი მუსიკაში, კრიზისი პოეზიაში, კრიზისი მხატვრობაში, თეატრში, სცენაზე და ვინ იცის კიდევ რამდენი რამ. ექვს გარეშეა, რომ ყველა ამ გოდების უკან რაღაც იმალება. ამის ნათელსაყოფათ საჭიროა რამოდენიმე სიტყვა ვსთქვათ ხელოვნებაზე საერთოდ. რა არის ხელოვნება, როგორია მისი საგანი? ჩვენმა მკითხველმა, რომ გაიცოს აქ წამოჭრილი კითხვის შინაარსი, მან უნდა წარმოიდგინოს, რომ ჩვენ ვიმყოფებით ალანის ხეობაში, ჩვენს წინ აღმართულია უზარმაზარი სალი კლდე. როგორ შეიძლება ეს სალი კლდე გადაიქცეს ხელოვნების საგნად? ჩვენ ვიცით, თუ როგორ გარდაიქცევა ის მეცნიერების საგნად. მეცნიერი თქვენ დაუფიქრებლად მოგიყვება მის წარმოშობის ისტორიას, ის კი არა მყისვე გაზომავს მის მოცულობას, გამოიანგარიშებს მთე-

ლი კლდის სიმძიმეს, დაშლის ამ კლდის ქვას შემადგენელ ნაწილებათ და, თუ საჭირო იქნება, სულ თითო გრამით გამოიანგარიშებს სხვა და სხვა შემადგენელი ნაწილების რაოდენობას; თუ თქვენ აქ ფილოსოფოსს მოიყვანთ, ის განიხილავს ამ სალ კლდეს მსოფლიოს მარად მთლიანობაში ერთი მხრით, ხოლო მეორე მხრივ, ის იმ წამსვე გაშორდება თვით სალ კლდეს და გაკვირვებას დაიწყებს იმის შესახებ, თუ როგორ მიენიერმა ასეთი სისწორით ის გამოიანგარიშა, რაიც ბუნების სინამდვილეში მართალიც იყო, ის ამ დაკვირვების საშუალებით გაარკვევს იმ საფუძვლებს, რომელზედაც დაყრდნობილია თვით მეცნიერული მუშაობა და სხვ.

რალა დარჩა აქ საკეთებელი ხელოვნებას, დიდი სასაცილო კაცი უნდა ყოფილიყო ის პოეტი, რომელიც ლექსის წერას დაიწყებდა ამ კლდის ქიმიური ფორმულების შესახებ. ამას მასზე უფრო კარგად შეასრულებს მეცნიერი. შეიძლება იკითხოთ, რომ ხელოვნება უნდა აღწეროს ამ კლდის სიმშვენი რე, ისე კარგად, რომ იმასაც წარმოადგენა ჰქონდეს ჩვენს კლდეზე, ვისაც ის არ უნახავს, ეს იქნება ცრუ ნატურალიზმი და უნიჭო პოეტის საქმე. ამას მასზე ათასჯერ უკეთესად შეასრულებდა ნიჭიერი გეოგრაფი. მაგრამ ახლა წარმოიდგინეთ თქვენ, რომ ვინმემ ამ კლდის შესახებ შექმნა ნაწარმოები, სადაც ორი ვინმეა ერთი მეორეზე დაპირისპირებული, ერთი მხრივ ბუნებრივი ამბავი, რომელიც კლდე, რომელიც ცივად სდგას ბუნების წიაღში, მეორე მხრით კი — ადამიანი, რომელიც პირველად ამ კლდის დანახვამ გრძნობს, რომელსაც თავისი თავი ქვეყნის მბრძანებელი ეგონა. — თუ რა პაწია და უსუსური არსება არის ამ ამბავში და წარმატებულ კოლოსთან შედარებით. წარმოიდგინეთ, რომ ამ ჩვენს მეგობარს უყვარს ქალი, ეხლა ის სულ უფრო სხვა ძალით განიცდის იმ სიყვარულს, მას გიჟდება, რომ მისი საყვარელი ქალი კლდის ნაპრალიდან ძირს ვარდება, უნდა მივხედოთ, არ შეუძლია და ამ ოცნებით გატაცებული ის იგონებს, რომ მას ჰყავს მტერი; რათ სჭირია მას ახლა მტრობა, აქ სულ ერთია ყოველივე... ასე იბრძვის კლდე და ადამიანი, განუსაზღვრელი და განსაზღვრული. — ნაწარმოები, რომელშიაც ასეთი რაიმე იქნება მოცემული, არის ის, რასაც ხელოვნური ნაწარმოები ეწოდება. ჩვენ შეგვიძლია მოკლეთ ეს თქვით: ის ქვეყანა და სინამდვილე, რომელშიაც ჩვენ ვცხოვრობთ და რომელიც ჩვენ მეცნიერებაში და ფილოსოფიაში როგორც გარკვეული და გასარკვევი სინამდვილე გვეძლევა, ისევე ქვეყანა გვეძლევა ჩვენ ხელოვნებაში, როგორც სილამაზე. ვინც ამის გაგებადინ ვერ ამბავს, იმას ხელოვნების არაფერი არ ესმის, არ ესმის იმიტომ, რომ მას ერთი მეორეში ერევა მეცნიერება და ხელოვნება: ეს კი ისეთი არევაა, რომლისგან გაკორბებული ყოველთვის ხელოვნება გამოდის. თუმცა სიტყვა სილამაზე, საფუძვლით არ გამოხატავს იმას, რისიც თქმა საჭირო იყო, მაგრამ სხვა ტერმინის უქონლობის გამო მისი დატოვება აუცილებელია.

მივიღოთ ჩვენ აქ წამოყენებული ფორმულა და ვიკითხოთ, რაშია საქმე? რათ განიცდის ხელოვნება კრიზისს, ნუ თუ ქვეყანას სილამაზედ გადაქცევის მარაგი გამოვლია? აქვე უნდა ნათელვყოთ სილამაზის ასპექტის თავისებურობა. სილამაზე ყოველთვის გულსხმობა, რომ ფორმებს სილამაზედ ელენილს აქვს მომსმენი არე, ე. ი. სილამაზე არის ლამაზი განსაკუთრებულად განწყობილი

საზოგადოებისათვის. სულ სხვა მეცნიერული ასპექტი. აქ არაერთი ადამიანი და საზოგადოება არ არის ნაგულისხმები, არამედ თანაბარი ადექაობა მეცნიერულ ცოდნასა და სინამდვილის ბუნებასთან. მეცნიერება აჩენს იმას, რაიც ბუნებაში არის და აჩენს ისე, როგორც არის. სალი კლდე კი, როგორც სილამაზის საგანი, ანუ კლდე სილამაზედ ქაოთი, არაერთი არსებული სინამდვილე არ არის, არამედ განსაკუთრებული კაცის განსაკუთრებული განწყობილება. გარეშე ამ განწყობილებითა ხელოვნების პრობლემა არ არსებობს. ე. ი. ხელოვნებას სჭირია გამგები, ხელოვნური ნაწარმოების, ე. ი. ლამაზის გამგები კი არის კაცი და კაცთა ურთიერთობა. ამიტომ სოციალოგიურ ენაზე თუ ვიტყვით: ხელოვნება არის უაღრესად სოციალური მოვლინა და ხელოვნანი სოციალურად მომქმედი კაცი, იმ მიზნით, რომ სოციალურ კაცთა წრე გაიგოს იმ შემოქმედებითი რკივლის, რომელსაც ის თავის დროს აძლევს, — ამ აზრების ჩვევით განვითარება აქ შეუძლებელია, რადგან საჭირო იქნებოდა მთელი ტრაქტატი, ის კი არა მთელი გამორკვევა. ჯერ-ჯერობით აქ თქმული დაიმახსოვროდ და ვიკითხოთ ე. წ. ხელოვნების თანაურობი კრიზისზე. ხელოვნება უსათუოდ კრიზისს განიცდის, მაგრამ ნუ თუ ეს არის კრიზისი ხელოვნების შესაძლებლობის? ჩვენ გვგონია, არა. ამ მხრივ ხელოვნების ხელოვნებაში არაერთი კრიზისი არ არის. კრიზისს განიცდის, მხოლოდ ის ადამიანი მხარე, ანუ სოციალური წრე, რომლის მიმართ და რომლის „გასაგებათ“ ხელოვნება თავის შემოქმედებას შლიდა. დასავლეთის პოეზია და მხატვრული მწერლობა ხელოვნების უმაღლესი იდეალის რეალიზაციას ყოველთვის იმ კაცისათვის მისაღებ კოლორიტში იძლეოდა, რომელიც სოციალური ბატონ-პატრონი იყო დასავლური ქვეყნის. აქედან შეიპრა ხელოვნებაში ის უაღრესად არა ხელოვნური ელემენტი, რასაც პოლიტიკის ენაზე გაბატონებული კლასის ხელოვნება ეწოდება. ეს კლასი, მიუხედავად თავისი ბატონობისა, იღეს სიკეთის აგონიას განიცდის იმ, რადგან, რომ მისი ხელოვნება კრიზისების ხანაშია, კრიზისების ხანაში კი არა, სიკვდილის აჩრდილის წინ სდგას. მაგრამ არ არის თვით ხელოვნების სიკვდილი, მოკვდება მხოლოდ იმ ადამიანთა წრე, რომელიც ლამაზის ელენას, როგორც საკუთარი არსებობის და ამ არსებობის სინამდვილისთან ბრძოლის იდეას განიცდიდა, თვით ხელოვნება კი ე. ი. შოთას და შექსპირის ხელოვნება დარჩება ისე უცვლად, როგორც ის თავიანთი დროისათვის უცვლად იყო ის. რომ ხელოვნებაში მართლაც დიდი კრიზისია, ნათლავ გვიჩვენებს, თუ რა დიდი გარდატეხების წინა სდგას საკაცობრიო ისტორია. ნათელი ხდება, რომ ბოტყუაზილ ქრეანას არსებობის უნარი დაღვია და ის იმასაც გელარ გრძნობს, რაიც უსათუოდ უნდა ეგრძნო, გაივლის თუა არა ეს დიდი სოციალური გარდატეხების კრიზისი, დამთავრდება თუ არა შრომის უზარმაზარი ბრძოლა, ხელოვნების კრიზისზე ლამაზი იხეთივე უსაფუძვლო საქმე იქნება, როგორც ეს უსაფუძვლო იყო შოთასის დროის ბერძენისათვის. პლატონს ანტიური ქვეყნის დაქვეყნის და გადატეხების დიდ გრძნობებს და შეილს შოთასის პოეზია უკვე ბოროტება ეგონა.

მოკვება დასავლეთის ბურჟუაზია, მოკვდება ის კლასი, რომელსაც შექსპირის ხელოვნება ეგონა, დიდი ხანია მოკვდა ის ადამიანთა წრე, რომლის „სადიდებ-

ლად" ჩვენმა უკუდავმა შოთამ თავისი „ვეფხისტყაოსანი“ დასწერა, ხოლო ეს კიდევ არ ნიშნავს შოთას ან შექსპირის ხელოვნების სიკვდილს. შოთა და შექსპირი უკუდავია, უკუდავია იმიტომ, რომ მათ თავიანთი დრო განიხილეს, როგორც სილამაზის საგანი.

აქედან შპენგლერის შესახებ ჩვენ ის დასკვნა შეგვიძლია გამოვიყვანოთ, რომ მას ესმოდა ზარის ხმა, მხოლოდ არ იცოდა, სად რეკდენ. მართალია ის, რომ ხელოვნებითი შემოქმედება დღევანდელ დასავლეთში დაჩაჩანაკებულია, მაგრამ ეს კულტურის სიკვდილისაკენ კი არ მიუთითებს, არამედ მხოლოდ ამ კულტურის დედა ძარღვის მწოვი პარაზიტის სიკვდილისაკენ. ახალი საზოგადოებრივ-სახელმწიფოებრივი ურთიერთობა, რომელიც ბურჟუაზიულ ქვეყნის ნანგრევებზე აღმოცენდება, არ დაჰარგავს არც ერთ კულტურის ნამაგარს, რადგან თვით კულტურული პროგრესი მთავარი საბუთია იმისათვის, რომ ძველი წავა და ახალი მოვა.

შპენგლერი მთელი თავისი აზროვნებით და ძლიერი ინტუიციით ღვიძლი შვილია ამ მომაკვდავი კლასის, მასში გამჯდარია სიკვდილის აუცილებლობის გზნება, ის კვდება და სურს მთელი ქვეყანა მასთან მოკვდეს. ფსიქოლოგიურად გასაგებია მისი მოქმედება. ლოლიკურად ის ყალბია. შპენგლერი მომაკვდავი კლასის ძლიერი მებრძოლია, მისი გენიალური სიკვდილი, ლიუდენდორფი მეცნიერის კაბინეტში, მაგრამ როგორც მთელ აზღვაებულ მსოულის წინააღმდეგ მებრძოლ ლიუდენდორფს კისერი მოსტყდა, ასევე კისერ მოტეხილი რჩება შპენგლერის მსოფლმხედველობა, თუ მას და-

სავლეთის კულტურის მომავალ ბატონ-პატრონის თვალსაზრისით განვიხილავთ ჩვენ უკვე ვნახეთ, რომ შპენგლერი საერთო ხასიათის თეორიების დროს ლოლიკას შემოუბრუნებელს სტოვებდა და ამით მიუტევებელ ცოდვებს სჩადიოდა, ხელოვნების საკითხის განხილვისას, ვამჩნევთ თუ როგორ გენიალური ხერხით დავიწყებულია იმის დანახვა, რაც დასაანახავი იყო; იქაც და აქაც სიკვდილის თეორია დაუსაბუთებელი დარჩა; ხოლო აქ ისიც ნათელი გახდა, რომ ვიღაც მართლაც კვდება, ვიღაცას მართლაც დაჰკარგვია ხელოვნური ხედვა და შემოქმედებითი უნარი, მაგრამ ეს ვიღაცა არის თვით შპენგლერი და ის კლასი, რომელსაც თვით სულით და ხორციით ეკუთვნის; თუ შპენგლერი თავის წიგნში სოციალიზმის შესახებ ამტკიცებს, რომ „ჩვენ პრუსიელებო, ყველა სოციალისტები ვიყავით და ვართო“, ხოლო „დასავლეთში“ ქვეყანას ურჩევს მალე სოციალისტად გარდაიქცეს, რადგან სოციალისტი მომავდავი ფაუსტია, ჩვენთვის ეს სოციალისტობა მხოლოდ იმის მაჩვენებელია, რომ მისი ავტორი ბურჟუაზიული საზოგადოების მომაკვდავი მეფისტოფელია.

ნათელი თვალებით ხედავს ის თავის საყვარელი ქვეყნის სიკვდილს და თავზარდაცემული ამ საშინელებით ყველას უმტკიცებს, თქვენც ჩემთან ერთად მოკვდებითო.

მოისურვებენ თუ არა ეს სხვები მასთან ერთად სიკვდილს, ეს კიდევ ღიათ დარჩენილი საკითხია.

(გაგრძელება იქნება).

რა უნდა ვისწავლოთ

„როგორია ჩვენი მსოფლმხედველობა? — მატერიალისტური. დარვინიზმი და მარქსიზმი — აი ორი ფართე არე მატერიალისტური მსოფლმხედველობისა, ცხოველთა სამყაროს არე და ადამიანის საზოგადოების განწყობილებათა არე. დარვინიზმი და მარქსიზმი ორი არე საერთო მატერიალისტურ ფილოსოფიისა, მარქსიზმი ამასთანავე არის პროლეტარულ რევოლუციის აღგებრა, მაგრამ დარვინიზმის გარეშე, უიმიზოა, რომ წინასწარ არ მიიღო შემეცნება ევოლუციის და რევოლუციის კანონებისა ცხოველთა სამეფოში, ძნელია გაგება იმ კანონებისა, რომელნიც არიან საფუძველნი კაცობრიობის საზოგადოების განვითარებისა და კატასტროფისა.

თუ ეს ასეა, ყოველ თქვენ წრეში დარვინიზმს უნდა ეპიროს პირველი ადგილი, ვინაიდან იმისოდ არ არსებობს სწორი, ყოველმხრივი გაგება მარქსიზმისა. ამ ორ ფუძევედ სდგას ის სალი კლდე — მეცნიერება, რომლის ღრღნა ამჟ. ტროცკის სიტყვებით, თქვენი ახალგაზრდა კბილებით, არის თქვენი მოწოდება.

ამ მოსაზრებით თვითგანვითარების სისტემაში მებრძოლ მატერიალიზმის საკითხები ისე უნდა გაამახვილოთ, რომ მთელი პროგრამა როგორც სოფლის, ისე ქალაქის წრეების იქაეს გაუდენითილი ამ მატერიალისტური ნაკადით, რომ მატერიალიზმი დარვინიზმის და მარქსიზმის სახით ამოსჩქედეს თქვენი განათლების და თვითგანვითარების სისტემის კურთმალეებიდან.

ამჟ. მაშია ორახელაშვილის მოხსენებიდან: „აქ. ახალგ კომკავშირის მორიგი ამოცანები“ ს. ა. კ. კ. მე VI ყოილობაზე გავეთვებული.

ვალ. ჩხენკელი.

დარვინიზმი

ანუ

ორგანიზმების წარმოშობის ევოლუციონური თეორია.

ცხოველების ცხოველთა სამეფოს მრავალფეროვანება მსგავსება ყოველთვის და ყოველ დროს იპყრობდა ადამიანის ყურადღებას. ცხოველების ფორმები ერთი შეხედვით უსაზღვრო და თავისებურია, მაგრამ ადამიანი ყოველთვის ეძებდა ცხოველების ფორმებსა ღ მისი საკუთარ ფორმის შორის მსგავსება-განსხვავებას. უნდა აღვნიშნათ, რომ ცხოველების ორგანიზმების შენობასა და ცხოველურ მოვლენებში კიდევ ძველ დროს შეამჩნიეს ბევრი ისეთი რამ, რომელიც ადამიანის ორგანიზმს და მისი მოვლენებს ძალიან წააგავს. ზოგ შემთხვევაში ეს მსგავსება ისე შერს მიდის, რომ კარიკატურის სახესაც ღებულობს. ასე, ძუძუმწოვარ ცხოველების, ადამიანთან შედარებით, მსგავსება საკვირველად დიდია, უხერხემლო ცხოველებში ეს მსგავსება შესუსტებულია შედარებით, მაგრამ მსგავსება საესებით ისეთ ცხოველებშიაც კი არ ისპობა, როგორიც არიან უმარტივესი მიკროსკოპიული ორგანიზმები, მიუხედავად იმისა, რომ ამ უკანასკნელებში ცხოველური მოვლენები ხასიათდე-

ბიან თავის სიმარტივით და თავისებური მოწყობილობით.

ასეთი მსგავსება ჩვენ გვიკარნახებს, რომ ადამიანი არის ვეებერთელა მთელის — ცხოველთა სამეფოს — ნაწილი; ადამიანი არის მხოლოდ ერთი ფორმათაგანი სხვა ათასეულ ფორმებთან შორის, რომლებთანაც ის მჭიდრო კავშირით შეერთებულია და, რომლებშიაც ცხოველთა ორგანიზაციის ერთი მთლიანი გეგმა გამოხატული.

აი, სწორედ ამის გამო, როდესაც გვინდა ადამიანის ორგანიზმის გაგება, საკირო არის სხვა ცხოველების ორგანიზმს მივაქციოთ ყურადღება და ის განვიხილოთ. ეს შეიძლება იქნეს შესრულებული დაწერილებითი გამოკვლევებით და მეცნიერება ცხოველების შესახებ, ზოოლოგია, მისი განვითარება და არსებობა ამაზე დიდათ დამოკიდებულია. უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ უკანასკნელ დროს ზოოლოგიის ამოცანები დიდათ გაფართოვდნენ.

ზოოლოგია ცდილობს აღმოაჩინოს მსგავსება და განსხვავება არა მარტო ცხოველთა და ადამიანთა შორის, არამედ ის ეძებს ცხოველთა ურთიერთ შიშის დამოკიდებულებას და მონათესაობასაც, ამიტომ-კი იშლება მდიდარი არე მეცნიერული აზროვნების და მოქმედებისათვის. ამის სიფართე განისაზღვრება ერთი მხრივ, ორგანიზმების უთვლელი მრავალგვარობით და მეორე, — სხვა და სხვა მხედველობის წერტილით, რომლითაც ზოოლოგი უდგება თავის ამოცანების გადაწყვეტას.

მე XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ზოოლოგიის ამოცანას ისე უყურებდნენ, როგორც ცალკე ცხოველების აღწერას ადვილათ გასაგები ნიშნების მოხედვით. მაშინ ჩვენი მეცნიერებას გულისხმობდნენ, როგორც ცხოველების სისტემატიკას ანუ დღევანდელ ზოოლოგიის ერთ-ერთ ნაწილს და მასთან ისეთ ნაწილს, რომელსაც მეორე ხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვს. ეს შეხედულება უკანასკნელი სამოცდაათი წლის განმავლობაში დიდად შეიცვალა და მრავალი ფორმების აღწერისაგან მისწრაფება და მრავალი ფორმების ცოდნა ეკუთვნის წარსულ დროს. მის შემდეგ, რაც ცხოველების მორფოლოგია და ფიზიოლოგია ზოოლოგიური გამოკვლევის მთავარ საგანათ შეიქნა, სისტემატიკა უკვე ნაკლებ ყურადღებას იპყრობს.

ზოოლოგიას გრძელი ისტორია აქვს. ჩვენი საკითხის გამოსარკვევად საჭიროთ მიგვაჩნია მოკლეთ მინც აღვნიშნათ ზოოლოგიის განვითარება. ეს მოგვცემს ერთი მხრივ მასალას იმის შესახებ, თუ როგორ საფეხურიდან საფეხურზე გადადიოდა ჩვენი მეცნიერება*), როგორც ხდებოდა მისი ცვალებადობა, განვითარება და პროგრესი, და მეორე მხრივ ადვილათ შევამჩნევთ, თუ როგორ ვითარდებოდა ორგანიზმების წარმოშობის შესახებ ის შეხედულება, რომელიც დღეს მიღებულია მეცნიერებაში. რასაკვირველია, ამ მოკლე ისტორიულ მიმოხლვაში მეტი ყურადღება მიქცეული გვაქნება იმაზე, თუ როგორ უყურებდნენ სხვა და სხვა დროს ცხოველების თანდათანობითი განვითარებას და მათი მონათესაობას.

ძველი საბერძნეთის უდიდეს ფილოსოფოსს **არისტოტელეს** „ბუნების მეტყველების მამას“ ეძახიან. ამით, რასაკვირველია, ის კი არ აღინიშნება, რომ თითქმის არისტოტელამდე ბუნების მეტყველების დარგიდან ცნობები არ იყვნენ, არა, ცნობები წინათაც იყო, დაკვირვებებს არისტოტელამდეც ანდენდნენ, ვინაიდან ბუნება და ადამიანი განუყრელია და ბუნების-მოვლენები ყოველთვის, როდესაც კი ადამიანი არსებობდა, იპყრობდა ყურადღებას, მაგრამ წინანდელი ცნობები და დაკვირვებანი შეთხზვევითი და დაუწყობელია, არა აქვს მეცნიერული ხასიათი, არისტოტელე კი აშენებს საუცხოვო შენობას და გვაძლევს მწყობრ სისტემას; არისტოტელე დახელოვნებული არქიტექტორია ზოლო აღრინდელი ხუროების მოქმედება უმნიშვნელო რამეს წარმოადგენს. არისტოტელმა თავი მოუყარა ძველ ცნობებს, დაუმატა მათ თავისი საკუთარი დაკვირვებანი და გამოკვლევები, შეეცადა ნათლად გაერკვია მიზეზი და შედეგი და ასე შექმნა მწყობრი შენობა ცხოველთა ბუნებისა. არისტოტელეს საქმიანობა და მოღვაწეობა მშვენიერ პირობებში მიმდინარეობდა. მის გამოკვლევებს ხელს უწყობს მდიდარი, ყოველმხრივად დაჯილდოებული მკვლევარის მაღალი გონებრივი ნიჭი და აგრეთვე საკმაოდ მატერიალური უზრუნველყოფა, რო-

მელმაც მისცა მას საშუალება, რომ მოეწყო მდიდარი წიგნთსაცავი, სადაც თავის დროის საუკეთესო წიგნები შეკრიბა. არისტოტელმა გამოკვლევების ინდუქტიურ მეთოდს (ინდუქტიური მეთოდი ეწოდება კერძოობით საფუძვლიან ზოგად დებულებაზე გადასვლას) მეთოდს დაეყრდნო, რომელიც იძლევა მკვიდრ საფუძველს საბუნებისმეტყველო მეცნიერებანის შესწავლაში.

არისტოტელეს დიდი ცოდნა ჰქონდა ბუნებისმეტყველებიდან. ზოგი მისი აღმოჩენანი მხოლოდ მეცხრამეტე საუკუნეში იყო ხელმეორეთ აღმოჩენილი და დადასტურებული. ეს იმის დამამტკიცებელია, რომ მისი გენიალური გონება თავისუფალი ყოველგვარ გონების დამხშობ სიბნელებებისაგან, უფრო სწორათ და სამართლიანათ აზროვნებდა, ვიდრე მის შემდეგ დაახლოვებით ოცდაორი საუკუნის განმავლობაში კაცობრიობის გონება. მაგალითად, არისტოტელმა იცოდა, რომ ზოგი ნათელთევზა ცოცხალ შვილებს ბადებენ და ამასთანავე ისინი საშვილეში ვითარდებიან, მათ აქვთ საკვებათ ისეთი მოწყობილობა, რომელიც ძუძუმწოვართა მოწყობილობას წააგავს, მაგრამ არისტოტელეს ეს აღმოჩენა სრულიად დაივიწყებულ იყო და ხელმეორეთ უკანასკნელ დროს იოგან მიულერის მიერ იყო აღმოჩენილი. არისტოტელეს ზოოლოგიური თხზულებანი სამწუხაროთ მთლიანათ არ შენახულან და მხოლოდ ნაწილებია ცნობილი, მაგრამ მაგიერათ ყველა მნიშვნელოვანი ნაწილია. (ცნობილია არისტოტელის „Historia animalium“, „De partibus“ და „De generatione“.)

ეს თხზულებანი ერთნაირათ ეხებიან საერთოდ ცხოველების ცხოვრების განვითარებას, ანატომიას და ფიზიოლოგიას, არ არის უყურადღებოთ დატოვებული სისტემატიკაც.

თავის შრომებში არისტოტელე სისტემატიკას მთავარ ყურადღებას არ აქცევს, რაც სჩანს იქიდან, რომ ის 500-მდე სახეს ასახელებს, მაგრამ ნახსენები არ ყავს ზოგი ისეთი ცხოველი, რომლებიც მას უსათუოდ უნდა ცოდნოდა, როგორიცაა მაგ., მაჩვი, კრიკინა და სხვ. და მეორე, არისტოტელე კმაყოფილდება ორი სისტემატიკური კატეგორიით: **სახეთი და ჯგუფითი**.

არისტოტელის გენიალური გონება სისტემატიკას ვერ დააყენებდა პირველ ადგილას. არისტოტელე საკმაოთ დაინტერესებულია ცხოველების წარმოშობით, ის ეძებს მათ სათავეს და იძლევა თავის დასკვნებს. საინტერესოა მისი დასკვნები, თუმცა ისინი სიმართლეს არ შეიცავენ. ასეთებია, მაგალითად, ზოგიერთი ცხოველების წარმოშობა თვითჩასახვით; არისტოტელეს დასკვნით თევზი საღამურა სილაში ჩნდება მაგალითად, პირველათ არისტოტელმა აღნიშნა ცხოველების მონათესაეობა. მან მოგვცა ჯგუფები, რომელთაც სისხლის მატარებლები დაარქვა; ამით მან ეს ჯგუფები ერთ დიდ ოჯახში მოათავსა; მოგვცა აგრეთვე ჯგუფები, რომელთაც უსისხლო (ანუ უკეთ რომ ვსთქვათ — უფრო სისხლიანები) უწოდა, ამითაც აღნიშნა მათი მონათესაეობა.

არისტოტელედან იწყება ზოოლოგიური გამოკვლევების აყვავების ხანა. ბერძნების მეცნიერული გამოკვლევები, გააგრძელეს რომაელებმა, მაგრამ ამ გამოკვლევების აყვავების ხანა მოკლე ვადიანი შეიქნა. არისტოტელეს შრომების მიხედვით განვითარდა რომის საბუნებისმეტყველო მეცნიერება, მაგრამ საყურადღებო ისაა, რომ არისტოტელეს შრომებში რომაელებმა უმთავრესი ყურადღება მიაქციეს იმ ნაწილს, რომელიც თვით არის-

*) ე. გ. ი. ის მეცნიერებაა, რომელიც სჭრის საკითხს ცხოველების წარმოშობის და მათი ევოლუციური წერი განვითარების შესახებ.

ტოტელს მეორე ხარისხიანათ ჰქონდა ცნობილი. როგორც ზევით აღვნიშნეთ, არისტოტელეს შრომებში ცხოველთა ნათესავობის შესახებ ანატომიური ნიშნებია გზის მაჩვენებელი, სისტემატიკას კი მეორე ხარისხიანი აღვნიშნავთ.

მიუხედავად ამისა, არისტოტელეს შემდეგ, ზოოლოგიაში გამეფდა სისტემატიკის მიმართულება, ეს მიმართულება იზრდება და ვითარდება და აძლევს მეცნიერებას მშრალ ხასიათს, ყოველივე ეს იმით აიხსნება, რომ ამ ახალ მიმართულებას არისტოტელეს შრომებთან მხოლოდ გარეგნული კავშირი ჰქონდა და სულიერი კავშირი კი გაწყვეტილია ერთი იმით, რომ ამ დროს უკვე ძველი კლასიკური განათლება დაეცა და მეორე — ქრისტიანულმა მსოფლმხედველობამ გაიმარჯვა, რომელმაც დიდად შეაჩერა ზოოლოგიური გამოკვლევები გრძელი ვადით. ასე შეფერხდა და შეკერდა ზოოლოგიური გამოკვლევების აყვავება. ეს კიდეც პლინიუსის შრომებში ემჩნევა.

ერთ ხანს პლინიუსი, ეს გამოჩენილი სარდალი და მეცნიერი, ითვლებოდა ძველი დროის სახელ-განთქმულ ზოოლოგათ.

ამჟამათ მას არაფერ არ სთვლის დიდ ბუნებისმეტყველათ და მის შრომებში ძალიან ცოტა რამეს სთვლიან საყურადღებოთ. როგორც ეტყობა პლინიუსი სხვისი შრომებით სარგებლობდა, საიდანაც ამოუწერია თავისი ცნობები. ვერ შეუფასებია კრიტიკულათ ეს ცნობები და ყოველივე ქეშმარიტათ მიუღია. ამის გამო მის შრომებში ნამდვილი და ზღაპრული ცნობები არეულია ერთმანეთში, მის შრომებს სიღინჯის ხასიათი დაკარგული აქვთ. ცხოველების კლასიფიკაცია, რომელიც ცხოველების სხეულის აგებულებაზე აშკნებული იყო, პლინიუსის მიერ შეცვლილია სრულიათ არა ბუნებრივი კლასიფიკაციით. პლინიუსი ცხოველებს ჰყოფს ჯგუფებათ მათი საცხოვრებელ ადგილების მიხედვით (ჭაერის, ხმელეთის, წყლის და სხვ.) საერთოდ უნდა ვსთქვათ, რომ პლინიუსის დროიდან ეტყობა ზოოლოგიური ცნობების დაქვეითება.

შემდეგ ქრისტიანობის გავრცელებამ კიდე უფრო მეტათ დააქვეითა ეს მეცნიერება. განსაკუთრებით ქრისტიანობის გავრცელებას უარყოფითი გავლენა ჰქონდა საბუნებისმეტყველო გამოკვლევებზე და აღმოჩენებზე.

საშუალო ქრისტიანობა ჩამოშორდა მსოფლიოს და **საუკუნო-მეცნიერებას**, მაგრამ ეს მან არ იკმარა და ნამდვილი ბრძოლა გამოუცხადა აღნიშნულ მეცნიერებას ასე **ტერტულიანი ამბობს**: „სახარების შემდეგ გამოკვლევები საჭირო არ არის“. ევსევი კი ამბობს, რომ ბუნების მკვლევართა მოღვაწეობაც, როგორც უღირსო რამე იწვევს ჩვენში ზიზღს, დაბალ აზრს და გრძნობებს და ჩვენ ვილტვით სულით. მაღალ საგნების გამოკვლევებისავე. ეკლესიის ამოვი წმინდა მამის აზრები ფრიალ საყურადღებოა, რადგანაც ეს დამახასიათებელია მთელი ადრინდელი ქრისტიანული მოძღვრებისა. ამ მოძღვრებამ ფანატიკური ხასიათი მიიღო. ფანატიკურმა მოძღვრებამ გააჩაღა ბრძოლა ყოველი ცოცხალი აზრის და მეცნიერული გამოკვლევების წინააღმდეგ, მაგრამ ფანატიზმი არ დაკმაყოფილდა აზრების ბრძოლით და ძალიან მალე ამ ბრძოლამ მიიღო ფართე ხასიათი მეცნიერების ყოველივე საუნჯის და ნაშთების მოსპობის და განადგურების სახით. ასე ქრისტიანობის პატრიარქის წინამძღვრობით **ცეცხლს მიეცა ძველი კაცობრიობის საუკეთესო მეცნი-**

ერული სიმდიდრე როგორც იყო სერაპისის ტაძრის წიგნთსაცავი. ასეთივე ბედი ეწია მედიცინასაც.

მეცნიერული ცოცხალი აზრი სასტიკ დევნას გაეცდიდა. ქრისტიანობას ძველებიდან მემკვიდრეობით გადმოეცა **მედიცინა**, მაგრამ ის, როგორც არაქრისტიანული (?) მოძღვრება უარყოფილი იყო, მაგრამ ავადმყოფობას ვერც ქრისტიანები გაეცენ, არც არ შეიქნა მისგან დაზღვეული. როგორ უყურებდნენ და როგორ იკურნებოდნენ მაშინ ავადმყოფობიდან?

ამ დროს ავადმყოფობას უყურებდნენ, როგორც ღვთის წყრომას და სამართლიან ჯილდოს ადამიანის მოქცევისას, რომელიც მას უნდა მიეღო უყოყმანოთ და დამორჩილებოდა მოთმინებით; თვით ავადმყოფობას კი ჰკურნავდნენ ლოცვით და ბუტბუტით. ეს ჩვენში ცოტათ თუ ბევრათ დღესაც შენახულა. ხშირად ავადმყოფის განკურნის შემთხვევას ეშმაკის მოქმედებათ ხსნიდნენ და ადამიანს კი ეშმაკებთან კავშირს სწამებდნენ. ერთი სიტყვით, ეს დრო ბნელი დრო იყო, ღრუბლებიანი უმთავრო ღამეს მოგვაგონებს ის, სინათლე არსაიდან არ იყო. მიღუბდა ცხოვრება, მიიწლუნა გონება და სასიცოცხლო ძარღვმა თითქმის მოძრაობა შეწყვიტა. ამისათვის საკვირველი არ არის, რომ მაშინ მეცნიერული აზრიც შესუსტდა.

ხოლო-საკვირველად უნდა მიგვაჩნდეს ის, რომ მეცნიერებას აღმოაჩნდა საკმაო ძალა და ფარული ენერგია, რომ სრულიად არ მოსპობილიყო, არ განადგურებულიყო; ის ნელ-ნელა ღვიოდა, არ ჰქრეოდა და უძლებდა ყოველგვარ ტალღას და ეს გრძელდება მანამ, სახამ საშუალო საუკუნეების ბოლოში არ აიხსოო ისევ მძლავრათ მეცნიერული გონების ღამბარი.

როგორც ვთქვით, ადრინდელი ქრისტიანული ფანატიზმი იყო მიზეზი იმისა, რომ ბუნების შესწავლა აღიარებული იყო როგორც დასაგმობი და მავნე საქმიანობა. ამის გამო სასტიკი ზომები იყო მიღებული ხელისუფლების მქონე კლასების მიერ, რომ მეცნიერება და მეცნიერული ცოდნა არ გავრცელდებოდა. ბევრმა ცოდნის მწყურვალემ განიცადა ამ დროს დევნა, წვალება და წამება. სასჯელი ბუნების მეცნიერების შესწავლისათვის მოელოდა ყველას.

პარიზის საეკლესიო ყრილობამ 1209 წ. გამოსცა ბრძანება, რომ ბერებს საბუნებისმეტყველო და ფიზიკის წიგნები არ შეესწავლათ, ვინაიდან ეს ბიწიერი შრომა არისო, ხოლო ვინც არ შეასრულებდა ამას, დიდი სასჯელი მოელოდა. ამ დროს ზედმეტი იყო ლაპარაკი ადამიანის ანატომიის შესწავლაზე. ცხოველების სხეულების შესწავლაც ცოცხალი ან მკვდარი ობიექტებით დაეწეპებული იყო. მაშინ სადავო კითხვების გარკვევა მხოლოდ წიგნების სახელებით ხდებოდა — ხოლმე. ეს ნამდვილი სკოლასტური ხანა იყო. ყოველივე ამის შედეგი ის იყო, რომ ზოგიერთი უბრალო და მარტივი კითხვები, რომელთა გარკვევა ადვილი იყო მცირე დაკვირვებათა შემდეგ, თხოვლობდნენ ხანგრძლივ და უნაყოფო ძიებას იმ წიგნებში, რომლებიც მაშინ, იმ ბნელ ხანაში, კიდე შენახული იყვნენ. ა-ე, კითხვა იმის შესახებ, თუ რამდენი კბილი აქვს ცხენს იწვევს ხანგრძლივ კამათს და აზრთა გაცეცხლ-გამოცეცხლს; მოჰყავთ სხვა და სხვა ავტორების აზრები და ამ დროს, ამ უნაყოფო კამათის მაგიერ, არაფერ არ მოსდის თავში ის აზრი, რომ ამ კითხვის გადასაწყვეტათ საჭიროა ცხენის პირში ჩახედვა და მისი კბილების დათვლა.

მაგრამ საშუალო საუკუნეების დამლევში ბუნების

მეცნიერება საკმაოდ ვითარდება. იდგმება დიდი ნაბიჯი წინ. ამ დროს ეძებენ ძველი კლასიკების წიგნებს, შლიან პალარა დროის არისტოტელეს ნაწარმოებებს და ამ წიგნებიდან, როგორც დაუშვრეტელ წყაროდან, ამოაქვთ ცნობები, ბრძნული აზრები, საღი, ნათელი სარწმუნოებით დაუხშელი მსოფლხედველობა. ეს იყო ახალი ქვეყნის აღმოჩენა, ხდება ძველის განახლება; ძველი მოხუცებული, საბუნებისმეტყველო მეცნიერება ძველების—სიჭაბუკეში გადადის.

არისტოტელეს ასეთი განმახლებელი არის ინგლისელი უოტონი. უოტონი არისტოტელეს წიგნებში ამჩნევს უმთავრესით სისტემატიკას და დიდ ყურადღებასაც აქცევს მას. დაიწყო ბუნიებისმეტყველებაში სისტემატიკის მიმართულება. თითქმის დავიწყებულია არისტოტელეს ანატომიური და ფიზიოლოგიური გამოკვლევები, აღმოჩენები და აზრები. ზოოლოგიის სისტემატიკის ხანა იწყება. კიდევ მეტათ ზოოლოგიის ამ მიმართულებას აღრმავებს და ანვითარებს ინგლისელი რეი ხოლო დასრულებული და დამთავრებული სახეს აძლევს სახელგანთქმული სკანდინაველი შვედი ლინეი.

ახალი პე— საბუნებისმეტყველო მეცნიერებანი ახალ რიოდ. ხანაში შედიან, ზოოლოგია იწყებს სწრაფ და ნაყოფიერი განვითარებას, ამას დიდად შეუწყო ხელი ზოგმა პირველხარისხოვანმა მეცნიერმა და მათ შორის ყველაზე მეტად **კარლ ლენეიმ**. ამ ადამიანს ისეთი დიდი ღვაწლი მიუღძვის ამ საქმეში, რომ მისი დაფასება ძნელია და ამისათვის ზედმეტი არ იქნება, რომ მის შესახებ რამოდენიმე სიტყვა ვსთქვათ.

კარლ ლინეი შვედელი მღვდლის (პასტორის) შვილია; ის დაიბადა 2 მაისს 1707 წელში, მისი მამა პატარა სოფლის მღვდელი, რომელიც თითქმის ყოველთვის განიცდიდა მატერიალურ სიღარიბეს და გაჭირვებას და ამ გარემოებამ მაინც არ მოუსპო კაცობრიობას ისეთი მაღალგონიერულ ადამიანი, როგორიცაა ლინეი. ლინეის მამას ძლიერ უყვარდა მცენარეები, კარგი მებაღეც იყო და ბოტანიკასაც თვალ-ყურს ადევნებდა. მცენარეების სიყვარული მამიდან შვილსაც გარდაეცა. წერა-კითხვის შესწავლა ლინეიმ პირველ დაწყებით სკოლაში დაიწყო, მაგრამ აქ ისე სუსტათ მეცადინეობს, რომ მასწავლებლებმა ლინეი უნიჭოთ იცნეს და მამას ურჩიეს შვილის სასწავ. ლებლიდან გაყვანა. პატარა კარლი კი ამ დროს მცენარეებს აგროვებს და კრებნარებს აწყობს; მამას უნდა სკოლიდან გამოეყვანოს უნიჭო შვილი და მეწაღეს მიაბაროს, მაგრამ კარლს მეგობარი აღმოუჩნდა ერთი ექიმის სახით, რომელმაც დააფესა ახალგაზრდა მკვლევარის ნიჭი. ამ ექიმის ზეგავლენით ახალგაზრდა ლინეი მამას მიყავს ლუნდში, სადაც ის ჩარიცხეს საექიმო ფაკულტეტის მსმენელთა რიცხვში. ლუნდიდან ლინეი მალე უპსალაში გაემგზავრა, უპსალაში ის დიდ მატერიალურ გაჭირვებას განიცდის, ხშირად მას დღიური პურის ფული არა აქვს, თავს ინახავს კერძო გაკვეთილებით და გადაწერით. მაგრამ კეთილი ადამიანები მაინც არიან ქვეყანაზე და აი, კარლს აღმოუჩნდა უპსალის უნივერსიტეტის ბოტანიკის პროფესორი რუდბეგი, რომელმაც ლინეი დანიშნა ბოტანიკური ბაღის ზედამხედველად და აგრეთვე მიანდო მას, ახალგაზრდა სტუდენტს, იმავე უნივერსიტეტში დრო გამოშვებით ლექციების კითხვა. 1732 წ. ის იგზავნება ლაპლანდიაში მცენარეების შესასწავლად; როდესაც ლაპლანდიდან დაბრუნდა, ხელახლა უნდა

ლექციების კითხვას შეუდგეს, მაგრამ ამას ხელს უშლის ის გარემოება, რომ მას არ აქვს სამეცნიერო ხარისხი. ამ დროს ლინეის უპსალის უნივერსიტეტის ყველა პროფესორი იცნობს, როგორც ნიჭიერ ადამიანს, რომლის ცოდნა სრულიად საკმაოა ლექციების კითხვისათვის, მაგრამ ხარისხის უქონლობა უშლის ხელს.

სამეცნიერო ხარისხის მიღება მაშინ შეიძლებოდა მხოლოდ უცხოეთში და ლინეი ამისათვის 1735 წ. ჰოლანდიაში გაემგზავრა. ჰოლანდიაში ლინეი ეცნობა პრ. კლიფორდს, რომელიც უწევს მას დახმარებას, როგორც დიდად ნიჭიერ და მცოდნე ადამიანს. ლინეი ჰოლანდიაში სწერს თავის პირველ შრომას „ბუნების სისტემა“-ს და აქ გამოაქვეყნა კიდევაც. ეს პირველი გამოცემა პატარა წიგნაკი იყო—14 გვერდს შეიცავდა. შემდეგში კი 10 ტომიანი შრომით გარდაიქცა. „ბუნების სისტემა“-ში ლინეიმ ახალი სიტყვა სთქვა და ამის გამო ის დაბრუნდა უპსალაში უკვე სახელგანთქმული ადამიანი. მალე ის უპსალის პროფესორათ ინიშნება და კითხულობს ჯერ საექიმო და შემდეგ საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტებზე დიდად შინაარსიან ლექციებს. ლინეი გარდაიცვალა 1778 წ. ლინეის „ბუნების სისტემა“ ორიგინალურ შრომას წარმოადგენს. ლინეიმ აქ ფორმების გრძელი და ბუნდოვანი აღწერის მაგიერ, შემოიღო მოკლე და მკაფიო აღნიშვნა. სისტემატიკაში მისი ორმაგი აღნიშვნა დაუფასებელი რამ არის, მისი ორი სახელწოდება სრულიად გვიხასიათებს ცოცხალ არსებას. პირველი სახელწოდება აღნიშნავს გვარეულობას, ხოლო მეორე კი თვით სახეს.

სახე ლინეისათვის სრულიად უცვლელი, აბსოლუტური ფუძე და მთელი სისტემის დასაყრდნობი წერტილია.

„ჩვენ იმდენ სახეს ვხვდებით, რამდენიც გააჩნა თავდაპირველათ უზენაესმა არსებამ“—ამბობს ლინეი თავის სახელგანთქმულ გამოთქმაში.

სახე უცვლელია, მას ცვალებადობა არ ემჩნევა, ის გაყინულია ფორმებში, ბუნებას, რასაკვირველია, არ აქვს არაფერი გავლენა მასზე, ის სამუდამოდ ჩამოყალიბებულია; მას ყოველივე ისე შერჩენილი აქვს, როგორც უზენაეს ძალას გაჩენისას მისთვის მიუნიჭებია. ეს შეხედულება ისეთივეა, როგორიც გვხვდება ჩვენ მოსეს წიგნებში და სახარებაში. აქ მეცნიერული აზრი შეპყრობილია კიდევ რელიგიური ბურუსით. ლინეის შეხედულება სახეზე საერთოდ მიღებული შეიქნა, ის დოგმატი იყო, ეკლესიაც უწყობდა ამას ხელს და ეს შეხედულება მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარამდე გამეფებული იყო არა მარტო დღევანდელ ფორმებზე, არამედ ძველ ფორმებზეც, რომლებიც ოდესმე დედამიწაზე ყოფილან. მხოლოდ მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში გადადგმული იყო მტკიცე ნაბიჯი ლინეის დოგმატის წინააღმდეგ და ის უარყოფილი შეიქნა.

სახის უცვლელობა, მუდმივობა, ერთ დროს მეცნიერთა უმრავლესობაში იქვს არ იწვევდა, ამის შესახებ დავაც შეუძლებელი იყო, რადგანაც ძლიერი ეკლესიაც ასეთივე შეხედულების იყო. გასაკვირველიც არაა დიდად, რომ ეს ასე იყო იმის გამო, რომ თითქმის ამასვე ლაღადებდა თვით ცოცხალი არსების ბუნებაც. ცოცხალი არსებანი ცვალებადობას თუ კი განიცდიან, განიცდიან ამას ძლიერ ნელა და იმ დროს, როდესაც დაკვირვებანი სუსტი და შემთხვევითი ხასიათის იყო, ამ ცვალებადობას ვინღა შეამჩნევდა.

მაგრამ ცოცხალი აზრი, ცნობათ მოყვარეობა და ლტოლვა ახალისავენ კაცობრიობას ყოველთვის ახასიათებდა; ამისათვის ამა თუ იმ დროს ყოველივე ამის მხოლოდ განვლილი შესაძლებელი და არა მისი მოსპობა. დღეს თუ რაიმე შეუმჩნეველი და გაუგებარია, ხვალ ის შემჩნეული, გაგებული და გარკვეულია. შეიძლება იყვეს შეცდომები, მაგრამ ხშირად თვით შეცდომები დადებით ხასიათს ღებულობენ. როდესაც მეცნიერულ აზრს ეპარება იქვე რომელიმე ახსნაში, ის არ წყნარდება, არ კმაყოფილება მანამ, სანამ მრავალი ახლად მოპოებული საბუთები არ მოგვცემენ სრულიად დამაკმაყოფილებელ პასუხს.

მაგრამ ფორმების უცვლელობა იწვევდა იქვს, რომელიც თანდათან ღრმავდებოდა და იზრდებოდა. ამის მიზეზებიც საკმაო იყო. კიდევ ძველმა ბერძნებმა შეამჩნიეს და მიაქციეს ყურადღება გაქვავებულ ცხოველების ნაშთებს. ძველმა ბერძნებმა ამ მოვლენის გონივრული

ახსნაც იპოვეს. ასე, ქსენოფონი ელევტის სკოლის მეთაური, პირველათ ახსენებს გაქვავებულ ნაწილებს და ამბობს, რომ ისინი წინანდელ ცხოველების გაქვავებული ნაშთები არიან.

გეროდოტე ამბობს, რომ ეგვიპტეს მთებზე ნახული ზღვის ცხოველების ნიჯარები იმის მაჩვენებელია, რომ ოდესმე ეს ადგილები ზღვით იყო დაფარული. ასეთივე აზრებს გამოთქვამენ ხოლმე სხვებიც, მაგრამ ძველი ბერძნების ნათელი გონებისათვის მარტივი, ადვილად გასაგები და გადასაწყვეტი რაც იყო, ის გაუგებარი, არაჩვეულებრივი და რთული შეიქნა ძველი ქვეყნების დაცემის შემდეგ ახალი კაცობრიობისათვის და საჭირო შეიქნა აუარება რთული და ბუნდოვანი თეორიების ძებნა იმის ასახსნელათ, რაც მარტივზე უმარტივესი და ნათელზე უნათლესი იყო.

(გავრძელება იქნება).

მ. მასაძე.

დარვინიზმი და მარქსიზმი

2

პირველ წერილში*) ჩვენ შევეცადეთ გამეცნო მკითხველისათვის ჩ. დარვინის პიროვნება და მისი ცხოვრება. გადავდივართ დარვინის მოძღვრების განხილვაზე. ბევრი დაიწერა დარვინიზმის შესახებ, როგორც მისი პოპულიზაციისათვის, ისე მის უარსაყოფად. მაგრამ შეუძლებელი შეიქნა იმ მოძღვრების უარყოფა, რომელიც მხოლოდ ფაქტებზე ეყრდნობოდა. მის გარშემო წარმოებულმა დავამ მხოლოდ ერთი ნაყოფი მოიტანა, სახელდობრ: დარვინიზმის ნაკადმა გასწვინდა კაცობრიობის დამყაყუბული აზროვნება ზღაპრების და ლეგენდებისაგან და საბოლოო ანგარიშში აღიარებულ იქნა, რომ დარვინმა მოახდინა რევოლუტია მეცნიერებაში. და მართლაც, დარვინის მახვილმა გონებამ აგვიხსნა ჩვენ ის დიდი საკითხები, რომლებიც ეხებოდა ცხოველთა და მცენარეთა წარმომადგენლების წარმოშობისა და განვითარების და რომელთა გამოსაცნობათ ამაოდ იტყებდნ თავს, თავის დროის ისეთი დიდი სწავლულნი, როგორც იყვნენ: ლინეი, კიუვე-ჟოფრუა, სენტ-ილერი ლამარკი და სხვები.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ორგანული (ცოცხალი) ბუნების განვითარების შესახებ, საზოგადოთ, ორი ერთი მეორის მოწინააღმდეგე თვალსაზრისი შეიძლება აღიარებული იქნეს: ან ყველა ცხოველები და მცენარენი შექმნილან ცალ-ცალკე, დამოუკიდებლად იმ სახით, როგორც ისინი ჩვენ გვხვდებიან, ან იმათ მოუღწევთ ამ განვითარების დონემდის თანდათანობით განვითარების მეოხებით.

კ. ლინეი გადაჭრით ამბობდა „იმდენ სახეს ვხვდებით, რამდენიც გააჩნდა თავდაპირველათ უზენაესმა არსებამ“. ხოლო სენტ-ილერი და ლამარკი იზიარებდნ თანდათანობით განვითარების ანუ ევოლიუციის იდეას, მაგრამ მათ ვერ შეჰქმნეს ჩამოყალიბებული, ფაქტურ მასალებზე დაყრდნობილი თეორია და ამიტომ მეცნიერებაში ისევე მეფობდა ლინეის შეხედულებანი ორგანიული ფორმების მარადისობის ანუ მუდმივობის შესახებ. ამ შე-

ხედულების თანახმად ყველაფერი გაჩენილი არის ერთბაშად, ერთხელ და სამუდამოთ იმ სახით, როგორც ის ჩვენს დროშია. ასე, მაგალითად, გაჩნდა იმ თავითვე რამოდენიმე ცხენი, ცხვარი, სპილო, მგელი და სხვა, ერთი სიტყვით სხვა და სხვა სახეობანის განსაზღვრული რაოდენობა. შემდეგ მათი რაოდენობა გაიზარდა, მაგამ ისინი არ შეცვლილან ე. ი. ცხენები, ცხვრები, სპილოები მგლები და სხვა იმავე სახით დარჩენ და არიან როგორითაც, გაჩნდნენ, ამრიგად, ჩვენც, ადამიანები ასეთი გავაჩინა იმ თავითვე უზენაესმა ძალამ (დემურმა) და ასეთები ვართ დღესაც! მოკლეთ: სახეობა, ეგაროვნობა მუდმივია, მარადიულია; არ არსებობს ცვალებადობა, თანდათანობითი განვითარება, ევოლიუტია.

ასეთი შეხედულების ავტორებს ერთი ფაქტი აფიქრებდათ: იცოდნენ, რომ ზოგიერთი ცხოველები წინეთ ყოვილა და დღეს აღარ არის და პირიქით, ზოგ ისეთ ცხოველს ნახულობდნ, რომელიც წინა, გეოლოგიურ ეპოქებში არ სჩანს. ერთი სიტყვით მიწის ფენების შესწავლა ამტკიცებდა, რომ ზოგიერთ ეპოქებში ყოფილა ესა თუ ის ცხოველი (რაც ძველების ნაშთების არსებობა ამტკიცებს) ამჟამათ კი აღარ მოიპოვებიან. ამ მოვლენას ახსნა უნდოდა და აი, მოიგონეს ჰიპოტეზები კატასტროფებისა (კიუვეს თეორია). კატასტროფის თეორია აღიარებს, რომ ყოველ გეოლოგიურ ხანას ჰქონდა თავისი ფლორა (მცენარეულობა) და ფაუნა (ცხოველები), მაგრამ ამ განსაზღვრულ ეპოქებში მოხდებოდა დიდი კატასტროფები, ქარტყილები, რომლის დროსაც ყველაფერი ამოწყდებოდა, მოისპობოდა. შემდეგ კი ხელმოკრეთ იქმნებოდნ ცოცხალი არსებანი.

ცხადია, ეს თეორია დღეს ჩვენ ბავშურ ოცნების თეორიით გვეჩვენება, მაშინ კი ბიბლიის ავტორიტეტით დაბრმავებულ ხალხისათვის სხვაგვარი აზროვნება შეუძლებელი ხდებოდა. ჩ. დარვინმა ორგანული ბუნების განვითარების შესახებ არსებული თეორიები როგორც ამბობენ „ყირაშალა დააყენა“ მან დაამტკიცა ამ თეორიების

*) იხ. ჟურ. „მომავალი“ № 12 (19).

უსუსურობა მეცნიერული თვალსაზრისით. მან წამოაყენა თანდათანობითი განვითარების ანუ ევოლუციის თეორია: ამ თეორიის შექმნაში ზემოთ დასახელებულ წინამორბედთა გარდა დარვინს ჰყავდა დიდი თანამოაზრე და თანამგზავრი ალფრედ უოლესი, რომელმაც დარვინს ამ საქმეში პირველობა დაუთმო.

დარვინის მოძღვრება მოკლეთ შემდეგი სახით შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ: პირველად ყოვლისა საქირთა აღინიშნოს, რომ დარვინი ლებულობს ცნობილ ბურჟუაზიულ ეკონომისტის მალტუსის თეორიას^{*)}, რომელიც აღიარებს, რომ ბუნებაში საზრდო მასალის, საარსებო საშუალებების რაოდენობა არ ეთანაბრება აღამიანთა რაოდენობას, რადგან პირველი ვითარდება არითმეტიკული პროგრესიით (2, 4, 6, 8, 10, 12...) ხოლო მეორე გეომეტრიული პროგრესიით (2, 4, 8, 16, 32, 64...) ეს თეორია დარვინს გადააქვს ცხოველთა და მცენარეთა სამეფოში. შემდეგ: ყველა ცოცხალი არსება ცდილობს თავის სიცოცხლე შეინარჩუნოს, ამისათვის კი საქირთა პირველად ყოვლისა საზრდო მასალა, ხოლო ეს უკანასკნელი ყოველთვის ყოველგან საკმაოდ არ მოიპოვება. ამის გამო ცხოველთა შორის ხდება სასტიკი საშეკდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა. ამრიგად ცხოვრება არის ბრძოლა არსებობისათვის. და მართლაც წარმოვიდგინოთ თქვენ ისეთი ტყე ან ჭალა, სადაც რამოდენიმე ათეული ან ასეული ცხოველი ცხოვრობს. ეს ცხოველები მრავალდებიან გეომეტრიული პროგრესიით, ხოლო საკვები მასალა იზრდება მხოლოდ არითმეტიკული პროგრესიით. ცხადია, ცხოველებს დაუდგებათ „ეკონომიური კრიზისი“. ცხოველები შეეცდიებიან შეეგუონ ცხოვრების არსებულ პირობებს. აქ თავს გაიტანს ზოგი მოხერხებით, ზოგი ღონით, მაგრამ შესაძლოა საქმე იქამდისაც ძივიდეს, რომ ერთმანეთს შეესიონ შესაქმელად აქაც ზოგს ფეხმარდობა უშეგლის, ზოგს მფარველობითი ფერი, ზოგს განვითარებული ყნოსვა, ზოგს სმენა. სუსტნი ამ ბრძოლაში დამარცხდებიან, ამოწყდებიან, მოისპობიან; ძლიერნი, უკეთესნი, ბუნებასთან შეგუებულნი კი გადარჩებიან. ბრძოლა ხდება ცხადია არა მარტო ურთიერთ შორის, არამედ ბუების წინააღმდეგაც, რომელიც მოითხოვს ცოცხალი არსებისაგან შეგუებას არსებულ პირობებისადმი, მოითხოვს გარდაქმნას საცხოვრებელი პირობების მიხედვით.

როგორც დავინახეთ საარსებო ბრძოლის შედეგია ის, რომ რჩებიან ძლიერნი, ბუნებასთან შეგუებულნი და ისპობიან სუსტნი—უშეგუებელნი. გადარჩენილთა თვისებები კი გადადის შთამომავლობაზე, აქ თავის მხრივ ვითარდებიან და ასე იცვლებიან ცხოველთა და მცენარეთა სახეობანი, გვაროვნობანი, ჯიშები. ამ თვალსაზრისით სიკვდილი გამართლებულია, რადგან ის მოიქცევა ორგანიზმულ ბუნებას სრულყოფისაკენ, სრულქმნისაკენ, ვინაიდან ამ გზით ხდება ბუნებრივი შერჩევა. ხოლო სიკვდილი რომ არ იყოს დარვინის ანგარიშით მარტო ორი სპილოს შთამომავლობა რამოდენიმე ასეული წლების განმავლობაში მთელ დედამიწის დაჰფარავდა; სიკვდილი კი, რომელიც საარსებო ბრძოლის შედეგია, ეგ სიკვდილი ამყარებს ჰარმონიას და მიწანშეწონილებას მრავალფერო-

ვან ბუნებაში, ის ახდენს ბუნებრივ შერჩევას, რომელიც ანგითარებს ორგანიზმულ ბუნებას. ბუნებრივი შერჩევა ერთერთი ფაქტორია თანდათანობითი განვითარებისა.

რომ ცხოველთა ჯიშების გარდაქმნა-გადასხვაფერება ფაქტია და არა მოგონილი ზღაპარი, ეს დარვინმა სხვათა შორის შემდეგი ცდებით დაამტკიცა. მან მოაშენა სხვა და სხვა ჯიშის მტრელები და მათი აღრევისაგან მიიღო რამდენიმე ახალი სახეობანი მტრელებისა. მან გამოარკვია, რომ ყველა ამ მტრელების ჯიშები ერთი გარეული ჯიშისაგან არიან წარმოშობილი. ამ ცდით დარვინს იმის დამტკიცება სურდა, რომ შესაძლებელია ხელოვნურად გარდაქმნა-გადასხვაფერება ჯიშებისა. ხელოვნურად რომ ჯიშებს აღუშობესებენ (და მაშასადამე, კიდევ ასხვაფერებენ) ამის მაგალითი ჩვენ ყოველდღიური ცხოვრებიდანაც ვიცით. ასე აღუშობესებენ ჩვენში მაგალითად სხვა და სხვა შინაური ცხოველების ჯიშებს. მსგავსად ამისა წარმატებას აღწევენ მცენარეებზედაც. ასე ხდება, როცა აღამიანი შეგნებულად ჩაერევა საქმეში, მაგრამ ასეთივე მოკლენებს აქვს ადგილი ბუნებაში ჩვენი ნება-სურვილის გარეშე, ე. ი. თავისთავად ბუნების შინაგანი კანონის ძალით.

თავის თეორიაში დარვინი საკმაოდ ადვილს უთმობს ე. წ. **მემკვიდრეობის კანონს**, რომელიც მოკლეთ ასე გამოითქმება: „**მსგავსი მსგავსსა შობს**“. შეძენილი თვისებანი გადადიან შთამომავლობაზე. გარდა, იმისა შთამომავლობა ყოველთვის ახალი თვისების მატარებელია, ვიდრე მისი წინაპარი. ასე რომ არ ხდებოდეს, ცხადია, ჯიშის განვითარება შეუძლებელი იქნებოდა.

დარვინიზმის ამოწურვა შეუძლებელია პატარა წერილით. მკითხველისათვის, ვგონებ, გასაგები უნდა იყოს ის ფაქტი, რომ ცხოველთა და მცენარეთა სამეფოები მუდმივ ცვლელბას განიცდიან, რომ მათი ტიპები არ გაჩენილან ერთბაშით მზამზარეული სახეებით, ორწლითაც ისინი ამყამად გვევლინებიან. არამედ არიან წარმოშობილნი უფრო მარტივი ფორმებისაგან თანდათანობითი განვითარების საშუალებით.

ევოლიუციონური თეორიის დამამტკიცებელ საბუთებს იძლევიან მთელი რიგი ბიოლოგიურ მეცნიერებათა. ასე მაგალითად **მორფოლოგია** (მეცნიერება, რომელიც ორგანიზმებს ფორმის მხრივ განიხილავს) **შედარებით ანატომიითა და ემბრიოლოგიით**^{*)} გვიჩვენებს თუ როგორი თანდათანობითი გარდამავალი ფორმები არსებობს ორგანიზმულ სამეფოს თანდათანობითი განვითარების გასათვალისწინებლათ, აქ საკმარისია დავასახელოთ ორმაგათ მსუნთქავი თევზი **პროტეპტერუსი**, რომელსაც სასუნთქავი ლაქებიც აქვს და ფილტვებიც, რაც ამტკიცებს, რომ ის გარდამავალ ფორმის ცხოველია თევზების კლასსა და ამფიბიებს შორის (ამფიბიები ორგვარათ მცხოვრები მაგ. ბაყაყი: წყალშიც ცხოვრობს და ხმელეთზედაც).

ევოლიუციონური თეორიის დამამტკიცებელ საუკეთესო საბუთებს იძლევა აგრეთვე ის მეცნიერება, რომელიც მიწიდან ამოთხრილ ცხოველებს (**პალეონტოლოგია**) ცნობილია, რომ დედა-მიწის ფენებში ორგანიზმების გაქვავებული ნაშთები აღმავალი წესით გვხვდებიან ე. ი. პირველ ფენებში უფრო მარტივი ცხოველებია, ხოლო უფრო ზევითა ფენებში უფრო რთული. აღამიანი, ცხადია, აქ უმაღლეს ფენაზე დგას, როგორც უფრო განვითარებულის და გვიან წარმოშობილი ცხოველი.

^{*)} შესაძლოა თუ არა გარეშე მალტუსის თეორიისა (რომელიც კაპიტალისტური წარმოებას წესის შინაგანი წინააღმდეგობის გასამართლებლად იქნა გამოყენებული) დარვინის საეკოლოგიური თეორიის განმარტება ამაზე კვებით.

რაც შეეხება თვით ადამიანის წარმოშობის საკითხს, ისიც იმ საერთო ევოლუციის კონკრეტული ემორჩილება, როგორც სხვა ცხოველები. ხოლო ადამიანის აგებულების შედარება მაიმუნების აგებულებასთან ამტკიცებს, რომ ადამიანსა და გორილას ან შიმპანზეს შორის მეტი მსგავსებაა, ვიდრე ამ უკანასკნელ მაიმუნებსა და სხვა მაიმუნებს შორის. ცხადია, ადამიანს და მაიმუნებს საერთო წინაპარი უნდა ჰყოლოდათ, რომლის ერთ ერთ განვითარებულ შტოს ადამიანთა მოდგმა წარმოადგენს.

როგორც დავინახეთ, დარვინიზმი ფაქტებით არღვევს და ანიავეს ძველ შეხედულებებს სახეობათა მარადისობის შესახებ და ამყარებს ახალ სამეცნიერო აზრს, რომლის მიხედვით ორგანიზმული ბუნება წარმოდგენილია როგორც ამბობენ — არა სტატიური, არამედ დინამიური (ახით).

დარვინიზმი ურყევად სდგას მეცნიერებაში. მისმა მეთოდოლოგიამ დაიპყრო პოზიციები სხვა სამეცნიერო დარგებშიც. დარვინიზმის სული მეფობს დღეს, როგორც ზოოლოგიასა და ბოტანიკაში, ისე გეოლოგიასა და ფსიქოლოგიაში და სხვ.

ცხოვრების ევოლუცია დღეს აქსიომად არის მიჩნეული. დარვინიზმის მოწინააღმდეგენი დღეს ევოლუციის წინააღმდეგ აღარ ილაშქრებენ. იმათ მხოლოდ ევოლუციის გამომწვევი ფაქტორები არ აკმაყოფილებს. ბუ-

ნებრივი შერჩევის ფაქტორი ზოგს საკმაოდ საბუთად არ მიაჩნია. ეს გარემოება, რასაკვირველია, დარვინიზმის საწინააღმდეგოთ ვერ გამოდგება. საკმის არის, რომ დარვინის მიერ აღიარებული პრინციპი ევოლუციისა, პრინციპი ორგანიზმული ბუნების განვითარებისა, სწორია. რაც შეეხება ამ მოვლენის გამომწვევ ფაქტორებს, შეიძლება აქ ახალი ფაქტორები აღმოჩნდეს, შეიძლება მეცნიერულმა კვლევა-ძიებამ მეტი მასალები დააგროვოს, რაიც ევოლუციონიზმის სისწორეს დაამოწმებს და სხვას არაფერს. ასე, მაგალითად, გიულგო დეფრიზის „მუტაციის თეორია“, რომელიც აღიარებს თანდათანობით განვითარებასთან ერთად უცებ ნაბიჯობებსაც კი არ ეწინააღმდეგება დარვინიზმს (როგორც ეს ზოგიერთებს ჰგონიათ), არამედ ავსებს და ამავრებს საევოლუციო თეორიას ახალი ფაქტორებით. რადგან როგორც დარვინი ამბობს — ბუნებრივი შერჩევა იყო უმნიშვნელოვანესი, მაგრამ არა ერთადერთი საშუალება განვითარებისა (Снп. соч. т. IV. „О происх. видов путем естеств. подбора“ გვ. 22).

ამრიგად ამ მოკლე მიმოხილვიდან ჩვენ ვგებულობთ, რომ ცხოველთა და მცენარეთა სამეცნიერების ტიპები არ წარმოადგენენ ქმნილების ცალკე აქტებს, არამედ წარმოიშვნენ ბუნებაში თანდათანობითი განვითარებით უფრო გარტივი არსებისაგან და რომ მათ შორის არსებობს მჭიდრო, ნათესაური კავშირი.

ი. ელიაშვილი.

კ ი ბ ი ე ნ ა *

ამინდი და ჰავა

(კლიმატი)

განსაზღვრული დროის (ერთკვით დღეგანდელი დღის) ტემპერატურის, სინამის (წვიმა, თოვლი) ჰაერის ზედაწოლისა და ქარის მოძრაობის ცვლილებათა ერთობას, რომელიც დამოკიდებულია მზის პირდაპირ ან ალმაცერ გავლენაზე, ჩვენ ვუწოდებთ ამინდს. ხოლო ამინდის ისეთ მოვლენებს, რომელიც დამოკიდებულია გეოგრაფიულ მდგომარეობასა და ადგილობრივ თავისებურებაზე და რომელიც ყოველწლივ ხდება, ჩვენ ვუწოდებთ ჰავას. ჰავა ანუ კლიმატი არის არსება იმ ვითარებისა, რომელიც მოქმედობს ჩვენს ჯანმრთელობაზე ანა თუ ადგილის მდგომარეობის გამო.

რასაკვირველია, როგორც ამინდის, აგრეთვე ჰავის გამორკვევისათვის უმთავრესი მნიშვნელობა აქვს ადგილობრივ ტემპერატურას. ამის თანახმად არის სწორედ დაყოფილი ჰავა ტროპიკულად, ზომიერად და პოლიარულად.

ტროპიკულ ჰავას ახასიათებს უმაღლესი $t-a$, რომელიც ირყევა 20 და 30 ° შორის. ასეთ ჰავაში ხშირია ხოლმე სითბოსა და მზის დაკრა. მაღარია, მუცელა, ნაწლევთა ანთება, ხოლერა, ტუბერკულოზი და სხვა ავადმყოფობანი. ზომიერ ჰავას ახასიათებს ტემპერატურის მოძრაობა — 15 და +25 ° შორის. აქ სითბოც, ქარიც, ნამიცი და სხვა მოვლენებიც მეტ ცვალებადობას იჩენს, ვიდრე ტროპიკული. პოლიარულ ჰავას ახასიათებს ცივი ჰაერი (საშუალო წლიური მაქსიმუმი +2°).

* გაგრძელება იხ. „ახალგაზრდა ლენინელი“ № 2 (21).

გარდა ჰავის ასეთი დაყოფისა გეოგრაფიულია და ტემპერატურის საზომით ჰავას კიდევ ჰყოფენ კონტინენტურ ანუ მატერიკულ და ზღვის ანუ ზღვისპირულ ჰავად. იმის და მიხედვით, თუ რამდენად არის ჰავა დამოკიდებული დიდ კონტინენტსა და ზღვაზე. ზღვისპირული $t-a$ უფრო ერთგვარია (თანასწორი), ზაფხულობით გრილი ჰავით და ზამთრობით თბილი, ვიდრე კონტინენტური და სინამეც მეტი აქვს.

ზაფხულში კონტინენტი ძალზე ცხელდება, რის გამო ბარომეტრული ზედაწოლა დაბალია და ამიტომ ქარის მოძრაობა სწარმოებს ზღვიდან. ხოლო ზამთარში კონტინენტის ფრიად გაცივების გამო ბარომეტრული ზედაწოლა დიდია და ამიტომაც ქარი მოძრაობს ზღვისაკენ. ზღვისპირულ ჰავაში ქვეყნის (ტუბერკულოზი), ბავშვების ავადმყოფობაც და სიკვდილიანობაც ნაკლებია, საზოგადოდ ზღვისპირული ჰავა ადამიანისთვის საკეთილდღეო არის, თვისის მუდამ მოძრაის ჰაერით აღიზიანებს კანს და სასარგებლოდ მოქმედობს სისხლის მოძრაობასა და საკმლის მონელებაზე.

დაბოლოს ადგილის მდგომარეობის თანახმად ჰავის ჰყოფენ მთისა და ბარის ჰავად.

მთის ჰავაში ბარომეტრული ზედაწოლა ნაკლებია, მზის შექებრივი სითბო კი მეტი, რადგან ნაკლები გავსავლელი გზა აქვს.

ატმოსფერული ნამიცი მთაში ნაკლებია, ვიდრე ბარში, ხოლო წვიმა მეტად ხშირი. დაბალი ბარომეტრული

ზედდაწოლა, უფრო ერთგვარი და გრილი ტემპერატურა და ჰაერის ძლიერი მოძრაობა იწვევს გულისა და ფილტვების მომეტებულ მოქმედებას და ამ გზით ნივთიერებათა მიმოცვლის გაძლიერებას.

თუნდა სხედასხვა გზით, მაგრამ თანაბრად, ზღვის, პირულისა და მთის ჰაერის გავლენით ადამიანის სისხლში მრავლდება სისხლის წითელი სორსლები და, მაშასადამე, მატულობს ჰემოგლობინი. ეს გარემოება ფილტვებს უადვილებს მუშაობას და ავადმყოფის საკეთილდღეოდ ჰქმნის მთაში და ზღვისპირად ცხოვრებას.

მთაში ფრიალ იშვიათია ტუბერკულოზი და სხვა ინფექციური სენი, ხოლო ხოლერა და მალიარია მაღალ მთებში სრულიადაც არ ჩნდება.

როგორც სითბო—სიცივეს, აგრეთვე მაღლობსა და დაბლობს ადამიანის სხეული თანდათანობითი ცხოვრებით ითვისებს ხოლმე და ეჩვევა (აკლიმატიზაცია).

თუნდა ადამიანის სხეული თვით ათანასწორებს სითბოსა და სიცივის შეძენა-დაკარგვას (სითბოს რეგულიაცია), ეს გათანასწორება ვერ არის იმდენად საკმაო, რომ ადამიანს არ სჭირდებოდეს ხელოვნურად დაიცვას თვისი სხეულის სითბო და სიცივისაგან უზრუნველჰყოს იგი.

ამისათვის იძულებული ხდება შეაფაროს თავი ერთის მხრივ შენობებს და მეორე მხრივ დაჰუაროს თვისი სხეული ტანისამოსით და ფეხსაცმელით.

ტანისამოსს ადამიანი იშვადებს (ცხოველთა ბეწვისაგან (მატყლი) და მცენარეთა ხაოსაგან (ბამბა, სელი) და აბრეშუმისაგან (აბრეშუმის ქიის პარკი).

ამ მასალებით იგი ართავს ძაფს და შემდეგ ამზადებს ქსოვილებს, რომელთაგანაც ადამიანი იკერავს საცვლებსა და ტანისამოსს, უნდა ჰქონდეს ისეთი თვისება, რომ წყლით ადვილათ არ გაიფუნთოს და, თუ დასველდა, იოლად გაშრეს. ამასთანავე უნდა ჰაერს საკმაოდ ითვისებდეს.

ასეთ მოთხოვნილებას ყველაზე მეტად აკმაყოფილებს მატყლის ქსოვილი. გარდა სითბო-სიცივის დამაყოფილებისა, ტანისამოსი ადამიანს უნდა ჰკვირდეს სიამოვნებას. ეს კი მოხდება მაშინ, როცა ტანისამოსი თვისი არსებით შეეფერება სითბოსა და სიცივეს.

ამისათვის საჭიროა კაცი ატარებდეს ზამთარში საკმაოდ თბილსა და ზაფხულში საკმაოდ გრილ ტანისამოსს, რომ ზამთრის ტანისამოსი იყოს შეკერილი მუქი ფერის ქსოვილიდან, რომელიც სიხარბით შთანთქავს ხოლმე მზის თბილ შუქს და ზაფხულის კიდეც ღია ფერის (თეთრი) ქსოვილიდან, რომელიც ნაკლებად ითვისებს მზის თბილ შუქს.

შესაფერისად დამზადებული ტანისამოსი სითბოს დაცვა-დაფარვით სხეულს უადვილებს დაწვის პროცესებს და ამგვარად ეკონომიას უწევს საკვებ მასალის მიღებაში.

არც მეტად თბილი ტანისამოსის ტარება, როდესაც ადამიანი იოლად ოფლიანდება ხოლმე და, მაშასადამე, ადვილად შეუძლია გაცივდეს და არც ფრიალ მსუბუქის, რომელიც საკმაოდ ვერ ათბობს სხეულს, არ იქნება დამაყოფილებელი.

რამდენადაც ამ შემთხვევაში საჭირო არის ზომიერება, იმდენათვე საჭიროა პატარაობიდანვე შეჩვევა, რათა არ გაისათუთოს თვისი სხეული და საშუალო თბილი ტანსაცმელით დაიფაროს თვისი ტანი.

ფეხსაცმელიც უპირველეს ყოვლისა უნდა იცავდეს ფეხს სიცივისაგან და ისეთი ხელოვნებით უნდა იყოს შეკერილი, რომ ფეხი არ დაამიზინდეს, არ დააყოფიოს და მასთანავე ესთეტიურ გრძნობასაც აკმაყოფილებდეს.

თავის საბურველიც უნდა შეეფერებოდეს ზამთარ-ზაფხულს, არამც და არამც არ უნდა ამძიმებდეს თავს და შიგ უნდა საკმაოდ მოძრაობდეს ჰაერი.

რასაკვირველია, ყოველივე ის, რაც ჩვენი სხეულის სიახლოვეს იმყოფება და უპირველეს ყოვლისა საცვლები და ტანისამოსი მუდამ უნდა სუფთად ინახებოდეს, რაც გასარეცხია, უნდა ხშირად ირეცხებოდეს და რაც არა, ხშირად უნდა იბერტყებოდეს და მზეზე გაეფინოს.

ქვეშაგებიც ადამიანს სუფთად უნდა ჰქონდეს, ისიც საკმაოდ უნდა შეეფერებოდეს სითბო-სიცივის მდგომა რეობას და ჰკმაროდეს ადამიანის სხეულის დასაფარავად.

აქ უნდა მოვიხსენიოთ, რომ ბაზარზე ძველი ტანისამოსის მყიდველს მუდამ უნდა ახსოვდეს, რომ უდევნი-ფექციით მისი ტარება ფრიალ სახიფათოა გადამდებ სენთაგან თავის უზრუნველყოფისათვის.

ნ ი ა ლ ა ზ ი .

ნიადაგს დიდი მნიშვნელობა აქვს ადამიანის ცხოვრებაში, რადგანაც მასზედ უდგია ფეხი, ზედ აშენებს თავის ბინას და ზედვე მოჰყავს თვისი საზრდო.

მრავალ მოთხოვნილებათა დამაკმაყოფილებელ წყალსაც ნიადაგი აძლევს ადამიანს და ყოველსავე ცოცხალ არსებასაც (მცენარე, ცხოველი).

ნიადაგის შემადგენლობა მუდამ დიდ ფერადობას განიცდის.

თუ ოდესმე, როცა ახლად გაჩენილი დედა-მიწის ზედაპირი წარმოადგენდა გაცივებულსა და გამაგრებულს გამდნარ მასას, შემდეგში სითბო-სიცივისა, წყლისა, ყინვისა და განიავების მეოხებით, დედამიწის ეს მაგარი კანი დაირღვა, დაიშალა, გაფხვიერდა და დღეს წარმოადგენს თვისი ფიზიკური და ქიმიური თვისებებით იმ სახეს, რომელსაც **ნიადაგს** ვუწოდებთ.

დღესაც ამ დაშლა-განიავების პროცესი ისევე უცვლელად და უნაკლულად მოქმედობს, როგორც ახალი ნიადაგის გაჩენაც. ამას გვიმტკიცებს იმ სალ-კლდეთა მუდმივი ცვლილებანი, რომელნიც ჩვენი თვალის წინ ხდება: ნიადაგს შეადგენს ან მთლიანი ქვის ტიტველი კლდე, ან მასზედ დამჯდარი სილა და ხვინჯა, რომელიც ან აქვე არის გაჩენილი კლდის განიავებით, ან საიდგან-მე მოტანილია წყლის ნაკადისაგან, ან დაბოლოს სილასა და ხვინჯას ჰფარავს მცენარეულობითი კეცი.

ადამიანის არსებობა მხოლოდ იმ ნიადაგზეა წარმოსადგენი, სადაც მცენარეც ხეირობს. აქ უნდა ითქვას ისიც, რომ გარდა მოხსენებულ პირობებისა ამ დაშლის პროცესში დიდი მნიშვნელობა აქვს ქიმიურ პროცესსაც, რომელიც გამოიხატება ჰაერის ჟანგბადის და ნახშირმჟავას მოქმედებით მაგარ მასის დასაშლელათ. კლდესა და საზოგადოდ მაგარ მასას როდი ძალუძს მცენარეულობის აღმოცენება.

ხოლო განიავებული და გაფხვიერებული მასა,—სილა და ხვინჯა,—სრულიად საკმაოა მცენარეთა აღმოსა-ცენებლად, რადგან ჰაერის ნამს (ცვარს, წვიმას) მოაქვს ჰაერიდან ამიაკი, აზოტისა და აზოტოვანმჟავა მარილები ერთის მხრივ და გარდა ამისა იგი აღნობს განიავების

დროს ნიადაგში დამზადებულ მარილებს, რომელნიც საკმაოა მცენარის ზრდა-განვითარებისათვის. სადაც სიცოცხლეა, იქ სიკვდილიც არის და ეს სიკვდილ-სიცოცხლეც დედა-მიწაზე სწარმოებს.

მცენარეთა გამზარატი ნაწილები, წვრილ და მსხვილ ცხოველთა ლეშები სცივია დედა-მიწაზე, იხრწიება, ლპება და ჰქმნის იმ ზედაგას, რომელსაც **დუმუხი** ეწოდება.

აი, აქედან იწყება მიწის დამუშავება ადამიანისაგან, მისი კულტურული მოღვაწეობა, რომლის მეოხებითაც სახნავ-სათესი მიწის სახე თანდათან იცვლება ადამიანის საკეთილდღეოდ.

სადაც ადამიანი სცხოვრობს, დედა-მიწა მოფენილია ფერადი მცენარეულობით, მოფენილია ტყითა და ბუჩქებით.

ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს არა მარტო ადამიანის ქონებრივი კეთილდღეობისათვის, არამედ მის სულიერ მდგომარეობისათვისაც, მის ხასიათისა და საზოგადო კულტურისათვის.

ჩვენ ვიცით, თუ რა დიდი გავლენა აქვს ტყეს ქეთილ ჰაერის შექმნაზედ, ჰაერის მოძრაობაზედ, წყაროებისა და საზოგადოდ წყლის სიმდიდრეზედ და ამიტომ სიტყვის გაგრძელება აქ მეტი იქნება.

ტემპერატურა ნიადაგისათვის დიდმნიშვნელოვანი ფაქტორია. იგი დამოკიდებულია მზის სითბოზედ, იმაზედ, თუ რა მხრივ უცქერის ნიადაგი მზეს (აღმოსავლეთ-დასავლეთ-ჩრდილოეთ-სამხრეთით), მის ფერზედ (შავი ფერის ნიადაგი მეტად ითვისებს მზის თბილ შუქს, ვიდრე ღია ფერის), ნამზედ, ნიადაგში მყოფ ჰაერსა და მის თვისებაზედ (აყალო, თიხა, ქვიშა და სხვა).

ქვევით კეცებში ნიადაგი სითბოს ცუდად ატარებს, რადგან განიავების მიერ შექმნილი სილისა და ხეივანის მარცვლები არ არის მჭიდროდ შეკავშირებული ერთი მეორესთან. ცხადია, ასეთ მარცვალთა შორის უნდა იმყოფებოდეს ჰაერი.

იმ სივრცეს, რომელშიაც ასეთი ჰაერი იმყოფება ეწოდება ფორი.

რაც უფრო ფხვიერია ნიადაგი, მისი ფორიანობაც მეტია.

მკვრივი, მაგარი ნიადაგი ნაკლებად ფორიანია. ფორიანობას დიდი მნიშვნელობა აქვს ნიადაგის წყლის გავლენის მხრივ.

რაც მეტია ფორიანობა, წყალიც მეტია ნიადაგში. რაც მეტად წვრილია ნიადაგის შემადგენელი კეცის მარცვალი, მით უკეთ ინახავს ფორი წყალს.

ნიადაგის ქვედა კეცებში თუ წყალი იმყოფება, კაპილარობის კანონის მეოხებით, ეს წყალი ამოდის ზევით და ასეთ ალაგას აშენებულ შენობას ანოტივებს.

დედა-მიწაზე წვიმის სახით ჩამოვარდნილი ნამის ერთი მესამედი აორთქლდება ხოლმე ჰაერში. ერთი მესამედიც გადარეცხს ნიადაგის ზედაპირს და მიდის შელეებში და ერთი მესამედიც ჩადის ნიადაგში.

ნამის ნიადაგში ჩასვლას ჰქვია **ფილტრაცია**.

რაც მეტად მკვრივია ნიადაგი, მით ნაკლებად იფილტრება ნამი. ამიტომ, აყალო მიწა და თიხა ცუდად ატარებს წყალს. ქვიშა, სილა და ხეივანა—კარგად.

ნიადაგში წყალი იფილტრება მანამდე, ვიდრე წყლის გამტარებელ კეცს შეხვდება, ხოლო აქ იგი გუბდება და ასეთ შეგუბებულ წყალს ჰქვია **ნიადაგის წყალი**.

რასაკვირველია, ნიადაგის წყალი არ რჩება ერთს ალაგას, არამედ ნიადაგში მიმდინარეობს თვისის სიმძიმის გამო იქითკენ, საცა წინააღმდეგობას არა უწევს რა, დაბლობისაკენ. და თუ დაბლობისაკენ გზა შეკრული დახვდა, ან კლდის ან წყლის გაუმტარებელ კეცის გამო, ნიადაგის წყალს შეუძლია დიდი ზედდაწოლის გამო ზევით ამოხეთქოს. ასეთ წყალს ჰქვია **წყარო**.

ხოლო ნიადაგის ის წყალი, რომელიც დაბლობისაკენ მიმდინარეობს, ჩადის ლელეში და როცა რამდენიმე ასეთი ნაკადი შეუერთდება ლელეს, იგი იქცევა **მდინარეთ**.

შესაძლოა წყალმა ისეთ ალაგას ამოხეთქოს, სადაც ადგილი ირგვლივ გარემოცულია წყლის გამტარებელ კეცებით. ასეთ შემთხვევაში იგი გუბდება და **ტბად** იქცევა.

როცა წყალი ნიადაგში მოძრაობს იგი ხსნის ნიადაგში მყოფ მარილებს და ითვისებს მათ. აგრეთვე ნიადაგი აცლის წყალს ისეთ ნივთიერებას, რომელიც მასში შეწონილია (მტვერს, ბაქტერიებს).

ნიადაგის მიერ წყლისაგან წართმეულ ბაქტერიებს ის მნიშვნელობა აქვთ, რომ მათი შემწეობით, სხვათა შორის, სწარმოებს ორგანიზულ ნივთიერებათა ნიადაგში ნელი წვა, რომლის შედეგიც არის ნახშირმჟავას გაჩენა. ამ ნახშირმჟავას ნაწილს ნიადაგიდან ითვისებს წყალი, რომელსაც სასიამოვნო გემოს აძლევს (წყაროს წყალი).

ნიადაგში ბაქტერიები შლიან ცილისებურ ნივთიერებებს, აცლიან მათ ამიაკს, რომელთაც გადაჰქმნიან ხოლმე აზოტურ და აზოტოვან სიმჟავეთ—ნიტრიფიკაცია.

ხოლო ამ სიმჟავეთა მარილები ფრიად ანოყიერებს ნიადაგს მცენარეთა საკვებათ.

ნიადაგი აკავებს აგრეთვე ორთქლს, შლის ორგანულ ნივთიერებას, აქცევს მას არაორგანულად და ამ სახით უბრუნებს ბუნებას.

ნიადაგში, განსაკუთრებით იქ, საცა მათ საკვებათ ორგანული ნივთიერებანი და მარილებია, საკმაოდ იმყოფებიან ბაქტერიები, რომელთა შორის არიან ადამიანისთვის უვნებელნიც და მავნენიც.

უკანასკნელთა შორის ავთვისებიანი შეშუპებისა და ტეტანუსის ბაცილები წარმოადგენენ საშიშროებას იმ ხალხისთვის, რომელიც ფეხშიშველი დაიარება და დაკაწრული ფეხისგულები აქვს.

მიკრობები ჩადიან ნიადაგში ჰაერით ან წყლით და ბუდობენ ნიადაგის ნამში.

ნიადაგი თუ გაშრა და მტვერად იქცა, მტვერთან ერთად ზოგი ბაქტერიაც გადადის ჰაერში. ხოლო თუ ნიადაგში ნაპრალები იმყოფება, ბაქტერიებს შეუძლიათ ჩავიდნენ მიწის სიღრმეშიც.

ნიადაგის სისუფთავეს დიდი მნიშვნელობა აქვს. საცა ადამიანის მოსახლეობაა. რაც მეტად გაბინძურებულია ნიადაგი, მით მეტია შიგ ბაქტერიები. ამ მხრივ საშიშარია წყაროს, ქისა და საზოგადოდ სასმელი წყლის გაბინძურება. ამიტომ ასეთ ალაგის მოსახლეობას არ უნდა იყოს ზარული ან სხვა რამ გამაბინძურებელი პირობები.

ის ნიადაგი, რომელიც გაქვნილია სიბინძურით, შეგუბებული წყლით და ორგანიზულ ნივთიერებებით მავნეა. ასეთი ადგილი უნდა გაშრობილი და გასუფთავებული იქმნას.

სახალგაზრდოთა საერთაშორისო მოძრაობა

რ. მიმინი.

ჩვენი მოძრაობის საკითხები

(გერმანიის კომკავშირის არალეგალურ ჟურნალიდან „დი არბეიტ“.)

1. ჩვენი ორგანიზაცია—ბრძოლაში 2. უმუშევრობა და კომუნისტური ახალგაზრდობის ამოცანები. 3. ბრძოლა პროკავშირათვის და მუშათა ახალგაზრდობა.

მიუხედავად კომუნისტური პარტიის და კომუნისტური ახალგაზრდობის ორგანიზაციის მუშაობის მძიმე პოლიტიკურ პირობებისა, ჩვენს საღვთო კითხვების წესრიგიდან მაინც არ არის მოხსნილი საჭიროება ერთი ძლიერი—მთლიანი შეტევის—ერთი გარდამწყვეტ ბრძოლის, რომელიც სულ მალე უნდა იკისროს გერმანიის პროლეტარიატმა. როგორი როლი უნდა შეასრულოს ჩვენმა ორგანიზაციამ ამ ბრძოლაში? რა სახით უნდა მიიღოს მან მასში მონაწილეობა? აი კითხვები, რომელსაც ჩვენ აქ უნდა გავსცეთ პასუხი.

ყოველი ბრძოლა მოითხოვს მთლიან ჩამოყალიბებულ ხელმძღვანელობას, ეს გარდამწყვეტი ბრძოლა კი—ყველაზე უფრო. ვინ უნდა იკისროს ეს ხელმძღვანელობა ამ ბრძოლაში? ამ კითხვაზე რა თქმა უნდა ორი პასუხი არ გაიცემა. ეს ხელმძღვანელი კომუნისტური პარტია უნდა იქნეს. გერმანიის კომპარტია მეთაურობს დღეს გერმანიის პროლეტარიატს და მის უშუალო ხელმძღვანელობით უნდა იმოქმედოს ყველა იმან, ვისაც მიზნად დაუსახავს მხოლოდ ბრძოლა მშრომელთა ინტერესებისათვის და მათ შორის კომუნისტური ახალგაზრდობამ პირველ რიგში. ის ყოველთვის იყო კომუნისტური პარტიის პოლიტიკურ ხელმძღვანელობის და გავლენის ქვეშ. დღეს კი, არა მარტო პოლიტიკური, არამედ კლასიური ბრძოლის და ყველა სხვა დარგები ჩვენ უნდა გვაერთიანებდნენ სრულიად.

ბრძოლა უნდა ვაწარმოოთ გაერთიანებულად არა მარტო პოლიტიკურად, არამედ ორგანიზაციულადაც აგრეთვე. ასე, ამრიგად, ახლო მომავლის გარდამწყვეტ ბრძოლაში—კომუნისტური ახალგაზრდობის მოქმედება განკუთვნილია კომპარტიის პოლიტიკურ და ორგანიზაციულ მუშაობის ფარგლებში.

როგორ უნდა გვესმოდეს ეს მთლიანობა? ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ როგორც ეს ჰკონიათ ზოგიერთ ამ ანაგებს ორივე მხრიდან. კომუნ. ახალგაზრდობის და მისი სპეციფიური ამოცანების გათქვეფას პარტიაში და მის ამოცანებში? ოდნავადაც არა. პირიქით, არ არის

ამაზე მეტი შემცდარი აზრი და მიუხედავად ამისა, რევოლუციის მიზნები ერთია კომკავშირის და პარტიის სპეციფიურ ამოცანათა თვალსაზრისით.

კომუნისტური ახალგაზრდობის ისტორიული დანიშნულება ახალგაზრდა პროლეტარიატის კომუნისტურად პოლიტიკურად აღზრდა და მისი ორგანიზაციული შეკავშირება ყოველდღიური ბრძოლით კაპიტალის წინააღმდეგ; მათი (დარაბმვა) კომკავშირის გარშემო, ისე, რომ პროლეტარიატის გარდამწყვეტ ბრძოლაში უახლოესი მონაწილეობა მიიღოს მუშათა ახალგაზრდობის ფართე მასებში. და ვანა ასეთ მომენტისათვის საშუალების ახალგაზრდათა ორგანიზაციის შეუძლია დარჩეს განცალკევებული კომპარტიისაგან?—რასაკვირველია არა.

ცხადია, რომ გარდამწყვეტი ბრძოლა, რომლისთვისაც ჩვენ ვემზადებით, არ იქნება ხანმოკლე ან ერთდროული. ის უთუოდ კვირეები და თვეები გაგრძელდება; და რომ ასეთ ხანგრძლივ ბრძოლის პერიოდისთვის დავრახმით მშრომელი პროლეტარიატის და ახალგაზრდობის მთელი მასა, საჭიროა მათ შორის წინასწარი, ენერგიული ორგანიზაციული და შემჭიდროებული („ვერზე არბეიტ“) მუშაობის წარმოება. მაგრამ აშკარაა ის, რომ პარტიას, რაგინდ ბევრ ახალგაზრდა მუშას აერთიანებდეს ის თავის ორგანიზაციაში. არ შეუძლია ისე მიუდგეს, ისე მიიზიდოს პროლეტარული ახალგაზრდობის ფართე მასები. როგორც ეს შეუძლია თვით მუშათა ახალგაზრდობის ორგანიზაციას. და აი, ეს არის უმთავრესი საფუძველი და მოსაზრება თუ რატომ გვაქვს ჩვენ საზოგადოდ განსაკუთრებული ახალგაზრდათა ორგანიზაცია და ახალგაზრდათა მოძრაობა; მშრომელ ახალგაზრდობას საერთო პროლეტარულ ინტერესებთან ერთად აქვს თავის საკუთარი ინტერესებიც; მათ დასაცავად და მათთვის საბრძოლველად სჭირდება მას საკუთარი ორგანიზაცია. ყველა ეს მომენტები უცვლელნი დარჩებიან მომავალ გარდამწყვეტ ბრძოლაში.

რა მოხდება, რომ ახალგაზრდობა პირდაპირ და უშუალოდ გაითქვიფოს თავის რიგებით და ორგანიზაციით პარტიაში? აქვს მოჰყვება მხოლოდ ჩვენი მუშაობის შესუსტება მუშათა ახალგაზრდობის მასაში. თვით კომუნ. ახალგაზრდობის ორგანიზაციისათვის და მის

წევრთათვის კი ყოველგვარი აქტივობის, თაოსნობის და მუშაობის უნარის შემცირება, რადგან ექვს-გარეშეა, რომ პარტიულ აპარატში ახალგაზრდობის ეს უნარი და თაოსნობა ისე ვერ გამოიჩინდება, როგორც საკუთარ ორგანიზაციაში. ახალგაზრდობის პარტიაში გათქვეფრა—მას მნიშვნელოვან სარგებელს ვერ მოუტანს, ზიანს კი დიდს მიაციენებს საერთო საქმეს.

ასე, ამრიგად, ჩვენი მოძრაობის პარტიისადმი ორგანიზაციულად დაქვემდებარება—ჩვენ არ უნდა გვესმოდეს როგორც პარტიის შიგნით ჩვენი, ორგანიზაციის შთანთქმა; კომუნისტური ახალგაზრდობის ორგანიზაცია რჩება თავის სპეციფიკურ მუშაობაში ახალგაზრდათა შორის საკუთარ ნიადაგზე და როგორც პოლიტიკური ორგანიზაცია მთლიანად მოქმედებს პარტიის დირექტივებით, ხელმძღვანელობით და შეთანხმებით. თანამედროვე მომენტის პირობებში—პარტიულ ხელმძღვანელობას ბრძოლის ხელმძღვანელობის აზრი აქვს, და კომკავშირის მთავარი ამოცანა მეტი მთლიანობა, მეტი მოქნილობა და პარტიულ აპარატთან უაღრესად შეთანხმებული მუშაობა არის.

დაუყონებლივ; დამკვირვებელი ამოცანის სახით უნდა ჩატარდეს გაძლიერებული მუშაობა ჩვენი კავშირის ბრძოლის და სამოქმედო უნარის გასაძლიერებლად. განუწყვეტლივ და შეუწყვეტლევ უნდა მიმდინარეობდეს ჩვენი საპროპაგანდო და საორგანიზაციო აქტივობა კლასობრივ ბრძოლის ფარგლებში და მის ნიადაგზე.

მხოლოდ ამ გზით მივიღწევთ ჩვენ კომკავშირის ისტორიულ ამოცანათა განხორციელებას გერმანიის პროლეტარიატის გარდამწყვეტ რევოლუციონერ ბრძოლაში.

გერმანიის ბიურგერულ-ბურჟუაზიულ სამეურნეო-ეკონომიურ ცხოვრების გაკოტრებამ რაც ბუნებრივი შედეგია, ან უფრო სწორად რომ ვთქვათ, ერთი ნაწილია კაპიტალიზმის მსოფლიო საზოგადო კრიზისის, წარმოშვა მასიური უმუშევრობა და გამოიწვია არა მარტო მუშათა აუტანელი ცხოვრების პირობები, არამედ აგრეთვე მისი რევოლუციონერი ძალების და ბრძოლის მეთოდების კარდინალური ცვლილება, გადახალისება. ამ გარემოებამ კომუნისტური პარტია და კომკავშირი ახალგაზრდობა დააყენა ახალ ამოცანათა წინაშე.

სიმშვილობამ და გაკვირებამ უმუშევრობის ნიადაგზე, განსაკუთრებით ახალგაზრდობაში—თავის განვითარების იმ დონეს მიაღწია, როცა ის რევოლუციონერ ფაქტორად იქცევა. კომუნისტური პარტია და კომკავშირი დგანან ამ გარემოებით სრულიად გარცეხულ ისტორიულ ამოცანათა წინაშე.

უმუშევრობა მით უფრო ძლიერ რევოლუციონერ ფაქტორს წარმოადგენს, რომ აუცილებელი დახმარება მთავრობის მხრივ მოითხოვს აუარებელ ფინანსიურ საშუალებას, რომელც სახელმწიფომ უნდა აიღოს ისევე ხალხისაგან სხვადასხვა ბევარისა და ყვლეფის სახით. ეს გარემოება კიდევ უფრო ამწვევებს თანამედროვე ეკონომიურ კრიზისს, აჩქარებს არსებულ სამეურნეო კონიუნქტურის და წყობილების რადიკალურად შეცვლას და შეუძლებლად ხდის კაპიტალიზმის საბედისწერო კრიზისთა უმტკივნეულოდ გადატანას.

ამას ისიც უნდა დაუმატოთ, რომ ყოველგვან და ყოველთვის უმუშევარი პროლეტარიატის ყველაზე უფრო რევოლუციონერ ფრთას წარმოადგენდენ, მაგრამ სამაგიეროდ შესაძლოა ისიც, რომ ეს რევოლუციონერი ნაწილი ადვილად გარდაიქმნას ლუმპენპროლეტარად, რო-

მელიც მზათა პურის ყოველი ნაჭერისათვის ულალატოს მუშათა საქმეს. ასეთი შესაძლებლობით შეუძლია მოხერხებულად ისარგებლოს ექსპლოატატორთა კლასმა და შესაფერისი რღვევა შეიტანოს მეგრძოლი პროლეტარიატის რიგებში.

უნდა ითქვას, რომ ასეთ საზღვარზეა მისული დღეს გერმანიის უმუშევარ პროლეტარიატის დიდი უმრავლესობა. ძალიან ბევრ ოლქებში და ინდუსტრიულ ცენტრებში ამის მაგალითები და ნიშნები საკმაოა, კომუნისტურ პარტიას და კერძოდ ჩვენს ორგანიზაციას, დასჭირდა ბევრი ტაქტიკურ—ეკონომიური მანევრები ასეთი შესაძლებლობის თავიდან ასაცილებლად, მერყევი პროლეტარიატის (უმუშევრების) კლასიურ ბრძოლის ნიადაგზე დასამაგრებლად.

დღეს გერმანიაში უმუშევარი მასიურად იხსოვებიან კომპარტიამ და კომკავშირმა უნდა შეაჩეროს ეს სტიქიად ქცეული უბედურება. ჩვენ უკვე შეუდექით საქმეს: ბევრ ადგილას მოვაწყვეთ უმუშევართა გამომკვები პუნქტები; რატომ უნდა ეს მხოლოდ წვეთია ზღვაში, მაგრამ ის მნიშვნელოვანია სხვა მხრივ; მან პირველმა ამხილა დამშეული პროლეტარიატის საშინელი მდგომარეობა.

კაპი ჯალისტებმა და მათმა მთავრობამ არ დააყოვნეს, რასაკვირველია, შექმნილი მდგომარეობით ესარგებლათ. მაგრამ როგორ მიუდგენ საკითხს?—ჩვეულებრივ გამოცდევლურად, პირველად და რატომ უნდა არა გულწრფელურად: პოლიციურ რაზმებს, ადმინისტრაციას, რეიხსერს და სხვა ფაშის ჯურთყიცილურ და არა ოფიციალურ ორგანიზაციებს დაევალა უმუშევართა და დამშეულთა გამოკვება, მათზე მზრუნველობა. ცხადია, რომ კაპიტალისტები და სოციალ-დემოკრატია ამ ხრიკით სცდილობენ სიმშლით და აუტანელი მდგომარეობით ილაჯ გაწყვეტილი პროლეტარიატი დაუხსლოვოს ფაშიზმს, მის იდეას, დაუკავშიროს მას და ჩაითრიოს მის რიგებში, რომ გამოიყენოს კლასობრივად გათვითცნობიერებული—მებრძოლი პროლეტარიატის წინააღმდეგ.

შეგნებულმა რევოლუციონერმა პროლეტარიატმა და ახალგაზრდობამ კომპარტიის და კომკავშირის მეთაურობით, რასაკვირველია, თავიდანვე ადვილად გაიგო კაპიტალისტთა ზრახვები და არ წამოეგო მის ანკესზე. ის დაუნდობელ ბრძოლას აწარმოებს ყველა იმით მიმართ, ვინც მოტყუვდა ან იმყოფება გატყუვებულ, მერყე მდგომარეობაში. მაგრამ არის დიდი ნაწილი უმუშევრებისა, რომელთაც მთავრობა ან სხვა ვინმე ვერ უწყევს კერავითარ დახმარებას; ისინი მიმართავენ ყაჩაღობას, რბევას, ქურდობას და სხვა ამის მსგავს საქმეებს, რომ ამ ხალხს არაფერი საერთო კლასობრივ ბრძოლაში ჩაბმული პროლეტარიატთან არა აქვთ, რომ ისინი ლუმპენპროლეტარიატის ჩვეულებრივ ერთ სახეობას წარმოადგენენ, მტკიცება, რასაკვირველია, არ სჭირდება. ამ თვალისაზრით, რასაკვირველია, რევოლუციონერი პროლეტარიატის რიგები შემჭიდროებული და სოლიდარული რჩება. ჩვენ, რატომ უნდა, მორალური განაჩენი არ გამოგვაქვს ამ ყაჩაღთა და დამრბევთა წინააღმდეგ; ეს საქმე მთლიანად დაგვითმია ბ—ნ რევოტარისტთათვის, რომელთა ლალატმა მიიყვანა მუშათა კლასი თანამედროვე საშინელ ყოფამდე. ჩვენ მარქსისტულად ვხსნივთ ამ მოვლენას და მარქსიზმის თვალსაზრისით უყურებთ მის მნიშვნელობას და შედეგებს.

ამ ორიოდ თვის წინათ დაწყებული საშინელი ანტისემიტური მოძრაობას ბერლინში და ებრაელთა სას-

ტიკი დევნას მთელ გერმანიაში, რომელშიაც მხურვალე მონაწილეობა მიიღო ფაშისტურმა ახალგაზრდობამ, დაუკავშირდა მასიური რბევა და ძარცვა და თითქმის ყველგან; ამ რბევაში ზოგიერთ ადგილას იღებდნენ მონაწილეობას პროლეტარული ახალგაზრდათა ორგანიზაციებიც ეს ფაქტი კიდევ უფრო ამტკიცებს ჩვენს შეხედულებას, რომ ლოუმპენპროლეტარული ტენდენციები ხელსაყრელი და სასარგებლოა ფაშისტათვის, რომელნიც ყოველგან და ყოველთვის სკიდილობენ ეროვნული შუღლის, კაცობრიობის და გაუტანლობის წარმოშობას.

მთელი გამოცდილება მოითხოვს კლასობრივად დაზარალებულ და ორგანიზაციულ პროლეტარიატისაგან დაუყონებლივ შეთანხმებას უმუშევართა მასასთან, რომ ეს პროლეტარიატის დიდი და რევოლუციონური ნაწილი არ მოექცეს მუშათა კლასის მტერთა ბანაკში, არამედ საბოლოოდ ჩაებას ბრძოლაში კლასობრივ მტერთა წინააღმდეგ, უმუშევარ ახალგაზრდობის მიმართ—განსაკუთრებულ ყურადღებით უნდა ვზუნდეთ: კომკავშირის უახლოესი და დაუყონებლივი ამოცანა მათ შორის მუშაობა არის. უმუშევრებთან ერთად, მათი ინტერესებისათვის ჩვენ უნდა გავაჩადოთ მკაცრი პოლიტიკური და ეკონომიური ბრძოლა, რომელიც იხსნის უმუშევარ პროლეტარიატს სიმშვილით სიკვდილისა და აუტანელი ცხოვრებისაგან.

პირველ რიგში უნდა შევიმუშავოთ უმუშევარ ახალგაზრდობის ეკონომიური პროგრამა და მუშათა ახალგაზრდობისთან ერთად ისიც უნდა ჩავაბათ კომკავშირის ხელმძღვანელობით ბრძოლაში ამ პროგრამის განსახორციელებლათ.

როგორც ერთი უმთავრესი მხარე მუშაობის წარმატების, როგორც თავდები სასურველ შედეგების—უნდა დავარწმუნოთ უმუშევარი ახალგაზრდობა, რომ მისი ბრძოლის გამარჯვებით დაგვირგვინება და მისი მდგომარეობის გაუმჯობესება—შეიძლება მხოლოდ მათელ მუშათა კლასთან შეთანხმებული და შეგუებული ბრძოლით და მოქმედებით. ასეთი პროგრამის მთავარი მუხლები უნდა იყოს: დაკეტილ წარმოებათა განახლება.

სამუშაოდან ტყუილუბრალოდ მოხსნის აკრძალვა. პროფკავშირთა ბრძოლა უმუშევართა ინტერესებისაზრის. უმუშევართა და სამუშაოზე მყოფ მუშათა გაერთიანება სათანადო პროფკავშირებში—მთლიანი ბრძოლის ფრონტის შესაქმნელად.

მუშათა ახალგაზრდობის შრომის ხელფასის აწევა.

ბერლინის მუშათა ახალგაზრდობის კონფერენციამ ა.წ. თებერვლის უკანასკნელი რიცხვებში გამოიმუშავა აგრეთვე სხვა პროგრამული მოთხოვნებიდანაც.

„შრომის ხელფასი უნდა უდრიდეს საარსებო მინიმუმს მაინც“.

„საარსებო მინიმუმის მიცემა ყველა უმუშევარ ახალგაზრდათათვის“.

„დახმარების აღმოჩენა ყველა სწავლა მიტოვებულ ახალგაზრდათათვის, რომელნიც არ იმყოფებიან სამუშაოზე“.

„დახმარება ტანთსაცმელით (კომუნების საშვალე-ბით)“.

„დახმარება საცემით (პური, ყველი, ქართოფილი, ხორცი, ნახშირი) კომუნების საშვალეებით“.

„ყველა ქუჩაში მოხეტიალე, უსახლკარო, უმუშევარ

ბავშთა და ახალგაზრდათა თავშესაფრებში დაჯგუფება. უუასო მიმოსვლა სამუშაოზე და სამუშაოდან“.

„უმუშევართა კომიტეტის შექმნა და მისთვის ანგარიშის გაწევა“.

უმუშევრები უნდა გრძნობდნენ და ჰხედავდნენ, რომ ისინი მარტონი არ არიან მძიმე ბრძოლაში, რომ მათთან ერთად იბრძვის და მოქმედებს აგრეთვე მთელი პროლეტარიატი და მუშათა კლასი. და რომ მხოლოდ ამ გზით შეიძლება მათი მდგომარეობის გაუმჯობესება. ასეთი მეთოდით და მუშაობით შეიძლება უმუშევართა სპეციფიური ფსიქოლოგიის რევოლუციონურ პროლეტარიატის მხარეზე გადმოხრა.

პარალელურად ასეთ მუშაობასთან—დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს აგრეთვე უმუშევართა პოლიტიკურ გათვითცნობიერებას და პოლიტიკურ აქტივობას რევოლუციონური პროლეტარიატის ბრძოლაში მან მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს; ის საბოლოოდ უნდა გაიმსჯელოს იმ რწმენით, რომ პროლეტარული ხელისუფლება და რევოლუცია იხსნის მას სეზოლოდ დღევანდელ განსაცდელიდან და, რომ ამიტომ, მაშასადამე, მან უნდა მიიღოს აქტიური მონაწილეობა რევოლუციის გამარჯვებაში.

მხოლოდ მთლიანი ფრონტი სამუშაოზე მყოფ მუშათა და უმუშევართა შორის პროლეტარული დიქტატურისათვის ბრძოლაში მისცემს უკანასკნელს ადამიანურ ცხოვრების საშვალეებს. მხოლოდ მაშინ, როცა სახელმწიფო ხელისუფლებას სათავეში პროლეტარიატი ჩაუდგება—შესაძლო გახდება ცხოვრების ნორმალურ კალაპოტში ჩაყენება, მხოლოდ მაშინ მოეძება ბოლო სიმშვილა და უმუშევრობას, როგორც სოციალურ და მასიურ მოვლენას.

ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირისათვის ასეთ ვითარებაში დასახულია საორგანიზაციო და სააგიტაციო-საპროპაგანდო მუშაობის მთელი რიგი ამოცანები.

არაღვეალობის პირობებში ეს მუშაობა უაღრესად გააძნელა, მაგრამ შეუძლებლად მაინც არ გაუხდია.

ჩვენი ხელმძღვანელობით სისტემატიურად უნდა მოეწყოს უმუშევარ ახალგაზრდობის კრებები, რომლებზედაც მთავარი ყურადღება პოლიტიკურ მომენტებს და კომკავშირის საქმიანობას უნდა მიექცეს.

ჩვენ თვალყური უნდა ვადევნოთ, რომ პროფკავშირებში ღირსეულად დაიცვან მშრომელი ახალგაზრდობის პროფესიონალურ-ეკონომიური ინტერესები, რომ ახალგაზრდობას ჰყავდეს თავის წარმომადგენელი თავის პროფესიონალურ კავშირში.

ყველა წარმოებასთან და ინდუსტრიალურ პუნქტთან უნდა შექმნათ განსაკუთრებული ფრაქციები, რომელნიც მიზნად უნდა ისახავდნენ არა მარტო უმუშევართათვის ზრუნვას, არამედ მათ პოლიტიკურ აღმზრდელობასაც და ორგანიზაციულ მუშაობასაც. კავშირის აქტივმა ამ საკითხს უნდა მიაქციოს უდიდესი ყურადღება; მუშაობა უმუშევართა შორის უნდა სწარმოებდეს შეუენელებლად: ყოველდღიურ ბრძოლაში, დემონსტრაციებში და პრაქტიკულ კლასობრივ საქმიანობაში უმუშევართა მასები მონაწილეობას უნდა ღებულობდნენ. სულ ახლო მომავალში კომკავშირის განზრახული აქვს უმუშევართა კონფერენციის მოწყობა. ამ კონფერენციამ ბევრი პრინციპიალური და უაღრესად მნიშვნელოვანი კითხვები უნდა გადასჭრას უმუშევართა ცხოვრების და საქმიანობის სფეროში.

პოლიტიკურად და კლასობრივად გათვითცნობიერ-

რებული ჯმუშევარი ახალგაზრდობა კომკავშირის საუკეთესო რევოლუციონერ ნაწილს წარმოადგენს.

უმუშევართა საკითხი რევოლუციის უდიდესი საკითხია. კომუნისტური ახალგაზრდობა იხმარს ყოველ ღონისძიებას ამ საკითხის გადასაჭრელად.

უკანასკნელი თვეების პოლიტიკურ პირობებში, უნდა ითქვას, რომ გამოიწვია ბურჟუაზიულ მიმდინარეობათა და ფაშისტურ ორგანიზაციათა საკმაოდ გაძლიერება; პარალელურად ამ მოვლენასთან—მანვე გამოიწვია აგრეთვე ნაწილობრივად პროლეტარიატის აქტიურ ძალისა და ბრძოლის უნარის შესუსტება. სამეზრნეო და პოლიტიკურ მდგომარეობის გაართულება ბურჟუაზიამ გამოიყენა პროლეტარიატის რიგებში რღვევის შესატანად. მას შემდეგ, რაც კომუნისტური პარტია და ახალგაზრდათა კომკავშირი ბურჟუაზიამ ქერქვეშ მოაქცია, ის შეეცადა რადიკალურად აღმოეფხვრა მუშათა მასებში რევოლუციონერი განწყობილების ყოველი ჩანასახი; მორიგი იერიში მან მიიტანა პროფესიონალურ ჯოძრაობაზე და მის ხელმძღვანელებზე. მაგრამ ის არ მოიქცა ამ შემთხვევაში ისე, როგორც ჩვეულებრივ იქცეოდნენ ხოლმე წარსულში თეთრგვარდიელთა გენერლები, მან ერთბაშად კი არ მოსპო პროფკავშირები, არამედ თანდათანობით გამოაქალა მას ყოველგვარი საშუალება მუშაობის საწარმოებლად. რასაკვირველია, რომ პროფკავშირთა მეთაურები ერთსულვანი და ერთი აზრის ყოფილიყვენ—შეიძლება ბურჟუაზიის მისი ფაქტიური ლიკვიდაცია ისე ჩქარა ვერ მოეხდინა, მაგრამ როგორც ვიცით, უმრავლესობა ჩვენი პროფესიონალურ მოძრაობის მეთაურებისა რეფორმისტები და სოციალ-შემთანხმებლები იყვნენ. ამ გარემოებამ, რასაკვირველია, ძალიან დააჩქარა ბურჟუაზიის გადაწყვეტილების შესრულება ლეიპარტი, გროსმანი, ერდმანი და სხვები—ეს „მუშათა კლასის ლიდერები“—სრულიად აშკარად გამოვიდნენ ერთხელ კიდევ უპირცხვილო გამყიდველთა როლში. თუ ყოველივე ამას გაეითვალისწინებთ, ადვილად მივხვდებით იმ რღვევის პროცესს და უმოქმედობის გამეფებას, რომელმაც მოიცო უკანასკნელ ხანებში ჩვენი პროფკავშირები. კომუნისტებთან ერთად, რომელნიც დღიდან პროფკავშირებში შესვლისა—სცდილობდნენ პროფესიონალური მოძრაობის რეფორმისთვის ქაობიდან გამოყვანას, პროფკავშირებშიც არიან სხვა წარმომადგენელნიც, რომელნიც დღეს აშკარად აღიარებენ, რომ მუშათა კლასის თანამედროვე მძიმე მდგომარეობა გერმანიაში—სამუშაო ხელუფლების სიმცირით, ექსპლუატაციის სისასტიკით, სამუშაო დროის სიდიდით, უმუშევრობით და სიმშალობით აიხსნება. ეს ხალხი დღეს უკვე ჩვენთან არის პროფკავშირთა საბრძოლველ ხაზის გამოძებნაში.

პროფკავშირთა შესუსტებას, რა თქმა უნდა, ხელი შეუწყო ნივთიერ უსახარობამაც, კავშირის წევრებს არა აქვთ საშუალება თვისი უმწეო ხელუფალიდან კიდევ საწევრო გადასახადიც გაიღონ. ასე, ამრიგად, პროფესიონალური საკავშირო აპარატი მოუწყობელია, პროფკავშირს არა აქვს მატერიალური საშუალება გაფიცვების, დემონსტრაციების და საზოგადოდ რევოლუციონური მოძრაობის გასამაგრებლად, მათთვის ფინანსიურ დახმარების აღმოსაჩენად.

კიდევ უფრო გამძრწუნელ გაცლენას ახდენს პროფესიონალური მოძრაობის მთლიანობაზე და სიმტკიცეზე, გარდა ამ ნივთიერ სიღარიბისა, ამ ბოლო ხანებში ძლიერად წამოჭრილი მოღალატეთა წრეებში ტენდენცია და

ლოზუნგი: „გავიდეთ პროფკავშირებიდან“—ეს ლოზუნგი გასავალს ჰპოულობს მასაში, რომელიც საკმაოდ დარწმუნდა პროფკავშირთა უმოქმედობაში და უუნარობაში. რაც უფრო ძლიერდება განწყობებული სამეურნეო მდგომარეობა—ფაშისტის წინსვლასთან ერთად, მით უფრო მრავლდება პროფკავშირის უარყოფელთა რიცხვი. ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირი უკვე აწარმოებს შესაფერ მუშაობას პროფკავშირთა გასამაგრებლად; ჩვენი ამოცანაა ახლო მომავალში კიდევ უფრო გავაძლიეროთ ეს მუშაობა და დავარწმუნოთ სასოწარკვეთილი მასა, რომ პროფკავშირთა მიტოვებას შეუძლია მათი მდგომარეობის მხოლოდ გაუარესება.

ჩვენ პროფკავშირებს კი არ უნდა უარყოფდეთ პრინციპში, ჩვენ უნდა გავწმინდოთ ის რეფორმისმის და ფაშისტის გავლენისაგან, გავაჯანსაღოთ, გარდაეჭმნათ პროლეტარულ ორგანიზაციათ, რომელიც გვიხელმძღვანელებს ჩვენს ეკონომიურ და პროფესიონალურ ბრძოლაში. ძველი, გამოცდილი ლოზუნგი კვლავ უნდა გამოვიყენოთ. დღეს, პროფკავშირებს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ეძლევათ და საჭიროა, რომ ისინი იღვენ შესაფერ სიმძლევზე.

1924 წლის დასაწყისში შესვდა ეეიმარში სრულიად გერმანიის პროფკავშირთა ადგილობრივ ორგანიზაციების ყრლობა, რომელმაც დიდი როლი ითამაშა, საზოგადოდ პროფესიონალურ მოძრაობის ისტორიაში. ამ ყრლობაზე კომუნისტური პარტია და სოციალ-დემოკრატია შეთანხმდნენ იმაში, რომ საჭიროა პროფკავშირთა გადასხვაფერება, მისი გარდაქმნა წარმოებითი პრინციპებზე, რომ პროფკავშირთა გადასარჩენად—საბოლოო გადაგვარებისაგან—საჭიროა მისი მასასთან დაახლოება და ბრძოლის ორგანოდ გარდაქმნა.

ამ კონფერენციის დაესწრო გერმანიის სოციალ. პარტიის (D. S. P.), დამოუკიდებელ სოციალისტურ პარტიის (U. S. P. D.) და უპარტიოთა წარმომადგენლები. ყველანი ერთად კომუნისტების ერთ მესამედს შეადგენდნენ.

კონფერენცია სრულიად ერთაზროვნად აღმოჩნდა თანამედროვე ეკონომიურ-პოლიტიკურ მდგომარეობის და პროლეტარული მოძრაობის საკითხებში. ყველა პარტიათა და ფრაქციათა წარმომადგენელნი ერთხმად გმობდნენ ოპორტიუნისტულ—შემთანხმებელ ხელმძღვანელთა ხაზს პროფესიონალურ მოძრაობაში; ეს ხელმძღვანელები საბოლოოდ შეუთანხმდნენ კაპიტალის ჯებს და საბოლოოდ მოექცნენ მუშათა კლასის მტერთა ბანაკში. პროფკავშირთა თანამედროვე კრიტიკული მდგომარეობისათვის და მასიდან მისი ჩამოცილებისათვის პასუხისმგებლობა მუშათა კლასის წინაშე მთლიანად ეკისრება ამ ხელმძღვანელებს.

კონფერენციამ ერთხმად მიიღო დადგენილება—შეერთებული ფრონტით აწარმოოს სასტიკი შეჯევა და ბრძოლა რეფორმისმის წინააღმდეგ.

მხოლოდ ნამდვილ რევოლუციონერ კლასობრივ პროფესიონალურ პოლიტიკით, რომელიც გასწყვეტს რა ყოველგვარ კავშირს რეფორმისტულ მიმდინარეობასთან, პროლეტარიატის კლასობრივ ინტერესებზე ააგებს თავის პოლიტიკას—შეიძლება მუშათა ფართე მასებთან პროფკავშირების დაახლოება, მხოლოდ ასეთი გზით შეუძლია მას მისი ისტორიული დანიშნულების შესრულება.

მეორეს მხრივ წარმოებითი პრინციპის განხორციელება, ინდუსტრიულურ ცენტრების დაახლოება და მთე-

ლი რიგი სხვა მსგავსი პრაქტიკული ღონისძიების გააძლიერებს პროფკავშირებს. კონფერენციამ დაადგინა მოსთხოვს გერმანიის პროფკავშირთა ცენტრალურ საბჭოს, რათა მოწვევულ იქმნას ახლო მომავალში პროფკავშირთა გაფართოებული კონგრესი, ყველა აღძრულ კითხვებზე გადაწყვეტილების გამოსატანად და მომავლის შესაბამის გეგმის შესამუშავებლად; მაგრამ რადგან დღემდე ცენტრალურ საბჭომ ეს დადგენილება უყურადღებოთ დასტოვა, მემარცხენე ოპოზიციამ მიმართა სხვა ზომებს მის წინააღმდეგ. როგორი პოზიცია უკავია ახალგაზრდათა კომუნისტურ კავშირს ამ მოვლენათა მიმართ? შეუძლია თუ არა ახალგაზრდობას დაჩქეს ამ ბრძოლის გარეშე? რასაკვირველია, არა. მშრომელი ახალგაზრდობა არა ნაკლებ დაინტერესებულია პროფკავშირთა არსებობაში, ვიდრე მოზრდილი პროეტარიატი; მუშათა ახალგაზრდობას აქვს აკრთვე თაღისი განსაკუთრებული პროფესიონალური ინტერესები, რომელნიც უკარნახებენ მას მიიღოს აქტიური მონაწილეობა პროფკავშირთათვის ბრძოლაში. მაგრამ წინააღმართ ბუნებრივია დავსვათ კითხვა: როგორი ადგილი ექირა დღემდე ახალგაზრდობას პროფკავშირებში და როგორ იყო მისი ეკონომიური ინტერესები მასში დაცული და წარმოდგენილი?

რამოდენიმე წლების განმავლობაში აწარმოებდა კომინისტური ახალგაზრდობა საპტიკ ბრძოლას, რომ მოეპოვებია ახალგაზრდობისათვის პროფესიონალური უფლებები მოზრდილ მუშებთან თანასწორად, თითქმის ყვე-

ლა კავშირში დღეს მიღწეულია ეს. დიდი ბრძოლის გადატანა დასჭირდა ამისთვის კომკავშირს. ჩვენ ვიცით, რომ რეფორმისტული პროფკავშირი ყოველ ღონისძიებას ხმაობდა ჩაეკლა ახალგაზრდობაში ყოველგვარი უნარი და ლტოლვა კლასობრივ ბრძოლისა; ის მის უნარს ცეკვისა და თამაშის ორგანიზაციას ახმარდა უმეტესად.

ამ საკითხზე საგანგებო დადგენილება კი გამოიტანა მე 2 და 2^{1/2} ინტერნაციონალების შეერთებამ ჰამბურგში. თანამედროვე პირობებში ახალგაზრდათა მონაწილეობა პროფესიონალურ მიძრაობაში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ღებულობს.

რევოლუციონერ პროფკავშირებში არ უნდა არსებობდეს გარჩევა მოზრდილ და ახალგაზრდა მუშა წევრთა შორის. როცა რომელიმე განსაკუთრებული მდგომარეობა მოითხოვს ამას—ახალგაზრდობას საშვალეობა უნდა ჰქონდეს ცალკე იმსჯელოს თავის პროფესიონალურ ინტერესებზე და ეს რატომ უნდა არ ეწინააღმდეგება რევოლუციონერ პროფკავშირთა მთლიანობის პრინციპს. ვეიმარის პროფკავშირთა კონფერენციამ დაადგინა—მომავალ გაერთიანებულ პროფკავშირთა კონგრესზე მოიწვიოს გერმანიის კომუნისტური ახალგაზრდობის წარმომადგენელი.

ასეთია დღეს მდგომარეობა გერმანიაში ჩვენი მუშაობის პოლიტიკურ, ეკონომიურ და პროფესიონალურ სფეროებში. ეს მდგომარეობა არკვევს ჩვენს პერსპექტივებს და გვიკარნახებს დღეს ყოველდღიურ პრაქტიკულ საქმიანობაში საჭირო მეთოდებს და ნაბიჯებს.

რ. გიჰენრი.

ჩვენი მტრები.

ხელმძღვანელები.

ძალიან თავისებურ ხალხს წარმომადგენენ მუშათა ახალგაზრდობის ყვითელი ინტერნაციონალის ხელმძღვანელები: მხოლოდ მას შემდეგ რაც საკმარის დაუახლოვდებით მათ—გაიკებთ თუ ვისთან გაქვთ საქმე.

აი, მაგალითად, ჩვენს წინაშე სდგას პირველ ყოვლისა პიეტ-ფოოგლი—გოლანდიელი სოც. დემოკრატი, ინტერნაციონალის სულის ჩამდგმელი, ძალიან სათნო წლოვანების ახალგაზრდა 50—60 წლამდე; ეს ადამიანი, იმდენად „გულწრფელი“ და ერთგულია ყვითელი ინტერნაციონალის, რომ მის გასათვართებლად არ ერიდება არავითარ ღონისძიებას და საშვალეობას. აი მაგალითი:

როდესაც ჩვენმა გერმანეთ-ჩეხის სექციამ მის სიღუშლო კირკულიარებზე უპასუხა რომ ის უკვე დიდი ხანია მიეზნო ახალგაზრდათა კომ. ინტერნაციონალს და რომ ამხ. ფოოგლმა ასე ვსთქვათ ცოტა დაავიანო, ეს ვაჭბა ზონა იმდენად თავხედი აღმოჩნდა, რომ გამოეკეცენა დამახინჯებულად ეს წერილი, თითქოს ჩვენი სექცია სწერდა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიულ ახალგაზრდობის კავშირს—ცალკე ინტერნაციონალის შექმნის და წინასწარი ყოვლობის მოწვევის შესახებ. ამ „ყალბი წერილის“ სათაურში ფოოგლს დაიწერა: „რეპლიკა (ქალაქი, სადაც მოთქმებულია ჩვენი ჩეხური სექციის ც. კ. რედ.) 5 მარტი 1920 წ. და ხელი მოეწერა „განსლიჩეკი“—ჩვენი კომუნისტი ამხანაგი, ც. კ. მდივანი, სინამდვილეში კი ეს წერილი ტეპლიციდან კი არ ყოფილა გაგზავნილი ბერლინში, არამედ სწორედ შებრუნებულად. მისი სათა-

ური ასეთი იყო: „ბერლინი 5 მარტი 1920 წ.“ და ხელმოწერა: „ავგუსტ-ალბრეხტის“—სოციალ-დემოკრ. ახალგაზრდათა კავშირის მდივნის.

აი, ასეთი მეთოდებით აწარმოებს ყვითელი ინტერნაციონალის უმთავრესი ხელმძღვანელი თავის მუშაობას. ავგუსტ-ალბრეხტი ამჟამად ინტერნაციონალის მოლარე დაინიშნა სიმართლე უნდა ითქვას, რომ მიიღო სრულიად შესაფერი ადგილი.

ეს „ხელმძღვანელი“ ჩვენი მტრებისა ცნობილია თავის გმირობით ჰამბურგში. აქ 1914 წლის დასაწყისში, როცა გერმანიის იმპერიალიზმი იაპონიის ჩხარუნში იყო მსოფლიო ომის წინაშე, სოციალ-დემოკრატია მიმართავდა ყოველ ღონისძიებას, რომ ახალგაზრდობა მუდმიანად თავისი კავშირით და ორგანიზაციით ჩაეთრია სახედრო სწავლებაში. მაგრამ კავშირის დღევანდელა ყრულობა დიდი უმრავლესობით უკუაგდო მოლაღატათა ეს ცდა.

აღმოჩნდენ მხოლოდ რამოდენიმე გამცემლები, რომლებიც მიეზნენ სოციალ-დემოკრატების წინადადებას: ამ რამოდენიმეთა შორის პირველი ადგილი ალბერტს ეჭირა. ასეთი ერთგულობისთვის მან დამსაჯურებული ყურადღება დაუთმო მთელი მიქცია. საქმე იმაშია, რომ ის იმ დროს უმუშევარი იყო; მის მდგომარეობაში შევადგოთ ერთი ადგილობრივი სოციალ-დემოკრატიული გაზეთის რედაქტორი, მიცა მის სარეკომენდაციო ზარათი ერთ მსხვილ კაპიტალისტის წარმოებაში, შემდეგი წარწერით: „ალბრეხტი ეკუთვნის იმ კეთილსამედო ელემენტებს

რომელიც არ იზიარებენ ახალგაზრდათა კავშირის რადიკალურ მხარეში. ასე დააჯილდოვეს ალბრეხტი მისი გამცემლობისათვის, იმ წარმოებაში, სადა კ მოეწყო ალბრეხტი მუშაობდნენ ბევრი ჩვენი ამხანაგები და მისი რეკომენდაციის შინაარსი ადვილად გამოიმკლავნა: ერთმა ჩვენმა ამხანაგმა ამ წერ-ლის შინაარსი გამოაქვეყნა კავშირის დღეგატა ყრილობაზე. ბევრი ხანი არ გასულა ამ გამოქვეყნებიდან, რომ ჩვენი ამხანაგი სამუშაოდან მოხსნეს და სამხედრო სამსახურში გაიწვიეს: ალბრეხტი პირიქით მოეწყო კიდევ უკეთეს ადგილზე და სამხედრო სამსახურ-დან სრულიად განთავისუფლებული აქვს. აი აქეთი გზით და საშუალებით იმპერიალისტური ომის მძიმე პირობებში სოციალ-დემოკრატიული ახალგაზრდობა ხელმძღვანელებმა და შავ გენერლებმა ხელი-ხელ ჩაკიდებული გაილაშქრნენ რევოლუციონური ახალგაზრდობის წინააღმდეგ.

როგორ შეიქმნა ყვითელი ინტერნაციონალი.

სალი რევოლუციონური აზრი და კომუნისტური იდეოლოგია თანდათანობით ფეხს იკიდებს მუშათა ახალგაზრდობის ფართე მასებში; კომუნისტური ინტერნაციონალი აერთიანებს თავის გარშემო მთელ დედამიწაზე თანდათანობით მეტ ნაწილს ახალგაზრდობას. ამ გარემოებამ ძალიან შეაშფოთა და შეაწუხა ფოკი და ალბრეხტი. 1920 წლის ამ ორმა „ხელმძღვანელმა“ მაქს-ვესტვალმა, და ერთ დანელ სოციალ-დემოკრატმა თავი მოიყარეს კილის პროფკავშირთა დარბაზში ახალგაზრდათა მეორე ინტერნაციონალის წინააღმდეგ საბრძოლველ მეოროდების და ფორმების გამოსამუშავებლად მოლაპარაკება და მიწერ-მოწერა ინტერნაციონალის ორგანიზაციის შესახებ გრძელდებოდა რამდენიმე თვე. მთელი ამ ხნის განმავლობაში ჩვენი „გმირები“ უაღრეს საიდუმლოებაში ინახავდნენ ამ ამბავს და ერთი სიტყვითაც კი არ უცნობებიათ ამის შესახებ მასისათვის, ან ორგანიზაციისათვის.

როდესაც ერთი წლის შემდეგ, შეუდგენ ისინი თავისი ინტერნაციონალის დაარსებას მე ამა. მიოტენბერგი და სამუელსონი (შვედელი ამხანაგი) გავემზავრეთ ჰამბურგში. ინტერნაციონალის დაარსების მოწმე ჩვენც ვიყავით. გერმანიის რკინის გზებს ის საოცარი თავისებურება აქვს, რომ აქ ძალიან ხშირად შეეჩებებით ნაც-ნობებს.

... ერთხელ მოვიდოდი რკინის გზით სამხრეთ-გერ-

მანიიდან —საოლქო კონფერენციის დამთავრების შემდეგ ვჯდები ფრანკფურტში სადარჯზე მაგისტრანთან და სრულიად მოულოდნელად ვუდევ ჩემს წინაშე —ავგუსტ ალბრეხტს! ან კიდევ, მოვიდვარ ერთხელ ჰამბურგიდან ბერლინში, შევდივარ სასაღილო ვაგონში და ვინ აღმოჩნდა მაგიდის მეორე მხარეს? მაქს-ვესტვალი!

ზალცბურგის ყრილობამდე*) რამდენიმე დღით ადრე მე და რამდენიმე ამხანაგები დავეჯექით ლიბციგის მატარებელში. სრულიად მოულოდნელად შემოგვესმა საუბარი ამ ყრილობის შესახებ მოსაზღვრე კუბში. შვეიცელი კუბში და დავინახეთ, რომ აქ იყო „მუშათა ახალგაზრდობის კავშირის“ ცენტრალ. კომიტეტის ნახევარი შემადგენლობა.

„ზალცბურგში ბევრ რამეს უნდა მივალწიოთ; აქ საქმე ისე უნდა შევატრილოთ, რომ ზალცბურგის ყრილობა გრანდიოზულ დემონსტრაციად გარდაიქცეს ჩვენი ინტერნაციონალის (მე-2 რედ.) სასარგებლოდ. 2¹/₂ ინტერნაციონალს აქ ხმაც არ უნდა დაეძრათ! ამბობდნენ ისინი.

სრულიად მოულოდნელად გაგონილმა ამ სიტყვებმა რასაკვირველია, ჩვენ საქმოდ დავაწვინეთ, რომ ჩვენი წინადადება მთლიანი ფრონტის შექმნის შესახებ ჩივლიდა უშედეგოდ. მე-2 ინტერნაციონალის ხელმძღვანელებს არა თუ ჩვენ მე 2¹/₂ ინტერნაციონალის მოტყუილება განუზრახავს.

ზალცბურგის ყრილობიდან ერთი კვირის შემდეგ მე ისევ შემიხდა გამბურგიდან ბერლინში მგზავრობა და ისევ იხედებოდა მაქს-ვესტვალს. მე თავი ისე დავკვირე, თითქოს არ ვიცოდნო ზალცბურგის გადაწყვეტილება მსოფლიო კონგრესისა და მთლიანი ფრონტის შეახება მივმართე მას კითხვით ამის შესახებ: „ვიდრე თქვენ ქუას არ ისწავლათ, შენ შევიძლია იცოდეს როგორი იქნებოდა ჩვენი გადაწყვეტილება“ გვიპასუხა მან. მე მივხედა რაც უნდოდა ეთქვა. „„ვამედებთ თავს, რომ ჩვენი კავშირის მასა—მალე დაგაყენებს თქვენ სწორ გზაზე““ უთხარი მე და გავცილდი ამ სიტყვებით.

უნდა ვიფიქროთ, რომ გავა კიდევ რამდენიმე ხანი და ყვითელი ინტერნაციონალი საცემით დაჰკარგვს ფერს. სადღაც შემთხვევით და უმიჯნოთ დაბადებული ის მოკვდება ისევ სადღაც მიკრებულ კუბში. პროლეტარული ახალგაზრდობა კი ქედ-მოუხრელად გაჰყვება თავის ერთად-ერთ ნამდვილ ხელმძღვანელს:

ახალგაზრდობის კომუნისტურ ინტერნაციონალს.

ჩვენი არაუმაღლური მუშათა.

(წერტილი ამოღებულია გერმანიის კომ. კავშირის არაღვალურ დაზღვრებიდან, რომელიც გამოვიდა რამდენიმე დღით ადრე ლეგალიზაციამდე).

უკვე რამდენიმე თვეა მას შემდეგ, რაც სექტის ხელისუფლებამ მოუსპო ჩვენს ორგანიზაციას საშუალება შედარებით მაინც თავისუფალ პირობებში მუშაობისა. მაგრამ ამ რამდენიმე თვემ საბოლოოდ დაუმტკიცა ჩვენს მტრებს, რომ ნახევარ მილიონიან პარტიის და იმ კავშირის, რომელაც თავის რიგებში 70 ათას მებრძოლს ითვლის—მათი მოსპობა არ ძალუძა. ჰერ კევშ ჩვენი ბრძოლა არამც თუ არ შესუსტებულა, პირიქით, გაძლიერდა და უფრო მკაცრი შეიქნა. თუ გერ კიდევ ამ რამდენიმე ხნის წინად, შექმნილი მძიმე პოლიტიკური და ეკონო-

მიური პირობები ფაშისმის სასარგებლოდ აბოლავებდა გერმანიის ამბებს—დღეს ჰერ კევშა მუშაობის წარმატების წარმოების შემდეგ—პროლეტარიატის რიგები კვლავ მთლიანდება, მტკიცდება და ერთი აზრით გამსჭვალული

*) ზალცბურგში 1922 წელს შესდგა ახალგაზრდათა მე-2 და 2¹/₂ ინტერნაციონალის აღმასკურთა გაერთიანებული სხდომა. ამ სხდომაზე დადგენილ იქნა უარყოფითი ახალგ. კომ ინტერნაციონალის წინადადება მთლიანი ფრონტის შექმნის და მუშათა ახალგაზრდობის მსოფლიო კონგრესის მოწვევის შესახებ.

ირაზმება. გაძლიერებული ჭერ ქვეშა მუშაობა გამოდგა საყოველთაო საშუალებათ ჩვენი მტრების შესასუსტებლად სეჩქმა იცის, რომ მისი უსასტიკესი, დანუდობელი მტერი კომუნისტური პარტია და კომუნისტური კავშირი არის. მან იცის, რომ მთელი ჩვენი მოქმედება, რევოლუციონური პროლეტარიატის მთელი აქტივობა მიმართულია მისი ბატონობის სრულ მოსასპობად. ჩვენ ამდენ ხანს წარმატებით ვაწარმოებდით ჭერ ქვეშ მუშაობას, ჩვენ გიმართება მისი ასეთივე გაგრძელება, ამისათვის კი საჭიროა კარგათ შევითვისოთ აზრი და მიზანი ჩვენი მუშაობის, ჩვენი ორგანიზაციის აკრძალვისა.

სეჩქი საცაოდ ქვეანია იმისათვის, რომ იცოდეს, რომ მაიორი პარტიის და მოძრაობის მოსპობა ერთი დაერთი არ შეიძლება; ეს არც დაუსახავს მას მიზნათ. აკრძალა, ჭერ ქვეშ ჩარევა პარტიისა წინავეს—კომუნისტების კანონ გარეშე გამოცხადებას. მათ დევნას, დატოვებას და დარბევას ყოველ კი, სადაც ისინი გამოჩნდებიან, მთავარი მიზანი ფაშისტურ დიქტატურის ჩვენს წინააღმდეგ ბრძოლაში—**ჩვენი დასუსტება, მუშათა მასიდან დაშორება და იზოლირება არის.** ჩვენი პარტიის და კავშირის სიძლიერე კი იმაში კი არ არის, რომ ისინი თავის რიგებში ათი და ასიათასებს აერთიანებოთ, არამედ იმაში, რომ მისი რიგები ყოველ დღე განუწყვეტლივ იზრდებოდნენ, რომ ის სულ ახალ და ახალ მილიონიან მასებში იდგამდეს ფეხს. აქედან გამომდინარეობს მთავარი ამოცანა ჩვენი ყოველდღიური მუშაობის.

ჩვენი მტრები სკდოლობენ პარტია და კომკავშირი მასას დააცილონ, ჩვენი პასუხი ამ ცდაზე იყო და არის მირი დაახლოება მასასთან, მეტი გამაგრება მასთან კავშირის, მეტი მასა ჩვენს ორგანიზაციებში. ეს იყო ჩვენი ლოზუნგი დღემდე ჭერ ქვეშ, ეს დარჩება ლოზუნგად მომავალში. მივალწიეთ თუ არა ჩვენ რაიმეს ამ გზაზე უიო? მივალწიეთ ძალიან ბევრს. ჩვენი პარტია და ჩვენი კავშირი დღეს უფრო მაიორია, ვიდრე იდესმე, ჩვენი კავშირი დღეს უფრო ახლო სდგას პროლეტარულ ახალგაზრდობის თართე მასასთან, ვიდრე ოთქამე. ჩვენ აკრძალული ორგანიზაცია ვართ და ამ აკრძალვის ჩვენ პირველყოლისა ჩვენი რიგების ფაშისტურ დემოკრატიზაციისაგან დაკითხა უბასუხეთ.

ჭერ ქვეშ ჩვენ შევქმენით შესანიშნავი, მოქნილი, ბრძოლის დიდი უნარით აღჭურვილი ორგანიზაცია. საფუძვლი, ნიადაგი, რომელზედაც აღმოცენდა ეს ორგანიზაცია, არის კავშირი, მკირო კავშირი და დამოკიდებულება მასასთან. ეს იყო პირველი პრინციპი ჩვენს არალეგალურ მშენებლობაში. ეს კავშირი ჩვენ არამც დაგვიარგავს მასასთან არალეგალობის მძიმე პერიოდში, არამედ ის ჩვენ გავათავისუფლებს და განვამტკიცებთ არა მარტო ჩვენს ოჯრებში, ოთხ კედელში, არამედ თვით მასაში, იქ წარმოებაში, სადაც მრავალი ახალგაზრდობა თვით შრომით ერთი მეორესთან დაკავშირებულია, აი, იქ არის უდიდესი ჩვენი გავლენა და ავტორიტეტი; იქ არის ჩვენი ორგანიზაციის სათავე და საფუძველი.

ჩვენ თავიდანვე ვიცოდით, რომ პიროვნული, პერსონალური დარწმუნება ბევრს არაფერს ნიშნავს. ჩვენ სხვაგვარად ვმსჯელობდით: ჩვენი დარწმუნება მაიორი და არა პერსონალური უნდა ყოფილიყო. ჩვენი საწარმოო უჯრედების რიცხვი გამაწვლდა. ისინი, რომელნიც უკვე არსებობდნენ—გაძლიერდნენ. სახლებიდან, კლუბებიდან, ოთხკედლებიდან ჩვენ გარეთ გამოვედით, მასაში შევი-

ჭერთ; კლუბები და ოთახები სოციალ-დემოკრატიის აკანია, ჩვენს ორგანიზაციას ის დღეს არ გამოადგება.

წარმოებაში, იქ სადაც კომუნისტების ბურჯია—გაძლიერდა ჩვენი იდეა.

ეს შედეგები ახალი და მოულოდნელი ჩვენთვის არ არიან; უკვე მთელ ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირი აწარმოებს სისტემატიურ ბრძოლას საწარმოო უჯრედთა გარშემო. ბევრს მივალწიეთ ამ სფეროში, მაგრამ საბოლოო მიზანი ჯერ მაინც არ არის მიღწეული.

ამიტომ დღეს ჭერ ქვეშ მუშაობის რთულ პირობებში ჩვენ თამამად ვუტყვიეთ იმ ჩვენს წევრებს, რომელნიც მუშაობენ წარმოებაში და უჯრედი არ შეუქმნიათ, რომ ის ცუდი კომუნისტია, ასევე იმ უმუშევარს, რომელმაც გასწვითა კავშირი წარმოებასთან და ამხანაგებთან, სადაც ის წინად მუშაობდა. კიდევ ბევრი მუშაობა გვაქვს შესრულებელი; ჯერ კიდევ არ დამთავრებულია ჩვენი ორგანიზაციის სრული შესისხლობა მასასთან; წარმოებრივ მასიურ ახალგაზრდობასთან; როცა ეს საცხებით იქნება მიღწეული, როცა მთლიანად შესრულდება ჩვენი კავშირის ორგანიზაცია საწარმოო პრინციპებზე, მაშინ ვერავითარი შავი ფაშისტური გენერალი ასჯერ უფრო სასტიკი და სისხლის მამელი, ვიდრე სეჩქი ვერას დააკლებს ჩვენ საქმეს. ასეთი ორგანიზაცია შესძლებს მუშათა კლასს უხელმძღვანელოს წარმატებით კლასობრივ ბრძოლაში, ასეთ ორგანიზაციას შეუძლია პროლეტარიატის დიქტატურის დამკვიდრება.

ჩვენ დღესვე აშკარად ვეუბნებით ფაშისტის ჯალათებს, რომ პროლეტარული ხელისუფლება მათ კიდევ უფრო უარესს. ჩვენზე უფრო უსასტიკეს პირობებში ჩაყენებს; ჩვენ მათ უფრო სასტიკ არალეგალობას უზნალებთ; ჩვენ ადვილად გაუსწორდებით მას, რადგან ის მოკლებულია ყოველგვარ მასიურ საფუძველს და ნდობას.

დღეს კი ყველგან და ყოველგვარ კრებაზე, ფაშისტური, სოციალ-დემოკრატიული, თუ სხვაგვარი იქნება ის, ჩვენ უნდა შევსძლოთ გამოვიდეთ საქციენოდ, უთხრაო მუშათა კლასის სიმართლე, ვამბილოთ გამყიდველთა და სისხლის მძმელთა საძაგელი საქმე. დღემდის ჩვენ ამას ვახერხებდით; და ამან მოგვცა ჩვენ ის შედეგები, რომელზედაც ზევით ვლაპარაკობდით. ჩვენ არ გვაქვს გაზეთები, მაგრამ ჩვენ გვაქვს ათი და ასი ათასი პლაკატი, პროკლამაციები და ლოზუნგები, მათი საშუალებით ვრცელდება და ფეხს იდგამს ჩვენი აზრი პროლეტარულ ახალგაზრდობაში. მათი მხილვით გადმოვიდა ჩვენს რიგებში ბევრი მუშა ახალგაზრდა დღევანდელ მძიმე პირობებშიც კი, რადგან მათ გაიგეს, თუ ვინ არის მშრომელი კლასის ნამდვილი მტერ-მოყვარი.

ჩვენ განვიცდით არა ერთხელ და არა პირველჯერ ჭერ ქვეშ ცხოვრებას და ბრძოლას. ჯერ კიდევ იმეორილისტურ ომის დაწყებისში, როცა თავგანწირული ლიბკნეხტი და რევოლუციონური ახალგაზრდობა სასტიკად ილაშქრებოდა კაპიტალის და იმპერიალიზმის წინააღმდეგ, ჯერ კიდევ კიდევ მაშინ მოიტანა ჩვენზე სისხლიანი იერიში კაპიტალმა. მაშინ შეიძინა პირველი უდიდესი რევოლუციონური გამოცდილება კომუნისტურმა კავშირმა. დღევანდელი ჩვენი მდგომარეობა კიდევ უფრო ძნელია. მაგრამ ამ ძნელმა, რთულმა მდგომარეობამ უნდა გადასწყვიტოს რევოლუციის ბედი.

მტკიცე არალეგალობა და გაასკეცებული აქტივობა მშრომელთა თართე მასაში—არის ჩვენი ლოზუნგი. ჩვენი გზა—გამარჯვებისაკენ ფაშტიკებისა და ქაჩხების დაპყრობაზე გადის. ახალგაზრდათა კომუნისტურ კავშირმა ეს კარგათ იცის და მას უთანხმებს ის თავის ბრძოლას.

6. ჩაპლინი

ლენინიზმის გზით

(რუსეთის ახალგაომკავშირის და ცენტრალური კომიტეტის პლენუმის შედეგები, იანვარი, 1924 წ.)

I.

მტკიცეთ გვეშირის ლენინის დროშა

რუსეთის ახალგაომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის უკანასკნელი პლენუმი დაიწყო 1924 წლის 16 იანვარს და გაგრძელდა 1 თებერვლამდე... და ის დღეები დაღვიწყარი შეიქნენ... სწორედ იმ ხანებში სამუდამოთ გამოგვეთხოვა საერთაშორისო პროლეტარიატის ბელადი და მასწავლებელი — გლადიმერ ილიას ძე ლენინი. უდიადეს გლოვასა და მწუხარებაში შავ ძაძებით მოსილმა მთელმა საბჭოთა ქვეყანამ თავი დაჰხარა დიდებულ მასწავლებლის საფლავის წინაშე და იმ წუთს ქუდი მოიხადეს ყველა ქვეყნის პროლეტარებმა. ასეთი ღრმა სევდით დამძიმებულმა დღეებმა წარუშლელი კვალი დასტოვეს ყოველი მშრომელის გულში, წარუშლელი... მთელი სიცოცხლის განმავლობაში... მაგრამ უფრო ძლიერათ, უფრო ღრმად შეიჭრენ და ჩარჩენ ისინი იმათ ხსოვნაში, მთელ მათ არსებაში, ვისაც ხვდა უდიდესი ბედნიერება იმ მომენტში ილიჩის კუბოსთან ახლო დგომისა, ვინც უკანასკნელათ შეხედა მის ძვირუასს, დაღვიწყარს, უკვე... მკვდარ სახეს... არასოდეს, არასდროს არ იქნება დავიწყებული მოსკოვის თოვლიანი ქუჩები, რომელზედაც დღითა და ღამით ოცდაათგარდაუსიან ყინვაში, დღის სინათლეზე, ხოლო ღამით — აქა-იქ გაჩაღებულ ცეცხლის სინათლეზე, იდგენ დაუსრულებელი რიგები თავის ილიჩთან გამოსათხოვრათ მოსულ პროლეტარებისა. არ იქნება დავიწყებული არც... საზეიმო მწუხარებით აღსავსე „კავშირთა სახლის“ საკოლონო დარბაზი, სადაც კუბოს განუწყვეტელ ჯაჭვით გარს ეხვეოდა უზომო ხალხი... თავშეკავებულ ოხვრა-ქვითინით, გულშემოყრილთა აღმოცენებით და სამგლოვიარო მარშის ჩუმი მოთქმით.

შემდეგ — წითელი მოედანი მოზღვავებულ ხალხით... და შემადრწუნებელი მომენტი ნეშტის საფლავში ჩასვენებისა. ახლა ამ ახლო წარსული დღეების მოგონება ჩვენს ხსოვნაში ჰქმნის განვლილ მძიმე და გატანჯული ძილის შთაბეჭდილებას.

დიალ, ეს იყო დღეები ღრმა სევდის და უდიდეს მწუხარების. მაგრამ ამასთან ერთად ეს ის დღეები იყო, როდესაც ხალხის ღრმა წიაღიდან გაიწმია ძლიერი მოწოდება, მოწოდება ჯერ კიდევ დაუარულებელ ბრძოლისკენ: „ლენინი მოკვდა — სიცოცხლოა ლენინიზმი“... ბელადის სიკვდილის საპასუხოდ მუშათა მასსებში დაიწყო დიდი ისტორიული მოძრაობა. პროლეტარებმა მიაშურეს ილიჩის პარტიას. მძიმე მომენტში მუშათა კლასმა მხარი დაუჭირა თავის პარტიას. ასეთ საპასუხისმგებლო, ისტორიულ დღეებში ზოპყვა ჩვენი კავშირის ცენტრალური კომიტეტის პლენუმიც. და სწორედ, ამ პლენუმს ხვდა წილად განცხადებია მთელი პარტიის, მთელი ქვეყნის საყურადღებოთ, რომ მუშათა და გლეხთა ახალგაზრდობას მტკიცეთ უჭირავს ლენინის დროშა, რომ ყველა მომავალ ბრძოლებში ის ივლის ლენინიზმის გზით. ასეთი სულით არის გამსჭვალული პლენუმის ყველა მთავარი დადგენილებები.

II.

ახალგაზრდობა — ლენინიზმის სადაცაჯოზე.

პირველი საკითხი, რომელიც გადასჭრა ცეკას პლენუმმა, ეს იყო საკითხი ახალგაზრდობის პარტიულ დისკუსიისადმი მიმართების შესახებ. ჯერ კიდევ ცეკას პლენუმის მოწვევამდე მთელი რიგი ისეთი მსხვილი ორგანიზაციების აქტიურ მომუშავეთა სხდომებზე როგორც არის ლენინგრადის კავშირი, ურალის, ამიერკავკასიის, სამხრეთ-აღმოსავლეთის და სხვ. გამოტანილ იქმნა რეზოლიუციები, რომელშიდაც სასტიკათ ჰკიცხავდნ ოპოზიციას და მოითხოვდნ აუცილებლად რ. კ. პ. ცეკას მიერ აღებულ ხაზის მიმხრობას.

რუსეთის ახალგაომკავშირის ცეკას პლენუმმა თითქმის ერთსულოვნათ (ორი ხმის გამოკლებით) გამოიტანა რეზოლიუცია, რომელშიდაც ილაშქრებდა შინაპარტიულ ოპოზიციის წინააღმდეგ, წინააღმდეგ ფრაქციულობის და ჯგუფობრივობისა და ჰგომობა

პარტიის ძირითად ბოლშევიკურ კადრების მიმართ უნდობლობის ჩამოგდების ცდას და „ახალგაზრდების“ და „მოხუცების“ დაპირისპირებას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ოპოზიციის მხრივ (პარტიის ოქტომბრის ნაწილში — ძველ ბოლშევიკურ კადრების მიმართ.) ცეკას პლენუმში მიემხრო პარტიის მთლიანობის აზრს, რ. კ. პ. ცეკას ხაზს პარტიის რიგებში ყოველ წვრილ ბურჟუაზიულ ხასიათის გადახრის წინააღმდეგ. ცეკას პლენუმმა განაცხადა, რომ მსჯელობა შეიძლება ვიქონიოთ არა სხვადასხვა ჯურის ოპორტიუნისტების ნაირსახეობასთან, ოცდახუთი წლის ბრძოლაში გამობრძმედილ ლენინის ძველი გვარდიის გადაშენების საშიშროებაზე, არამედ პარტიის ახალთაობაზე წვრილბურჟუაზიულ ხასიათის გავლენათა საშიშროებაზე. აუცილებელია სრული ერთობა პარტიის ძირითად კადრებსა და ოქტომბრის შემდეგ გამოსულ პარტიის ახალგაზრდა ნაწილს შორის. საჭიროა, რომ ახალგაზრდობა ძველი გვარდიის ხელმძღვანელობით გულდასმით დაეწაფოს ლენინიზმის შესწავლას. ბოლშევიზმის რევოლუციონური მემკვიდრეობა უნდა მოვლალ და დაპატრონებულ იქნას. ცენტრალური კომიტეტი ასეთი განცხადებებით გამოვიდა სრულიად საკავშირო პარტკონფერენციაზე; ამ ერთად-ერთ სწორ პოზიციისკენ მოუწოდა ცეკამ ახალგაკომკავშირის მთელ ახალგაზრდობას.

III.

ლენინიზმის შესწავლისათვის.

თავის უმთავრესი ყურადღება ცეკას პლენუმმა კავშირის მორიგ ამოცანათა განხილვას მიახმარა. ჩვენი კავშირის განვითარება განუყრელად დაკავშირებულია ქვეყნის სამეურნეო და პოლიტიკურ ცხოვრებასთან, პარტიის ამოცანებსა და მდგომარეობასთან. ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის პირველმა პერიოდმა ნეტად მძიმე პირობები შექმნა საკავშირო რესპუბლიკების ახალგაზრდათა მოძრაობის განვითარებისთვის; წარმოებებიდან ახალგაზრდა მშრომელების დათხოვა, უმუშევრობის ზრდა, შრომის დაცვის ნორმების შემცირება, ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის უარყოფითი მხარეების გამხრწნელი გავლენა ახალგაზრდობაზე, მუშათა და გლეხთა ახალგაზრდობის მნიშვნელოვანი ნაწილის კავშირიდან გამოსვლა, — ეს არის მთავარი მომენტები კავშირის იმდროინდელი მდგომარეობისა. 1922 წლიდან დიდი გამოცოცხლება ეტყობა ქვეყნის სამეურნეო ცხოვრებას, მრეწველობა და სასოფლო მეურნეობა თანდათანობით აღორძინების გზას ადგება, იზრდება კვალიფიციურ პროლეტარების კადრები, ამასთანავე მატულობს მუშათა კლასის პოლიტიკური აქტივობა. კომუნისტური პარტიის წინაშე სდგება ახალი ამოცანები. მშრომელი ახალგაზრდობის მდგომარეობასაც დიდი გაუჩივრება ემჩნევა; მისი მდგომარეობა წარმოებაში მტკიცდება, იზრდება საქარხნო-საფაბრიკო სკოლების ქსელი და სხვ. — ყველა ამას შედეგათ მოჰყვამშრომელ ახალგაზრდობის კულტურულ მოთხოვნილებათა და პოლიტიკურ აქტივობის სწრაფი ზრდა-განვითარება და არა მარტო მოზრდილ მუშებში, არამედ მშრომელ ახალგაზრდობის უარყოფით მასებში. სოფლადაც ცოტად თუ ბევრათ ასეთსავე მოვლენას აქვს ადგილი. ახალგაკომკავშირი თავს აღწევს დაქვეითების მდგომარეობას, ენერგიულად ანვითარებს რა თავის პოლიტიკურ-საგანმანათლებლო და ეკონომიურ მუშაობას. კავშირის რიგები იზრდება მუშათა და გლეხთა ახალგაზრდობის მრავალ-

რიცხოვან კადრების შემატებით. აშკარაა, რომ ახალ პირობებში მუშაობის ძველი მეთოდები, რომელნიც აუცილებელი იყვნენ ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის პირველ წლებში, ეხლა უკვე უფარგისნი არიან: საჭიროა ახალ პირობებში მათი გადასინჯვა ახალგაზრდობის მასებში პოლიტიკურ აქტივობის ზრდასთან შეფარდებით. რუსეთის ახალგაკომკავშირის წინაშე ახალი ამოცანები იჭრებიან. პარტიული დისკუსია შეიქნა მათი წამოჭრის მიზეზათ. ლენინის სიკვდილმა ხომ კიდევ უფრო მწვავეთ დააყენა პარტიის მთლიანობის საკითხი, გააძლიერა პარტიის ყოველი წევრის პასუხისმგებლობა, მთელი პარტიის და ახალგაკომკავშირის წინაშე წამოაყენა მკაცრი მოთხოვნები ლენინიზმის დაბეჯითებით შესწავლისა, ლენინის მოძღვრების შესწავლის დაძლევისა, რათა მომავალში არ მოხდეს სწორი გზიდან აცდენა. ახალი ეკონომიური პოლიტიკის საწინააღმდეგო პირობები, „წვრილ საქმეთა“ პირობები, როცა სამოქალაქო ომმა ხიფათი უკვე გადასცილდა ქვეყანას, ბადებენ დიდ საშიშროებას ახალგაზრდობის ქეშმარიტ რევოლუციონურ აღზრდისთვის, ემუქრებიან სარევოლუციო პერსპექტივების ჩაფუშვით (მსოფლიო რევოლუციის პერსპექტივები) პროლეტარიატის იმ მომავალ თაობებს, რომელთა შემქმნემა ყალიბდება საბჭოთა ყოფნის პირობებში, რომელნიც მოკლებული არიან კაპიტალიზმისა და თვითმპყრობელობის პირობებში მუშათა კლასის მიერ განვლილ ბრძოლათა გამოცდილებას.

ახალგაკომკავშირის წინაშე აღმართულ მთავარ ამოცანას წარმოადგენს ბოლშევიზმის რევოლუციონურ მემკვიდრეობის შენარჩუნება-დაპატრონება, მომავალ ახალგაზრდობისთვის ძველი ბოლშევიკური გვარდიის უმრავლეს გამოცდილებათა გადაცემა, ყოველ ახალგაკომკავშირელ ბოლშევიკში ლენინელის აღზრდა. ახალგაზრდობამ უნდა იცოდეს თავისი პარტიის წარსული, მან უნდა შესძლოს ილიჩის მოძღვრების შესწავლის დაძლევა. ლენინიზმის სულით უნდა გაიმსჭვალოს კავშირის მთელი შემოქმედება.

IV.

ბრძოლისა და მუშაობის შეწყვეტა.

მაგრამ როგორ უნდა წარიმართოს ახალგაკომკავშირის მუშაობა, რომ მის რიგებში აღიზარდონ გასალკდევებული ბოლშევიკ-ლენინელები. ამ კითხვაზე საუკეთესო პასუხს ვპოულობთ ლენინის მიერ სრულიად ახალგაკომკავშირის მე-3 ყრილობაზე წარმოთქმულ შესანიშნავ სიტყვაში. ლენინიზმის, კომუნიზმის შესწავლა არ შეიძლება მარტოდენ კომუნისტურ ბროშიურების და სახელმძღვანელოების გადაკითხვით. მხოლოდ საერთო ბრძოლაში და მუშათა და გლეხთა შრომაში მონაწილეობით, განუწყვეტლივ, მუდამ დღე რაიმე პატარა, მაგრამ კონკრეტულ პრაქტიკულ საქმის კეთებით, რომელზედაც უნდა აშენდეს მთელი პოლიტიკური საგანმანათლებლო მუშაობა. ახალგაზრდა მუშებსა და გლეხებს შეუძლიათ გახედონ ნამდვილ ლენინელებათ, ნამდვილ კომუნისტებათ. ჩვენში-კი ხანდახან წაეწყდებით წმინდა სააგიტაციო ხასიათის მიდგომას ახალგაზრდობის აღზრდასთან. ჩვენ ძლიერ ხშირათ ვწერთ ცირკულიარებს და თეზისებს, ვისახავთ „დიდ ამოცანებს“ და მხედველობიდან — კი ვუშვებთ პატარა, უბრალო, მაგრამ ქეშმარიტად სასიკეთო ამოცანებს, როგორიც არის, მაგალითად, ახალგაზრდა მუ-

მისთვის საქმიანობის ნიადაგზე შრომის დისციპლინის შეჩვევა, რომ შეიქნეს პირველი მებრძოლი წერა-კითხვის უკოდინარობის ლიკვიდაციის საქმეში, იბრძოლოს სისუფთავესთვის და სხვადასხვა. საკავშირო მუშაობის ძველი კურსის მთავარი ნაკლულევანებაც სწორედ კავშირის საგანმანათლებლო მუშაობის ამ გადაჭარბებაში მდგომარეობდა, როცა არ ხდებოდა ასეთ მუშაობის შეთანხმება საზოგადოებრივ-სამეშაო და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ხასიათის ამოცანებთან. რასაკვირველია, საპოლიტიკო-საგანმანათლებლო მუშაობა არაერთარ შემთხვევაში არ უნდა იქნეს შესუსტებული, პირიქით ის უნდა გაძლიერდეს, მაგრამ აუცილებელია თვარიასა და პრაქტიკას შორის უმჭიდროესი კავშირი. აუცილებლად მტკიცედ უნდა იქმნეს შესრულებული ილჩის ანდერძი, სწავლის, აღზრდის და განვითარების საქმე მშრომელთა ბრძოლასა და მუშაობაში აქტიურ მონაწილეობას უნდა დაეყრდნოს. რუსეთის ახალგაქმკავშირის ამიერკავკასიის ორგანიზაციაში გატარებული პოლიტ-შემოწმება იძლევა ბევრ მაგალითებს, რომელნიც ცხადყოვენ იმას, თუ როგორ ცუდად ვუფარდებთ ჩვენს საგანმანათლებლო მუშაობის თეორიას კავშირის პრაქტიკულ საქმიანობას: კავშირის წევრს მშვენივრათ შეუსწავლია კაპიტალისტურ წესწყობილების ზნე და ხასიათი და იმავე დროს არ შეუძლია ახსნა-განმარტება მისცეს, თუ რას წარმოადგენს პროფკავშირი. საკავშირო მუშაობის ახალი კურსის მთავარ მომენტად, რომელიც ჩამოყალიბებულია ცეკას რეზოლუციაში, კიდევაც მიჩნეულია კავშირის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მუშაობის გაძლიერება, მისი ჩაბმა-მონაწილეობა სამეურნეო, პოლიტიკურ პროფესიონალურ მუშაობასა და პარტიის და მთელი ქვეყნის ცხოვრებაში.

ყველაზე უწინ ამან უნდა ჰპოვოს თავის გამოსახულება საუბარო-საქარხნო და კავშირის სასოფლო უჯრედების მუშაობაში, რომელთაც მთელი საქარხნო საზოგადოებრივ შრომასა და სოფლის პოლიტიკურ ცხოვრებაში აქტიურ მონაწილეობას ნიადაგზე უნდა მიღწიონ იმას, რომ ახალგაქმკავშირის წევრები შეიქნენ საფაბრიკო-საქარხნო სკოლების საუკეთესო შეგირდებით, საუკეთესო მშრომელებით ცეხაში და საუკეთესო მებრძოლებათ სოფლის კოოპერაციისა და განათლების ქსელის მოფენაში, ახალი სოფლის შექმნაში.

ამ ნიადაგზე და ამასთან ერთად უნდა გაჩაღდეს ფართო მუშაობა ახალგაქმკავშირის წევრთა მიერ ლენინიზმის შესწავლისა და ისტორიის შეთვისების საქმეში.

V.

ახლოს პარტიასთან.

ამ ჟამად კავშირსა და პარტიას შორის ორგანიზაციული დაახლოების საქმე საგრძნობლად გაუჭიკბნებდა. აუცილებელია მიღწეულ იქნას პარტიის უფრო მეტი დაახლოება კავშირთან, რაც უნდა მოხდეს ახალგაქმკავშირის ახალგაზრდობის პარტიის მთელ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩაბმით, დაწყებული ახალგაქმკავშირის წევრების მიერ კომუხერდების მუშაობაში მონაწილეობის მიღებით. სწორედ ამ თვალსაზრისით უნდა იქნას განხილული პარტიასთან ახალგაქმკავშირის შემდეგი მტკიცე დაახლოების საქმე. ახალგაქმკავშირის ყოველმა წევრმა უნდა გაიგოს სახელმძღვანელო როლი

და მნიშვნელობა პარტიის, როგორც მუშათა კლასის ავანგარდის და მთელი პროლეტარული მოძრაობის ერთ-ერთ პოლიტიკური ხელმძღვანელის. პარტიის წევრებმა, რომელნიც მუშაობენ ახალგაქმკავშირში, აქტიური მონაწილეობა უნდა მიიღონ პარტიულ მუშაობაში და უწინარეს ყოვლისა თავს უნდა გრძნობდნენ ახალგაზრდობაში პარტიულ ხაზის გამტარებელ პარტიის წევრებად და არა „ახალგაქმკავშირელებათ“, როგორც ეს ხანდახან ემჩნევა. პარტიამ თავის მიზნათ დაისახა 100.000 დაზვებთან მომუშავე პროლეტარების თავის რიგებში ჩაბმა. ახალგაქმკავშირი მოვალეა დაეხმაროს პარტიას და დაზვებთან მომუშავე თვისი საუკეთესო წევრები გადასცეს მას.

VI

ყურადღება სოფელს.

ყურადღება, და კიდევ ყურადღება ახალგაქმკავშირის სოფლად მუშაობას. არ უნდა იქნას დავიწყებული, რომ პარტიას არ შეუძლია თავის რიგებში დაუშვას გლეხობის ფართო მასები. ეს როლი სავსებით ეკუთვნის ახალგაქმკავშირს, როგორც საბჭოთა ხელისუფლების და პარტიის გავლენის საუკეთესო გამტარებელს სოფლად. ახალგაქმკავშირის საპასუხისმგებლო როლის მნიშვნელობა სოფლად უნდა შეიგნონ ყველა საკავშირო ორგანიზაციებმა. გლეხური ახალგაზრდობის ლენინისტური აღზრდა პირველ რიგში მიზნათ უნდა ისახავდეს სოფლის ახალგაზრდობის მიერ ლენინიზმის ცენტრალურ იდეაში გარკვევას: კავშირი მუშებსა და გლეხებს შორის სოფლის კომუხერდებს მხოლოდ იმ პირობით შეუძლიათ თავის ამოცანის შესრულება, თუ ისინი არ მიჰყოვენ ხელს მარტოოდენ აგიტაციას და ყოველდღიურათ აწარმოებენ მთელი გლეხობისთვის გასაგებ პრაქტიკულ და სასარგებლო საქმიანობას (სკოლის აშენება, გზის შეკეთება. უკოდინარობის ლიკვიდაცია). ახალგაქმკავშირის მიერ პრაქტიკულ და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მუშაობის გაძლიერება ახალგაზრდობის პოლიტიკურ აქტივობის ზრდის ბუნებრივი მაჩვენებელია და მისი ბუნებრივი პასუხია. ახალ ეკონომიურ პოლიტიკის პირველ წლებში ასეთ აქტივობას ჩვენ ვერ ვხედავდით. ეხლა-კი მთელი საკავშირო მუშაობა ისე უნდა წარმართოთ, რომ კავშირის ყველა წევრები ჩაებათ პრაქტიკულ საქმიანობაში.

VII

არ შეიძლება იმუხს კავშირის წევრი გააფხა საკავშირო მოვალეობათა აღსრულებაში.

აი, დროის ლოზუნგი, რომელსაც ჩვენ განვიცდით. ამიერ-კავკასიის ახალგაქმკავშირის ორგანიზაციაში 40000 წევრი ირიცხება. მაგრამ ორგანიზაციის რიცხვობრივ სიდიდეს მხოლოდ მაშინ ენიჭება თვისი ღირებულება, როცა მთელი საკავშირო მასა აქტივობას იჩენს, წარმოადგებს თვითმომქმედ ორგანიზმს და როცა კავშირის თითოეული წევრი მუშაობაშია ჩაბმული. ყველა წევრების აქტიურ მუშაობაში ჩაბმის ამოცანა—რათაც არ უნდა დავიჯდეს უნდა შევასრულოთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კავშირი ახალგაზრდობის ნაწილის ჩამოშორების ფაქტის წინაშე დიდება და მოწამე შეიქნება მისი იმედგაცრუებისა და შეიძლება კიდევ რამოდენივე უჯრედთა ნაწილობრივ რღვევისა. ეს ამოცანა არც ისე ადვილია, მაგრამ მისი განხორციელება აუცილებელია. ასეთ ამო-

ცანის გადასაჭრელათ უნდა ავამუშავოთ ყველა ძალები. და მაშინ ახალგაზრდობის წიაღიდან ჩვენ გამოვიყვანოთ მუშების ახ.ლ კადრებს პარტიისა და მთელი ქვეყნისთვის, ქვედა ფენებიდან ჩვენ აღმოვზიდავთ ტალანტით აღჭურვილ ახალგაზრდობას.

VIII მასსებში.

კავშირის ხელმძღვანელ ორგანოების სიმძიმის ცენ-ტრი უნდა გატანილ იქნას ქვედაფენებში მუშაობაზე. კომიტეტების მუშაობაში უნდა ჩაებათ ჩვეულებრივი წევრები. ახალგაზრდობაში აქტიურ მუშაკათ ჩაითვლება ის, ვინც შესძლებს თვის ირგვლივ გააერთიანოს და მუშაობაში ჩაებას ახალგაზრდობის უდიდესი ნაწილი, ვინც განამტკიცებს და მოაწყობს ახალგაზრდობის თვით-მოქმედებას.

მტკიცეთ დაკავშირება მუშურ-გლეხური ახალ-გაზრდობის ფართო მასსებთან. თავის ვიწრო წრის გარ-ღვევა და მასსებზე მუდმივი ზედმოქმედება, ახალგა-ზრდობის საკუთარ გავლენის ქვეშ დაუყენება. მაღელი მშრომელი ახალგაზრდობა უნდა მოექცეს კავშირში—აი, ჩვენი ამოცანა სრულიად რუსეთის ყრილობამდე. არც ერთი დაზვასთან მდგომი ახალგაზრდა პროლეტა-რი არ შეიძლება იყოს ჩვენი კავშირის გარეშე. პარტია დაეინებოთ ატარებს თავის „ლენინის მოწოდებას“ პრო-ლეტარებისადმი. ახალგაზრდობაში ლენინის მოწოდე-ბით უნდა გაიწვიოს ახალგაზრდა მუშები თავის რი-გებში.

აი, შინაარსი რუსეთის ახალგაზრდობის ცეკას რევოლუციისა მორიგ ამოცანებზე ჩვენი ამიერკავკასიის ორგანიზაციის პრაქტიკულ ამოცანებთან დაკავშირებით.

3. დარახველიძე.

დღევანდელი ღლი საკითხი

ახლოვდება დანიშნული ვადები ახალგაზრდობის ამიერ-კავკასიის და სრულიად რუსეთის ყრილობათა მო-წვევისთვის და მასთან ერთად ორგანიზაციების წინაშე სდგება მთელი რიგი საკითხებისა, რომელთა გადაჭრა აუცილებელია ჩვენი მუშაობის შემდეგი გაშლა-გაფართო-ებისთვის, ჩვენი რიგების გვემაწვინილ ზრდისა და ახალ-გაზრდობის ყველა ფენებში ჩვენი გავლენის განმტკიცე-ბისათვის.

ერთ ასეთ მომწიფებულ და დროულ საკითხს წარ-მოადგენს წესდების საკითხი, ჩვენი ორგანიზაციის შემადგენლობის წლოვანების შესახებ. არალეგალური მუშა-ობის დროს ჩვენ არ გვიხდებოდა მაინც და მაინც ჩვენი ორგანიზაციების ქსელის ფართოთ მოფენა; ჩვენ უფრო ვიწრო მებრძოლ ორგანიზაციას ვაარსებდით და საკითხი ასეთი ორგანიზაციის შემადგენლობის წლოვანობის შესა-ხებ თავისთავად წყდებოდა, ვინაიდან ჩვენს რიგებში ისეთი ახალგაზრდების არ მიღებას, რომელნიც 17—16-ზე დაბალი წლისანი იყვნენ, გვიკარნახებდა თვით ჩვენი მუ-შაობის პირობები. ამნაირათ, თუმცა წესდების ძალით ჩვენ მაშინაც უნდა მიგვ ღო 14 წლიანიდან, მაგრამ წეს-დის ეს მუხლი თავისთავად იხსნებოდა და თითქმის მთელი ჩვენი ორგანიზაცია შესდგებოდა ახალგაზრდები-

ლენინის საჩემი უკვდავია.

რუსეთის ახალგაზრდობის ცეკას პლენუმმა გამო-იტანა დიდმნიშვნელოვანი დადგენილება ახალგაზრდობის-რისთვის „ლენინის სახელობის ახალგაზრდათა კომუნის-ტური კავშირი“-ს დარქმევის შესახებ. ცეკას გადაწყვე-ტილება რუსეთის ახალგაზრდობისთვის სახელის გა-დარქმევის შესახებ მსჯელობისთვის გადაეცა მთელ კავ-შირს, სრულიად რუსეთის ახალგაზრდობის მე-6 ყრი-ლობამ ამ საკითხზე უნდა მიიღოს საბოლოო გადაწყვე-ტილება. საბჭოთა ქვეყნის ნახევარ-მილიონიან ახალგა-ზრდობის მოძრაობის სახელის „ლენინის სახელობით“ შეც-ვლა ნიშნავს მთელი მომავალი თაობის ლენინიზმის სუ-ლით აღზრდას. ლენინის სახელობის ახალგაზრდობის—ეს ახალგაზრდობის ისეთი თვითმომქმედი რევოლუციო-ნური ორგანიზაციაა, სადაც მუშათა და გლეხთა მთელს ში-ომასა და ბრძოლაში მონაწილეობის მიღებით, იწვრთნე-ბიან და მზადდებიან კომუნისტებისთვის მებრძოლები, ჩვე-ვიან რა კლასობრივ პროლეტარულ ბრძოლის ძლიერი იარაღის ხმარებას—ლენინის მოძღვრებას. ჩვენმა კავშირ-მა თავისი მუშაობა საბჭოთა დაუკავშირა დიდებული ბელადის და მასწავლებლის სახელს და ეს აკისრებს მას და მის თითოეულ წევრს უდიდეს პასუხისმგებლობას, უზომო მოვალეობას. ამ მოვალეობას ჩვენი კავშირი შეას-რულებს თავის რიგებში ასულ და ათასეულ ახალგაზრ-და ლენინელების აღზრდით. ლენინი მოკვდა, მაგრამ მი-სი სახელი, მისი მოძღვრება მუდამ იკრძალებს მომავალ თაობათა შემოქმედებაში.

შენიშვნა: რუსეთის ახალგაზრდობის ამიერ-კავკასიის გაფართოებულმა პლენუმმა, რომელიც შესდგა 6-7 მარტს ტფილისში და როელსაც 100 დელეგატი დაესწრო, საესებით მიიღო და შეუერთ-და რუსეთის ახალგაზრდობის ცეკას პლენუმის ყველა გადაწყვეტილებებს.

საგან დაწყებული 17 წლიანიდან ზევით. გასაბჭოების შემდეგ პირობები გამოიცვალა; ჩვენ შეძლება მოგვეცა შეგვექმნა უფრო მასსიური ორგანიზაციები და მიგველო კავშირში უფრო მცირე წლოვანი ახალგაზრდები.

ჩვენი აქტივის ნაწილმა ყრილობებზე, სადაც ირ-ჩეოდა ეს საკითხი, მხარი დაუჭირა წესდების პუნქტის შეცვლას იმ აზრით, რათა კავშირში ეწარმოებიათ მიღე-ბა 16 წლიანიდან და არა 14 იანიდან, მაგრამ ყრილო-ბებმა ხმის უმეტესობით უარჰყვეს ეს წინადადება.

მაშინ ყრილობათა უმრავლესობამ საბჭოთად წამოა-ყენა შემდეგი მოსაზრებანი:

1. მასსიურ ორგანიზაციათ გადაქცეულა ახალ-გა-კომკავშირმა უნდა შემოიერთოს თუ მთლად არა, უმეტე-სი ნაწილი მაინც დაზვებთან მომუშავე ახალგაზრდობი-სა; წარმოებაში ამჟამად იმყოფებიან 14 წლიანები, მაშა-საღამე, ისინი უნდა იყვნენ კავშირში.

2. ცოტად თუ ბევრათ დამოუკიდებელ აზროვნების უნარი ახალგაზრდობას ემჩნევა უკვე 14 წლიდან; ამ ასა-კში უკვე იწყებს დამუშავებას მისი მსოფლმხედველობა და სწორედ ამ წლოვანობიდან ის უნდა ჩაებათ ჩვენს მუშაობაში, ვაწარმოვოთ მისი აღზრდა კომუნისტური გაგებით და მოვამზადოთ მისგან კომუნისტი. ამ ასაკში

მის ჯერ კიდევ არავითარი გავლენა არ აქვს მიღებული და მისი შემეცნება ამა თუ იმ სახით ჯერ კიდევ არ არის ჩამოყალიბებული. და მისი გაწვრთნა სწორედ ამ დროიდან უნდა დაიწყოს.

3. ამ დროიდან ახალგაზრდობა თავს აღწევს ბავშვობის ასაკს. ის იჩენს აქტიურობას საზოგადოებრივ ცხოვრების შესწავლისა და მასში მონაწილეობისადმი და მისი ხელის კერა და კავშირში არ მიღება ნიშნავს მეშინაობის კაობში მის გადაგდებას ან და ანტიკომუნისტურ გზაზე დაყენებას.

4. დასასრულ, იყენენ ისეთებიც, რომელნიც უმცირესობის გამოსვლებში ხელაღდენ „დუნაევშიჩინაჲ“, მისწრაფებას მოზრდილ ახალგაზრდობისაგან პარტიის დაარსებისაკენ და სხვა დანარჩენ შეიდ სასიკვდილო ცოდვას. ისინი ამბობდენ: „თქვენ გინდათ შექმნათ პარტიის მსგავსი რამ, არ უშვებთ რა ახალგაზრდობაში დააღწეოთ წლიანებს, რაც ახალგაზრდობის პოლიტიკურ როლის გაფართოებით წარმოადგენს იმ იდეების აღდგენას, რომელნიც უკვე დიდი ხანია რაც დაჰგმო პარტიამ.“

ამრიგა, საკითხმა, რომელშიდაც ყრილობამდი შეთანხმდა თითქმის ყოველი აქტივისტი და რომელნიც თითქმის არ იყო ისეთი სერიოზული და მნიშვნელოვანი, ყრილობაზე დიდი დავა გამოიწვია და დისკუსიის საგნად გადიქა. სამი წლის ლეგალური მუშაობის განმავლობაში ეს საკითხი ჩვენს წინაშე აღარ დასმულა, მაგრამ ამჟამად პირობები საკრძოლათ შეცვლილია; ვიწრო, მეზობლი, თითქმის პარტიული და არა ახალგაზრდობისებურ ორგანიზაციიდან, რომელიც ეს არის ახლა გამოვიდა იატაკ ქვევიდან, ჩვენ შევიქენით მასსიურ ოციათასიან ორგანიზაციით, შევიერთეთ დიდი უმრავლესობა მუშური ახალგაზრდობისა, აქტიურ საზოგადოებრივ მუშაობასა და სწავლაში ჩაებათ გლეხურ ახალგაზრდობის დიდი ფენები, ჩვენ შევუდგით ჩვენს შესაცვლელათ ბავშვთა კომუნისტურ ჯგუფების გამოყენას. აი, რისთვის უნდა დაისვას ხელახლა ეს საკითხი ჩვენი ორგანიზაციების წინაშე. მე ფიქრობ, რომ ჩვენი კავშირის ახლანდელი მდგომარეობა, ის პირობები, რომელშიდაც ჩვენ გვიხდებოდა ეხლა მუშაობა, გვიკარნახებენ ჩვენ შევაფასოთ ჩვენი რიგები იმ ახალგაზრდობით, რომელმაც მიაღწია 16 წელს. უნდა ვრცლად გავერკვეთ ამ პირობებში, რათა არ განმეორდეს ძველი შეცდომები.

ახალგაზრდობის თვითმომქმედი ორგანიზაციაა და აგებულია დემოკრატიულ ცენტრალიზმის პრინციპებზე; ახალგაზრდობის ხელმძღვანელი კომიტეტები მუშაობენ პარტიაში საერთო ხელმძღვანელობით და მათთან კონტაქტში. და მხოლოდ ახალგაზრდობის ცეკა ემორჩილება პარტიის ცეკას. უკვე ეს ძირითადი დებულება ორგანიზაციულათ მოწყობის პრინციპების შესახებ თავის შინაგანი ხასიათით ვერ მოითმენს იმას, რომ კავშირში დაშვებულ იქმნენ 16 წლისაზე უნცროსი ყმაწვილები. თუ ახალგაზრდობა არის თვითმომქმედი ორგანიზაცია და მასთანავე მისი მიზნები და ამოცანები სწორედ ისეთი ხასიათის არის, როგორც ეს ჩვენ პროგრამაში გვაქვს აღნიშნული, მაშინ ცხადია, რომ ორგანიზაციის მოწყობა მხოლოდ პარტორგანოების საკითხი ხელმძღვანელობით ყმაწვილებს არ შეუძლიათ ისეთ დამოუკიდებლობაში, რომელიც აქვთ ჩვენს ორგანიზაციებს, მოწყობა დემოკრატიულ ცენტრალიზმის პრინციპებზე,

მით უმეტეს, რომ პარტიული ხაზის გატარება აუცილებელია ახალგაზრდობისთვის.

შემდეგ, ყოველმა ჩვენთაგანმა იცის, რამდენათ განსხვავდება თავის მოთხოვნებებში 14 და 16 წლის ყმაწვილი, მათი აქტიურობა საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ კითხვებში და სხვა. ჩვენი ორგანიზაციის შემადგენლობაში წლოვანობის მხრივ განსხვავება (აგრეთვე ცხადია მოთხოვნების მხრივ) ორ უკიდურესობის შორის ვეებერთელაა. ახალგაზრდობის იტევს ათნაირ ასაკს, მასთან, თუ განსხვავება 23 წელსა და 20 წელს შორის შედარებით მცირეა (რადგან ორივე ეს ასაკი იძლევა უკვე დასრულებულ, შემუშავებულ ყმაწვილს), 14 17 წლიანს შორის კი ეს განსხვავება მეტად მნიშვნელოვანი იქნება. ამ გარდა, ჩვენ ხშირათ ხელოვნურათ ვემნით ერთობას იქ, ახალგაზრდობის ისეთ ჯგუფში, სადაც სრულიად ბუნებრივათ კულტურულ და საზოგადოებრივ მოთხოვნებთან სხვა და სხვაობის წყალობით ასეთი ერთობა შეუძლებელია. როგორც განვიხილავთ მხრივ, ისე სოციალურ ცხოვრებაში მოთხოვნილებათა და აქტიურობის გამოჩენის მხრივ. 14 წლის ყმაწვილი ისე დაშორებულია 22 წლის პაბუკს, როგორც ჩრდილოეთის პოლიუსი სამხრეთისას, და არც გასაკვირველია, რომ იმ ორგანიზაციებში, სადაც მცირე ყლოვანნი სჭარბობენ, მშრომელი ყმაწვილ კაცობა კავშირს სცილდება.

უკანასკნელ ხანებში კავშირის კოლოსალური ზრდა ითხოვს მუდმივ მოწესრიგებას. აუცილებელია დაბრკოლებათა შექმნა არა პროლეტარულ ელემენტებისათვის; შემცირება, შეკუმშვა ორგანიზაციის, რათა მისმა ზრდამ არ მიიღოს სტიქიური ხასიათი, ისეთი, როცა რაოდენობა თვისებას ხარაღს აყენებს; უნდა სწარმოებდეს მიზანშეწონილი ზრდა. და აქ ჩვენ მოგვიხდება მცირეწლოვანთა ხარჯზე ჩვენი ორგანიზაციების შეკუმშვა. ეხლაც შეუძლიათ შემნიშვნა: „პატარა ყმაწვილებსაც ხომ უნდა მისცეთ თავის ადგილი, რატომ არ უნდა დაუშვათ ისინი კავშირში და სხვ.“ ყველა ეს მოძველებული მოსაზრებებია, რომელთაც 1921 წელს კიდევ ჰქონდათ ფასი და წონა, მაგრამ ეხლა დაჰკარგეს თავის მნიშვნელობა; თუ მაშინ მათ არ ეუშვებდით ახალგაზრდობაში, ვდენილით კავშირიდან, არ შეგვეძლო მათი აქტიურობისთვის გასაქანი მიგვეცა, ეხლა ხომ ჩვენ გვაქვს ბავშვთა კომუნისტური ჯგუფები? ახალგაზრდა ახალგაზრდობის ასაკამდე აღიზრდება ლენინის სახელობის ბავშვთა ჯგუფებში და მოამზადებს ჩვენს რეზერვებს; ჩვენი შეცდომის საკმე უკვე საკმაოთ მომზადებული იქნება წინასწარ სკოლაში და ორგანიზაციულათ შევა ახალგაზრდობაში, მასში 14 წლიდან საუკეთესო ყმაწვილთა შეყვანით; ამით ჩვენ ჩვენს საბავშვო ჯგუფებს ჩამოვაშორებთ საუკეთესო ყველაზე აქტიურ და მოწინავე ნაწილს. ძველი შენიშვნები იმის შესახებ, რომ წარმოებაში უკვე 14 წლის ყმაწვილები მუშაობენ და ეძლევათ ხელფასი, ეხლა საუფუძველ მოკლებულათ უნდა ჩაითვალოს, წარმოებაში ყმაწვილთა მხოლოდ 16 წლიდან მიღების დაკანონების შემდეგ. სხვა საკითხია, როგორ მოვექცეთ საფაბრიკო-საქარხნო სკოლების შეგირდებს: ამ კითხვაზე ჩვენ დაგვირდება დაფიქრება, მაგრამ აქაც, ჩემის ფიქრით, საკითხის გადაჭრა არ წარმოადგენს დიდ სიძნელეს. ბავშვთა კომჯგუფები უნდა გავაძლიეროთ მუშათა ბავშვებით და საფაბრიკო-საქარხნო სკოლების შეგირდების დაშვება იქ შესაძლებელი გახდეს.

ბა; რაც შეეხება მათ შორის ყველაზე მოზრდილთ — სახელდობრ 16 წლიდან, მათ უკვე შეუძლიათ კავშირში შესვლა.

უკანასკნელ ხანებში მთელი ჩვენი კავშირი მსჯელობს მორიგ ამოცანებზე, რომელნიც განსაზღვრავენ ჩვენს როლსა და ჩვენს ამოცანებს საკმაოდ გრძელი ვადით. ბოლო დროს კავშირმა დიდი ნაბიჯი გადადგა წინ თავის საპროგრამო კითხვების განხორციელების საქმეში. ჩვენი მიზნების მიღწევა, ჩვენი ამოცანების გადაჭრა ჩვენთვის წამოუდგენელია ახკომკავშირის მიერ საზოგადოებრივ პოლიტიკურ მუშაობაში მონაწილეობის მიუღებლად. „მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ახკომკავშირი აწარმოებს პრაქტიკულ და საზოგადოებრივ მუშაობას და ახკომკავშირის წევრთა ყურადღების ცენტრში დასმული იქნება კითხვები პოლიტიკურ, სამეურნეო და პროფესიონალურ ცხოვრებიდან, კავშირი შესძლებს პარტიისთვის

კეშმარიტად ძვირუას და თვითმომქმედ კადრების აღზრდას“. აი, ძირითადი დებულება რუსეთის ახკომკავშირის ცეკას თეზისებიდან; ამის წინააღმდეგ ვერ ილაშქრებს ვერც ერთი ჩვენი აქტივისტთაგანი; ახალგაზრდობას ხომ უფრო მეტი კულტურული მოთხოვნილებები აქვს, ვიდრე ეს იყო წარსულში; მომავლის შემქმნელი მშრომელები იწვრთნებიან და კაჟდებიან მხოლოდ პრაქტიკულ მუშაობის პროცესში რომ კავშირის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური როლის გადიდებით, რასაც აწვევები ეხკირველია არ გვიხდება ლაპარაკი იმაზე, რათა პატარა ლავე ჩაებათ პრაქტიკულ მუშაობაში.

საკითხი უნდა განხილულ იქნას ჩვენს ყრილობებზე და გამოტანილ იქნას სათანადო გადაწყვეტილება ჩვენი კავშირის დღევანდელ მდგომარეობის ნიადაგზე, იმ ამოცანების საფუძველზე, რომელთაც ამჟამად ისახავს ახკომკავშირი.

სკოლა, პოლიტიკა და სოციალ-დემოკრატია

„პოლიტიკის სკოლაში ადგილი არ უნდა ჰქონდეს“ — ეს დებულება იყო სულ ახლო წარსულში სოციალ-დემოკრატიის პრაქტიკულ საქმიანობის ერთ-ერთი ძირითადი დებულება. ვინც ბავშვებს-მოწაფეებს სკოლაში ან სკოლის გარეთ პოლიტიკურ ცხოვრებაში აბამს, ის პედაგოგიკის ელემენტარულ მცნებათა უდიდესი დამრღვეველია. ასეთი არიან პირველ რიგში კომუნისტები, რომელნიც მუშათა ბავშვებს — კლასობრივ ბრძოლის ნიადაგზე ზრდიან. მსჯელობს სოციალ-დემოკრატია ამ საკითხზე მთელ დასავლეთ ევროპაში. ამ პარტიამ ევროპის სინამდვილეში დიდი ხანია დაამტკიცა, რომ მას ერთი ფეხი ბურჟუაზიის ბანაკში აქვს — მეორე პროლეტარიატის ბანაკში გადადგმული. მთელი მისი იდეოლოგიური და პრაქტიკული აქტივობა მიმართულია კლასობრივ ბრძოლის მოდუნებისაკენ, კლასობრივ წინააღმდეგობისათვის შესაფერი დამამშვიდებელი საშუალებით გამოძებნისაკენ. მაგრამ სოციალ-დემოკრატიის ფეხები არ არის საკმაოდ მტკიცე საყრდნობი, რომ მათზე გადებული ხიდი ბურჟუაზიიდან პროლეტარიატამდე ვერ დაანგრის რევოლუციის ქვეყნადაგას ზახხარმა. რომელ მხარეზე უნდა იდგეს ესა თუ ის პოლიტიკური პარტია ორივე ფეხებით, რომ რევოლუციონერ ტალღებმა ამ კატასტროფის დროს არ გადაიაროლოს ის შუა წყალში. ეჭვი არ არის იმაში რომ სოციალ-დემოკრატია განჭირულია სწორედ ასეთი ბედისათვის. კლასობრივ წინააღმდეგობის შესუსტება, მოქალაქეობრივ ომის თავიდან აცილება და სოციალისტური, პოლიტიკის გარეშე მდგომი სკოლა, როგორც მათი შედეგი — აი, რომელ ხაზს იცავს დღეს სოციალ-დემოკრატია. ასეთი თვალსაზრისით პატარა ავსტრია იდეალური ქვეყანაა სოციალ-დემოკრატიულ სასკოლო რეფორმებისა. ვაი იმას, ვინც აქ პოლიტიკურ კითხვას სასკოლო კითხვაში „აუროებს“!

მაგრამ, როცა ამ რამოდენიმე თვის წინეთ ფაშისტური კონტრევოლუცია მოედო გერმანულ ავსტრიასაც და ქრისტიანულმა სოციალისტებმა დაიწყეს სკოლის კედლებში გაცხარებული პოლიტიკური აგიტაცია, მაშინ სოციალ-დემოკრატიის ვენურმა ლეიბ-ორგანომ — „არბიტერ ცეიტუნგ“ — მა, რასაკვირველია, არავითარი „აღმფთობა“ არ გამოსთქვა „ბავშთა გარყვნის წინააღმდეგ“. აი, რას სწერს ის 16 მარტის ნომერში:

პოლიტიკური მუშაობა ბავშთა შორის.

„... ჩვენ გვაცნობებენ, რომ ნ...ის ყველა სკოლებში აღსანიშნავი წარმატებით მიმდინარეობს მუშაობა ბავ-

შთა შორის; თუმცა ამ მუშაობას ხელმძღვანელობენ უმეტეს ნაწილად კლერიკალები, მაგრამ სარჩულად მათ მუშაობას მაინც სალი აზრი უდევს... ასეთი გზით და მეორედებით შეიძლება ბავშთა შორის მიზანშეწონილი პოლიტიკური მუშაობა... და სხვა...“ საზოგადოდ, დღეს მთელ ევროპაში და გასაკუთრებით გერმანიაშია წამოჭრილია საკითხი სასკოლო რეფორმისა და სკოლაში მუშაობის შესახებ. სხვადასხვა მიმართულებებს ამ საკითხში სხვადასხვა შეხედულება ახასიათებს, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში მათ სრულ ერთაზროვნებას სკოლაში კომუნისტური გავლენის გავრცელების წინააღმდეგ. პრესის მიმოხილვა საუკეთესო ილუსტრაცია იქნება ამ საკითხისათვის:

„რაინიშე ცაიტუნგ“-ი, მაგალითად, შუა გზაზე გაჩერებულია და კომუნისტურ აღზრდის მიზანშეწონილობაზე ლაპარაკობს თითქოს, თუმცა მისი სპეციფიური სიმორცხვით:

„ბავშვები პოლიტიკის გარეშე არ უნდა რჩებოდნენ. სკოლა თვით პოლიტიკაა, ის კლასის მიერ შექმნილია და არსებულ წესწყობილების ამსახველია; თვით პოლიტიკური ცხოვრება რატომ უნდა, უნდა ეხებოდეს ბავშთა ცხოვრებასაც, რომელიც დაკავშირებულია სკოლასთან. კიდევ მეტი, ბავშთა ცხოვრება ოჯახშია კი უნდა განისაზღვრებოდეს პოლიტიკურ საზომით. ეს ასეც არის; ეკონომიური პირობები თავის დაღს ასვამენ ოჯახის ყოველდღიურ ცხოვრებას და პროლეტარული ბავშვი ძალაუფლებად ვერ დარჩება სრულიად გარეშე იმ პოლიტიკურ მიზეზებისა, რომელნიც იწვევენ მისი ოჯახის ესოდენ უმწეო მდგომარეობას და უბედურ ყოფა-ცხოვრებას. ასეთი მდგომარეობა, რასაკვირველია, ჰქმნის ნიადაგს შესაფერი მუშაობის საწარმოებლად ბავშთა შორის; ამით ყველაზე უფრო ჩვენს სინამდვილეში კომუნისტებმა ისარგებლეს და ყველგან, სადაც კი მათ აღმოუჩნდათ ორიოდ თანამოაზრე, დაუყონებლივ გააჩაღებენ მუშაობას. მაგრამ იმ ბავშთაგან, რომელთაც ზრდიან კომუნისტები, „კლასობრივად გათვითცნობიერებული“ მებრძოლნი არ გამოვლენ, ისინი იქნებიან მხოლოდ თავხედი, გულწრფელობას მოკლებული ახალგაზრდები, რადგან მათ ზრდიან იმ შეგნებით — რომ ყველა ის, ვინც არ არის მათთან, ვინც არ არის კომუნისტი, ვინც არ უნდა იყოს ის — მათი მტერია, მათი მოსისხლეა და მესაფლავე.

„როტე-ფანედან“- ამოღებულ ციტატის ქვევით აღმუთლებული „მარქსისტი“ განავრცობს;

„ის, რასაც კომუნისტები აკეთებენ მათ ხელში ჩაგარდნილ ბავშვთა შორის, სოციალისტური აღზრდა არ არის, ის არ არის ბავშვთა წარმოდგენა სოციალისტური აზროვნების ჩანერგვა, ის მხოლოდ ზიზღისა და სიძულვილის ჩანერგვაა. რადგან უბრალო ქვეშაობეობა, რომ ბავშვისათვის კლასობრივ ბრძოლის მთელი სიღრმე-სიგანის განმარტება და გარკვევა პედაგოგიური უტაქტობაა. სულ სხვაგვარი საემიანობა და მიდგი მათ საჭირო ბავშვთა ოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩასაბამად. კომუნისტური პარტიის დღევანდელი გეზი კი ამ საქმეში უდიდესი დანაშაულია ბავშვთა მომავლის წინაშე“.

წინათ უდიდესი ბოროტება იყო, საზოგადოდ, პოლიტიკის ხსენებაც კი ბავშვთა შორის, ეხლა ამის საჭიროებას თვით აღიარებენ; ამასდამიუხედავად კომუნისტური პარტია მაინც მატაობელია ამ ბოროტების. ის ზრდის არა გულწრფელ, არა ნამდვილ, თავდადებულ მებრძოლებს, არამედ გარეგნულად ვითომდა რევოლუციონერს, რომელიც ყოველ წუთს მხათ იქნება უღალატოს თავის საქმეს, ასეთი სისულელის შესახებ იტყვიან ხოლმე ჩრდილო გერმანიაში მხრების აწევის: „Na, denn man tun“ (იხე, როგორც მოგიხდება). სოციალ-დემოკრატიულ „ჰამბურგერს“-ში (4/111) მოთავსებულია მთელი რიგი წერილებისა, რომელშიდაც სხვათა შორის ის აზრია გატარებული, რომ სოციალისტური სკოლის საუკეთესო მკოდნე ვილგელმ-პაულსენი გახათლების მინისტრის ბოელიცის

მკვლელობა.

ბავშვთა მოძრაობა საქართველოში.

თებერვლის რევოლუციის შემდეგ თანდათანობით არსდებოდა საქართველოში ბავშვთა სხვადასხვა სახის ორგანიზაციები, რომელთა შორის ერთერთ ძლიერ ორგანიზაციით ითვლებოდა ეგრედწოდებული „ბოი სკაუტი“ რომელიც აერთიანებდა სომეხ და რუს ბავშვებს ვახსაყურებით. თვითმპყრობელობის დროიდანვე არსებობდა აგრეთვე მოსწავლეთა ტანთსაყარჯიშო საზოგადოება „სოკოლი“ იყო აგრეთვე ფეხბურთის მოთამაშეთა და ველოსიპედზე მოსიარულეთა კავშირი. ამათ გარდა სხვა არაერთი სერიოზული ტანთსაყარჯიშო საზოგადოება არ არსებობდა.

1918 წელს ამიერ-კავკასიის დამოუკიდებელ რესპუბლიკებათ დაყოფის შემდეგ, სრულიად ბუნებრივად ჩამოყალიბდა სხვადასხვა სასპორტო ორგანიზაციები, რომელთაც მიიღეს წმინდა ეროვნული სახე.

უპირველეს ყოვლისა სომხები და რუსები გაიყვნენ და დაარსეს ცალცალკე ორგანიზაცია „სკაუტების“ სახელწოდებით.

სწორედ ამავე წელს დაარსდა ქართული ტანთსაყარჯიშო საზოგადოება „შეჰარდენი“, თავს იყრიდა მეტაურების სახით, მოსწავლე ახალგაზრდობა. პირველ ხანებში „შეჰარდენი“ ძლიერ მცირე რიცხოვანი იყო, მაგრამ თანდათანობით გაიზარდა და 1922 წლის მიწურულში უკვე ძლიერ ორგანიზაციას წარმოადგენდა*). რადგანაც „შეჰარდენი“ 90% მოსწავლე ახალგაზრდობა და ბურჟუაზიული—ელემენტები წარმოადგენდა, ამიტომ აუცილებელი შეიქმნა მისი დაშლა ასეთსავე ზრდას გა-

წინააღმდეგ—ულტრა რეაქციონერ პროვინციულ სასკოლო კოლეგიების პრინციპს იცავს სკოლის რეფორმის საკითხში.

რამ გამოიწვია უმთავრესად სოციალ-დემოკრატიულ პრესის ასეთი გრძელი ალაპარაკება სასკოლო საკითხისა და ბავშვთა შორის პოლიტიკური მუშაობის შესახებ? ერთის მხრივ ეს გამოიწვია ბავშვთა კომუნისტური ჯგუფების გავლენის და თანამოაზრეობის გაზრდამ ჩვენს სკოლებში და მეორეს მხრივ, თვით სკოლაში თავისთავად წარმოშობილ კლასობრივ ტენდენციებმა. გერმანიის ბავშვთა შორის კომუნისტური მუშაობის ცენტრალური საბჭო ამ ცოტა ხანში გამოაქვეყნებს დაწერილებითი მასალას მისი მუშაობის შესახებ.

უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოს მუშაობა არა ნაკლებ ნაყოფიერი და მრავალშედეგიანი აღმოჩნდა, ვიდრე საზოგადოდ ჩვენი მუშაობა რომელიმე სხვა დარგში. უმთავრესი საფუძველი, რომელზედაც ვემყარებოდით ჩვენ ამ მუშაობაში, ეს იყო დაბალ-საფეხურის სკოლები—მოსწავლეობის პროლეტარული შემადგენლობით უმეტესს ნაწილად; ბავშვთა კომუნისტური ჯგუფები დაარსებულია ბევრ სკოლაში; ბავშვები იჩენენ საოცარ თვითმოქმედებას და ინტერესს ბავშვთა მოძრაობის მიმართ; კლასობრივი ელფერი და ხასიათი განუწყვეტლივ თან ახლავს მათ ორგანიზაციას. აი, რა მიხუტებმა გამოიწვია სოც. დემოკრ. პრესაში ძიება ახალი ფომებისა სკოლის უზრუნველსაყოფად კომუნისტურ გავლენისაგან.

ნიციდიდა რუსულ, სომხური საზოგადოებები, რომელნიც ნამდვილ ეროვნულ სახეს ატარებდნენ. იქ ბავშვები იზრდებოდნენ ვიწრო ეროვნულ კალაპოტში და იშვიათობდნენ ურთიერთისადმი შფრით და მტრობით. ამგვარად მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა ხელისუფლება არსებობდა, ბავშვები ინტერნაციონალურად შეკავშირების ნაცვლად დაიყო ცალცალკე ეროვნულ ერთეულებად. ამ დროის განმავლობაში არაერთი ცდა არ ყოფილა, ამ ორგანიზაციების დასაახლოვებლად, პირიქით, დამოკიდებულება მათ შორის უფრო მწვედებოდა. ბავშვები ვითომდა ამ ორგანიზაციებში შორს იმყოფებოდნენ პოლიტიკისაგან, ხოლო ნამდვილად ისინი მენშევიკების, დაშნაკელების და რუსი შოვინისტების ხელმძღვანელობის ქვეშ იმყოფებოდნენ და იწამლებოდნენ შოვინიზმის მავნე საწამლათ.

ცხადია, ბავშვს, რომელიც ყოველ ფეხის გადადგმაზე მღერის;

„მე პატარა ქართველი ვარ, კავკასიის მთებს შვილი“ და სხვა...

არ ეცოდინება და არც გაეგება იმის მეტი არაფერი, რომ ის ქართველია, რის გამოც თავის თავს სხვა ეროვნებასთან შედარებით განსაკუთრებულ სიმამლზე აყენებს.

მაგრამ ამა ამის ნაცვლად ვამღეროთ იგი:

„პატარა პოეტური ვარ
დაჩაგრული მუშა შვილი,
შოი მის დოშ, წინ მ. გვ დღეს
წითელ ტლეთ გადაშლილი“... და სხვა.

ბავშვი თანდათანობით შეიგნებს თავის სოციალურ მდგომარეობას, გაიღვიძებს მასში შრომის სურვილი და არ ექნება მას წარმოდგენა ეროვნულ დაყოფათა შესაძლებლობაზე, რადგანაც მისთვის, ყოველი მუშის შვილი

* 1922 წლის დასასრულში ეს საზოგადოება აერთიანებდა 10,000-მდე წევრს. ერგ მორი.

არის ძმა და ამხანაგი... საზოგადოება „შევარდენი“ ყოველთვის თავს იმართლებდა იმით, რომ მისი დანიშნულებაა სპორტი და ამიტომ ის ბავშვთა სოციალურ აღზრდას ვერ მიაქცევს ყურადღებას, მაგრამ ეს იყო მხოლოდ ის საშუალება, რომლითაც ფეხს იდგამდა ნაციონალიზმი ბავშვთა შორის. ამის დამამტკიცებელი საბუთი არის შემდეგი:

ტანთაარჯიშული საზოგადოება „სოკოლ“ პირველად დაარსდა ჩეხეთში 1862 წელს ერთერთ პატრიოტ პროფესორ მიროსლავ ტირშის მეთაურობით, რომელიც იმ ხანებში ჟეჟველად იქმნებოდა არისტოკრატების ბელადთაგანი... მან ტანთაარჯიშობა გამოიყენა ისეთ საშუალებად, რომელთაც გააღვივა ჩეხელ ბავშვთა შორის ნაციონალიზმი სხვა მეზობელ ერების მიმართ. ამიტომ უდავოა, რომ ტირშის სასპორტო საზოგადოება „შევარდენი“ იყო ბავშვთა ფიზიკურად გაჯანსაღების, ხოლო სულიერად დამახინჯების ორგანიზაცია. ეს დაედგა საფუძვლად ქართულ „შევარდენსაც“ რუსულ „სოკოლსაც“ და ამდენათ იყო ისინი მიუღებელი ორგანიზაცია საბჭოთა ხელისუფლების სინამდვილეში.

ა. მდივანი.

ჩვენი ახალი ამოცანები ბავშვთა კომუნისტურ მოძრაობაში.

მოზარდ თაობის აღზრდა პროლეტარულ სახელმწიფოში, ხორციელდება სოციალური აღზრდის სახით. ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობა (ლენინის სახელობის ბავშვთა კომუნისტური ორგანიზაცია), ბავშვთა სახლები, ბალები, შრომის სკოლები, ბავშვთა თავშესაფრები, საფაბრიკო-საქარხნო სკოლები—აი ის, მთავარი ადგილები, სადაც სწარმოებს ბავშვთა სოციალურად აღზრდა. სოციალური აღზრდის მთავარი პრინციპები, თავის კონკრეტულ გამოხატულებებს, ხორცს შესხმას ჰპოულობენ აღნიშნულ ადგილებში: 1) ბავშვთა კლასობრივ აღმზრდელი მითითებები, 2) თვითმმართველობა, 3) სამუსიკო, სამხატვრო, სალიტერატურო, სანიტარული, დრამატული, ფრინველ დამცველთა ბავშვთა წრეები, 4) ნაწილობრივ კოლექტიური თანაცხოვრება (ბავშვთა კომუნისტური ორგანიზაციაში და სახლებში უმთავრესად დასხ.).

აი ის მთავარი საშუალებანი, რომლითაც აღწევს საბჭოთა ხელისუფლება სოციალური აღზრდის პრობლემების მიზანშეწონილად გადაწყვეტას.

ეს, საერთოთ თუ ავიღებთ სოციალ-აღმზრდელი მითითებების მთავარ ფაქტორებს და მეთოდს რესპუბლიკანური მასშტაბით. საჭიროა, რათა ბავშვთა კომუნისტური მოძრაობა მოექცეს სწორედ, ამ კალაპოტში, უპირველესად ყოვლისა საჭიროა შევითანოთ აღზრდაში კიდევ მეტი კლასობრივი რევოლუციონური შინაარსი.

საჭიროა შევხედოთ ბავშვთა კომუნისტური ორგანიზაციის მიღმა იმ წრის დამახასიათებელ თვისებებს, რომლებიც შესაფერისად მოქმედებენ მოზარდ თაობის აღზრდა-განვითარებაზე, ახდენენ თავის ზეგავლენას ბავშვთა მასაზე. რამ სკოლა და ოჯახი ვერ არიან მნიშვნელოვანი ფაქტორები ბავშვთა ცხოვრების წინსვლის გზაზე, ვერ აკმაყოფილებენ თანამედროვეობის ბავშვთა მასის, უმთავრესად პროლეტარულ ელემენტების მოთხოვნილებებს მთელი თავისი სისტულით.

ყველა ამის გამო ჯერ დანერგული ქმნა „სკაუტების“ ორგანიზაცია და შემდეგ კი „შევარდენი“, რომელიც ბევრათ უფრო ძლიერი იყო სხვებზე, ვინაიდან იგი გარდა თბილისისა დაარსებული იყო თითქმის საქართველოს ყოველ კუთხეში: ქუთაისში, ბათუმში, თელავში, სიღნაღში და სხვადასხვა სამაზრო ქალაქებში... ეს დაშლა იყო პირველი ცდა, ახალ ინტერნაციონალურ საზოგადოების დაარსებისთვის, რაც გამოიხატა. შემდეგში: 1923 წლის იანვარში ხელახლა გაიხსნა ტანთაარჯიშო დარბაზები მხოლოდ უკვე სხვა სახელწოდებით სახელდობრ „სპარტაკი“-თ და ცვლილება მოხდა მხოლოდ შემდეგნაირი: 1) დაარსდნ ყველა წუთონელები, როგორც მასწავლებლები. 2) „სპარტაკში“ მიიღებიან ბავშვები მხოლოდ 16 წლამდე. 3) 16-ტის წლის ზევით მოვარჯიშე უნდა იყოს უმჯველად ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირის წევრი.

„სპარტაკმა“ გააერთიანა უმთავრესად მუშათა ბავშვები ქალაქად და მშრომელი გლეხის შვილები სოფლად. „სპარტაკმა“ სულ სხვა მიზანი დაისახა ვინემ ბავშვთა ყველა სხვა ორგანიზაციებს ჰქონდა. ის შეიქმნა ბავშვთა ინტერნაციონალური ორგანიზაცია.

სკოლა დღემდე მასწავლებლობის შემადგენლობის მარტივ შრომის სკოლებში, ბავშვთა კომუნისტური ჯგუფების წევრები ეჯახებიან არასაიმედო პირობებს, და არ შეიძლება მათი ახალგაზრდა ლენინური მიზნები არ შეილახონ.

როგორიღაა თვით ბავშვთა შემადგენლობა შრომის სკოლებში. შრომის სკოლებში თავის თავად ცხადია, ახალგაზრდა ლენინელებზე ახდენენ უარყოფით ზეგავლენას ბურჟუაზიულ და არისტოკრატიულ ზნეჩვეულებებში აღზრდილი ბავშვებიც. ბავშვებში ძლიერია წამბაძველობითი ნიჭი. თუ ახალგაზრდა ლენინელი იღებს თავის ორგანიზაციაში წმინდა კლასობრივ შინაარსის აღზრდას, აქ, სკოლაში აუცილებლად ახდენს მათზე მოქმედებას ეს არისტოკრატი და წვრილ ბურჟუაზიის ელემენტების შვილები, ავადმყოფებს იმ აღზრდას, რომელსაც ახალგაზრდა ლენინელი ლეზულობს თავის ორგანიზაციაში. ეს მეორე დამაბრკოლებელი ფაქტორი ბავშვთა მოძრაობის წინსვლის გზაზე.

გადავიდეთ ოჯახზე. საერთო თანამედროვე ოჯახი ბავშვთა აღზრდის სფეროში თამაშობს უარყოფით როლს. ოჯახში ჯერ კიდევ ბატონობენ ძველი ტრადიციები, რომლებიც აგრეთვე შესაფერად საზღურავენ ბავშვის ფსიხიკას. მაგრამ თუ ჩვენ დავდებებით შედარებით თვალსაზრისზე, ცხადია, რომ მუშის ოჯახი სხვა დანარჩენ ოჯახებთან შედარებით უფრო მაღლა სდგას ბავშვის რევოლუციონური ნებ-სყოფის გამოსამუშავებლად სოციალური აღზრდისათვის კლასობრივ აღმზრდელი შინაარსით გასამდიდრებლად. ბავშვი აქ თვით ხედავს და უშუალოთ განიცდის თავის მშობლების ყოფა ცხოვრებას, ტკივილს და სიხარულს. წვრილბურჟუაზიული ოჯახი, როგორც კერძო საკუთრების მოტრფიალე წარმოადგენს დიდ საფრთხეს. რატომ? ეს იმიტომ, რომ მუშის ბავშვებს უხდებათ ნაწილობრივ ტრიალი როგორც სკოლის „ამხანაგე-

ბთან“ ვაჭრების და ფუფუნებაში აღზრდალ ბავშვებთან ოჯახშიც. ამგვარად როგორც ოჯახი ისე სკოლა ბავშვს დღეს ვე რაძღვეს იმას, რაიც მან უნდა მისცეს ბავშს. სკოლაში დღემდე ბავშს აწოდებენ ყოვლად უვარგისს და დახვეწებულ საზრდოს.

* *

როგორიღაა პროლეტარულ პოეტების მონაწილეობა საერთო აღზრდის საკითხში.

ბავშთა კომუნისტური მოძრაობა, ეს განუქვეყნელი ნაწილია საერთო მუშათა, ახალგაზრდობის მოძრაობის.

სამწუხაროდ უნდა აღნიშნოს, რომ ჩვენი პროლეტარული პოეტების შემოქმედება ვერ ჩასწვდომია ჯერ ბავშთა გულის სიღრმეს. ი.უ პროლეტარულ პოეტების რევოლუციონური შემოქმედება, უმთავრესად მიმართული უნდა იყოს საბჭოთა ხელისუფლების გამაგრების, კომუნიზმის გამარჯვებისაკენ, მუშათა ახალგაზრდობის წახალისებაზე, სამაგიეროდ ბავშთა კლასობრივ აღმზრდელობითი

თვალსაზრისით, იგი უნდა იყოს მიმართული ბავშვებში პროლეტარული ნებისკოჟის და გრძნობიერების გამოწვევის და განვითარებისაკენ.

პროლეტარულმა პოეტებმა უნდა დაიხურონ „იმ. ქვეყნის ქუდი, სადაც ისინი სცხოვრობენ“ ახალი ნორჩი თაობის აღზრდისათვის საჭიროა პოეტებმა, რათა კომუნისტური პარტიის და ახალგაზრდა კომკავშირის მეთაურობით დაანახონ ბავშვებს, საბჭოთა სინამდვილე.

პოეტებს, უნდა აღინიშნოს, რომ ბავშთა აზრდის საქმეში ჯერ არასდერი გაუკეთებიათ. მათი შემოქმედება ნაკლოვანია ამ მხრივ (ეს უნდა გამოსწორდეს) ისეც ერთი უარყოფითი ფაქტორთაგანია ბავშთა მოძრაობის გაშლა-განედი რარებისათვის.

ამ უარყოფით ფაქტების აღნიშვნის შემდეგ გავსცეთ პასუხი აღნიშნულ წერილში წამოყენებულ ორ მთავარ ამოცანის გადაწყვეტას ამაზე შემდეგ.

3. ძიძიძე.

პოეზია „ПОД ЗНАКОМ КОМСОМОЛА“

Иван Давошви. Стихи. Комсомольские поэты и писатели. изд. „Молодая Гвардия“ 1921 г.

იმ ძლიერ პოლიტიკურ ფრონტთან ერთად, რომელიც გაშალა რუსეთის ახალგაზრდათა კომუნისტურმა კავშირმა იგი შლის კულტურულ ფრონტსაც, არ ჩამორჩა ეს ძლიერი ახალგაზრდა მუშათა ინტელიგენცია არც ლიტერატურა-ხელოვნების ფრონტზე და თანამედროვე რუსეთის ლიტერატურაში, გაშალა მან ფრონტი ქვეშარიტ პროლეტარულ პოეზიისათვის, და არა ისეთ პოეზიისათვის, რომელიც დღემდე ასეთის უქონლობის გამო პროლეტარულად ინათლებოდა (ჯგუფი „კუზნიცა“).

რუსეთის სინამდვილეში თანამედროვე პროლეტარულ პოეზიის მატარებლად უნდა ჩაითვალოს ჯგუფი „ოქტომბერი“, რომლის შემადგენლობის უმრავლესობას სწორედ კომკავშირელი ახალგაზრდობა შეადგენს.

ეს ახალგაზრდა მუშათა ინტელიგენტებია ქვეშარიტ მუშათა მარქსისტულ მსოფლმხედველობით აღჭურვილნი და გამტარებელნი ამ ქვეშარიტებისა ცხოვრების და კულტურის ყველა სფეროში. ამ ახალგაზრდა ლიტერატორებს აქვთ თავიანთი ლიტერატურული კავშირი „ახალგაზრდათა გვარდია“ საკუთარი გამომცემლობით.

როგორც აღნიშნავენ გამომცემლობის წინასიტყვაობა, გამოცემათა მიზანია, რათა ეს წიგნები ამართლებდეს თავიანთ დანიშნულებას, ე. იგი აღწევდენ მის ნამდვილ და სულთ ნათესავ მკითხველ-ამთმისებელთა მასას; ახალგაზრდა მუშებს და გლეხებს, იქ მივარდნილ სოფლის ქობ-სამკითხველოში ან ქვარტლიან ქარხნის წიგნთსაცავში, სადაც ახალგაზრდა ცხოვრების შემომქმედი მძიმე ფიზიკურ შრომიდან დაღლილი ეძებს სულიერ საზრდოს, იმ ძველ სამკითხველოებმა, რომელიც დაუტოვა მისგან დაგმობილმა წარსულმა.

იმ რამოდენიმე ლიტერატურულ გამოცემათა შორის, რომელიც გამოსცა აღნიშნულმა გამომცემლობამ აღსანიშნავია თავის განსაკუთრებული ხასიათის გამო ივანე დარონინის ლექსთა პატარა კრებული. გამომცემლობის მიერ გამომუშავებულ მიზნითაა გამოცემული ეს წიგნაკიც, მაგრამ მისი მიზანი განსაკუთრებულია იმიტომ, რომ იგი უნდა წავიდეს წასაკითხავად შერა-კითხვის ნახევრად უცოდინარ სოფლის ახალგაზრდობასთან, რადგან თვით ავტორი პოეტია სოფლიდან მოსული, და მისი პოეზიაც, პოეზიია ახალი ეხლაზან ჩასახულ და ჯერ განუვითარებელ სოფლისა, სოფლისა, რომელიც ვერპარნის სოფელსავით დასალუპავად კი არ არის განწირული, არამედ იმ სოფლისაა, რომელიც უკავშირდება ქალაქს, რომლის განვითარების და აყვავების გზაზე სდგას.

ამიტომაც, რომ დარონინში „ორი გული, ორი სახე“, მაგრამ ორი სახე არა ურთიერთის მოწინააღმდეგე და მომსპობი, არამედ ჰარმონიული, ურთიერთ შესაერთებლად გამზადილი. ეს ორი სახე ქალაქი და სოფელია. ორივე სახე მასში ძლიერია და აი რატომ: „დაიბადა და აღიზარდა იგი დარონინი, როგორც მოგვიხრობს წინასიტყვაობა—გლეხის ოჯახში, მაგრამ თორმეტი წლისა წავიდა სამუშაოდ ტულის იარაღის ქარხანაში, ამიტომ ეს ორი დასაწყისი, დასაწყისი ორივე შრომასთან დაკავშირებული, მასში ჰბადებს სიყვარულს ერთის მხრივ, ბუნებისადმი, მიწისადმი, მეორე მხრივ კი, ქალაქი მასში ჰქმნის „დინამოს“ და მოყვარულს ამიტომ ქალაქიდან დაბრუნებული პოეტი, შეყვარებული ქალაქის კულტურაზე მიმართავს სოფელს და მინდვრებს:

„მინდვრებო,
მინდვრებო,
„თქვენთვის,
ქალაქის კარტალებიდან,
„რზე სხივოსანი
და გული მომაქვს მე“.

ეს „მზე სხივოსანი“, მზე ციცილიზაციისა და ტენსიკურ კულტურისა, მზე სოციალიზმისა მას მოაქვს იმ ახალგაზრდული „გულით“, რომელსაც სურს, რომ მისი გლეხური ფაცხა წინათ ჰქაქით განათებული, ეხლა ელექტრონის შუქით ბრწყინავდეს, რათა ელექტრონის შუქმა აიძულოს მისი მოძმე მშრომელი გლეხი, ჯერ თვალ მიუწვდენელ, ჰქაქის სინათლით ნახევრად განათებულ სახლიდან, გამოჰყაროს საუკუნოების ნაგავი, რომელიც არ იწმინდებოდა.

მძიმე და რკინისებური ჰაერი ქალაქის, დარონინს სურს შესცვალოს სოფლის წმინდა ჰაერით, მას სურს ჰარმონია შრომის ამ ორ სამშობლოს შორის, სურს, რომ ჰქვარტლიან ფაცხას მიემატოს ქალაქის სისუფთავე, და ქალაქს კი სოფლის მშვენიერება. ამიტომაც, რომ პოეტს ეჩვენება ქარხანა ყვავილეტში, მინდვრები კი დინამოებით.

მაგრამ დარონინი მუშაა—მან იცის, რომ ის სოფლის ხელუფლებელი სტიქია ბუნებისა, რომელიც მას ევზომ უყვარს, დამორჩილებულ უნდა იქმნას, რათა აიძულოს იგი, ემსახუროს ადამიანს, დამორჩილება კი შეიძლება მხოლოდ ქალაქის ტენიკის მიღწევებით, ამიტომ იგი ნატრულობს და ეჩვენება ქალაქი სოფელში. და განა მარტო ეჩვენება? არა! იგი უკვე ხედავს რომ:

„ნაპირად,
„მოღუფრე ღელის
„ამწიან ბუდე მდინარე
„დ. ნამო მდინარის“.

ეს უკვე ფაქტებია, ის, ფაქტებია, რომ „დინამო“ ეს ქალაქის ჰაერის დამამძიმებელი, აქ სოფლის წმინდა

ჰაერზე „მდინარის პირადა“ და ეხმარება ადამიანს ბუნებაზე გასამარჯვებლად, თავისუფლების მოსაპოვებლად, და ალფრთოვანებული პოეტი ჰხედავს, რომ თავის საყვარელ სოუელში:

„მწიკნე გორაკთან
ა ნათეს
„წიქილი—მატორი
მატორა შუთით
„დ. ს.
„ახმაურა მინდორზე
„მ. ლა. ს.“

ე. იგი იქ, მინდორზე, სადაც წინეთ მხოლოდ მგელი ღრილობდა, ეხლა „მატორი ხმაურობს“.

პოეტი ჰხედავს ქალაქიდან მოსულ მუშას „მატორის“ და „დინამოს“ მომტანს, როგორ ეძმობილება იგი გლეხს და იმ ხელოვნურ კავშირს მუშისას და გლეხისას, რომელსაც „პროლეტარული პოეტიზმი“ თითქმის კაბინეტებიდან ამჩნევდენ. იგი — დარონინი — თითონ ნამდვილად

შ. რადიანი

მუშათა ახალგაზრდობის პოეტი

А. Безыменский „Как пахнет жизнь“ предисловие Л. Троцкого.

Издательство „Красная новь“ Главлит-просвет Москва — 1924—83 87.

მშრომელმა ახალგაზრდობამ თავისი რევოლიუციონური აღმშენებლობითი მუშაობა დაიწყო ცხოვრების ყოველ სფეროში. მისი მგზნებარე სული ახალი არსით იწყებს გაქანებას თვით უდიდეს სულიერ სფეროში, — ხელოვნებაშიც კი, სადაც ჩდებიან ნიჭიერი სახეები: ჟაზროვის, დორონინის, ბეზიმენსკის, ლიბედინსკის, ტასოვ-როდიონოვის და სხვ., რომლებიც გაერთიანდნენ „ოქტომბრი“-ს სახელწოდებით.

ხსენებულ ჯგუფიდან განსაკუთრებით ყურადღებას იქცევს კომკავშირელი **ალექსანდრე ბეზიმენსკი**, რომელიც ცხოვრების დინამიკას მიუდგა ახალ გავებით, მხურვალე სახეებით და უბრალოდ დაიძახა:

Эй вы, которые!
Знаете ли вы,
Как пахнет жизнь!
Ах, как пахнет жизнь!
Как пахнет жизнь вкусно.

და ეს გაბედული ამოძახილი პოეტმა გაიგო და შეითვისა, როგორც ბრწყინვალე ოქტომბრის ამოძახილი, მისთვის უცხოა თავის ცხოვრების და შემოქმედების გამოყოფა დიდ პროლეტარულ რევოლიუციის შეგნება—შემოქმედებისგან.

მებრძოლ ადამიანისთვის საჭიროებას არ წარმოადგენს საქვეყნო საზოგადოება, მისთვის ცხოვრების კონკრეტულ ფენომენებს უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს:

Довольно неба
И мудрости вещей!
Давайте больше простых гвоздей,
Откиньте небо! отбросьте вещи!
Давайте землю
И живых людей.

და როგორც სრულიად სამართლიანად აღნიშნავს ეხლახან გამოცემულ ბეზიმენსკის პირველ წიგნის საყურადღებო წინასიტყვაობაში პროლეტარული რევოლიუციის უდიდესი ბელადი **ლევ ტროცკი** ბეზიმენსკი „ღებულობს რევოლიუციას მთლიანად, რადგანაც ეს სულიერი პლანეტაა, რომელზედაც ის დაიბადა და დაიწყო ცხოვრება. ყველა ჩვენ პოეტებისგან, რომლებსაც კი უწერიათ რევოლიუციაზე, რევოლიუციისათვის, ბეზიმენსკი ყველაზე უფრო ორგანიულად უდგება მას, რადგანაც ის მის ხორცისგანაა, რევოლიუციის შვილია, ოქტომბრელი.“

ჰხედავს ამ კავშირს, და არამც თუ ჰხედავს, არამედ იღებს კიდევ მონაწილეობას და თითონ გაძოდის ერთ-ერთ მოკავშირეთაგანად:

„ეს ქალაქიდან
ჩემთან მოვიდა
„მე—მეღვრებიდან“

იგი მინდორის შილი მხიარული გულით, თავის ძმებთან და დებთან ერთად, ეგებება ქალაქს, და არასოდეს არ ეშინიათ მისი, (როგორც წინათ ეშინოდათ მისი) სოფელი არ არის დაღუპვის მოლოდინში როგორც წარმოედგინა „პროლეტარულ“ პოეტებს, რადგან იგი არ არის ის ძველი კაპიტალისტური ქალაქი, რომელიც მოდიოდა სოულის ჩასანთქავად, ეხლა კი იგი მოდის ძმურ კავშირით, და ამ კავშირში:

„ახმაურა
„ახალგაზრდა გული“.

„მორეულ ნაპირების დასანახავათ.

ახალგაზრდა პოეტს ურყევად სჯერა თავისი ძლიერება, რწმენა წინსვლის და გამარჯვების, და ეს ახალი სახე კომკავშირელის ბეზიმენსკიმ დიდის ცოდნით, პოეტური გაქანებით აგვისახა პოემა „პეტრე სმოროდინი“-ში. ხანებულის პოემა წარმოადგენს ახალგაზრდა მუშის სურათს, რომელმაც ნათლად შეიგნა ცხოვრების სისასტიკე და მუშაობა, რამაც ის ვახვია ახალ ქვეყნისთვის მებრძოლთა რიგებში:

Не прославим-покажем того,
Кто заводской чеканкой высечен.
Я хочу показать одного,
Чтобы в нем говорили тысячи.
Этот гами Комсомольской Весне
Из стальной большевистской породе.
Назову я-не песню песней,
А просто:
Петр Смородин.

და ამ ახალგაზრდა—მებრძოლმა, მუშა-რევოლიუციონერმა მტკიცედ გაიარა ოქტომბრის დიდი რევოლიუციის ბრწყინვალე გზა. ის მეთაურობდა კომკავშირელების რაზმს, როდესაც დაიწყო ბრძოლა მუშურ-გლეხურ საბჭოებისათვის, პროლეტარულ ხელისუფლებისთვის. მისი მგზნებარე ფაგურა გამოიდებოდა, როგორც საგარეო, ისე საშინაო ფრონტზე მოწინავეთა რიგებში. მშრომელთა მძიმე ბრძოლამ, ნარ-ეკლიანი გზით სვლამ შესაფერი ნაყოფი გამოიღო. ჩაგრულთა დიადმა მისწრაფებამ ყველგან ბრწყინვალე გამარჯვება მოიპოვა. მებრძოლი ახალგაზრდა ბრუნდება კვლავ ქარხნის კედლებში, რათა იქედან დაიწყოს მუშათა ახალგაზრდობის ხელმძღვანელობა. ის კომკავშირის ცკაშია:

Вот он теперь в комнете.
Рабочий.
Комсомолец.
Коммунист.
Пишет Смородин в анкете:
Чекист
Вместо винтовки тяжелей
Держит бумагу, перо.
Вновь заседания, школы.
Пленум Цема, оргбюро.
Только сейчас без причины.
Так себе, в поздах ли, в счет.
Плюнет, варает матерщиной —
Грязью промывных лет.
Вот он всегда перед нами
С жизнью его грозовою,
Руганью, гневом, грехами —
Жизнью.

ახალმა ადამიანმა, მტკიცე ნების მატარებელმა, რევოლიუციონერ ფსიქოლოგიით გამსჭვალულმა ბრძოლის დასრულების შემდეგ დაიწყო „ახალგაზრდა კბილებით მეცნიერების ღრუნა“.

მშრომელი ახალგაზრდა, რომელსაც წინად მჩაგვრე-

ლები სისხლს სწოვდნენ. რევოლუციის, თავისუფლებათმანსწორობის მოპოების შემდეგ შეიქმნა ცხოვრების შემოქმედელი. თუ წინა დამსკლავის ქუჩებში უხდებოდა ხეტიალი ლუკმა პურის მოსაპოვებლად, განთავისუფლების შემდეგ კი ის ხდება პასუხისმგებელი მოსამსახურე „პრედგუბნიკა“ და სხვ.

თავის საყურადღებო პოემა „პარტილეთში“ ბეზიმენსკი გვიამბობს, თუ როგორ ცდილობდა მისი დედა მოეშორებია ის ბრძოლისგან და პარტიისგან დააბრუნებდა წარსულისებრ ცხოვრებას, მაგრამ პოეტი ამაყად უპასუხებს:

Не поить ей, старенькой маме,
Пятачку в нашей борьбе,
Что пошу партбилет не в кармане,—в себе.

და „თავისთავში პარტილეთიანი“ ადამიანი ამაყად გაღებულ თვალებით იცქირება გარშემო „ნების“ რკალეებში, მეშინურ სტიქიაში. წაიკითხეთ მისი ლექსები „ვალენტიანზე“, „ქუდზე“ და „თქვენ იქ დაინახავთ შეჯახებას ახალ ადამიანსა, ახალ ყოფასა, კომკავშირელის ერთის მხრივ და მეშინურ ტრადიციით გამსჭვალულ საზოგადოებას შორის მეორე მხრივ.

3. 3.

„შორი ნათელი“

სოლომონ თავაძე (ობოლი მუშა)
„შორი ნათელი“ ლექსები. წიგნი
მეორე.

თანამედროვე ქართული ლიტერატურა ჩამოშორდა რეალურ ცხოვრებას, ჩამოშორდა მის ნამდვილ მასაზოდოვებელ—ამთავისებელ მასას, ხალხს—ეს ჩვენთვის დღეს უდავო ქეშმარიტებაა. ქართული ლიტერატურა შეიქმნა კოცნის, საფლავის, მისტიკის, ტირილის, ღვინის და ბოგემის ლიტერატურად (თუ არ მივიღებთ მხედველობაში მცირე გამოწვევას). ამაში ჩვენ ვრწმუნდებით, მით უმეტეს, მას შემდეგ, რაც ლიტერატურულ საქართველოს შეემატა სოლომონ თავაძის (ყოფილ „ობოლი მუშის“, რატომ ეხლა სოლომონ თავაძე და წინეთ „ობოლი“ გვგონია, ეს პირიქით უნდა იყოს, როგორც წიგნს ეტყობა, იგი ეხლა უფრო „ობოლი“ ყოფილა, ვიდრე ოდესმე) „შორი ნათელი“. ყდა წიგნისა იძლევა ყალბ შთაბეჭდილებას, თითქმის წიგნი მომავალი „შორი ნათელის“ მოლოდინია, არა! ეს არის ტირილი წარსული „შორი ნათელისა“, აპოლოგია კუბოებისა.

რა თქმა უნდა, გომართელისთვის იგი გენიალურია და მხოლოდ „ფილოსოფიური სევდა“, რადგან, ალბათ, თვითონაც ასეთ ფილოსოფიურ სევდას განიცდიდა, მაგრამ იმისათვის, ვინც ოდნავადაც კი არ დაშორებია ცხოვრებას, ვინც სცხოვრობს დღევანდელი დღით და არა მკედარი წაოსულით, ვინც დადის არა სასაფლაოზე სედიის მოსაკლავად „ობოლ მუშასავეთ“, არამედ დღევანდელ მქუხარე მუშათა აუდიტორიაში, რომლის პოეტათ დღემდე თავი მოაქვთ „დემოკრატიულ პოეტებს“—მათთვის, რა თქმა უნდა, ასეთი „ფილოსოფიური სევდა“ მიუღებელია და უცხოა. უცხოა ტირილი, უცხოა საფლავი, უცხოა წარსული „შორი ნათელი“, მისთვის „ოქროს წუთები“ წარსულში კი არა, არამედ იგი მომავალ, აუცილებლად მოსალოდნელ „შორი ნათელშია“, რომლის შესაქმნელად იგი დღეს ქარხანას სტოვებს და ქუჩაში მოდის „შორი ნათელისაკენ“.

„თუ სიყვარული ნეტარებაა—კითხულობს „კახიონი კრიტიკოსი“—მე არასოდეს არ მყვარებია! რა მწარე, რა საშინელია ქეშმარიტება“. მართლა? როგორ, ქეშმარიტება „მწარე“ ყოფილა? და თქვენც (გომართელი) ამიტომ სცდილობთ მოსცილდეთ თქვენი საფლავებით ამ ქეშმარიტებას? მაგრამ არ გახსოვთ სამი-ოთხი წლის წინ

მებრძოლმა ადამიანმა „ქუდი“ ორდერის წარდგენის შემდეგ მიიღო გააფთრებული სამოქალაქო ომის დროს, როდესაც ცხოვრება ქმნიდა ახალ ახალგაზრდობას, რომელიც დიდათ ათასებს რევოლუციის სიმბოლოს, წითელ ქუდს. და თავის ახრს ქუდის შესახებ აბოლოებს შემდეგი სიტყვებით:

Будет день:
Мы представим
Не на шапку—
На мир.

ასეთია მოკლედ ბეზიმენსკის პოეტური ფიგურა. ის არა თუ მარტო შინაარსის მხრივ გვევლინება ახალ გზების მაძიებლად, არამედ ფორმის მხრივაც კი. „მაიაკოვშინა“, როკელიც ძლიერად იყო განვითარებული მასში თანდათან ორიგინალურ გზისკენ მიდის. და არ შეიძლება არ ირწმუნო ტროცკის სიტყვები, რომ ა. ბეზიმენსკი დიდი იმდია ჩვენი ახალ ლიტერატურის. დიახ, პროლეტარული ლიტერატურა მუშათა ახალგაზრდობის მომღერალ-პოეტს ბეზიმენსკის მიაკუთვნებს მნიშვნელოვან ადგილს, რადგანაც მან ერთმა ყველაზე უძლიერესად იგარძნო ქეშმარიტად, თუ როგორ სუნთქავს თანამედროვე ცხოვრება.

ნეთ თქვენ ამ ქეშმარიტებისათვის თავდადებული მებრძოლი იყავით. მაშინ ხომ არ იყო სასტიკი სინამდვილე, ეხლა თქვენი ფანტაზია, მიწას მოცილებული, უშედეგოდ გავლილი, ცაში დაჰფრინის, მოიგონეთ ამ სიტყვების ავტორი. თქვენი საყვარელი პლენაროვის სიტყვები: „მიწაზე გზა აგებნათ და ცისკენ იცქირებით“—გეტყობათ იგი.

ოდესღაც ბრძოლის მომღერლები, მას შემდეგ, რაც თქვენი ბრძოლა დონ-კიხოტის გმირობით გადაიქცა, როდესაც თქვენი ჩალის ხმალი სინამდვილეს დაეჯახა, გადატყდა, უძლური აღმოჩნდა, ამიტომ თქვენ აღარ უმღერით ბრძოლას, და თქვენ სოლომონ თავაძისთან ერთად, უნდა სთქვათ აღსარება ი. მჭედლიშვილის სიტყვებით:

„დღეს კი, დღეს—კუნძი სუსტ აბოლოების—
„ვსდუმ როგორც მუნჯი, როგორც მყიბ-ღერო.
„და, ერთხელ გმირმა განთქმულ ბრძოლებს.
„დღეს უნდა მხოლოდ კოცნა ვიმღერო“.

(„ქართული სიტყვა“).

ნუ გიკვირთ, პოეტი „ობოლი“, ეს თქვენი სიტყვებიცაა, მართალია, თქვენ კოცნაზე არ მღერით, მაგრამ შეესცვალათ სიტყვა „კოცნა“—„კუბოთი“, „ტირილით“, „წარსულით“ და აი, მთელი პოეზია „ობოლი მუშის“. აი მთელი „რკალეები“, რომელსაც ასე განცვიფრებაში მოჰყავს გომართელი.

განა ეს იგივე მჭედლიშვილის სიტყვები არ არის?—
„მე არ ვიყავი (!) მომღერალი მწუხარ ბინდების.
„ბრძოლის გრივალ ათრთოლებდა იდუმალ სიმებს;
„მაგრამ გასტყება ბედი ჩემი ნალევმა მძიმემ,
„როცა ჩამოწვა სულში ნისლი ცივ ამინდების“.

(„ობოლი მუშა“).

მართალია, პოეტი არ იყო „მომღერალი მწუხარ ბინდების“, მაგრამ რამ გახდა იგი ასეთად?—მხოლოდ იმან, რომ მისი ინტელიგენტური რევოლუციის იდეა დამარცხდა, დამარცხდა მისი „სამოთხე“, რადგან მის

„სულში“ „ჩაჰოწვა ნისლი ცივ ამინდების“ და ამიტომაც ჩაჰქრა მისი ბრძოლის სიმღერა:

„ჩვენ არ ვიცოდით თუ ბედს ცვალებადს

„გზების დატეხა ისევ ეწაღდა.

„და ცივ რკალებში მიიმე წვალება

„ხელახლა უნდა გამოვვეციდა“.

(„ბოლი მუშა“).

ასე კენისის პოეტი, და იმითომ, რომ მისი რევოლუტუცია შეგნებული აუცილებლობა კი არ არის, არამედ პოეტური ფანტაზია, მისი რევოლუტუცია პოეზიაა, იგი „უბედიოა“, და რალა გმირია იგი მას შემდეგ, როდესაც „მიიმე წვალეპია“ „ხელახლა გამოცდას“ ვერ ურიგდება.

მაგრამ ამოაა ყველაფერი, საშინელია სინამდვილე, ქვეყანა პოეტის კეთილშობილ ფანტაზიას ვერ მიიღებს, იგი ბრმაა, ამიტომ ყოველივე კეთილი მიზანი მიუღწეველი რჩება, ამას უფრო გულახდილათ გამოსთქვამს მისი თანამოაზრე ს. აბაშელი: თავაძეს სიმბოლოებით წერა დაუწყია და ამიტომ ასე აშკარად აღარ გამოსთქვამს. აი ორივესთვის (და კველა „დემოკრატიულ“ პოეტებისთვის) დამახასიათებელი სიტყვები:

„რა მიზანი აქვს სიცოცხლის ჯირითს?

„თუ არ ხელების ვულზე დაკრეფა.

„მოჩენებაა მიზნის მღწევა

„სახეთა მუდმივ ფერიცვალებით“.

(ს. აბაშელი „კ ვასიონი“, № 1-2)

ესეც ხომ „ფილოსოფიური სივლია“ და რატომ, იმითომ, რომ:

„ჩაავთ ხმალი! გათავდა ბრძოლა (???)

„დაეხურე წიგნი, ფუჭმა ზმანებამ,

„სინამდვილეში გადამისროლა“.

(ს. აბაშელი, „ქვე“).

დიახ! ყველა ეს ოდესაც „რევოლუტუციონერები“ „ფუჭმა ზმანებამ სინამდვილეში გადაისროლა“. რა სას-

ტიკია სინამდვილე! მან ვერ შეიჯერა კეთილშობილ პოეტის ოცნება. რა საცოდავია პოეტის მდგომარეობა.

„წარღვნის ჟამს შევლას ელის ნურავინ!“.

(„ბოლი მუშა“).

დიახ! ეხლა „წარღვნა“ ასეთი პოეტებისთვის, რადგან:

„...მოვარდა სხვა ქარტეხილი“.

(„ბოლი მუშა“).

ქარტეხილი, რომელიც მიწაზეა და არა მარტო ცაში. თქვენი ქარტეხილივით.

მნელია ამ პატარა რეცენზიაში ამდენი საფლავის გარჩევა, აღვნიშნავთ კი ერთ დიდ ღირსებას, ის რომ, თუ ვინმეს დასჭირდება მკვდარ „დიდ კაცთა“ ქრონიკის შედგენა, მას შეუძლია მიმართოს ამ წიგნს, სადაც დიდის ხელოვნებით მოგროვებულია ასეთი საფლავების ქრონიკა.

ეს „შინაარსზე“ — ეხლა ვნახოთ ფორმა.

ვ. რუხაძე ერთ კრიტიკულ წერილში სწერდა: პროლეტარულმა პოეზიამ შინაარსი დემოკრატიულ პოეზიიდან ისესხა და ფორმა კი სიმბოლიზმ-ფუტურისმიდან. საინტერესოა, რომელ პროლეტარულ პოეტს აქვს ქრონიკა-საფლავების „შინაარსი“. მაგრამ უფრო საინტერესოა ის, თუ „დემოკრატიულ“ პოეტებმა საიდან ისესხეს ფორმა. ორიგინალური აქვთ? ეს გომართელმაც კი ვერ გაბედა. (თუმცა კრიტიკის საქმეთ სრულიად არ მიგვაჩნია, ვიდრე „აზაზი და ნაზი“ სიმბოლისტურია თუ „დემოკრატიული“. ეს კრიტიკის გომართელის გამოკვლევათა საქმეა).

ვისი ფორმაა სოლომონ თავაძის? გომართელს მიაჩნია, რომ ფორმა თავაძისა „ყანწილების“ გავლენის ქვეშაა, მარტო გავლენა აქ? არა! ეს წმინდა პლაგიატობაა პლაგიატებისგან. ეს მხოლოდ გავლენა არ არის.

ოხ! როგორ შეჰბედეს „დემოკრატებს“ ასეთი რამე!

„რა მწარეა ჰეშმარიტება!“

3.

„მ ნ ა თ ო ზ ი“

ყოველთაოური სამხატვრო-სალიტერატურო. ს მოკ-
ნერო. კლუბი № 1. საქ. პოლიტგანის გამოცემა.

იმ ნაკლის შეესება, რის გამო საქართველოში „რევოლუტუციონური ინტელიგენცია“ ვერ პოულობდა თავის შესაფერ ორგანოს. აუცილებლად მისალმების ღირსია.

ეს „რევოლუტუციონური ინტელიგენცია“ — იგივე პოპუტრიკები („თანამგზავრები“) — დღემდე სდუმდა, არ ვიცით რისთვის, შეიძლება საამისო ატმოსფერო არ იყო, მაგრამ ერთი რამ კი ცხადია, რომ „პოპუტრიკურში“ ტენდენციებმა ამ პოლო ხანებში ძლიერად იჩინა თავი. ამიტომ ერთი საპასუხისმგებლო მოვალეობათაგანი ეჭრნალ „მნათობისა“ ასეთი „პოპუტრიკების“ მოგროვება. მან ამ მხრივ უნდა ითამაშოს იგივე როლი, რასაც ასრულებს რუსეთში „Красная нить“. მაგრამ საშიშია, რომ „პოპუტრიკების“ არჩევაში და გამოცემაში დაჩრდილულ არ იქმნეს ჰეშმარიტი რევოლუტუციონერობა, როგორც ეს რუსეთში მოხდა.

ამ მხრივ „მნათობის“ ლიტერატურულ განყოფილებაში დიდი ყურადღების ღირსია დენა შენგელიას რომანი „სანავარდო“ (რომლითაც იხსნება ეურნალი). ლიტერატურულ მხატვრობაში ეს რომანი დიდ მიღწევად უნდა ჩაითვალოს, რადგან იგი აშენებულია ახალ რიტმიულ პრინციპზე. მიუხედავად ამისა ავტორს ვერ მოუციალება ნატურალურ-აღწერითი თვისებები. (ბევრი აღწერითი მომენტები) ეს ფორმის შესახებ. შინაარსზე ჯერ არაფერი ითქმის. რადგან იგი დაუსრულებელია. მაგრამ რამდენადაც იგი იძლევა ნაწყვეტ შინაარსს, ჩვენ შეგვიძლია ვილაპარაკოთ მის ღირსებაზე. რომანი უნდა ჩაითვალოს ილია ჭავჭავაძის „კაცია ადამიანის“ გაგრძელებათ, ყარამან და მისი ცოლი, იგივე ლუარსაბ თათქარიძე და მისი დარეჯანია, ხოლო იმ დიდი განსხვავებით,

რომ მათ შთამომავალი შეილი ბონდო ჰყავთ. ილია ჭავჭავაძის „კაცია ადამიანში“ თავადობა, გადაშენების გზაზე დამდგარი, შთამომავლობას ვერ აგრძელებს: ეს ილიას შეცდომა იყო რადგან მან ვერ დაიხსნა ლუარსაბის და ყარამანის შეილები: ბონდო, ტარიელ მკლავად და სხვები. შენგელიას რომანს როგორც ეტყობა ამ შთამომავლის დახატვა სურს. იგი სამართლიანად დიდ მნიშვნელობას აკლავს შთამომავლობით გავლენას.

ლუარსაბიც და ყარამანიც ორივე ერთნაირად გრძნობს გადაშენების მოახლოებას, ლუარსაბს შეილი, არ ჰყავს, ყარამანს კი ჰყავს, სუსტი, და ამასთანავე ბაბუას მსგავსი. ყარამანი ჰხედავს თავის უბედურებას სწორედ, ისე როგორც ლუარსაბი. ის რაც გამოირჩევა ილიას: პარასკეობა, რკინისგზის შემოჭრა, ვაჭრობა და ურია, კაპიტალისტი აქ ამ რომანში აღწერის ობიექტად არის მიჩნეული. დაპირისპირება ვაჭრულ პარასკევისა დარდიმანდულ თავადურ კვირისადმი დიდი ნაყოფის მომტანია. მაგრამ აღსანიშნავია რომანში ის, რომ ბონდო რუსეთშია წასული და ბრუნდება და არ შეიძლება დაგვაკვირდეს, რომ ბონდოზე მოდიოდა მშენი: „ვილაც საეჭვო ხალხთან აქვს საქმე და რუს ხელმწიფის მოკლა უნდა“. ეს თქმა საკიროებს დიდ განმარტებას. ნუთუ ბონდო, ნაროდნიკი გახდა? აი საინტერესო კითხვა.

ამრიგად რომანი წარსული ცხოვრებიდანაა, იგა ისტორიულია, და მთელი დღევანდელი ქართული მწერლობის უბედურებაც იმაშია, რომ მათ ისტორიულ და წარსულ მოვლენების აღწერის გარდა აღარაფერი შესწევთ. აბა რომელმა მწერალმა შესძლო დღევანდელ მტკივნეულ პრაზღემების შეხება? ასეთია შენგელიაც.

ისტორია და წარსული. ამ ობიექტი ქართული მწერლობის. „სანაუარდოს“ შემდეგ მიდის ლექსები ზინელს და სერგებრიანსკის. აღსანიშნავია ტარასოვ-როდინოვის „შოკოლადი“. ამ ეს არის **რომანი დღევანდელი დღის**, და არა მტვერბრანი ისტორიის ფურცლები. აქ აღწერილია სამოქალაქო ომის პერიოდი რუსეთში და შინაურ კონტრ-რევოლუციის ბრძოლა კომუნისტების წინააღმდეგ, ბაღე-რინა და ოფიცერი, კნეინა და ჩინოვნიკი ყველა ახალ წყობილების მტერია. და ყოველივე ეს მშვენიერის მხატ-ვრობით არის აღწერილი. თარგმანი კარგია.

შემდეგ მიდის ჟურნალის პოლიტიკური განყოფი-ლება. ფ. მაზარაძე თავისი პოპულიზრებით და ამასთანა-ვე ორიგინალობით უდგება ლენინის და რუსეთის რე-ვოლუციის საკითხს. ლენინსეი ენება შემდეგი ორი წე-რილი: მ. ტაროშელის და კ. ორაგველიძის.

დიდი ისტორიული ანალოგიითა მასალებს იძლევა ვარ-დენ მგელაძის წერილი „ბოლშევიკები და იაკობინელები“.

კ. ორაგველიძე თავის „წერილები პოლიტიკურ ეკონომიკიდან“-ით, რომელშიაც განმარტებულია პოლიტი-კონომიის „მეთოდოლოგიური საუბრელები“, დიდით „სა-პასუხისმგებლო საქმეს ჰყიდებს ხელს. მას უნდა რაიმე „ახალი“ შეიტანოს, მაგრამ თერმინ პოლიტიკურ ეკონო-მიკზე მიმატება სიტყვა „თეორეტიკული“-ის ვერაფერს ახალს ვერ მოგვცემს.

ალენილი.

რუსული ლიტერატურა*)

(ახალი კრიტიკული შენიშვნები.)

8.

1847 წ. ჟურნალ „სოვრემენიკ“-ის, იანვრის წიგნში, დაისტამბა **დ. გრიგოროვიჩის** მოთხრობა — „დერევნია“. რომელსაც ამავდევტორმა მალე იქვე მიაყოლა მეორე ნაწარმოები — „ანტონ გორემიკი“. ამ ნაწერებში გრიგო-როვიჩმა დახატა შინაყმების მეტათ მძიმე და აუტანელი ცხოვრება. მათი სულიერი და ხორციელი გაწვრება და ჯოჯოხეთი. ამ გარემოებამ გამოიწვია ცხოვრების სინამ-დვილის განახლების დიდი წყურვილი. „მუეიკი“ გამეფდა რუსულ ლიტერატურაში და ამიერიდან იგი შეიქნა გა-მომხატველი მისი ტანჯვისა და მისი ფსიქოლოგიისა.

უწინ ყმას უყურებდნენ, როგორც პირუტყვს, საქო-ნელს, რომელიც მინუათ ეწეოდა გამწარებულ შრომას და არაფერსაც არა გრძნობდა თურმე. ახლა-კი გამოჩნდა, რომ შინაყმა ამ მონური ცხოვრებით საშინლათ იტანჯე-ბოდა, და ეს უზომო ტანჯვა განუსაზღვრელი და აუ-ტანელიც. ეს არა თუ ახალი ამბავი იყო ლიტერატურა-ში. ეს იყო პირდაპირ ახალი ისტორიის დასაწყისი. ამის თქმას ვერავინ ბედავდა ხმამაღლა და ყველას გასაგო-ნათ მწერლობაში და მხოლოდ ერთად ერთმა გრიგორო-ვიჩმა წარმოთქვა ეს გაბედული ძლიერი სიტყვა რუსულ ლიტერატურაში.

გრიგოროვიჩის ნაწერები, შჩედრინის სიტყვით, იყო „ცოცხალი მხათობი“ და „გამა ცოცხლებელი ჰაერი“, რომელმაც გააღვიძა რუსის სინდისი.

ბელინსკისათვის ეს მოთხრობები იყო „ცოცხალი საქმე“, რომელმაც „აღძრა ლიტერატურაში მრავლის უმ-რავლესი საკითხი და დიდი შთაბეჭდილებაც მოახდინა სა-ზოგადოებაზე“. სახელოვანი კრიტიკოსისთვის ყველაზე უფრო ძვირფასი და დიდით დიდი საგანი სწორეთ ეს იყო იმ დროს. მიუხილებლათ, გრიგოროვიჩის იმ ორი დასახლებული მოთხრობის დასტამბვა „სოვრემენიკში“ იმ დროს დიდ ისტორიულ მომენტათ უნდა ჩაითვალოს და ამ გარემოებამ რუსეთში დიდით დიდი, თვალსაჩინო ისტორიული როლიც ითამაშა. გრიგოროვიჩმა ლიტერა-ტურაში წარმოთქვა ხმა მაღლა ის სიტყვა, რომელიც ყველას ენაზე ეკერა, მარა რომლის გამოთქმა ყველას აშე-ნებდა. ეს სიტყვა იყო — „მუეიკი“, ყოველდღიური ცხოვ-

საინტერესოა ქართველ მკითხველისთვის მოსე გო-გიბერიძის წერილი აინშტეინზე, რაიც ავტორის დიდ მიღწევად უნდა ჩაითვალოს.

აღსანიშნავია აგრეთვე სადისკუსიო წერილი ი. გე-დევანიშვილისა პროლეტარულ ხელოვნების პრობლემებზე, რომელიც საკმაო საბუთით ამტკიცებს პროლეტარულ ხელოვნების არსებობას.

გარდა ამისა ჟურნალში მოთავსებულია საინტერე-სო მასალები, ბარნაბიშვილის „ქვანახშირის მარაგი საერ-თოდ და კერძო საქარაველოში“. ის ორაგველიძის „გაახალგაზრდადება“, ნ. კიკნაძის „მუშათა პარტიის“ მთავრობა ინგლისში და ლორის რეისნერის ჰიმნების ჩრდილში სუსტია ბიბლიოგრაფიები, წარმოდგინეთ და-დიანი რევოლუციონერ მწერლად და გამოყვანილი!!) ამ განყოფილებას სჭირია ვაცხოველება.

გარდა ამისა უნდა აღინიშნოს, რომ საჭიროა მეტი ორიგინალურ ქართული მასალების მოთავსება. ბევრი თარგმანები (რაიც სჭარბობს ამ ნომერში) სცემს ჟურნა-ლის ღირებულებას. ამასთანავე ჟურნალმა უნდა მოიცი-ლოს თავიდან წმინდა გახეთურ დღიურ საკითხების წე-რილები და ამასთანავე საჭიროა უფრო პოპულიარული ენით წერა. ვიდრე ამ ნომერშია.

რების შვილი შინაყმა. რომლის მიმღე, აუტანელი ტანჯვა ენით გამოუთქმელი და კალმით აღწერელი იყო. ამი-ერიდან ეს სიტყვა გამოიჩნა და მუეიკი გაბატონდა ლი-ტერატურაში.

„ანტონ გორემიკის“ დამახინჯებული სახისათვის რუსულ ლიტერატურას, უმკველათ ძველი უნდა აეგო. და, მართლაც, ამ დამახინჯებული სახის სულით, და ცხოვრე-ბით სუნთქავდა და ცოცხლობდა მთელი ნახევარი საუკუ-ნის განმავლობაში რუსული ლიტერატურა და ინტელი-გენცია. გრიგოროვიჩის ნაწარმოებში მოცემული იყო მთე-ლი პროგრამა, აქედან იყო გაბედულათ გადმოსროლილი დიდი ლოზუნგი, და, აი, მეორე ხარისხის სალიტერატუ-რო ნაწარმოებმა უპირველესი საისტორიო-სალიტერატუ-რო როლი ითამაშა. ამის შემდეგ, ვერც ერთი რუსის მწერალი ვერ დაიმსახურებდა სახელს და ვერც მიიტყე-და საზოგადოების ყურადღებას. თუ თავის დამოკიდებუ-ლებას „მუეიკისა“ და შინაყმის შესახებ ნათლად არ გა-მოხატავდა. „მუეიკი“ და მუეიკების საქმე შეიქნა ნამ-დვილი და ცოცხალი ცენზურა. ცენზურა მკაცრი და ულ-მობელი, რომელსაც გვერდს ვერ აუვლიდა მწერალი. ყვე-ლამ იგრძნო და იცნო ამ საქმის უაღრესობა და დიადო-ბა. ვინ იცის, ან ვინ დათვლის, რამდენი ასი და ათასი ნაწერი უძღვნეს რუსეთში ამ უაღრესათ დიდ საგანს, რამ-დენს მწერალს გაუკეთა მან რეპუტაცია და სახელი გაუ-თქვა დიდსა და კრცელს არემარეზე. რამდენის სახელი გააქარწყლა და საუქუნოთაც დაჰარხა, მან დაიმორჩილა ლიტერატურა, ინტელიგენცია, ესთეტიკა, კრიტიკა, და ლ. ტოლსტოის დიდი ტალანტი ხომ სულ ერთიანა ჩან-თქა მან და ამ დიდმა რუსის მხატვარმა შექმნა ფილოსო-ფიის და რელიგიის მთელი სისტემა სწორეთ ამ საგანზე...

და სულყველაფერი ეს თითქოს წინააწინე იგ-რძნო და განსჭრიტა ბელინსკიმ, როცა იგი წერდა ბოტ-კინს: „მე პოეზია და მხატვრობა მჭირდება სწორეთ იმ-დენათ, რამდენათაც მოთხრობა გამოხატავს კემშარიტე-ბას, ე. ი., არ იძლევა შარსს და ალგორიას, ან არ წარ-მოადგენს დისგრტაციას. უმთავრესი ისაა, რომ აღძრას და წამოაყენოს საკითხები, მოახდინოს საზოგადოებაზე ზნეობრივი შთაბეჭდილება. თუ ამ მიზანს იგი მიაღწევს და

*) იხ. ჟურ. „მოშავალი“, № 1, 1921 წ.

ემსახურება, თუნდაც პოეზია და შემოქმედებაც არ გააჩნდეს მას, მოთხოვნა ჩემთვის მაინც საინტერესოა...”

ეს სიტყვები ბელინსკიმ მიწერა ბოტკინს იმავე „ანტონ გორემიკის“ შესახებ. ამ სიტყვებიდან თქვენ აღვიღათ გაიგებთ, თუ როგორ ღრმად იმოქმედა დარა ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა მუყიკმა ლიტერატურის ცხოველყოფელ სულზე—კრიტიკაზე. ამის შემდეგ, გამოძახებით და მწარეთ უსაყვედურეთ თქვენ სამოციან წლების ლიბერალებს, თუ რატომ სპობდნენ ისინი ესთეტიკას! თუ 50-იან წლებში ესთეტიკა არ იქნა მოსპობილი, ამის მიზეზი იყო უდროოთ სიკვდილი ბელინსკისა და მგოსანი აპოლონ მაიკოვის ძმის, კრიტიკოსის ვალერიან მაიკოვისა. ბელინსკიმაც და მაიკოვსკიმაც ჩაიწყვეს ანტი-ესთეტიური მინები და მხოლოდ პატრუქი-ლა ანთეს ჩერნი-შევსკიმ, დობროლიუბოვმა და პისარევმა...

ნატურალური შკოლის და მუყიკის შესახებ დაწერილი ბელინსკის სტატიები იყო იმ დროის profession de foi. მუყიკის მოვლინება რუსულ ლიტერატურაში წარმოადგენდა ამ მწერლობის ნამდვილ ცოცხალ აღორძინებას. ამიერიდან მუყიკი შეიქნა მისი ცხოვრებას, მისი სულისთქმის საუფველი, მისი ორგანიზაციის პრინციპი, მისი სამერმისო ვითარების წილი.

9.

ბელინსკის მეგობარი, მუჯღუგუნების წამკრელი და თითქმის სულის ჩამდგმელიც იყო დიდი ენტუზიაზმი პატრონი რუსი პუბლიცისტი—ალექსანდრე გერცენი (იკანდერი).

გერცენი შემოქმედებითი ტალანტით დიდით იყო დასაჩუქრებული, რომელიც განწარებული იბრძოდა ადამიანის პიროვნების განთავისუფლებისა და აღდგენისთვის. 19 წლისაც არ იყო, რო გამოვიდა სალიტერატურო ასპარეზზე და ფილოსოფიური სტატია დასტამბა შილერის ვალენშტეინზე. 1834 წ. გერცენი დაიჭირეს და გააცივებინეს. 1840 წ. მოსკოვში ცხოვრების ნება მისცეს და ბელინსკისთან და სტანკევიჩთან მოღვაწეობდა. ამით გარშემო თავი მოიყარა რუსეთის მაშინდელმა თაობამ, რომელიც შეუპოვრათ ანთებულის გულითა და რაინდობით გამოვიდა ბატონ-ყმობის წინააღმდეგ საპროპაგანდოთ, საქადაგებლათ.

ეს ისტორიული გარემოება შევნიშნათ შეფასებული აქვს გერცენს თავის სიტყვებით: „ქადაგება გაისმოდა სულ ძლიერათ და ძლიერათ... სულ ყოვლისფერი ქადაგებათ გადაიქცა... სიცილიც, ტირილიც, სიტყვაც, სიმღერაც, წიგნიც, ისტორიაც. ყველაფერი მოუწოდებდა ხალხს თვისი მწარე მდგომარეობის შესაგნებლათ, ბატონ-ყმობის უხედელების თავიდან მოსაშორებლათ. ყველაფერი უჩვენებდა მეცნიერებასა და განათლებაზე, რომ ყოველ გვარ ტრადიციონულ ბოროტებისაგან განესპეტაკებიათ აზრი, განეთავისუფლებიათ სინიღისი და გონება და ყველა ამ ამბების ცოცხალი წყარო შეიქნა გაღვიძებული გულით“...

გერცენი ამ დროს დიდათ გატაცებული იყო ევროპის უტოპისტებით: ბაბეფით, სენ-სიმონით, ფურიერთი, პრუდონით და ლუი ბლანით. 1847 წ. გერცენი მოსკოვიდან სამუდამოთ გამოეთხოვა რუსეთს და გადასახლდა საზღვარგარეთ და მონაწილეობა მიიღო 1848 წ. პარიზის ამბოხებაში. ამ ეპოქებში ევროპის კონტინენტზე დიდ-დიდი პოლიტიკური ამბები მზადდებოდა, ნამეტური იტალიეთში და ორი დიდი მამულიშვილი რესპუბლიკანე-

ლი—მაძინი და გარიბალდი დამეგობრებულიც ყავდა გერცენს. 1857 წ. გერცენმა დაიწყო სტამბიდან გამოცემა პირველი რუსული თავისუფალი პოლიტიკური ორგანოსი ევროპაში, ყოველ კვირეული გაზეთის—„კოლოკოლის“, რომელსაც უძღვებოდა 1867 წლამდე.

გერცენი 50-იანი წლების თაობის მეზარაზტრეა და თვისი მგზნებარე, ანთებული არტისტული ბუნებით უფრო იდეალისტი და უტოპისტი იყო, ვიდრე პრაქტიკული ცხოვრების მოღვაწე. რუსეთში სულიერ და ხორციელ მონობას ეს ცოცხალი სულის პატრონი ადამიანი ვერ ურიგდებოდა და წყვედიადით მოცულ არე-მარეზე გასაქანი ვერ ნახა, გულ მოკლული გაშორდა თავის მამულს, ბაირონის თქმისა არიყვეს:

Вези меня куда нибудь, лишь не к земле родной...
იქ გერცენმა ბევრისაგან ბევრი ძვირფასი, მაღალი, მახვილი-გონიერებით აღსავსე მხატვრულათ შევნიშნა წარმოები შექმნა. „კრეპოსტნია ინტელიგენცია“ და „ქტო ვინოვატ?“, „писема из Франции и Италии“ რომელიც ევროპის ხმელეთის იმდრონდელი ამბების ნამდვილ გენიოსურათ აღწერილს დახასიათებას წარმოადგენს, სადაც ავტორი ანალიზს და სინტეზს ნიჭიერათ უკეთებს 1847—1852 წ. წ. ისტორიებს... აქ ავტორი სამარცხვინო ბოძზე აკრავს ევროპის ბურჟუაზიას, მის მორალს და საზოგადოებრივ პრინციპებს და საპოლიტიკო ასპარეზზე 1848 წ. ახლად გამოსულს პროლეტარიატს შეხარის გულის სიწმინდით და მტკიცე, ურყევი ხასიათით...

უნდა აღინიშნოს განსაკუთრებით გერცენის ნაწარმოები—„მილოეიდუმი“ ეს ნამდვილი და ქეშმარიტი რუსული ფაუსტი, რომელიც წარმოადგენს თავისუფლების ძლიერი და ღრმა მოტრფიალე სულისცხოვრებას, რომელიც, საცა-კი ყოფილა, რუსეთსა, თუ ევროპაში, ყველგან აუტანელი ტანჯვა, მონობა და გამწარება თანა სდევდა და ქართველი დიდათ გამწარებული მგოსანივით ამას ათქმევინებდა:

ბედო შევიპრო, ავპარ—
ამრეფო გზა და კაღისა,
სულს წუ ამოიხბო, მაღაღე
დახმამებდა თვალისა...

გერცენი ტემპერამენტით რევოლუციონერი აო იყო. იგი არც ეკუთვნოდა რომელიმე მეზრძოლ პოლიტიკურ პარტიას. ის ამ მხრით პუშკინსა და და ქართველ მგოსანს—აკაკის წაგავდა... ეს იყო დიდათ ნაკითხი მოაზრე, ცეცხლის ალივით აპრიალებული სიტყვის პატრონი, რომელსაც ერთი წუთის მოსვენებას არ აძლევდა ბრძოლის წყურვილი და აზრის თავისუფლების დაუშრეტელი სიყვარული.

სიცმაწვილში გერცენი იყო დასავლეთის დიდი მოტრფიალე „ზაპანდნიკი“. ბოლოს კი დასავლეთი შეიძულა. მეტის მეტათ მოწონდა მას რუსეთის „ობშინა“ და სლავოფილები აკსაკოვებინეთ იმასაც სწამდა, რომ ევროპის დასავლეთი დაღპო...

მიუცლებლათ, გერცენი რუსის „ობშინამ“ და რუსის ხალხის სიყვარულმა იხსნა, რომ მთლად უიმედო სასოწარკვეთილებაში არ ჩავარდა და კაცობრიობის მომავალს სულთათანა არ უგალობა. „Русское племя—свежее деиственное племя, у которого есть чайные будущего века, неизмеримый и не початый запас жизненных сил и энергии“—რ.

მიიღება ხელის მოწერა
ყოველთვიურ საპოლიტიკო, სალიბერატურო და სამეცნიერო
ჟურნალ

„ახალგაზრდა ლენინელი“-ზე

ს. ა. კ. კ. ცენტრალური კომიტეტის ორგანო
შურნალი გამომდის ახალი რედაქციით. გაუმჯობესებული ფორმით და რჩეული
მასალაებით.

საქ. ახალგ. კომკავშირის ეოველმა
აქტიუტმა მომუშავემ,
კავშირის ეოველმა სამაზრო თუ
რბიონულმა კომიტეტმა,
ეოველმა სკოლამ,

ბიბლიოთეკამ თუ სამკითხველომ
აუცილებლათ უნდა გამოიყურონ შურნალი „ახალგაზრდა ლენინელი“

ერთი თვით	40 კპ. ჩერვონც.
სამი თვით	1 მ. 30 კ.
ექვთ თვით	2 მ. 50 კ.
ერთი წლით	4 მ. 50 კ.

ხელის მომწერლები მიიღებენ შურნალს სისტემატიურათ, ყოველი თვის
უკანასკნელ რიცხვებში.

„ახალგაზრდა ლენინელი“

არკვევს საკავშირო ხასიათის, ბავშთა მოძრაობის კითხვებს, იძლევა
საუკეთესო ცნობებს ახალგაზრდათა საერთაშორისო მოძრაობიდან, მეც-
ნიერებიდან, ტეხნიკიდან, არკვევს ლიტერატურის პროლეტარულ და
არაპროლეტ. მიმდინარეობებს, აძლევს ფართე გასა-
ქანს პროლეტარულ პოეზიას, აშუქებს ბევრ სადაო მარ-

ქსისტულ ფილოსოფიურ კითხვებს
ჟურნალში სისტემატიურათ დაეთმობა აგრეთვე ადგილი ლენინიზმის პოპულიარიზაციას და
აშ. ლენინის ახალგაზრდური რევოლუციონურ მოღვაწეობის აღწერას.

„ახალგაზრდა ლენინელი“

ყველაზე საყურადღებო და სერი-
ოზული ჟურნალთ-განია, რომელიც კი
მოიპოვება ქართულ ენაზე, ყოველი ახალ-
გაზრდის: პოლ ტიკის, ლიტერატურის, მეცნიერე-
ბის და ფილოსოფიის მწუხრვალის უპირველესი მიზა-
ნი უნდა იყოს ჟურ. „ახალგაზრდა ლენინელი“-ს გამოწერა

მიხამართი: თბილისი, რუსთავე. პროსპ. № 20, ჟურ. „ახალგაზრდა ლენინელი“-ს კანტორას.
ფული წინდაწინ უნდა იქნას გადმოგზავნილი.

983 ლ
1924

ს. ა. პ. პ. ცეკას გეგმდებიტი გიშრო

აქადეს კავშირს ყველა საოლქო, სამაზრო, საზაიონო კომიტეტების და ყველა წევრთა საყურადღებოთ, რომ შეიძლება გაეგზავნოს პირველ წარმომადგენლობისთანავე მსურველის ცეკას შემდეგი გამოცემა:

№	ს. ა. პ. პ.	წიგნის სახელწოდება	ფანი	
			მ. ა. ნ.	კაპ.
1	ბ. კელერმანი	მალარო „ძია თომი“	—	5
2	ა. მაშაშვილი	ობოლი ვანო	—	7
3	ა. ნოვიკოვ-პრიბოი	ბნელი გზით	—	7
4	პ. ბლიახინი	წითელი ეშმაკუნები	—	30
5	პროფ. ნ. თ. ადაროვი	ქრისტიანობის წარმოშობა	—	30
6	—	პიესათა კრებული	—	15
7	ფ. მახარაძე	როგორ გავხდი მარქსისტი	—	15
8	გ. ზოფი და ს. ე. ვი- ნოვარდოვი	წითელი ფლოტი (კრებული)	—	30
9	ნ. კ. კრუპსკაია	თვითგანვითარების ორგანიზაცია	—	10
10	გ. სიუგო	გაეროში	—	15
11	—	საყმაწვილო ლექსთა კრებული	—	10
12	—	ილიჩის დროშის ქვეშ (რ. კ. პ. მე XII ყრილობის შედეგები)	—	8
13	გ. მიულენი	სპარტაკელები	—	60
14	—	ახალგაზრდათა მე-მ-რე საერთაშორისო დღე (კრებ.)	—	40
15	—	მუშათა ახალგაზრდობის შრომის კინონის შესახებ	—	10
16	—	საქართველოს ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირის წარსული	—	60
17	—	ბუთი წლის თავზე	—	15
18	—	კომკავშირის მეორე შობა	—	20
19	—	საქ. ახალგ. კომკავშირის მე VI ყრილობა I. ანბ. თრახე- ლაშვილის მოხსენება „ს. ა. კ. მორიგი ამოცანები“ და II ყრილობის რეზოლიუც და დამატებები	—	—

იხეკდება: 1) მეცნიერულ-პოპულარიზულ და პოლიტიკურ საუბართა კრებული.
2) აგრონომიულ საუბართა კრებული.
3) რ. ა. კ. წესდება და პროგრამა.